Dr. Vjekoslav Wagner

PUT ISTINA ŽIVOT

PROPOVIJEDI I PREDAVANJA

Knjiga I.

DR VJEKOSLAV WAGNER

Šibenik
13/XI
193
~

PUT
ISTINA
ŽIVOT

PROPOVIJEDI
I
PREDAVANJA

I. KNJIGA

ZAGREB 1938

TISAK „TIPOGRAFIJE" D. D. U ZAGREBU

ORDINARIATUS ARCHIDIOECESIS ZAGREBIENSIS

Nr. 7199.-1938.

Nihil obstat

Dr. STEPHANUS BAKŠIĆ, m. pr.
censor

Imprimatur

Datum Zagrebiae, die 5. Octobris 1938.

Dr. ANTONIUS SLAMIĆ, m. pr.
Provicarius Generalis.

PREDGOVOR

Dva su me potakla razloga, da objavim ovu zbirku svojih propovijedi.

Prvi je razlog, što su moji slušatelji ove propovijedi vrlo lijepo primili. To su sve gradski ljudi iz svih staleža i zvanja, u većini muškarci. Iz njihovog toplog interesa vidio sam, da i današnji čovjek rado prima riječ Božju.

Drugi je razlog, što su me na to nagovorili mnogi svećenici i dokazivali, da bi te propovijedi mogle biti i drugima od koristi bilo kao štivo, bilo kao priručnik za propovjednike i predavače.

Glavne su karakteristike ovih propovijedi kratkoća i savremenost.

Sve sam ove propovijedi, s malim izuzetkom, držao u Zagrebu u crkvi sv. Vinka nedjeljom i blagdanom u 11 sati prije podne pod tihom sv. misom iza evanđelja. Većina propovijedi traje najviše deset minuta. Tako su vjernici pribivali sv. misi i slušali propovijed za najviše četrdeset minuta. Iskustvo je pokazalo, da se za deset minuta dade dovoljno pa i mnogo reći i da to vrlo odgovara današnjem vremenu, u kojem se žurno živi.

Uz kratkoću nastojao sam, da u svijetlu vječnih istina ogledam današnja savremena pitanja. Želio sam, da slušatelji u njima nađu sami sebe i današnji život. Tako su nastali govori o obitelji, o kršćanstvu i ratu, o socijalnom pitanju itd. A i ostali su govori protkani savremenim i socijalnim duhom.

Pošto se u pojedinačnom kratkom govoru ne može obraditi ni jedno veće pitanje, zato sam pojedine istine obrađivao u više govora i tako su nastali ciklusi koji obuhvataju po više nedjelja.

Kratkim govorima dodao sam u ovoj zbirci i nekoliko dužih i četiri predavanja. Svega sam ovdje objavio 65 kratkih govora, 9 većih govora i 4 predavanja.

Ova zbirka propovijedi sadržaje obzirom na crkvenu godinu govore samo od Adventa do Uskrsa. A svi ostali govori neovisni su od crkvene godine. Takav sastav ovoga sveska nastao je iz uvjerenja, da baš božićno i uskrsno doba traže najintenzivniji rad od propovjednika. Za ostalo doba crkvene godine, ako to bude moguće, objavit ću govore u drugom svesku.

Kod propovijedanja služio sam se kao izvorima u glavnom djelima Kard. Faulhabera, biskupa Kepplera, biskupa Prohászke, Dr. Tótha, P. Cohausza, P. Banghe, a i Papinijevim: Povijest Krista. Gdjegod sam bilo doslovce, bilo po sadržini slijedio kojeg od ovih autora, to sam naznačio na kraju knjige u kazalu.

Pošto sam ove propovijedi držao u Zagrebu u crkvi sv. Vinka Paulskog, o kome veli liturgijska molitva, da ga je »Bog oboružao snagom da propovijeda siromasima i promiče dostojanstvo duhovnoga staleža« zato ovu zbirku propovijedi

POSVEĆUJEM

SV. VINKU PAULSKOM

Zagreb, na dan sv. Vinka Paulskog 1938. god.

Dr. V. W.

ADVENTSKE I.

1. »Činite pokoru«.

Adventsko doba puno je vlažne magle, bolne tame i hladnih vjetrova, koji ledeno struje i kao da plaču za toplim suncem. Sve su to slike i prispodobe raspoloženja naših duša u adventu.

Bez Krista je tama. Bez Krista je život hladan i pust. Bez Krista su ledena i prazna srca. Kroz pustinju života kao da se čuje plač i jecanje duše. Jer današnjica nema za čovjeka tople riječi ni utjehe, nego samo teških skrbi, gorkih borba i neprekidnog trpljenja. Duša osjeća da njezin borben put vodi kroz pustinju.

Ali baš u tim tamnim pustinjama života dolaze nam u susret Božji proroci. Svake godine kada u crkvi zavlada Advent, čuju se riječi onoga koji je glas vapijućega u pustinji: »Pokoru činite, jer se približi kraljevstvo nebesko« (Mt. 3, 2) i pred nama stoji najveći prorok, još više nego li prorok i hrabri nas: »Pođite za mnom!«

Kad gledamo velikog propovjednika Adventa, svetog Ivana Krstitelja, onako tvrdog, čeličnog, obučenog u haljinu od dlake devine, s kožnatim pojasom oko svojih bokova, čini nam se, kao da drži u ruci krčenicu i čekić. S njima krči put za Gospoda i satire tvrda srca. Izravna, izjednačuje brda i ispunjava doline. Otstranjuje sa puteva sve zapreke spasenja. Onda se opet čini kao da drži u ruci sjekiru koju već stavlja na korijen stabla i oprezno opominje »da se svako drvo, koje ne rađa dobra ploda, siječe i u oganj baca« (Mt. 3, 10). Kao da veli: Gospod se već

sprema, da od vas oduzme kraljevstvo svoje i da vas prepusti same sebi i ostavi na putevima propasti. Zatim se čini da drži u ruci lopatu vijaču kojom prevrće na gumnu Gospodnjem plod i rod Božje njive, da bi pljevu odnio vjetar, a zrelo zrno spremio u žitnice Suca vječnoga.

I taj veliki prorok govori: »Činite pokoru!« Kao da veli: Molim vas osvjestite se! Znadem, da tražite izlaz iz preteškog svog života, dakle i nehotice i nesvijesno tražite Krista, Gospoda i pastira duša vaših u koga se uzdate da će vam pomoći i da će vas spasiti. Znadem, da očekujete njegov dolazak da bi pošli njegovim tragom i njegovim stopama u susret boljem i sretnijem životu. Ali ako Njega tražite i čekate, ne činite to srcem toliko umornim i iscrpljenim i dušom toliko okaljanom i prljavom.

Bilo je to 330 godine prije Krista. Makedonski Filip napao je Grčku i komad po komad osvajao. U toj kobnoj uri najveće narodne nesreće podiže u Ateni svoj glas veliki Demosten i prekori svoje sugrađane zbog njihove ravnodušnosti, nehaja, nemara i kukavštine s kojom gledaju osvajanja makedonskog kralja. »Šta bi vi« — pita Demosten — »građani Atene odgovorili kad bi vas zapitali ostali Grci: Šta ste do sada učinili da oslobodite Grčku od vladavine nasilnoga stranca osim praznog jadikovanja? Moram vam iskreno priznati da ja na to pitanje ne znadem odgovora. Ali kad bi vi mene zapitali: Pa šta zapravo da činimo, ja bi vam mirno i punim pravom odgovorio: »Ni u kojem slučaju ne činite više ono što ste činili do sada.«

Gledajući naše teške prilike u kojima živimo, zar ne bi trebalo da i nas zapita Demosten: »Šta ste do sada, osim praznog jadikovanja učinili, da se oslobodite tolikih svojih zala?« I kad bi nas netko zapitao na taj način, da li bi znali dati odgovora? Ja ne. Ali ako bi sa Grcima mene zapitali: »Pa šta zapravo da činimo,« ja bi vam isto rekao,

što je Demosten kazao svojim sugrađanima: »Ni u kojem slučaju ne činite više ono, što ste činili do sada,« tj. ne živite dalje ovako kao što ste živjeli dosada. Vaša ravnodušnost, nehaj, nemar, mekoputnost, oholost i gramzivost vaši su jedini neprijatelji. Sami ste krivi, da vam tako ide. Niste drugo zaslužili.

Uzmite zato u ruke krčenicu i čekić i krčite puteve do Isusa Krista, Spasitelja svoga. Uzmite u ruke sjekiru i sjecite drvo života koje ne rodi dobra ploda. Uzmite u ruku lopatu vijaču i prevrćite djela svoja da ih očistite od pljeve, od grijeha. Jednom riječju: »Činite pokoru.«

2. »Jesi li Ti onaj?«

Čuli smo prošle nedjelje riječ adventskog propovjednika, svetog Ivana Krstitelja: »Činite pokoru, jer se približi kraljevstvo nebesko!« Rekao sam da on krči puteve krčenicom, siječe neplodna stabla sjekirom, prevrće pšenicu lopatom vijačom. I taj velik prorok — tako čitamo u evanđelju — dospio je u tamnicu.

Zašto? Samo zato, jer se nije strašio da i samome kralju Herodu otvoreno dovikne: »Ne smiješ imati ženu brata svoga« (Mk. 6, 18).

Kad bi danas došao među nas taj neustrašivi prorok, zar ne bi morao štošta i nama doviknuti? Kolikima bi morao reći: »Ne smiješ imati ženu brata svoga!« Tuđu ženu, nevjenčanu ženu, griješnu prijateljicu, priležnicu. I klanjaocima mamona doviknuo bi: »Ne smiješ otimati zasluženu plaću sluge i sluškinje, namještenika i radnika svoga, iskoristiti njihov rad za vlastito bogaćenje!« I radnicima proleterima bi doviknuo: »Ne smijete nasilno otimati i dijeliti tuđe i ukidati privatno vlasništvo!« A svima bi rekao: »Nije vam

slobodno nijekati Boga i ispovijedati puku materiju i ne smijete ukidati zapovijedi Božje, koje su jedini temelj zdravog i pravednog socijalnog života«. Kao Demosten rekao bi: »Ni u kojem slučaju ne činite više ono, što ste činili do sada.« Svima bez razlike. Pa i kraljevima okrunjenim i neokrunjenim. Bojim se da bi današnji mogućnici i vlastodršci jednako postupali sa svetim Ivanom kao nekada kralj Herod. Zatvorili bi ga. I glavari država, kad bi im predbacio nepravde njihove i oni koji drže u rukama bogatstvo svijeta. I radnici koji žeđaju krv i zlato bogatih. Svi, koji osim materije ne poznaju ništa i bune se protiv Boga i pravde njegove. Da bi zaista tako bilo, dosta nam to dokazuju bezbožnici Rusije, Meksika, Španjolske i ma kako se inače oni zvali.

Zbog istine dakle čami sveti Ivan u tamnici tvrđave Mardohej u strašnoj osamljenosti u koju dopire samo šum talasanja Mrtvoga mora i veseli žamor kraljevskoga dvora. Teške su brige, koje mu pritišću dušu poput goleme gore. Nije to žalost zbog toga, što je morao prekinuti svoj rad na Jordanu. Nisu to teški lanci kojima je okovan, niti vlažni zadah mračne tamnice. Nije to strah pred smrću koja je blizu. Nešto je ssavim drugo.

Učenici mu donose u tamnicu vijesti o velikim djelima Isusa Krista, ali čuje on i to da velika većina židovskog naroda još nije uzvjerovala, da se starješine naroda Njemu protive, da ga strašno kleveću. Pa i sami njegovi učenici nisu još posve pristali uz Krista. Još kolebaju. Još odviše vise na Ivanu, a na Krista gledaju s nepovjerenjem.

Zato šalje iz zatvora dva učenika da zapitaju javno Isusa: »Jesi li Ti onaj koji ima doći?« (Mt. 11, 2). Pitanje je to u kojem se osjeća duša čitavoga St. Zavjeta. Ne pita Ivan zato, jer on koleba, nego jer drugi kolebaju. Ne zato, jer on sumnja, nego jer drugi sumnjaju. Ne zato, da istrgne

Isusa iz neodlučnosti, nego da narod saznade o Kristu punu istinu. Tako pita on iz zatvora, jer toliki drugi ne pitaju ili ne pitaju dosta ozbiljno i iskreno. Tako pita kao od Boga izaslani preteča i kao izaslanik naroda Izraelskoga. Tako pita iz duše i savjesti čitavoga čovječanstva. A to pitanje prodire u savjest svakoga pojedinca koji pitanje čuje i želi da potakne svako srce da i ono isto pita i da primi odgovor Gospodinov.

Iz istoga razloga i sa istim ciljem čita crkva danas to evanđelje u kojem Ivan pita. Jer i danas na žalost imade mnogih i premnogih čak i medju katolicima koji su prelijeni, prenemarni i prelakomisleni da bi ikad postavili ozbiljno pitanje vremenitog i vječnog svog spasenja, kojima još i danas nije jasno tko je Isus Krist i što bi njima morao biti. Koji lako, malovjerno ili sasvim bezvjerno susreću Njega. Koji žive, kao da Spasitelja uopće nema i kao da njima Spasitelj uopće nije potreban.

Pa opet, sav svijet traži spasenje. A traži ga ondje gdje spasenja nema. Želi se spasiti a neće Spasitelja. I pita svakoga da li mu nosi spasenje, samo pravoga Spasitelja ne pita. A hoće da riješi svoja teška gospodarska pitanja i društvene probleme i politička pitanja. I taj svijet pita nacionalizam: Reci nam, jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. I pita komunizam: Jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. I pita demokratizam: Jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. I pita, apsolutizam: Jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. I pita kapitalizam: Jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. I pita proletarijat: Jesi li ti onaj koji ima doći? I ide za njim. I pita rat, revoluciju, diktaturu proletarijata, bezvjerstvo: Jesi li ti onaj koji ima doći? I polazi za njim. Svakoga pita, samo Spasitelja ne.

I nastade veliko komešanje i kolebanje među narodima, i nastadoše sukobi i prava zbrka pojmova i sav kaos koji danas vlada svijetom. A Ivan pita iz tamnice mjesto sviju nas. Ne pita nikoga, jedino pravoga Spasitelja. Danas bi trebali naučiti pitati da bi znali iduće nedjelje shvatiti odgovor Spasiteljev.

3. »Idite javite, što čujete i vidite.«

»Jesi li ti onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« tako pita sveti Ivan Krstitelj preko svoja dva učenika u evanđelju od prošle nedjelje. Rekao sam: sav svijet traži spasenje i na sve strane pita: »Jesi li ti onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« Tako se pita nacionalizam, komunizam, demokratizam, apsolutizam, kapitalizam proletarijat, pita se čak i rat i revolucija i diktatura proletarijata pa čak i bezboštvo, samo Spasitelja ne. Pa opet na to pitanje samo Spasitelj daje pun odgovor.

Taj ćemo odgovor danas uzeti u razmatranje.

Izaslanici Ivanovi stižu do Isusa baš u pravi čas. Oni ga nalaze u najaktivnijem djelovanju. Još usput su čuli o velikim djelima Isusovim, a sada gledaju na svoje oči kako On vrši znakove i čini čudesa. Vide oni, da je oko Njega mnoštvo naroda: slijepi, hromi, gubavi, gluhi i čitavo more puke sirotinje. Izaslanici se proguraju kroz tu gomilu naroda i svečano ga pitaju: »Jesi li ti onaj, koji ima doći ili drugoga da čekamo?« Na to pitanje nastaje tajac. Svi hoće da čuju odgovor.

Isus odgovara na to svečano pitanje ne toliko riječima, koliko djelima. On pokazuje na masu naroda i govori: »Idite, javite Ivanu, što čujete i vidite: Slijepi gledaju, hromi hodaju, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi

ustaju, a siromašnima se propovijeda evanđelje«. (Mt. 11, 4—5).

Odgovor je jasan: Sav je St. Zavjet očekivao ovakova Spasitelja koji će govoriti i djelovati kao ja. Sudite sami, da li sam ja taj koji ima doći, ili imate nekoga drugoga čekati. Tko vjeruje da je proroke sam Gospod Bog poslao i ispita šta su oni govorili o budućem Spasitelju i bez predrasude usporedi tu proročku sliku sa životnom slikom Isusa Krista, taj sigurno neće više sumnjati, nego će sa vjerom i radošću priznati: Jest Ti si onaj, koji je imao doći, onaj koga očekuju narodi. Ti si Spasitelj svijeta i nitko drugi.

A znadete li zašto? Eto zato, jer Njegova ozdravljenja nisu samo tjelesna nego i duševna, ne samo vremenita nego i vječna. A svi ostali kojima se čovjek obraća pitanjem: »Jesi li ti onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?« rešavaju goruća pitanja samo tjelesno, materijalno, polovično, prolazno, usko i površno. Kod Isusa nije tako. Oni koji nisu vidjeli svjetlost sunca, sada vide i svjetlost istine. Oni koji nisu čuli ni riječi ljudske, sada slušaju i riječ Božju. Oni koji su bili truli i puni rana, čisti su kao djeca. Oni koji se nisu mogli ni maknuti zbog hromosti i otvrdnulosti, sada idu za Njegovim stopama. Oni koji su bili zamrli za duševni život, uskrsnuli su na Njegovu jedinu riječ. A siromasi poslije radosne vijesti Njegove postali su bogatiji od bogataša.

Neprijatelji Njegovi kažu, da je On Bog bolesnih, slabih, blatnih, bijednih, nemoćnih robova. No, čitavo Isusovo djelo nije drugo nego dar zdravlja, snage, čistoće, bogatstva, slobode. Jer On pristupa bolesnicima, da otjera bolest, slabima da ih učini jake, blatnima da ih opere, a robovima da ih oslobodi.

»Već pet stotina godina oni što sebe zovu »slobodnim duhovima,« jer su odbjegli iz vojništva na robiju, navaljuju bijesno da po drugi put umore Krista. Da ga ubiju u ljudskim srcima. A ipak, nakon toliko potrošena vremena i uma Krist nije još protjeran sa zemlje,« piše Papini u uvodu svoje knjige: Povijest Kristova.

Koja sreća da Krist još nije protjeran sa zemlje. Inače ne bi nas već bilo i ne bi bilo pomoći. Svi bi bili slijepi, gluhi, gubavi, hromi, mrtvi, siromasi, beskrajno bjedniji nego što jesmo. Pitajmo zato Njega: »Jesi li Ti onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« I odgovor će biti isti kao nekada Ivanu: »Jest, ja sam onaj koji ima doći, ja jedini. Drugoga uzalud čekate. Ja jedini mogu i danas da izliječim sve krvave rane pojedinca i ljudskoga društva: Slijepi da vide, hromi da hodaju, gubavi da se očiste i gluhi da čuju, mrtvi da ustaju, a siromasi da postanu bogati. Iz moje nauke, iz moje pravde i ljubavi niče zdravlje, svjetlost, mir, jednakost, spas. Ja sam jedini liječnik i Spasitelj svijeta, jer moje djelovanje siže do dna, do besmrtne duše.«

4. »Pripravite put Gospodnji.«

Isus Krist je onaj koji ima doći i mi nemamo drugoga da čekamo. To je bila središnja misao mojih triju adventskih govora. Kod te misli ostajem i danas u oči Božića. Na to nas upućuje i sam veliki propovjednik adventa u današnjem evanđelju. Njegove su riječi: »Ja sam glas onoga što viče u pustinji: Pripravite put Gospodnji, poravnite staze njegove. Sve doline neka se ispune i svaka gora i brežuljak neka se slegne; i što je krivo neka bude ravno i hrapavi putovi neka budu glatki. I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje« (Lk. 3, 4—7).

Riječi su to snažne i jake. Kao malj teške. Kao iz mramora isklesane. Njihovi udarci odzvanjaju. Ali gdje? Da li u našim obiteljima, školama, trgovinama, radionicama, bankama, zabavnim lokalima? Ili u dušama? U kojima? Da li u dušama bogatih ili siromašnih? Sitih ili gladnih? Grešnika ili pravednika? Gdje? Da li ne odzvanjaju u pustinji, samo u pustinji današnjeg života? Velim u pustinji. Jer u centrumu današnjeg života ne čuje se glas Ivanov, nego zveket oružja. Francuski vojni ministar izjavio je ovih dana (G. 1936) da je svijet u toku ove godine bacio više od dvije stotine milijardi franaka na oružanje. Razne tvornice oružja: engleski Vickers, francuski Schneider Creusote, češki Škoda, njemački Krupp — da spomenem samo ove najveće. I drugi arsenali rade punom parom. I u tako grozničavom naoružanju svijeta mi se spremamo za Božić. Da li će svijet usred tako strašnog zveketa oružja još čuti božićnu pjesmu o miru? Gledajte samo kuda smo zašli, jer smo svakoga držali za Spasitelja, a samo Isusa Krista ne. Jer smo išli za različnim lažnim prorocima, a samo za Isusom Kristom ne.

Imamo silnu tehniku. Tvornice, strojeve, željezničke pruge, telefonske linije, aeroplan, radio . . ., a samo jedno nemamo, a to je smireni, harmoničan ljudski život. Mi se danas ničesa ne bojimo: ni groma, ni morskog tajfuna, ni potresa, ni otrovnih bacila . . . samo jedino čovjeka. I to ne nekulturnog primitivca ili divljaka ljudoždera, već civiliziranog čovjeka koji ne mačem, nego otrovnom hemijom ubija. Zar nije strašno da je čovjek na miru od lava i tigra, samo od čovjeka nije na miru čovjek?

Zašto? Jer eto naš vijek drži da nije važno da znademo za Isusa Krista i da ga slijedimo i nije važno da u sebi nosimo sveta religiozna čuvstva i da razmišljamo o ljepoti i sreći na drugom svijetu, nego je važno, da imamo

elektriku i stroj i ugalj i benzin i željeznicu i auto i aeroplan itd. Tako čujemo na sve strane. Ali čuvajmo se i pazimo. Sve je to vrlo važno i potrebno, ali vjerujte, bez Isusa Krista mora da ugasne svaka elektrika, da stane svaki stroj, da na dnu zemlje ostane sav ugalj, da izjede rđa svaku tvornicu. Zašto? Jer bez Krista postajemo podivljale zvijeri, koje se međusobno kolju.

Prije nekoliko godina izašla je knjiga sa naslovom: »Die Agonie des Christentums«. Strašna laž. Nije kršćanstvo ono koje je u agoniji i nije kršćanstvo bankrotiralo, nego Europa, koja sa premalo vjere ili posve bez vjere stoji na Božić pred Betlehemom i samo izvana nosi kršćansko lice, dok je u duši svojoj ponovno utonula u poganstvo.

Zato je Ivanova propovijed potpuno savremena i za naše dane: »Pripravite put Gospodnji, poravnite staze njegove. Sve doline neka se ispune i svaka gora i brežuljak neka se slegne; i što je krivo neka bude ravno i hrapavi putovi neka budu glatki. I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.«

Jedan stari njemački pjesnik veli: »Ist Christus hundertmal in Betlehem geboren — und nicht in dir, bist du ewiglich verloren.« Kad bi se Isus Krist sto puta rodio u Betlehemu, a u tebi nijedamput, sve bi bilo uzalud, ti bi propao za uvijek.

Pripravimo zato put Gospodnji, da budemo spremni dočekati i vidjeti spasenje Božje.

ADVENTSKE II.

1. »Među vama stoji Onaj, koga vi ne znate«.

Danas je opet osvanuo advent. To sveto doba tajanstvenih nada i težnja, doba koje toliko odgovara čovječjoj duši, punoj nadanja i čekanja na bolji i ljepši i sretniji život. Za njim čezne dijete od prvih dana svoga života i sijedi starac na samrtničkoj postelji. Za njim čeznu kažnjenici u Lepoglavi, kažnjenice na Savskoj cesti, pa i oni nesretnici u bolnici u Vrapču, kojima je potamnio razum. Taj bolji i sretniji život traži onaj koji se baca u naručaj ludih uživanja kao i onaj koji si sâm oduzima život. Za spasom i otkupljenjem svi težimo, a taj spas tražimo krivim putevima, jer Otkupitelj je već tu, a mi ga — veli sv. Ivan — ne poznamo. »Među vama stoji Onaj, koga Vi ne znate«. (Iv. 1, 26)

*

Zar nije taj gorki prijekor zaista na svome mjestu?

Ima ih na desetine hiljada, na stotine hiljada, na milijune takovih ljudi, čije je čelo nekada dotakla voda krštenja, a koji, ako i ne mrze Krista, jednostavno ga izbjegavaju. Oni mu se uklanjaju s puta. Ne vjeruju u Njega i ni toliko se ne trude da upoznadu njegovu nauku i sve dokaze da je ona zaista istinita.

Još više ih ima takvih, koji donekle vjeruju u Njega te u svom privatnom životu do neke mjere njeguju kršćanske osjećaje, ali daleko su od toga da povuku iz svoje vjere i logične posljedice u praktičnom životu. To su oni vjerski

sentimentalisti, koji nose u srcu kršćanske osjećaje, ali neće da priznadu Isusa i u javnom i u društvenom životu i da provedu njegove zakone kroz čitavu liniju ljudskoga života.

Tu su političari, koji u toliko važnim i presudnim pitanjima i problemima nacionalnog i međunarodnog života svijesno i oprezno mimoilaze Isusa Krista i njegove zakone i nemaju ni toliko hrabrosti da pred velikom javnosti izuste ime njegovo.

Tu su književnici, učenjaci, filozofi koji možda protivno i oprečno sa svojim nutarnjim osvjedočenjem vole da se prema vani prikažu kao prosvijetljeni, liberalni, nepristrani ljudi i bez grižnje savjesti stavljaju svoje pero u službu takvih duhovnih struja, koje šire areligiozne, antireligiozne pokrete ili u najmanju ruku puni vjerski nehaj.

Tu su poslovni ljudi današnjice kojima je sve novac i čije savjesti u gospodarskom i društvenom pravcu ostaju posve neosjetljive prema riječima evanđelja i prema opomenama socijalnih enciklika vrhovne glave Kat. Crkve.

Tu je ono dobro situirano društvo koje živi samo modi, zabavi i svakovrsnom uživanju, a u kojega se kršćanstvo sastoji jedino u tome da se pred crkvom nekako sramežljivo prekriži ili plaho se dotakne svoga šešira i na najveće blagdane možda zaviri i u crkvu.

Tu je ona bijedna sirotinja koja usred svojih teških nevolja zaboravlja na sve ono što Isus Krist uči o boli, o stradanju, o nošenju križa i traži si olakšanje jedino u ogorčenim ispadima, besciljnim psovkama i bogumrskim kletvama.

Pa čak i mi vjerni i praktični katolici, ako hoćemo biti pravedni, moramo priznati da i mi jedva poznajemo Isusa Krista istinski i savršeno. Idemo na sv. misu, ispovijedamo

se, primamo sv. pričest, vršimo djela milosrđa, pa opet samo blijedo živi Isus Krist u dušama našim. Jer kad bi ga zaista poznali, jedva bi se znali i mogli odvojiti od njegovih oltara, jedva bi i znali na drugo misliti osim na Njega i jedina i glavna, najveća i neprekidna, grozničava i strastvena naša težnja bila bi ta, da se što savršenije predamo Njemu i svu svoju ljubav poklonimo kao uzvrat za njegovu ljubav.

Zaista gorak, ali pravedan je prijekor sv. Ivana: »Među vama stoji Onaj, koga vi ne poznate«. I zato je sav svijet jedna velika čežnja za ljepšim, sretnijim životom. Od ledenog sjevera do vrelog juga sav je život pun bolnih uzdisaja i nema tko da dade nade da će bolje biti. I sva se zemlja grči u potresnom jauku i nema tko da je utješi.

Društvena i gospodarska nejednakost, težak problem međunarodnog mira, ekrasitna napetost nacionalnih osjećaja, kriza braka i obitelji, moralna dekadencija u svim staležima i druga zla spustila su gustu maglu na ovu napaćenu zemlju i ona stenje i vapi za spasom i traži Spasitelja.

I došao je prije francuske revolucije racionalizam i rekao je: Ja, razum, ja sam tvoj spasitelj. I došao je iza francuske revolucije liberalizam i rekao je: Ja sam tvoj spasitelj. I došao je kapitalizam i rekao je: Ja sam tvoj spasitelj. I došao je komunizam i govori: Ja sam tvoj spasitelj, — a nijedan od ovih nije donio spas.

Nad zemljom je još uvijek gusta magla, težak, bolan advent. Zašto? Jer je Spasitelj već došao i među nama stoji, a mi ga ne znademo.

Dajmo se iskrena srca na posao, da ga ovoga adventa istinski upoznamo.

2. »Vi ne znate, da je On Sin Božji i Spasitelj«.

Tko si Ti, dakle, koji među nama stojiš, a mi Te ne poznamo? Tko si, koji si već došao, a na zemlji je gusta magla, težak, bolan advent, kao da uopće još nisi došao? Tako ja pitam danas: »Jesi li Ti onaj, koji ima doći, ili drugoga da čekamo?« (Mt. 11, 2.)

I odgovor glasi: »Ja sam Isus Krist, Sin Božji koji sam postao čovjekom da spasim ovaj svijet«.

Da li se može pustim ljudskim razumom sa sigurnošću dokazati, da je Isus iz Nazareta koji je prije 1900 godina kao čovjek na zemlji živio, zaista Sin Božji i da je njegovo utjelovljenje zaista silazak druge božanske osobe na zemlju da kao Spasitelj svijeta donese toliko iščekivano spasenje čovječanstvu? Naš odgovor glasi: Zaista, to se može dokazati. To se može s tolikom sigurnošću dokazati da u njegovo Božanstvo i njegovo mesijansko poslanstvo može posumnjati samo onaj koji se nikada nije ozbiljno bavio ni njegovom historijskom ličnošću, ni evanđeljem, niti s poviješti prvoga kršćanstva. Jer kojigod je ta pitanja ozbiljno proučavao, taj ne može poreći istinu da se Isus sam nazivao jedinorođenim Sinom Božjim i pošao je zato i u smrt, jer se nazivao u punom smislu jedinim Sinom Božjim. Sebi je prisvajao i Božje osebine. O sebi je među ostalim i to učio, da je On od vijeka i da je bio kod Oca prije nego je ovaj svijet postao.

Svaki dopušta, pa i mnogi slobodni mislilac s najkićenijim izrazima priznaje da je Isus između svih ljudi bio najčistiji značaj i najmudriji mislilac koji je ikada koračao po ovoj zemlji. Ali ako je tako, kako je mogao u toliko bitnim pitanjima o sebi govoriti neistinu? Kako je mogao huliti Boga time da sebe drži jednakim sa Svemogućim, s vječnim Bogom? Ako Isus nije bio utjelovljeni,

vječni Bog, onda se njegove riječi u evanđelju mogu samo tako tumačiti da je bio neizlječiv umobolnik. Najbjedniji i najočajniji fantasta. Jer onako kako je On govorio o sebi, ako nije istina što je govorio, tako može govoriti samo onaj koji je duševno poremećen. Isus je ili utjelovljeni Bog ili nesretan umobolnik. Treće nije moguće.

Moderni racionalizam i materijalizam možda ne želi da opazi taj logički zaključak, ali logički zaista jedino to slijedi: Tko niječe i poriče Božanstvo Isusa Krista, bez uvjetno pada u tu stupicu, u tu dilemu. Ili — ili. Zato ne znade ovaj vjerski indiferentan svijet šta da počne s Isusom Kristom. Ne znade kamo da Ga stavi... Ne usudi se da javno i otvoreno zauzme stav protiv Njega, ali jer ne vjeruje, neće ni da stane uz Njega. Zato mu laska slatkim riječima. Naziva ga najljepšim, najvećim čovjekom, a u isto vrijeme drži Ga za najmanjeg; On je najmudriji, a ujedno umno bolestan; On je najistinitiji, ali svaka mu je riječ kriva koja zavađa ljude u zabludu i tamu. Kolike su to strašne kontradikcije, koja nevjerojatna protuslovlja!

Utjelovljenje Sina Božjega svakako je vrhunaravna, nadčovječanska nauka i najsmjelija zamisao kao što je i svako naučavanje vjere po jedan snažan, golem i divovski korak u kraljevstvo vrhunaravnoga svijeta. A da li imade u tome vrhunaravnome svijetu išta, što bi samo po sebi bilo nemoguće, što bi po sebi bilo kontradiktorno i protiv zdravog razuma? Ne, nikako ne. Bez sumnje, silna i potresna, ali i uzvišena je ta zamisao. Bog koji je postao čovjekom, Bog koji je među ljudima živi, hoda, stanuje, gladuje, žeđa i znoji se i krv prolijeva.

Ali sve nam to postaje jasno kada se sjetimo da je ljubav svemoguća i da dobrota Božja ne znade za granice, kada se radi o palome, nesretnome, bijednome čovjeku koga ljubi i u njegovu padu i hoće da ga podigne i spasi.

Ta velika zamisao Božja i tolika beskrajna ljubav Božja ne mogu se shvaliti po rječniku ni racionalizma, ni materijalizma, već jedino po rječniku vjere.

Sva ljepota i veličina ovoga svijeta neizmjerno je bijedna i sićušna prema ljepoti i veličini vrhunaravnoga, Božjega svijeta. To je u usporedbi kao kad bi patuljci pred nekim divom izložili svoj sićušni svijet. Ova zemlja i sav njezin sjaj, liliputanske su ljepote i liliputanski je sjaj. Svekoliko njezino blago, vlast i tvorevine liliputanske su vrednote. Sva njezina politika liliputanska je politika. Sva znanost liliputanska je znanost. Sva radost liliputanska je radost, sva bol liliputanska je bol.

Naprotiv zamisao Božja o utjelovljenju Sina Božjega i otkupljenje svijeta po Njemu velika je i uzvišena, za naš patuljački razum prosto neshvatljiva. I baš zato, jer smo patuljci, sićušni po razumu, sićušni po svome srcu, tražimo svoj spas krivim putevima.

Držimo se zato čvrsto istine, da se u Božanstvo Isusa Krista, u čudo Njegova utjelovljenja vjerovati može i vjerovati mora. Samo tako ćemo moći shvatiti veliku istinu Adventa, da jedino po Bogu — čovjeku može nam doći spas i spasenje. A protivno toj vjeri odnijelo bi nas u tamne probleme koji se riješiti ne dadu, u misaoni kaos, u neshvatljiva protuslovlja, u punu i konačnu propast.

3. »Zašto ga ne znate?«

Ako je Krist zaista Sin Božji i Spasitelj koji je imao doći da nas spasi, kako je moguće, da On među nama stoji, a mi Ga ne znamo, kako je moguće da je »došao k svojima, a svoji Ga ne primiše?« (Iv. 1, 11)

Kako je moguće da se veliki dio kršćanskoga društva okrenuo od Njega, jedinoga koji za ljudsko društvo znači život i spasenje i po kome jedinome može čovjek postati velik, čist, plemenit i sretan?

Kako je to moguće?

Da, moguće je — nažalost, jer imade u čovjeku mnogih zlih sklonosti i požuda koje odvode od Njega.

Čovjek je pun samoljublja. Svagda i u svemu traži svoju malu momentanu korist i straši se i plaši svake nauke i religijskog sistema koji od njega traži da se potčini zapovijedima Božjim i ljubavi prema bližnjemu.

Čovjek je pun oholosti. Rađe i stotinu puta lupi s glavom o dovratnike i strop, nego da sagne glavu i prizna da je zabludio, sagriješio i da treba zato govoriti »mea culpa«, pokoru činiti i ponizno vapiti k Bogu za milost i pomoć, kako bi se mogao s uspjehom odrvati pokvarenim požudama svojim. Kako da nije teret za njega evanđelje Isusa koje traži poniznost, pokoru, ispovijed i samozataju?

Čovjek je pun putenosti i sjetilnosti. Kad se u njemu probudi i uzbuni tjelesni nagon, ne trpi nikakvih zabrana, nego ide kao životinja bez razuma za dinamikom nemirne krvi i za požudama svojih pustolovnih sklonosti. Razumije se, da tada ne voli čuti o Isusu Kristu, koji traži čistoću, zahtijeva obuzdavanje samoga sebe, samodisciplinu i koji čak i griješnu misao kažnjava isključenjem iz života vječnoga.

Čovjek je pun požuda za bogatstvom. On teži ne samo za svagdanjim potrebitim kruhom, nego još za mnogom udobnošću, luksuzom, uživanjem i sjajem. Zato mu lako postane novac — bog, zarada dobitak, unapređenje, kariera njegov idol, zbog kojeg će pretvoriti dane i noći u neprekidan rad, pregaziti tolike ljude, poštenje, savjest, mir, pravednost i pravdu i dostojanstvo, i radi svega toga ne

nađe vremena i ne stigne da se bavi i s problemima duše i da se brine za Isusa i njegovo kraljevstvo. Na kraju za njega postaje Isus neshvatljiv, omrznut, jer On naglašuje da vječna dobra imadu prednost ispred ovozemaljskih dobara.

Većina ljudi puna je lijenosti i težnje za komoditetom. Sve mrze što ih smeta i uznemiruje u njihovoj nemarnoj lijenosti. Izbjegavaju proučavanje vjerskih istina, jer su im previsoke, ili kako sami znadu kazati, dosadne su i ne stanu u okvir njihovih sitnih, prozaičnih misli i ambicija koje pripadaju sasvim ovome svijetu. Čovjek se uklanja vršenju vjerskih dužnosti, jer one traže samozataju i jer nisu tako lake i toliko interesantne, kao balet, konjske trke, ili neki izlet. On izbjegava Isusa, jer mu propovijeda nošenje križa i evanđelje mučeništva i tumači takve istine za koje je on prekomotan i prelijen da ih shvati.

Jasno je da se Isusa ne može slijediti tako da se istodobno ugađa i svojim neurednim i pokvarenim nagonima. Njega slijediti znači istodobno stati pred jednu vrlo ozbiljnu i tvrdu odluku: Ili s Njime, ali onda gore, strmim stazama, prema teškim vrtoglavim vrhunaravnim visinama, ili bez Njega i protiv Njega. Nije čudo da mnogi izaberu taj udobniji put i sa manje-više svijesti napuštaju Isusa.

Usto možda si sami skuju neko svoje individualno kršćanstvo da bi se sami umirili i obmamili; kršćanstvo u kojem treba da nađe mjesta i Isus, ali i po nešto malenoga poganstva i beznačelnosti, nekoliko ostataka evanđelja po vlastitom ukusu i izboru, i još malo samoljublja, oholosti, bezvjerja, moralne sloboštine.

Ali dakako, da takvo po svome ukusu iskrojeno i sašiveno kršćanstvo ništa više ne vrijedi od novca što ga neko sâm iskuje ili od »jedamputjedan«, što ga je sam izmislio. I zato čovjek lako proigra svoj advent i svoj spas.

Bijedni ljudi! Koliko tu vrijedi za vas riječ sv. Pisma koje veli da spadate među one koji će odvratiti uši od istine, a okrenut će se bajkama.« (Tim. II, 4, 5). I koliko li udara po njima tužba Gospodnja iz St. Zavjeta: »Dvije učini opačine moj narod: Napustiše mene, izvor živih voda i iskopaše si cisterne, raspuknute cisterne koje ne mogu držati vode.« (Jer. 2, 13). A kako bi mogli biti bogati i sretni kad bi spoznali Onoga koji stoji među njima i rasipnom velikodušnošću nudi svoja blaga bijednome svijetu, sreću nesretnome čovječanstvu, spasenje onima koji se ne dadu spasiti.

4. »K svojima dođe i svoji ga ne primiše«.

Možemo li pri tome ostati? Možemo li mirno bez riječi gledati kako milijuni ne poznaju Isusa Krista? Kako proigraju svoj advent? Zato baš i drži Crkva svake godine advent, da bi se u nama probudila čežnja za Isusom Spasiteljem. Za vjerom u Njega, sa Njegovim načelima, uzvišenom naukom Njegovom, čistim zapovijedima Njegovim, za obećanjima Njegovim. Čežnja za ljubavlju Njegovom i nebom Njegovim.

»Rosite nebesa«, pjeva u te dane Crkva i s riječima prorokovim budi u nama i čežnju starozavjetnih proroka za Spasiteljem. »Padaj s neba roso sveta« na sve naše suhe, izgorjele duše, na sva razočarana srca, da se mi izgubljeni sinovi i kćeri probudimo iz sna svojih grijeha i predademo novom traženju i novoj težnji za izgubljenim Božićem, napuštenim Spasiteljem.

Božić! Za mnoge danas još samo izblijedjeli, bolni simbol. Melodija iz davnine, iz silne daljine k nama zalutala, zaboravljena i nikada potpuno ne shvaćena anđeoska

pjesma. Jedna sjajna iskra koja iz otvorenog neba pada kao blještavi meteor koji za časak zanese i nestaje. Gdje imade danas pravog Božića? Gdje li su ljudi međusobom prava braća i sestre? Gdje imade još danas prave djetinjske radosti nad darovima Djetešca iz Betlehema? U buki kapitala i rada, u prikrivenom gospodarskom ratu naroda, u progonstvima Crkve po raznim krivovjernicima, sektama i tajnim društvima, u oholom luksusu kraj naselja najbjednijih, u raspalim, rasklimanim obiteljima? Gdje je tu još prava ljubav i čežnja za božićnim mirom?

Dobro je još dok Irudi ne polaze izvučenim oštrim mačem na krvav i otvoren boj protiv Djeteta Isusa kao što čine u Rusiji i u još nekojim državama. A usto dakako deklamiraju o bratstvu i spominju mir. Gledajte, kako strahovito znadu ljudi lagati.

A mir? Svaki bi htio i želio mir, ali mir je pojam, koji ovisi ne o jednoj, nego o obim stranama. Samo onda ga može biti kada ga na obim stranama jednako žele. Zato nikako nije to mir, kada se jednu stranu sili, da se razoruža, a druga se i dalje grozničavo naoružava. Ne može ga biti ni tamo gdje se jedna strana bori da gospodarski nadjača i zarobi drugu. Mira nema ni ondje, gdje se lozinka ravnopravnosti upotrebljava samo zato, da se s njome prikrije cinička težnja za hegemonizmom nad drugim. Ne može biti mira bez normalnog duševnog odgoja i bez samoodgoja i zato je vjerski život temelj svakoga iskrenog nastojanja za mirom. Jedini moguć simbol svjetskoga mira jest Božić, jest padanje na koljena pred betlehemskim Djetetom.

Ali gdje je od toga Europa?

Ovaj svijet bez Krista nikako se ne može nazivati da je sretan. Nije sretan, jer je daleko od Božanskog Djeteta. Daleko je ne zato kao da Krist još nije došao, ili kao da je

njegovo spasenje nesavršeno. Ne, jer »vidjesmo slavu njegovu kao jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine«. (Iv. 1, 14) Ali jedan drugi redak istoga evanđelja ovjekovječio je stalnu i vječnu tragediju, jer Spasitelj »k svojima dođe i svoji da ne primiše« (Iv. 1, 11).

To je ta velika bol naše adventske radosti. To je to tužno božićevanje bez Božića. To su oni tužni bezbožićni ljudi koji ne traže spasenje po Spasitelju, jer neće da ih On spasi, nego bi htjeli da se spase od Njega, da Ga se oslobode. Ne treba im Spasitelj, jer misle da su sami sebe spasili. I sretni su i puni sami sebe u svojoj duševnoj bijedi i tjelesnoj nevolji u koju su zapali kada su Kristu okrenuli leđa.

To su oni koji Spasitelja ne primiše kada On dođe među svoje. To su oni koji i na položajima publicista, ministara, političara, profesora, ekonomika ni pojma neimaju koga zapravo guraju i tjeraju od sebe kada grme protiv kršćanstva kojemu se rugaju da je pietističko, klerikalno, i Krista se odriču. Da li oni uopće znadu šta je katolicizam, šta je duša i spasenje?

Božić može da imade samo onaj koji žeđa otkupljenje s neba i udara se skrušeno po prsima i pokajnički ispovijeda svoj »Confiteor« ljudske nemoći. Betlehemska zvijezda može da zasja samo za one koji su dosta mudri da je opaze izdaleka, ali su i dosta ponizni da sa skromnim jednostavnim pastirima vjeruju.

Božansko Djetešce daj nama svima te mudrosti i te poniznosti.

BOŽIĆNE

1. Radost Božića.

Uspeo sam se i danas na propovijedaonicu da, ako je to uopće moguće, ljudskim, blijedim riječima navijestim veliku tajnu sv. božićne noći da podignem za jedan časak zastor s onih uzvišenih čuvstava koja nam do vrha ispunjavaju srce i dušu.

Rekao sam: Da Vam navijestim veliku tajnu božićne noći. Ta noć je najsvetija i najljepša. U njezin tamni plašt utkane su užarene niti nebeskog svijetla i srebrenasta krila anđela. A ti se anđeli nečujno spuštaju u tihe zemljine doline da nam jave: »Javljam Vam veliku radost koja će biti svemu narodu, jer vam se danas rodio Spasitelj koji je Krist Gospodin u gradu Davidovu. I eto vam znaka: »Naći ćete Djetešce povito u pelenice, gdje leži u jaslicama« — i da zatim zapjevaju pjesmu božićnu kakvu čovjek čuo još nije: »Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima dobre volje«. (Lk. 2, 10-15) I dok ta sveta pjesma podrhtava u tihoj sv. noći da nas blagim svojim milovanjem probudi iz slatkoga sna, preko betlehemskih poljana eno već se žure priprosti pastiri, a iz daljine čuje se srebrnasti zvuk zvonceta deva, na kojima dolaze mudraci Istoka.

Takva je ta noć već 19 vjekova svake godine istoga dana. Devetnaest vjekova svake godine ista i jednaka. — Jednako je uvijek svečana i njezina tišina i pjesma anđela i nikada da ugasnu ni zvijezde na nebu, ni pastirske vatre na zemlji u toj najsvetijoj i najljepšoj noći. I tu svetu noć jednakim djetinjskim vjerovanjem grlimo svake godine.

A gledajte samo, kolika je razlika između štalice maloga Betlehema, njezinih jaslica, pastira i sjajnih velegradova bogatih kulturnih naroda; koja je udaljenost između te betlehemske štalice i naših modernih palača; mekih sagova naših salona i one vlažne zgažene slame; između pastirske vatre i naših električnih reflektora, blejanja ovaca i svečanih tonova orgulja; tišine naših dolina i ponoćne zvonjave naših zvonova. Koja suprotnost, kada tu štalicu i jaslice postavljamo u naše sjajne crkve među mramorne kolonade, zelene palme i goruće svijeće. Zar se ne bojimo da će ta zgažena slama pasti na mramor, a odanle otkliznuti na meki sag svetišta i stići možda čak i na stubište oltara?

Da, sve je to moguće, pa opet mi se ne možemo rastati od Betlehema. Jer povijest se stalno okreće, mijenja i zemlja se stalno vrti i mijenja, samo božićna noć ostaje kroz sve vijekove ista. Njezina pjesma ne može da zamre i njezino svijetlo ne može da se ugasi i mi smo sretni što možemo sa svojih perzijskih sagova pokleknuti jedamput na slamu te štalice i svoju umornu glavu odmoriti na neotesanoj gredi njezinih jaslica. I kod tih jaslica sve: razum, volja, srce, znanost, umjetnosti, obitelj, ljudsko društvo, dijete i starac gledaju tu sjajnu viziju kada u očima Djeteta na slamici plane plamen ljubavi koja ima da spasi ovaj svijet, i kada mi svi bez razlike s Josipom i Marijom, anđelima i pastirima ne samo da pozdravljamo to božansko Djetešce, nego uz njegove jaslice vežemo svu vjeru svoju, sve težnje i nade naše. I dok se sve mijenja, vrti, prolazi, nestaje i umire, ta vjera i ta nada ostaju i svake se božićne noći oblače u haljine nove i sjajne kao što je blistavi sjaj neba nad jaslicama i udišu punim plućima vječnu mladost što izbija iz čistih žarkih očiju maloga Isusa. I eto zato se ne mijenja božićna radost i zato je to neprekidno hodo-

čašće k jaslicama betlehemskim; zato ne može propasti Božić, već ostaje uvijek isti, kao što je uvijek isti i Bog koji kao maleno dijete leži u jaslicama.

I mi zato smijemo javno pozvati danas čitav svijet: i one kojima je dijete Isus kao Spasitelj svijeta sve, i one koji i danas tvrdom nevjerom i skepsom grada Betlehema spavaju, neka nam kažu tko je dao više ovome svijetu, da li Platon, Seneka, Cicero, sv. Toma, Bakon, Kant, Wašington, Napoleon, ili ovo Djetešce u jaslicama? Postavite gajeve i hodnike grčkih stoika, nasade Platonove akademije, trijemove filozofa, katedre sveučilišta oko betlehemske štalice i sakupite tamo sve narode, pa da vidite, kako se talasi naroda brzinom bujice žure prema betlehemskoj štalici, a vaši trijemovi, gajevi, katedre ostaju puste i prazne.

Zar je čudo, da Betlehem živi i ne propada? Zar je čudo, da živi u svakom srcu tako da zaslađuje i oplemenjuje život svakog čovjeka? Jer svi osjećaju da je ovo Djetešce više dalo čovjeku, više kulture i sreće, više mira i ljubavi, nego svi ostali na svijetu.

I zato i mi danas ponovo vežemo svu vjeru svoju i svu nadu svoju uz te jaslice, uz onoga maloga Isusa koji u njima sniva — Nasmijana dva oka božanskoga Djetešca sjaju kao dva vječna svijetla vjere i ljubavi.

Na tim plamenima užgite za sebe nebesko svijetlo kroz život do u vječnost.

2. Pred jaslicama svi smo jednaki.

Božić je od najranijeg djetinjstva usađen u našu dušu. Nije perom na površini duše ispisan. On je dlijetom u dno duše uklesan. Prije svih ostalih blagdana Božić je našao mjesta u našem srcu i ne dade se iz njega izagnati. Prije će drugi blagdani u nama izblijediti i nestati, a najteže ili nikada Božić. On obuhvata sav život čovjeka. I sunčano djetinjstvo i sijedu starost. Dijete se raduje malenome djetetu Isusu, jer vidi u njemu sličnog sebi, a starci suznim okom i raznježena srca gledaju isto dijete Isusa, jer u njemu vide neposrednu i toplu blizinu Božju.

Ali u naše doba nema mnogo mjesta ni na sâm Božić za meke sentimente i nježna ganuća. Kad su vremena teška i preteška kao današnja, mi tražimo i na sam Božić odgovor na ona bolna pitanja koja nas more. Mi smo svjedokom rađanja jednog novog društva i novoga svijeta i u tom mutnom previranju Božić je za nas most, koji presvodi dva skrajnja pola: pastirske vatre i kraljevska prijestolja i time jasno kazuje da je jedino betlehemsko Djetešce onaj Spasitelj, koji je imao doći i da bi drugoga uzalud čekali, Spasitelj i za one malene koji čuvaju ovce i za one najveće koji sjede na prijestoljima.

Spasitelj na Božić najprije zove pastire. Zove ih ne zato, jer su jaslicama najbliži, nego zato, jer su Njegovu srcu najbliži. To su ljudi, koji nisu u srcu i pameti zatrovani bakcilima lažne filozofije i kulture. To su jaki karakteri koji ne znadu šta je blaziranost u moralu i iscrpljenost u gospodarskoj borbi. Pastiri ne misle da je vjera u najboljem slučaju melem i utjeha i ništa više. Oni ne znadu za raspoloženje bolnice. Oni ne misle da su rekonvalescenti, a Isus da je samo bolničar. Za njih je vjera duševna snaga, borba, život velikih, snažnih i nesebičnih aspiracija. Pozvao je pastire, jer oni nisu mekušci. U kiši, vjetru, u zvjezdanoj, studenoj noći bdiju oni uz stado svoje. Opaljena su lica i tvrda zdravlja. Oni ne znadu šta je perzijanski tepih i topli salon. Život im je kao orlovsko gnijezdo, savito od suhoga, tvrdoga granja na samotnoj, visokoj pećini. I zato ih voli, i zato ih zove neposredno po anđelu. A oni se odazivaju brzo i odmah: »Hajdemo u Betlehem!« Po pastirima

pozvan je k jaslicama Isusovim sav radnički i seljački svijet.

Iza pastira zove mudrace sa Istoka. Zovemo ih i kraljevima. Oni zapravo nisu bili kraljevi, ali su kao mudraci i kraljevski savjetnici vodili kraljeve i tako su bili stvarno gospodari kraljeva. Njih zove zato, jer iskreno traže istinu. Zove ih zvijezdom koja sjaji, ali šuti, a ne anđelom koji govori. Kao mudraci znali su riječi, brojeve i zvijezde i u njima čitali kao što mi čitamo u knjigama. I pročitali su sjajnu zvijezdu na Istoku, i razumjeli su i pošli su. Kroz duge puteve i mnoge zapreke traže Spasitelja dok ga ne nađu. Po toj zvijezdi pozvan je k Isusu i sav školovani svijet. On ima da traži, da se probija dok ne nađe istinu. Tu ste pozvani i vi učenjaci da padnete na koljena pred bezazlenom nevinošću i vi bogati da se poklonite siromaštvu.

I danas zove anđeo, i danas se pali sjajna zvijezda i oboje zovu. Svakoga zovu. Od pastira do kraljeva — sve. Od analfabeta do učenjaka sve. Tako rješava Isus na Božić društveno pitanje. Ne klasnom borbom, nego jednakom ljubavlju za sve. Građani Betlehema spavaju. Njih ne zove. Budne pastire zove. I zvijezdu na Istoku zapalio je za sve. I mnogi su je vidjeli i nisu pošli. Njezino svijetlo tako je palo u duše kraljeva da su oni pošli.

Pastiri i mudraci našli su se pred istim jaslicama, pred istim Spasiteljem. Radnici fizički i duhovni, ljudi od vlasti i bez vlasti, bogataši i siromasi isto se tu moraju naći. Tu kod betlehemskih jaslica izjednačena je društvena, ekonomska, politička i nacionalna razdvojenost čovječanstva. Tu je puna jednakost. Tu se lomi razlika i daljina između pojedinih ljudi i naroda. Male jaslice su most koji presvođuje ponore između čovjeka i čovjeka, između raznih društvenih staleža, između naroda i naroda. Tu nestaju

granice između država i država. Tu smo svi jedan drugome posve blizu. Jedna velika obitelj. Velika obitelj po Isusu Kristu, jer je on jedini Spasitelj svijeta.

3. Na blagdan Sv. Stjepana.

Rekao sam jučer: Prvi poziv Spasitelja upućen je na Božić pastirima po anđelu. Drugi poziv mudracima po zvijezdi. Razlika i daljina između staleža pastira i mudraca, kraljeve lome se pred jaslicama. Spasitelj ne znade za društvene razlike. Na sve gleda jednakom ljubavlju. Razlika i daljina između današnjih društvenih klasa: proletara i kapitalista, radnika i poslodavaca, neukih i učenih ima isto da se lomi pred jaslicama Betlehema. Isus je jedini koji može da premosti ljubavlju svojom suprotnosti pojedinih društvenih klasa i naroda i da ih učini jednom velikom obitelji.

Uz pastire i mudrace prvi je đakon Stjepan koji stoji uz Spasitelja. On je sluga ljubavi prema bližnjemu. On je tumač ljubavi Kristove. Praktično dokumentira životom i radom svojim kako izgleda ono društvo, u kojem vlada ljubav Isusa Krista i pravda i jednakost njegova. Zbog toga nitko ga nije progonio. Ali on je bio pun milosti i hrabrosti i ne mogoše odoljeti mudrosti i duhu koji govoraše iz njega. I uhvate ga i vode pred sud i lažno optuže. A Stjepan drži govor i očituje svoju vjeru u Isusa Krista jako znade, da će ga to stajati glave. On je dijelio siromasima kruh, a plaća mu je kamenovanje. Stjepan, đakon, prvi je rumeni cvijet koji se priljubio uz jaslice. Drži se jaslica kao divlji karamfil svoje stijene. Rumen je od krvi. To je krv prvoga mučenika.

Za ono doba, u kojem nastupa sv. Stjepan, veli sveto Pismo: »A svi koji vjerovaše, bijahu zajedno i imali su sve

zajedno. Tečevine i imanje prodavali su i dijelili svima kako je koji trebao.« (Dj. Ap. 2, 44—45). Dakle, pravi komunizam prvih kršćana. Današnji materijalistički komunisti nama to i predbacuju i vele, zašto nije crkva i danas komunistička, nego — kako oni kažu — kapitalistička. Ali prešutkuju da su prvi kršćani biti postojani u nauci apostolskoj u zajednici bratskoj i lomljenju hljeba i u molitvi. Iz te zajednice vjere, molitve, svete mise i svete pričeste crpli su snagu da dobrovoljno i sasvim slobodno prodadu tečevine i imanja svoja i dijele svima, kako je koji trebao. Jedan od tih sedam praktičnih kršćana koji su bili pošteni ljudi puni Duha Svetoga i mudrosti bio je sveti Stjepan, koji se kao đakon, po nalogu apostola starao za materijalno-ekonomska pitanja te prve kršćanske zajednice.

Dvije su za nas pouke iz slučaja svetog Stjepana:

a) Isus Krist nije došao na svijet da dade zajednicu, ljudsko društvo, u kome će biti sve zajedničko, nego da dade novoga čovjeka koji je postojan u vjerovanju njegove nauke, u lomljenju njegova euharistijskoga hljeba i molitvi. Taj novi čovjek neka po uzoru prvih kršćana gradi novo društvo u kojem neka bude podjela dobara druga nego u poganskom svijetu. Iz toga slijedi da sretno novo društvo neće stvoriti oni koji odbacuju Isusa Krista. Ne propovjednici historijskog materijalizma, nego ljubav, jednakost i pravda Isusa Krista.

b) Mučenička smrt svetog Stjepana za nas je primjer one velike svijesti, da je Isus Krist jedini Spasitelj svijeta. Te žive svijesti treba i nama; svijesti, da je dijete Isus Bog i čovjek u jednoj osobi i naš Spasitelj. Da mi tu vjeru ljubimo, javno ispovijedamo i po njoj živimo. Kršćaninom-katolikom biti znači stajati na graničnom temelju te apsolutne istine. Tko bi se stidio to ispovijedati? Kršćaninom-katolikom znači boriti se uzdignuta čela sa moralnim zlom, znači vršiti svoje dužnosti i bližnjega štovati, znači sjedjeti na izvorima lijepoga i snažnoga duhovnoga života i iz njega crpsti. Tko bi se htio zbog toga sramiti? Katolicizam je zdravlje u duši bolesnima, mir sustalima, kruh gladnim dušama, svijetlo slijepima, luka brodarima, snaga borcima, vijenac pobjednicima. A zar to nije čast i slava koja treba da nas ožari rumenilom zanosa svetog Stjepana da za Krista ako ustreba sve dademo, pa i život svoj?

Na podnožju betlehemskih jaslica rastu velikani kao što je bio sveti Stjepan. Neka nam podari Božansko Djetešce da svi postanemo velikani božićne ljubavi.

4. Na blagdan Sv. Ivana apostola.

Iza sv. Stjepana prvi je kraj jaslica sv. Ivan apostol. Stjepan je veliki borac koji za kruh prima kamenje i za Isusa daje život. Naprotiv, sv. Ivan je učenik »koga je Gospod ljubio« i o kome i naša božićna pjesma veli: »Sveti Ivan preljubljeni, među apostole preodabrani«. Ivana vodi Isus sa sobom na Tabor i na Maslinsku goru, kraj sebe daje mu mjesto na posljednjoj večeri; on je ležao za stolom na krilu Isusovu. Ivan stoji ispod križa, njemu predaje Isus majku svoju. On sam veli: »Ja sam onaj koga Isus ljubljaše«. Njegovo evanđelje je evanđelje ljubavi. On znade tajne Učitelja svoga. On znade tko će izdati Isusa. Na Genezaretskom jezeru on prvi prepoznaje Isusa. On dugo, sto godina živi, da nauči mladu Crkvu kako treba ljubiti Boga. On nije mučenik koji krv lijeva, nego apostol koji i bez mučeništva daje čitavo srce.

Taj apostol je i apostol Euharistije. U njegovu se evanđelju nalazi prvo čudo Isusovo u Kani Galilejskoj, zatim

čudo pomnoženja hljeba s kojim se nasiti preko pet hiljada ljudi. On je jedini zabilježio veliki Isusov govor u Kafarnaumu o budućem ustanovljenju presvete Euharistije. On je zabilježio uzvišene govore Isusa na posljednjoj večeri.

Na ovaj dan apostola ljubavi i Euharistije razmislimo ukratko kako je baš Euharistija temelj jednakosti među ljudima.

U toj velikoj tajni svete vjere, tu pred stolom Gospodnjim izmirene su u Presvetoj Euharistiji sve klasne borbe društvenog života. Sveti Pavao veli: »Jedan hljeb, jedno tijelo smo mi mnogi koji blagujemo od jednoga hljeba« (I. Kor. 10, 17). A u jednoj molitvi crkve kaže se da »jedinstvo i mir prikazuju se tajnovito u prikazanim žrtvenim darovima«. Jer kao što je iz mnogih pšeničnih zrnaca spremljena ova jedna hostija i iz mnogih zrnaca grožđa ispunjen vinom ovaj jedan kalež, tako treba da postanu jednog srca, jedne misli svi oni koji na jednom stolu oltara blaguju ovu božansku hranu. Zar nije nebeski prizor za anđele i ljude kada u zbitim redovima pristupaju k stolu Gospodnjem i primaju kruh života vječnoga svi oni, bilo muževi i mladići, bilo radnice žene i djevojke, koji za sebe i svoje obitelji moraju teškim i napornim radom zaslužiti svoj svagdanji zemaljski kruh? I eto baš u tome i jest u presvetoj Euharistiji ta silna socijalna snaga koja miri i ujedinjuje društveno toliko razjedinjene ljude. Jedna hostija, jedan kalež, jedno tijelo i jedna krv Isusa Krista, koja u svetoj Pričesti miri i ujedinjuje sve društvene klase ljudi. Ujedinjuje kao nekada kada su pred Isusom u Betlehemu klečali jedan uz drugoga ubogi pastiri i sjajni, mudri kraljevi Istoka.

A ta velika tajna jedinstva i mira nalazi se ne samo u kućnoj kapelici sv. Oca Pape, ne samo u katedralama velegradova, nego i u najsiromašnijim seoskim crkvama koje nemaju monumentalnih oltara, skupocijenih kaleža i haljina.

Svuda je isti Spasitelj postavio svoje šatore i među najmanjim ljudima, malenima kao što bijahu pastiri u Betlehemu.

A IV. zapovijed crkvena: Svake se godine ispovijedi i o Uskrsu pričesti, poziva k stolu Gospodnjem ne samo bogate ljude i ljude od vlasti, nego i siromahe sa raskršća puteva i ulica da jedan uz drugoga zajedno blaguju kadgod to žele. »Dođite svi k meni koji ste smalaksali i opterećeni i ja ću vas utješiti i okrijepiti« (Mt. 11, 28). Kod pričesnoga stola jedan uz drugoga kleče poslodavac i radnik, gospodar i sluga, gospodin i seljak, gospođa, i služavka i dvorkinja, bogataš i prosjak i svi zajedno mole: »Kruh naš svagdanji daj nam danas!«

Gdje imade još stola na svijetu kojem imadu svi pristupa, gdje je još takova jednakost kao ovdje? Recite, da li su možda bezbožnici ljude međusobno izjednačili? Da li možda uz raju komunista sjede crveni diktatori sa proleterima kod istoga stola? Recite mi, gdje u koju zgradu u Zagrebu ili ma gdje na svijetu ima svatko ne samo pristupa, nego i na posve jednako pravo da se za istim stolom hrani, osim kuće Božje i stola Gospodnjeg? I još ih ima koji misle da se bez Isusa Krista može riješiti socijalno pitanje.

O Isuse, veliki Bože u maloj hostiji na našim oltarima, isti Spasitelju koji si se rodio u Betlehemu kao maleno dijete, oprosti svima tim zalutalim sinovima Tvojim, jer zaista ne znadu što čine. Oprosti i nama što Tebe ovdje dosta ne štujemo, što malo, mlako i rijetko k Tebi dolazimo, što Te tolikim grijesima vrijeđamo. Oprosti nam što niti nakon 1938 godina još potpuno ne razumijemo Tvoju božićnu poruku: »Mir ljudima dobre volje na zemlji«, te neprekidno razmišljamo samo o naoružanju i ratovanju. Iako nismo toga dostojni, mi Te opet danas molimo: Smiluj nam se, ne odbaci nas, jer bez Tebe propadosmo.

5. Na nedjelju poslije Božića: Naličje Božića.

Mi smo navikli da na božićne blagdane mislimo samo sa svijetle, rekao bi poetične strane božićne svete noći u kojoj se rodio Isus. Volimo se sjećati štalice sa jaslicama, u kojoj na slami leži Božansko Dijete, povito u pelene, a kraj njega sveta Majka Marija i dobri Josip, nerazumne životinje, pastiri, anđeli i mnogo, mnogo svijetla. Volimo da slušami anđeosku pjesmu i gledamo sjajne mudrace sa Istoka. Sve je to tako lijepo da nam se duša rastapa od miline i mi dajemo toploga oduška svome božićnome raspoloženju u našim dragim božićnim pjesmama.

Ali treba malo pogledati i naličje Božića da dobijemo pravu njegovu sliku. Treba znati, kada je Isus došao među ljude na zemlju, da su svijetom vladala dva zločinca, a svijet ih je slušao. Rodio se pod dva gospodara od kojih je jedan, onaj moćniji, bio daleko u Rimu, a drugi, onaj slabiji, blizu, u Jeruzalemu.

Prvi od ove dvojice bio je rimski car August koji je izdao onaj znameniti dekret da se izvrši popis stanovništva. Po tome dekretu došli su Marija i Josip u Betlehem da se upišu. Povijest je zabilježila o tome caru da se je dočepao carske vlasti građanskim ratom, izdajama i krvnim zločinima, a sâm je do dna duše bio pokvaren. Jednom na smrt osuđenom čovjeku koji ga je molio da ga bar sahrani, odgovorio je: »Moreidum esse! — Imate da umrete!« Pretoru Galiju, zbog jedne proste sumnje, lično je iskopao oči prije nego što je naredio da ga zadave. Svu vlast rimskoga carstva imao je u svojoj ruci, a sam je živio u najstrašnijem bludu. Žene je uzimao i mijenjao i vršio brakolomstva skoro javno. U svome grešnome životu držao se principa Horacija: Uživajmo danas vino i ljubav, jer smrt nas bez nade čeka. Nije mario za plemenitog pjesnika Virgilija koji je pjevao

o novoj dobi i novome naraštaju, koji ima doći. Taj čovjek, zapravo životinja u ljudskoj podobi, vladao je silnim rimskim carstvom kad se Isus rodio i nije ni slutio da se rodio onaj koji će napokon srušiti sve ono, što je on zasnovao.

Drugi vladar, kralj židovski Herod, bio je sličan svome gospodaru caru Augustu pred kojim je puzao. Sin jednog izdajnika preoteo je židovsko prijestolje od svojih gospodara Hasmonejaca. Da bi opravdao svoje izdajstvo, uzeo je jednu njihovu kćer Marijanu za ženu koju je kasnije ubio. Ubio je i njezina tri sina. Ubio je i dva svoja zeta i Irkana II, posljednjeg vladara svrgnute židovske dinastije pa i daljnje njegove rođake. Upravo je uživao da spali nekoje farizeje. Da bi se zaboravilo na njegova krvava djela, poklonio je narodu u Rimu tri stotine talenata da ih potroši na zabave. A caru Augustu ostavio je deset milijuna drahmi i zlatan brod.

I najmanja sjenka kakvoga suparnika mogla je da ga prestraši. Kada su došli k njemu mudraci sa Istoka i zapitaše ga gdje je kralj židovski što se rodio, uzdrhtalo je njegovo nemirno, pokvareno srce. Pa kako se mudraci po njegovoj želji ne vratiše k njemu, on naredi da se poubijaju sva djeca betlehemska. Čovjek, koji je bio sposoban da poubija vlastitu djecu, bio je kao krvoločna zvijer sposoban da poubija i tuđu. I zaplače tužno sav Betlehem.

Pokolj nevine dječice. Tu počinje progonstvo sina Božjega na zemlji. Slatka pjesma anđela u Betlehemu zanijemila je. Sad se prolamaju ulice od jauka nevine dječice i vriska nesretnih majki. Pokolj nevine dječice u Betlehemu bio je posljednji krvavi podvig toga krvožednog tiranina. Koliko ih je tu poginulo, to se ne zna. Ali ova žrtva nevinih zbog jednog Nevinoga, to prolijevanje krvi zbog jednog Novorođenčeta koji će svoju krv proliti za spas čitavoga svijeta, to žrtvovanje dječjih života za Onoga koji će sam

sebe žrtvovati za cijelo čovječanstvo ima proročko značenje. Tisuće i tisuće nevinih morat će da umru poslije Njegove smrti samo zato, jer su u Njega vjerovali. On se rodio da bi umro za druge i gle, tisuće rođenih umiru za Njega da dadu zadovoljštinu za Njegovo rođenje.

Ima neke jezovite misterioznosti u tome krvavom žrtvovanju nevine djece, u tome desetkovanju Kristovih vršnjaka. Ta su djeca bila iz onoga naraštaja koji će Njega da izda i razapne. Ali ta djeca što ih toga dana poklaše Herodovi najamnici ne vidješe nikada Isusa, ali su svojom smrću spasila Isusa, a spasila su i sami sebe zauvijek. Ta su djeca bila nevina i ostala su nevina zauvijek.

Bijeg u Misir. A šta se dogodilo sa Isusom? On bježi. Uveče, u predvečerje toga pokolja čim su betlehemke kuće utonule u mrak, a prve se svjetiljke zapalile, Majka Marija polazi krišom kao čeljade koje bježi, koga gone. Krade jedan život od rimskog cara Augusta i židovskog kralja Heroda. Spasava jednu nadu naroda. Steže na grudi svoga Sinčića, svoje bogatstvo, svoju muku. I mali Isus dolazi sa Josipom i Marijom u dolinu Nila u Misir, u zemlju koja je prije 14 vjekova Njegove pređe toliko suza stajala.

I ta zemlja koju je rodila voda Nila, peklo sunce, natapala krv raznih naroda i koja je bila nastanjena mnogim bogovima u obliku životinja, bila je kao za čudo izabrana da bude sklonište bjegunca Isusa.

A misirski narod, bogat od prirode, koji je obožavao vola i magarca sa psićjom glavom, nije htio da umre. Mislio je da smrt pobijedi balzamovanjem i gradio je za svoj drugi život neizmjerna groblja i punio ih mumijama koje je uvijao u mirisne trave, podizao piramide iznad svojih mrtvih da bi ih za vječnost kamenom sačuvao od raspadanja.

Tu je Isus proveo dvije godine u izagnanstvu. Ali Njegovo prisustvo strašna je osuda Misira i svih njegovih fetiša,

i krivih bogova i svega njegova zlata, zbog kojeg su se toliki narodi otimali za nilsku dolinu. On će odbaciti bogatstvo Misira i pobijedit će smrt bez mumijskih kovčega, bez grobnica, bez kipova od granita i bazalta. Pobijedit će smrt učeći, da grijeh čovjeka više grize nego crvi i da je čistoća duše jedini miris koji čovjeka spasava od raspadanja.

I sada je božićna slika potpuna.

Janje Božje došlo je na zemlju među grabežljive vukove, krvoločnog Augusta i krvožednog Heroda. Najčistiji među zlikovce. Samo kratko vrijeme dali su mu ti neprijatelji mira. Samo kratko vrijeme orila se pjesma mira nad betlehemskom dolinom. Samo vrlo kratko vrijeme mogao je da prima pozdrave pastira i poklone istočnih mudraca. A čim su ti vuci u ljudskoj podobi za njega doznali, Betlehemom proteče krv nevine djece, a on bježi daleko u Misir, u zemlju krivih životinjskih bogova.

Došao je na zemlju iz prečiste ljubavi, ali odmah mora da pati. I to je za nas velika pouka Božića. Ljubav i bol su dvije sestre. Tko istinski ljubi, mora biti spreman na stradanja. Tko se zagledao u žar očiju novorođenoga Spasitelja i na tome plamenu i svoju dušu zagrijao, tko je Isusa u jaslicama zavolio, taj ne može više natrag. Ljubav ga goni da Isusa slijedi i na križnome putu života. Zar ne? To je naša velika božićna odluka. K Isusu ne samo u Betlehem, nego za njim kroz sve trnje i kamenje do kraja.

6. Na nedjelju poslije Božića: Perspektiva štalice.

Krivo bi sudio onaj tko bi mislio da je Božić samo jedna lijepa poezija kojoj se mi svake godine jedanput podajemo. A kad minu božićni dani, nestane poezije i svega božićnog sadržaja. Pođite za mnom u betlehemsku štalicu da vidite koje se perspektive otvaraju s njezina praga u svijet i čo-

vječnu povijest, da pa razumijete da Božić nije samo jedan lijepi čar od nekoliko dana, nego prekretnica čitave ljudske povijesti.

Sa praga betlehemske štalice otvara se prvi pogled u rimsko carstvo. U njemu je vladala sila, pravo i politika. Njemu pripada sva zemlja. A rimski državljanin u duši bolestan i od oholosti naduven ponosno se šeta u tom carstvu zaogrnut bijelim togama, koje su purpurom porubljene. Car toga carstva izdaje edikt o popisu stanovništva, inače pak ne mari za betlehemsko Dijete. Kasnije to carstvo goni apostole i sve koji vjeruju u Isusa i lomi im kosti. Ali ovo Djetešce iz štalice drži tu borbu i na koncu je pobjeda Njegova. Jači je od rimske sile, prava i politike.

Druga perspektiva otvara pogled u grčki svijet. Tu imaju odlučnu riječ razum, duhovitost, šarene misli i isprazne faze. A kad mjerim dubinu toga duha, odmah vidim da je Djetešce u jaslicama veće od Platona, praktičnije od Zenona, dublje od Heraklita. Ali ima na tom Djetetu u jaslicama jedna sjenka koja mnogo plaši. Ono se naime boji za duše zbog ispraznosti ovoga svijeta. Mnogi zalutaju, jer ih čarobnjačke riječi ovoga svijeta smetu i zbune u vjeri njihovoj. Ali On je pregazio svu grčku ispraznost svojim evanđeljem, svojom ličnošću, svojim životom. Zato se čuje glas iz jaslica: »Više sam od njih, pođi za mnom!«

Treća je perspektiva u židovski svijet. U njemu trpe i stenju duše pod teretom ukočenih vjerskih formula. To je slomljena nacija koja vjeru pretvara u politiku. Oni očekuju Mesiju koji će satrti rimsku političku moć. Ali takav nije došao. Došao je naprotiv Mesija koji uči život vječni, koji se izdiže iznad individualnih, obiteljskih, socijalnih i nacionalnih ograda. Što je našao, moglo je i smjelo je propasti, a što je On donio, to propasti ne može.

Četvrta je perspektiva u Kinu i Indiju. Stare i velike su to kulture, ali one znače ćorsokak iz kojeg nema izlaza. Stvorili su sjajne pagode i savršen porcelan, a duh su čovječji sputali rezignacijom i odricanjem na svaki napredak. Ti narodi, slični mravinjacima, ne očekuju Spasitelja i ako osjećaju da su duhom zarobljeni, jer u njih nada nema krila. Isus nam je donio ta krila i mi se stalno nadamo izbavljenju iz naše nevolje.

Peta perspektiva gleda u svijet barbara. To su oni mladi narodi, koji su se naselili u selidbi naroda po svim krajevima Europe. Snažni, mladi, borbeni i nemirni. I ti narodi kojima se nitko nije znao oduprijeti i zaustaviti ih, stali su i postali pitomi kao jaganjci kad ih je u krstu dotakla milost betlehemskog Djeteta. Nečujno je došao Gospod i poslao svoj blagoslov barbarskim narodima. Ti mladi narodi bez kulture postat će one stijene i stupovi iz kojih će On da sagradi katedrale, oltare i svece svoje.

Da, perspektive koje se otvaraju na pragu betlehemske štalice, velike su i nepregledne. Kulturni historičar Houston Stewart Chamberlain u svome djelu: Osnovi 19. stoljeća piše ovako: »Rođenje Krista najvažniji je datum cjelokupne povijesti čovječanstva. Nijedna bitka, nijedna promjena vlade, nijedan fenomen u prirodi nije od takova značenja da bi se uopće mogao usporediti sa kratkim zemaljskim životom Galilejca. Povijest od skoro dvije hiljade godina svjedoči da je skroz i skroz opravdano da mi godinu Njegova rođenja nazivamo »prvom« i da od nje računamo naše vrijeme. U nekom smislu možemo čak i to reći da prava povijest počima tek sa rođenjem Isusa Krista«. Tako piše moderni slobodomislilac.

Dugi vijekovi prolaze, Isus Krist ostaje. Imena tonu u zaborav, narodi propadaju, države nestaju, a Isus Krist ostaje jučer, danas i u sve vijeke vjekova.

NA STARU GODINU

1. »A sada ostaje vjera, ufanje i ljubav.«

U ovoj večernjoj uri sastali smo se na grobu godine 19.. Kao i svim ranijim, tako daje Silvestar Papa i ovoj godini posljednju apsoluciju i posljednji blagoslov njezinu grobu. Bog bio milostivan svima onima koji su se u ovoj minuloj godini rastali od nas i počivaju u grobu. Ali kroz naše žile još kruži topla, rumena krv i mi smo zdravi doživjeli i ovaj posljednji dan u godini.

Moramo priznati, da nas obuzima teško i potresno čuvstvo kada ovako pred našim očima umire i prosto nestaje opet jedna godina i kida se sa stabla našega života. Pri duši nam je kao da nestaje tlo ispod naših nogu i mi se u ovome času ogledamo za nečim što u toj prolaznosti može dati sigurnoga podrška, da se za nj uhvatimo i čvrstog oslona, da se na njemu odupremo. Tražimo neka životna načela kojima vrijeme naškoditi ne može, koja ostaju, ne venu, ne stare, ne prolaze, ne umiru. A ono što ovaj čas tražimo, daje nam apostol sveti Pavao kada kaže: »A sada ostaje vjera, ufanje i ljubav; ovo troje, ali najveća je među njima ljubav«. (I. Kor. 13,13). Kad se sve drma, ljulja, drhti i trese, ostaje ovo troje: vjera, ufanje i ljubav. Oni ostaju nama vjerni, ako mi ostajemo njima vjerni.

I.

Vjera. Prvi temeljni stup kršćanskog životnog naziranja je vjera. Vjera u trojedinoga Boga, u Isusa, Sina Božjeg i Sina čovječjeg, u našeg Spasitelja i Otkupitelja, u Njegovu

božansku nauku i Njegovu svetu crkvu. To je fronta koja se pod svaku cijenu mora držati protiv teških napadaja bezvjerja, protiv ujeda onih koji nam se rugaju i protiv otrovnih strijelica skeptika. Protiv svih ovih idemo uzdignuta čela sa hrabrim priznavanjem naše svete vjere, sa osvjedočenim i muževnim našim »Credo«. Taj »vjerujem« neka nam bude posljednja riječ u ovoj staroj godini. To neka nam bude i prva riječ u novoj godini. Oni koji su se tome Vjerovanju iznevjerili, tražili su druge forme životnog naziranja. I pošli su za čarobnim riječima liberalizma, socijalizma i komunizma. Te su riječi palile najšire mase. A danas? Pođite na njihove sastanke, čitajte njihovu štampu i duhovne kreacije, posmatrajte ih u njihovim zatvorenim društvima, pa ćete naći sliku razočaranih ljudi. Samo mi koji vjerujemo, mi se nismo razočarali u svome životnom naziranju. Taj »vjerujem«, neka nam bude zato posljednja riječ u ovoj staroj godini, a prva u budućoj, novoj.

Ali ne mogu kod ove točke ostaviti bez riječi onaj drski napadaj što ga je baš u svom božićnom broju učinio na naše vjerovanje jedan zagrebački list koji se zove »Koprive«. Ne mislim tu reagirati na slike i natpise u tome broju koje gaze svaku stidljivost i moral i zbog kojih samih zaslužuje list da se baci u vatru, nego mislim na ono strašno bogohulstvo koje je učinjeno samome Isusu Kristu u tome listu pod naslovom: Razočarani Spasitelj. Tu vidite Isusa naslikana kao maleno slabunjavo dijete kako se popeo na pasju kućicu da može zaviriti kroz prozor u kuću. A kad je vidio kako se u toj kući zabavljaju i orgije slave, On zaplače sa riječima: »Što više obilazim svijetom, to se više uvjeravam da su oni, radi kojih se nije isplatilo sići na zemlju, u većini . . .«

Pitam vas, zar je to moguće da se u katoličkom Zagrebu na sam Božić izrugava Isusu u slici i riječima? Da

ga se pretstavlja kao razočaranog Spasitelja i time se niječe Njegovo božanstvo, da ga se slika kao prozeblo, mršavo, tuberkulozno dijete i time se hoće reći da je takva bolesna, napuštena, rahitična i njegova nauka i vjera, i da slabo tko još za nju mari, jer su u većini oni, radi kojih se nije isplatilo sići na zemlju. I mi trpimo to ruglo! I kupujemo i plaćamo taj list i trujemo sebe i djecu svoju. Znadete li, da je taj božićni broj Kopriva sasvim rasprodat? Više ga ne možete kupiti. Ja sam ga slučajno vidio u brijačnici.

Sa ruba stare godine naš odgovor glasi: Vjerujem u teško uvrijeđenog Spasitelja. I vjerovat ću do kraja. I kad umrem, neka mi se ukleše u nadgrobni spomenik: Vjerujem.

Sveti Petar od Verone, kada su ga mučili, na svaki je udarac i ubod svojih mučitelja glasno odgovorio: Vjerujem. I kad je sav izranjen u svojoj krvi na zemlji ležao i nije mogao više izgovoriti riječ: Vjerujem, umočio je prst u krv svoju i krvavim slovima ispisao na zemlji: Vjerujem.

Otišla je 19.. godina, ali moju vjeru ona mi nije mogla oteti. Ja vjerujem.

II.

Ufanje. Drugi temeljni kamen kršćanskog života je ufanje. Ufanje u Boga, predobroga Oca i Njegovo milosrdje, u Spasitelja, u milost i pomoć s neba, u život vječni. — Šta bi čovječji život bio bez te nade? Šta bi bio pogotovo naš preteški život, pun patnje i nevolje bez toga ufanja? Zar ne nosi svaki ljudski život u grob bezbroj nada? Zar ne nosi i 19.. godina sa sobom u grob bezbroj naših nada? Ali ljudske nade nisu po sebi ništa stalnoga. Ljudske su nade slične fantastičnim oblacima kojima se igraju vjetrovi

i na koje se mogu graditi jedino kule u zraku. Stalnost, sigurnost, čvrstoću dobivaju ljudske nade samo onda, ako čovjek znade prebaciti sidro života u vječnost i drži se djetinjim pouzdanjem za ruku Svemogućeg Boga. Nijedno nas ufanje, koje je na Bogu sagradjeno, ne će iznevjeriti. Svaka će se naša nada ispuniti, ako možda baš ne onako i onda, kako smo si to sami zamišljali, ali sigurno onako i tada kako je to najbolje za nas.

I tu moram opet za jedan časak stati. Mnogi od vas znadu da je jedan mladić tek što je maturirao, napisao kazališni komad sa naslovom: Slučaj maturanta Wagnera. Ja sam taj komad gledao. I što sam vidio? Taj mladi maturant, glavna figura drame, počini samoubijstvo. Zašto? Zato, jer ga nisu razumjeli ni škola ni roditelji. A zbog prevelikog nerazumijevanja roditelja on nema hrabrosti da im priznade, da je izbačen iz škole. I taj mladić umjesto da junački podnese sve posljedice toga isključenja i da se bori sa jakim mladenačkim ufanjem da će sve poteškoće prebroditi, on se malodušno ubija. A omladina koja je dupkom ispunila kazalište, ludo aplaudira cijelome komadu. Znači, ona opravdava da se mladić ne nada i ne bori, već da se ubija.

A tko će se nadati, ako ne omladina? A tko će se boriti, ako ne omladina? Što će biti od omladine, ako se u proljetnim godinama svoga života poda tamnom pesimizmu? A što će biti od naroda ako mu se omladina ne nada i ne bori da izgradi bolju i sretniju budućnost?

Ali mi ne zdvajamo, nego se živo ufamo. Mi se uzdamo u bolje materijalne prilike, a Bog nam zato daje već sada vječna duhovna dobra. Uzdamo se da će nadoći bolji dani, a Bog nam već sada daje jakost da ustrajemo u ovim teškim danima do kraja. Mi se uzdamo da se europski mir

ne će porušiti, a Bog će nam taj mir podati u pravi čas, a već sada nam ulijeva u srce mir duhovni.

»U Tebe sam se uzdao Gospode i neću se postidjeti do vijeka«. (Ps. 30, 2). Tako govorimo i mi danas sa mnogo vjere i pouzdanja i sa tom lozinkom ulazimo sigurnim korakom u novu godinu.

III.

Ljubav. »A sada ostaje vjera, ufanje i ljubav; ovo troje, a najveća je medju njima ljubav«. Ljubav je treći temeljni kamen. Sveti Pavao pjeva o ljubavi čitavu himnu. On veli, da je »ljubav strpljiva i dobrostiva; ljubav ne zavidi; ljubav se ne hvasta; ne nadima se; ne traži svoje, ne razdružuje se; ne misli o zlu; sve podnosi; sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi i nikad ne prestaje«. Sve je to rečeno o ljubavi Božjoj, o kojoj je pisano: »Bog je ljubav; tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje i Bog ostaje u njemu.« (I. Iv. 4, 16). A isto vrijedi i o ljubavi prema bližnjemu i o svakoj ljubavi koja se dade sa ljubavi Božjom spojiti u jednome plamenu. Ta ljubav je i dandanas ono što je najviše i najuzvišenije na svijetu.

Sveti Augustin veli: »Charitas inter homines raritas — Ljubav je medju ljudima rijetkost«. A ono čim je ovaj svijet krcat, pun, to nije ljubav, već je egoizam. To je otac i začetnik one strahovite borbe, koja se na život i smrt vodi u Europi već preko stotinu godina pod raznim imenima. Da li je to borba kapitala i rada, kapitalizma i komunizma, apsolutizma i demokratizma, nacionalizma i rasizma, svejedno je. A taj društveni, nacionalni, politički, internacionalni mehanizam škripi, jer mu kotači nisu namazani uljem ljubavi. I samo Društvo Naroda proživljuje najstrašniju

krizu i otkriva svu svoju golotinju, jer je i ono djelo egoizma, a ne ljubavi, koja bi imala sve narode stopiti u jednu veliku obitelj. Bune u Južnoj Americi, osvajanja na Dalekom Istoku, rat u Africi izmedju Italije i Abesinije, građanski rat u Španjolskoj itd. porazni su dokumenti kako je malo ljubavi na svijetu. A kaže se, da je i taj talijansko-abesinski rat i s njime skopčana velika zategnutost na Sredozemnom moru samo posljedica krutog egoizma koji je bacio pohlepno oko na zlato, petrolej i druga prirodna bogatstva Abesinije. Zbog toga ubitačnog egoizma tolika je bijeda i nevolja na svijetu. Zbog njega je to strahovito naoružavanje. Zbog egoizma čuje se jauk i plač gladnih: »Dajte nam kruha!« A ne zaboravimo, da je taj isti egoizam izazvao i današnji boljševizam, koji, pošto je odbacio vjeru u Boga i nadu u vječni život, hoće na bazi krutog historijskog materijalizma da stvori novo kolektivno društvo i kolektivno gospodarstvo i novu materijalističku kulturu. Taj val nadahnjuje besposlene radnike, prezadužene i ogoljele seljake, besposlene intelektualce, pa čak i našu školsku omladinu koja misli da će u komunističkom društvu naći kruha i svega zadovoljstva.

Šta će biti od nas, ako to ovako i dalje potraje, te egoizam ostane gospodar na zemlji?

Mi imamo hrabrosti da danas navečer skrušena srca priznademo sami sebi, a da ispovijedamo javno i pred čitavim svijetom da mi usred carstva strašnog egoizma vapimo za ljubavlju. Iz ljubavi prema Bogu hoćemo da svoje dužnosti vršimo prema Bogu, bližnjemu, narodu . . . Ljubav tražimo u braku, u odnošaju djece i roditelja i u društvenim odnosima. I ako nas ikada preteško pritisne križ života, te nam se čini da nam nestaje snage i hrabrosti za dalnje borbe, jedan čin ljubavi, jedna snažna odluka: Tebi

za ljubav Bože moj, vama za ljubav bližnji moji; tebi za ljubav narode moj — ulijeva nove životne snage i stvara čudesa.

*

Hvala Bogu, mi smo još živi i opraštamo se od godine 19.. i koračamo novoj u susret. Šta će nam donijeti nova godina, to ne znamo. Znaci naših dana ne obećavaju nam ništa dobra. Zalaz sunca u godini 1935 bio je od krvi crven, a isto takav će biti sutra i prvi izlaz sunca u novoj godini. Ali ma kako bilo, ma što došlo, ma koje nas nove kušnje snašle, mi prelazimo u novu godinu sa lozinkom apostola Pavla: »A sada ostaje vjera, ufanje, ljubav, ovo troje, ali najveća je među njima ljubav«.

2. Posljednji Očenaš u godini.

Bilo je to jednog dana za vrijeme trogodišnjeg svoga javnog djelovanja na zemlji, da je Spasitelj sjedeći na gori vidio pred sobom mnogo naroda i održao im svoj veliki govor. U tom govoru na jednom mjestu veli Spasitelj ovako: »Vi se dakle ovako molite: Oče naš, koji si na nebesima....« i naučio je narod da moli »Očenaš«. (Mt. 6, 9-13).

Ta je molitva prešla u sve krajeve svijeta. U njoj kao na harfi od sedam struna drhće sedam prošnja Božanskog Srca. Neka nam zato ove godine »Očenaš« bude završna večernja molitva u staroj godini.

*

Oče naš, koji si na nebesima. Mi smo zemlja, djeca praha, opterećeni zemaljskim nevoljama i grijesima. Prve nas riječi »Očenaša« podižu iz prašine zemlje i nose u naručaj Oca nebeskoga. Mi smijemo da ga oslovimo: Abba-Oče. Mi smijemo da mu kažemo: Ti, Oče naš, koji si na nebesima.

Ali ako je Bog naš otac, a mi Njegova djeca, slijedi, da smo mi međusobno braća i sestre. I tako je »Očenaš« u samome svom početku jedan socijalni zakon koji nam nalaže ljubav i brani egoizam i svađu. Jer ako i sam samcat u tišini svoje sobice molim »Očenaš«, ja ga svakiput molim kao u koru sa mnogima k »našem« zajedničkom Ocu, za »naš« svagdanji kruh. »Očenaš« je svakiput zajednička i nikada pojedinačna molitva djece Božje.

S v e t i s e i m e T v o j e. Kao djeca Božja mi moramo ime našega Oca uvijek štovati i svetiti, a nikada lakoumno izgovoriti, ili čak u psovki, kletvi i proklinjanju pogrditi. Sve bi mi morali činiti i svršiti u ime Božje. U tom imenu zahvalimo se danas za dobročinstva koja smo primili u prošloj godini. »Zahvalite Bogu svagda za sve u ime Gospodina našega Isusa Krista.« (Ef. 5, 20.) Za zdravlje, koji ga imaju, za svagdašnji kruh, a možda i za bogatstvo, koji ga imaju. Mi, koji smo danas ovdje, i zdravi smo i koricu kruha imamo, recimo: »Hvala u imenu Gospodnjem!« Zatim za naravna, duhovna dobra, za razna zvanja, sposobnosti, talente i uspjehe u školi, u službi i za vrhunaravna dobra sv. vjere, Božjeg zvanja, za tolike molitve, sv. mise, sv. ispovijedi i pričesti, oproste i mnoge djelatne milosti, recimo: »Hvala u imenu Gospodnjem!« Na svemu tome za cijelu godinu recimo: »Hvala u imenu Gospodnjem«, i neka se zato »sveti ime Tvoje!«

D o đ i K r a l j e v s t v o T v o j e. Druga velika molba u molitvi Gospodnjoj je uspostavljenje i proširenje kraljevstva Božjega u svijetu i u dušama. Prije dva dana sam razgovarao sa jednim svećenikom redovnikom o prošlom Božiću i složno smo ustvrdili da je sve veći broj onih koji

Boga traže. Kraljevstvo Božje se širi u dušama. A širi se i među neznabošcima u misijama. Na velikim internacionalnim euharistijskim kongresima zajedno pjevaju narodi staroga i novoga svijeta iz svih krajeva od sjevernog do južnog pola: »Tantum ergo Sacramentum«. Ali se kraljevstvo Božje već godinama i progoni sa žestinom kao u doba Nerona i Dioklecijana. U jednom kraju svijeta kao kod nas bezbožnom agitacijom, a drugdje kao u Rusiji, Meksiku i u Španiji i krvavim progonstvima. Sloboda Crkve i njezinih redova sputava se i uništava. Svima je poznato da je prošle godine u Španiji pogubljeno nekoliko biskupa, bezbroj svećenika i redovnika i redovnica. Zašto? Kažu zato, jer su im crkve i samostani bili tvrđave revolucije. Laž je to, kao i sve ostale laži koje plaćeni agenti po Europi, pa i kod nas šire protiv kraljevstva Božjeg riječju, i štampom i novcem. Naš sijedi sv. Otac Papa Pijo XI. održao je na Badnjak ove godine (1936) iz svoje bolesničke postelje preko radija govor ne samo svojim kardinalima, biskupima i svećenicima, nego i čitavoj našoj velikoj katoličkoj obitelji. U tome govoru on nas poziva da se molimo za mir svijeta, za ostvarenje individualne i kolektivne pravednosti bez koje nije moguć nijedan poredak. Temelji toga mira i te individualne i kolektivne pravednosti položeni su u kraljevstvu Božjem. Molimo zato da se dani progonstva skrate i da nam kraljevstvo Božje osigura red i mir svijeta: »Dođi kraljevstvo Tvoje«.

B u d i v o l j a T v o j a k a k o n a n e b u t a k o i n a z e m l j i. Volja Božja nam se objavljuje u Njegovim zapovijedima, u zapovijedima njegove Crkve kao i u ženidbenim propisima Crkve. Treća molba Očenaša je zavjet vjernosti prema zapovijedima Boga i Crkve. I kao što volju Božju radosno i vjerno vrše anđeli u nebu, tako treba da je i mi vršimo na zemlji.

Volju Božju moramo vršiti i ona se mora i na nama izvršiti. Na nama u onim sretnim časovima kada se osjećamo kao da smo na nebu, ali i u onim časovima boli i stradanja kada pregorko osjećamo da smo na zemlji. I tako postaje treća molba »Očenaša« trnovit put na Maslinsku goru, gdje je Spasitelj molio: »Oče, neka ne bude moja, nego Tvoja volja«. (lk. 22, 42). Tko od nas nije morao prošle godine barem jedamput da pođe takvim trnovitim putem: Neka bude Tvoja volja? Pokojnici iz prošle godine prolaze danas u duhu pred našim očima u dugoj povorci, među njima možda baš i naši najmiliji. Srce nam se steže od boli i opet moramo moliti: Budi volja Tvoja — i po toj molitvi moramo i živjeti.

I razne materijalne brige pritišću teško premnoge obitelji. Da, kad bi mi mogli sa jednim »Očenašem« sve te brige sa sebe stresti! Ali Bog nije naš sluga kome mi možemo po miloj volji zapovijedati. On je naš Otac. On ljubi svoje dijete, iako ne ispuni svaku njegovu želju. Ako nam je prošla godina bila slična velikoj tužaljki proroka Jeremije, završimo je danas sa djetinjskim: »Budi volja Tvoja« . . .

Tri prve prošnje »Očenaša« moraju zauzeti prvo mjesto u našim osobnim molitvama. Sveti se ime Tvoje — Dođi kraljevstvo Tvoje — Budi volja Tvoja kako na nebu tako i na zemlji. Jer ne smije nam biti svejedno da li se ime Božje sveti ili pogrdjuje; da li se kraljevstvo Božje prima ili odbacuje; da li se volja Božja vrši ili tvrdoglavo prezire. Jer tek tada smijemo reći: »Oče naš: Ni Tebi ne može biti svejedno, da li Tvoja djeca gladuju ili imaju dosta kruha, da li žive u grijehu ili bez grijeha, da li u napasti padaju ili se od zla oslobadjaju«. I tako iduće četiri prošnje »Očenaša« spuštaju se i vode nas u dolinu ljudskih nevolja. U doline u kojima vlada glad i vapaj za svagdaš-

njim kruhom; gdje stanuje grijeh i kajanje izgubljenog sina; gdje napadaju napasti i grijeh tolikoput pobjeđuje. Prve tri prošnje Očenaša su kod većine ljudi prekratke. Oni bi najradije započeli molitvu odmah sa četvrtom prošnjom:

K r u h n a š s v a g d a n j i d a j n a m d a n a s. U duhu Isusa Krista četvrta je prošnja »Očenaša« u prvom redu molba za hranom duše, to je vapaj za onim živim kruhom koji silazi s neba i daje svijetu život (Iv. 6, 33). Ali ta prošnja ujedno je molba i za tjelesnu hranu, za svagdašnji kruh, koji u širem smislu sadržaje i sve druge potrebe materijalnog života kao što su stan, odijelo, rad i sređen familijarni život.

Tu smo pozvani da molimo za kruh, a ne za bogate zalogaje koje zadovoljavaju tjelesnu nasladu, ne za slatkiše i ne za bonbone. Mi u školi molitve Isusa Krista učimo da se molimo za naš kruh, za zajednički kruh, a to znači da moramo dijeliti zajedničke brige za svagdašnji kruh i da svoj kruh imamo dijeliti s onima koji ga nemaju.

Četvrta prošnja Očenaša postaje tako temeljnim zakonom naše skrbi za siromahe. Ali pojedini siromah Lazar ne smije zaboraviti na dvije stvari: 1. da osim njega imade još stotinu i hiljadu drugih koji kucaju na našim vratima i da zato što je veći broj ruku koje se pružaju za našim kruhom, tim manji mora biti i udio pojedinaca na našoj pomoći; 2. da su biskupi, svećenici i samostani u prvom redu zato tu, da rade na promicanju triju prvih prošnja »Očenaša« i da oni ne mogu od države, grada i općine preuzeti socijalnu skrb za siromahe. Crkva pomaže koliko može. Ona pomaže vrlo mnogo. I u povijesti apostola čitamo da su apostoli izjavili pred kršćanskom općinom: Izaberite si sedam muževa koji će se brinuti za siromahe. (Dj. Ap. 6, 2—4).

I o t p u s t i n a m d u g e n a š e k a o š t o i m i o t p u š t a m o d u ž n i c i m a n a š i m. U četvrtoj prošnji upisane su u »Očenaš« naše materijalne bijede i nevolje, a u petoj su uzete u isti »Očenaš« i naše moralne bijede i nevolje. Otpusti nam duge naše. Kršćanski je običaj da si čovjek svake večeri ispita savjest. Još više je to potrebno uvečer jedne godine. Priznajmo svoju krivicu i zadušnicu na kojoj su ispisani grijesi iz prošle godine, prikujmo tu zadušnicu na križ i molimo: Otpusti nam duge naše. (Kol, 2, 14). Jer mnogo nam je i ove godine otpušteno. Čitava brda grijeha i opačina su nam skinuta. I duboke doline malodušnosti i očaja opet su popunjene. Ili su se barem savjesti kod mnogih probudile. Sa novim pouzdanjem u Boga toliki su se samo iz ove crkve opet povratili među skrbi svoga zvanja i službe ili među još teže brige — jer zvanja i službe i posla nemaju — u britku borbu za svagdašnji kruh. Kad je grijeh, taj najteži teret sa duše skinut, lakše se snose ostali tereti života. Ali peta prošnja nije samo molitva, nego i zapovijed. Molitva, da Bog nama otpusti duge naše i zapovijed, da i mi otpustimo dužnicima našim. Jedna molba i jedna zapovijed. Sunce ove godine ne smije da zađe nad našom srdžbom. Mržnja i neprijateljstvo ne smiju da s nama prekorače prag nove godine. Susretali smo ove godine ljude sa čijeg lica je otsjevala sama dobrota Božja. A susretali smo i druge kojima su mržnja i laž ucrtali u lice demonske crte. Pa opet im moramo oprostiti kao što i Bog oprašta nama naše mnogo veće krivice. »Otpusti nam duge naše kao što i mi otpuštamo dužnicima našim«. Još večeras da jedan drugome oprostimo. Da si međusobno podijelimo generalnu absoluciju.

I n e u v e d i n a s u n a p a s t. Oče nebeski, Tebi su poznati naši putevi u novoj godini. Pokaži nam svoje staze i ne dopusti da zalutamo. Ti znadeš, kraj kojih i ka-

kvih ponora će voditi naši putevi. Ne daj da u te ponore padnemo. Daj da časove kušnje izdržimo sa Tvojom milošću. Budi nam naš jaki Bog, i ne dopusti da budemo »napastovani većma nego što možemo izdržati«. (I. Kor. 10, 13).

Ta šesta prošnja sadržaje i jednu moralnu dužnost za nas da i mi svoje bližnje ne uvedemo u napast. Luksus mnogih izloga, premnoge naše razuzdane zabave, kazališta i svaki čas novootvorena kina, ludovanje u pokladama mora da golu sirotinju dovede u napast, da se u ogorčenosti podignu protiv takvoga društva.

Omladino, ne daj se zavesti u napast od cirkuskih glasova tolikih sjetilnih užitaka. Roditelji-supružnici ne dajte se zavesti u napast od tihog šaputanja sotone u svetištu vašeg bračnog života. O silni, jaki Bože, mi Te svi molimo: »Ne uvedi nas u napast, nego izbavi nas od zla!« U svetoj misi, kad se moli »Očenaš«, svećenik iza »Očenaša« nastavlja: »Izbavi nas, molimo Gospode sviju prošlih, sadašnjih i budućih zala i podaj milostivo mir u naše dane«. Ova sedma prošnja Očenaša puna je svakog straha Božjega. Nesigurnim korakom i plašljivim srcem prelazimo u novu godinu. Doći će zla, mnoga zla. Uhvatimo se čvrstom vjerom za ruku Božju. Oče naš koji si na nebesima, izbavi nas od sviju zala tijela i duše, izbavi nas od grijeha i vječne propasti.

I u novoj će godini — kako veli sv. Ivan u knjizi Otkrivenja — padati zvijezde s neba kojima je ime pelin, i prolamat će se zrak nad zemljom od jauka (Otkr. 8, 11—13). Oče naš koji si na nebesima, sačuvaj nas od te gorčine i jauka! Od svakog zla — oslobodi nas, Gospodine! Od srdžbe, mržnje i svake zle volje — oslobodi nas, Gospodine! Od kuge, rata i glada — oslobodi nas, Gospodine! Mnogima će Sin čovječji doći u novoj godini u čas kada mu se najmanje nadaju. Zato molimo: Od nagle i nepripravne smrti — oslobodi nas, Gospodine!

*

»Vi dakle ovako molite: Oče naš, koji si na nebesima...« Tako treba svaki dan nove godine posvetiti sa jednim pobožnim »Očenašem«. Ali svaki dan bez izuzetka. I po tom »Očenašu« treba svaki dan i živjeti. Ta molitva neka bude večernja molitva u staroj godini i jutarnja molitva u novoj godini.

Kleknimo i molimo na glas: »Oče naš...«.

NA NOVU GODINU

1. »Bog silni, Otac budućnosti, Knez mira«.

Danas, na prvi dan u novoj godini, čitamo u evanđelju kao portalni natpis za cijelu godinu ime: Isus. U tome je imenu potpun program za godinu koja pred nama stoji. — Njemu, Isusu Kristu, neka bude posvećena i prva propovijed u novoj godini. Još u St. Zavjetu kaže prorok Izaija, da će njegovo ime značiti: »Bog silni, Otac budućnosti, Knez mira« (Is. 9, 6).

1. Njegovo je ime »Bog silni«.

Šta kaže prorok? Zar novorođeno dijete koje je sasvim upućeno na njegu majke i mora da bježi pred Herodom u tuđu zemlju, da se naziva Bogom silnim? Jest.

On je bio Bog silni još prije svoga dolaska. Kao Bog silni izveo je jakom rukom svoj narod stoljećima prije betlehemske noći iz sužanjstva egipatskog, a kasnije slomio jaram babilonski. Jozua, Gedeon, David i svi ostali koji su vojevali boj Gospodnji, po njemu su bili opasani snagom i jakošću. Dijete iz Betlehema bilo je duša i jedina junačka veličina čitavoga St. Zavjeta, jače i silnije od svakoga drugog djeteta. Za drugu djecu ne pita nitko ni 100 godina prije njihova rođenja, a za Isusa su tisuće godina unaprijed kucala srca pravednika i pjevale harfe proroka. Bog silni je on bio i prije svoga rođenja.

Bog silni je bio i kod svoga rođenja. Anđelima je zapovijedio: »Javite narodima da sam se rodio«. Zvijezdi je naložio: »Pozovi mi mudrace sa Istoka«. Jači od svih ostalih,

koji su se rodili, zapovjedio je buri i oluji da se smiri i priroda je poslušala i priznala: »Jači si od vihora«. Liječio je bolesna tijela i bolesne duše i čovjek je priznao: »Jači si od svakoga ljudskoga znanja«. Uskrisio je mrtve i svijet smrti je priznao: »Jači si od smrti«. Zapovjedio je zlim dusima, da izađu iz opsjednutih i legije pakla poslušaše i priznaše: »Jači si od pakla«. I na kraju svoga života kada je imao da izdrži strašnu borbu muke i smrti, ni tu se nije pokazao slabićem pred preteškom zadaćom križa. I u vatri najstrašnije muke i smrti ostao je junak silni.

Bog silni je on i poslije svoga odlaska sa zemlje. Poslije uzašašća na nebo uzdignulo je propovijedanje njegova imena ovaj svijet u osima i preobrazilo lice zemlje. Njegova nauka je u prah srušila krive bogove poganskih velevlasti. Vjerni vijesnici njegova imena pokucali su na vratima staroga svijeta: »Otvorite se vrata vječna, jer ulazi Kralj slave, Gospod, junak silni, Gospod i junak u boju,« i vrata se otvoriše. Kako je to sveto ime zanijelo mučenike i učinilo ih jakima da se za svetu njegovu istinu bore, trpe i ginu! Bog silni bez primjera, jači od sinova ljudskih, stupa Isus kroz vjekove. Želimo li ove godine postati jake ličnosti, trebamo li hrabrosti za život i smrt, njegovo ime Boga silnoga bit će naša slika i snaga.

2. Njegovo je ime: »Otac budućnosti«.

Otac budućnosti, znači prvo, da s njim počima kalendar Novog Zavjeta. Mi dijelimo danas vijekove svjetovne povijesti na doba prije i poslije Krista. Krist je dakle ugaoni kamen na prekretnici vremena, On je završetak godina prije njega i početak godina iza njega. Izabranici St. Zavjeta živjeli su u njegovoj sjeni, odabranici stoljeća poslije njega žive u njegovu svijetlu. Predkršćanski vijekovi pjevali su mu Hosana na cimbalama i harfama, a svijet iza Krista sa-

giba koljena pred njegovim imenom i priznaje, da je on Bog i Gospod. Kadgod budemo ove godine ispisali godinu 19.. priznat ćemo, da se godine računaju po njemu, Ocu budućnosti.

Otac budućnosti znači drugo: Od njega dolazi spas Novoga Zavjeta. Preporod čovječanstva izvršen je u njegovo ime: »Jer nema drugoga imena u kojem bi se mogli spasiti.« Gdjegod je koja istina rasvijetlila ljudski um, to je bilo svijetlo iz njegova oka. Gdjegod se milost dotakla koje duše i oslobodila je grijeha, to je bio pozdrav njegova srca. Kadgod je čovjek osjetio novu duševnu snagu da savlada duševnu potištenost i da snosi rane svoje, to je bila snaga iz njegovih rana. Od njega je svako spasenje.

Otac budućnosti znači treće: Bez njega se ne može ovaj svijet, ova stara Europa podići iz svojih ruševina na nov život. Na svim stranama vidimo velike napore da se Europa postavi na nove temelje. A ja velim: Njezina se sretnija budućnost ne može ostvariti ni po rasizmu njemačkome koji Krista proglasuje zastarjelim mitom; ni po komunizmu koji osim materije ništa ne priznaje; ni po ultranacionalizmu koji narode dijeli i razdvaja u protivničke tabore prema jeziku što ga govore, nego ta budućnost je moguća samo po Isusu Kristu. »Jer temelja drugoga nitko ne može postaviti osim onoga koji je postavljen, a to je Krist« (I. Kor. 3, 11). Samo obnova u Kristu je obnova za sreću naroda. On, »Kralj vijekova«, ostaje za uvijek jedini »Otac budućnosti«.

3. Njegovo je ime »Knez mira«.

Prošlo je 2600 godina nad grobom proroka Izaije otkako je on u proročkoj viziji pomazanika Gospodnjeg nazvao »Knezom mira«. Šta bi on rekao, kad bi se danas među nas vratio i vidio kako na svijetu nema mira? Šta bi

rekao, gledajući, kako vjerno čovječanstvo na koljenima kleči i bolno vapi: »Janje Božje, daj nam mir«?

Daj nam mir duše. Šta je drugo bila Isusova pojava na zemlji, ako ne ponuda mira Boga ljudima. Bog je pružio ruku pomirnicu sinovima Adamovim, a anđeli su pjevali: »Mir ljudima na zemlji«. U svojem oproštajnom govoru reče Isus: »Mir svoj ostavljam vam, mir svoj dajem vam«. Onaj, koji ne stoji na ratnoj nozi sa zapovijedima Božjim, tko bez teškog grijeha živi u milosti Božjoj, tko se iza pada u teški grijeh opet izmiri sa Bogom u sakramentu ispovijedi ili savršenim pokajanjem, taj posjeduje taj nutarnji mir duše, i ako oko njega bijesni bura i oluja života.

Daj nam politički mir na svijetu. Psalam 71 opisuje Spasitelja kako vlada od mora do mora i kako nosi dva velika dara narodima: Pravdu i mir. »U one dane procvast će pravda i punina mira«. Ali Knez mira u Betlehemu neće protiv volje naroda nametnuti narodima mir svoj, kao što on ni kao Bog silni, ni kao Otac budućnosti ne dira u slobodnu volju čovjeka. On je Knez mira, ali mir će na svijetu zavladati samo onda, ako svi slobodno i dobre volje priznadu Krista i njegov zakon.

Daj nam duhovno smirenje. Čovjeku je ponekad pri duši, kao da su sve zvijezde ugasnule na obzorju njegova duševnog života i na dušu mu se spušta ledena ogorčenost i on se buni protiv Boga i čitavoga svijeta. U takvim teškim časovima duša vapi za Knezom mira da nam vrati smirenje srca i duše i da nas izmiri sa odredbama Providnosti Božje.

Bog silni, Otac budućnosti, Knez mira. Na ta tri naslova imena Isusa Krista držimo se u ovoj novoj godini. On je Bog silni. Držimo se dakle čvrsto njega kad smo umorni i potrti! On je Otac budućnosti. Predajmo zato

budućnost u ovoj godini i sve, štogod nam ona donese, sa pouzdanjem u njegove ruke. On je Knez mira. Molimo ga za mir i duševno smirenje.

*

Dao sam vam program za novu godinu 19.. Sav taj naš program ukratko je sažet u imenu Isusovu. Neka se zato danas i sve dane ove godine od ustiju do ustiju širi to sveto ime kao zalog naše sreće i našega spasa. Neka sva usta govore: Hvaljen Isus — na sve vijeke. Amen.

2. U imenu Isusovu je spasenje.

Svojim dragim i vjernim slušateljima želim od svega srca sretno i blagoslovljeno novo ljeto.

Ali da ta riječ ne bude samo prazna forma konvencije i novogodišnjeg običaja, hodite, da se malo orijentiramo na pragu nove godine.

Vidim ja, a vidite i vi da naš život nikako nije sretan eldorado, nije ono, što se zamišlja kada se kaže: raj.

Zar nije čudno?

Nikada još nije imao svijet toliko učenjaka, mislilaca i izumitelja kao danas, a opet nikad nismo bili toliko dezorientirani kamo i kako ćemo, kao danas.

Nikada se nije pisalo toliko knjiga i članaka, i nikada se nije toliko govorilo i deklamiralo o blagostanju i napretku; nikada se nije davalo toliko programa kao danas, a opet nikada nije bilo u životu toliko zbrke i duševne nejasnoće kao danas. Nikada nije obogatilo čovječanstvo toliko električne snage, toliko raznih izuma, toliko olakšanja u radu, u prometu i saobraćaju; nikada nisu bili tako razvijeni sistemi produkcije, tako savršene gospodarske organizacije, tolika racionalizacija, toliko novca, strojeva i sirovina na dispoziciju kao danas; nikada nisu industrija i trgovina, kapital i rad tolikom snagom došli do izražaja kao danas — a opet nikada toliko bijede i stradanja ne samo pojedinaca, nego i velikih masa; toliko nemira i zdvajanja, gladi, beskućništva, besposlice, samoubijstva kao danas.

Još nikada nisu ljudi toliko svladali prostor i daljine približili putem brzojava, telefona, radia i aeroplana, i promet nikada ne bijaše toliko brz i lak kao danas, a posljedica? Nikada nije bio čovjek čovjeku tako daleko, nikada toliko mržnje, separatizma, egoizma i međusobne nesloge, nikada među narodima toliki ponor kao u naše doba telefona, radia, električnih reflektora, motora, kapitala, filozofa i programa.

A zašto?

Jer sve to nije dosta, da duše liječi, obnovi, oplemeni i time učini sâm život ljepšim i sretnijim. To bez Spasitelja nije moguće. Samo on poznaje tajne dubine ljudske duše, samo on je dosta jak, da siđe u te dubine i da u njima stvori nov, bolji i ljepši, sretniji i božanstveniji život.

Isus Krist, koji se rodio kao dijete, mogao je sve to učiniti. On nije donio električno svijetlo, nego svijetlo betlehemske zvijezde; nije držao programatske govore, nego je propovijedao evanđelje; nije rasipao materijalnog blaga, nego je kišom svoje milosti natopio izgorjelo tlo ljudskih duša.

Zato je njegovo ime na pragu nove godine više nego li program. On nosi spasenje. A to je više od znanja sveučilišta, od svake mudrosti akademije, više od tehnike, svakoga izuma, prometa, gospodarstva i svega ostaloga.

U tome i jest najtužnija tragedija čovjeka, što njemu, Spasitelju, okreće leđa.

Moja čestitka na novu godinu glasi zato: Okrenimo mu lice, dušu, pamet, srce, da nas vodi i da nam po njemu bude zaista sretna nova godina.

NA BOGOJAVLJENJE

1. Gdje je kralj židovski, što se rodio?

Tri ponosna stranca ulaze danas u grad Jeruzalem i njih u tom velikom gradu drugo ne zanima, samo jedno: »Gdje je kralj židovski, što se rodio?« (Mt. 2, 2).

I gle, mi tu stojimo pred jednom od najvećih povijesnih tajna, za koju uopće znade povijest: Jeruzalem je tisućama godina čekao i vapio za Onim koji je imao doći, i »kome će Gospodin Bog dati prijestolje Davida Oca njegova i kraljevat će u domu Jakobovu uvijeke i kraljevstvu njegovu ne će biti kraja«. (Luk. 1, 33). A kad je taj potomak kralja Davida pokucao na vratima svetog grada Jeruzalema, taj se grad stresao, a njegov se kralj prepao. I oboje, i grad i kralj zatvoriše i vrata svoja i srca svoja. Radije puštaju, da im ginu dječica u Betlehemu, nego da poklone život Božanskom Djetetu.

Kralj Herod i Jeruzalem još i danas žive. I današnje čovječanstvo i njegovi velikani plaše se i dršću i zatvaraju srca svoja, kad se o tome radi, da se poklone i služe Bogu kao kralju svome. Neće da imadu Boga za kralja svoga. Svi bi htjeli žeti, a ni jedan sijati. Svi zahtijevaju, a ni jedan da žrtvuje. Svi bi htjeli kritizirati i reformirati, ali ni jedan da počne sam na sebi. Svi su puni prazne oholosti i umišljenosti.

A kada ga ne mogu ukloniti i mačem umoriti oni nastoje, da ga prešute. U Rusiji je i ove godine (1936) bio Božić običan radni dan, samo je divljanje bezbožnika bilo strašnije, nego inače u godini. U raznim zatvorima i de-

portacionim logorima moralo je hiljade svećenika svih konfesija raditi i na sam Božić najobičnije poslove robova, a ne samo to nego su morali slušati pjesme i govore pune rugla. U Njemačkoj se također ide za tim da Božić dobije sasma svjetovni značaj. Deutsche Allgemeine Zeitung na to upozorava. U vezi sa trideset hiljada božićnih svečanosti, na koje je bilo pozvano i na kojima je bilo darivano pedeset i dvije hiljade roditelja i djece, održao je ministar Goebels govor na radiju, u kojem i ne spominje Isusa Krista. Njemu je Božić nacional socijalistička svečanost bez Isusa, i za njega je Božić dan, kada se mijenja dužina dana i ponova sunce rađa. Čisto poganski. U Engleskoj piše znameniti pisac Bernard Shawe kozeriju o Božiću, kako bi trebalo ukinuti Božić. Ali veli, da on silno ljubi Božić radi božićnog drvca, radi božićnih darova i razglednica sa blistavim snijegom i radi pudinga i da zbog toga ne dade se Božić ukinuti. O Isusu ni riječi. A dali ste opazali, da je tu kozeriju Bernarda Shawe donio i zagrebački kazališni list: Komedija? Eto tako okolo po svijetu, a i u nas nije bolje. Isusa Krista se hoće prešutjeti, iz života izgurati kao što su to učinili grad Jeruzalem i kralj Herod, koji prepušta mudracima, da pronađu Isusa u Betlehemu. Oni sami neće o njemu ništa da znadu, ali pod haljinom već drže bodež i bruse mač da ga unište. Jest, hoće da unište kralja koji ne dolazi da mu služe nego da On drugima služi, koji svoje životne zahtjeve reducira ispod potreba svojeg najsiromašnijeg i najzadnjeg učenika; kome su miljenici siromasi, a bogataši i mogućnici teška briga njegova; koji drži za načelo svoje vladavine da blagosiva i oprašta; koji propovijeda mir a ne rat, koji traži ne zlato i miris tamjana, nego plemenita srca i sretne duše; koji od svojih ne traži ništa, što prije nije i sam desetorostruko iskusio i vršio; koji kao dobar Pastir život daje za ovce

svoje, da bi imali puninu života. Tko hoće i nastoji da takvoga kralja izgura iz života i tko se vladanju takvoga kralja opire, taj nije vrijedan ni dostojan Isusa Krista. A svijet, koji pred takvim kraljevstvom zatvara vrata svoja i srca svoja ne zaslužuje drugo, već da propadne i da ga nestane, kao što je nestalo i grada Jeruzalema i njegova kralja Heroda.

Mi imamo dovoljno hrabrosti, da se na koljenima poklonimo Isusu Kristu kao Bogu čovjeku. Mi znademo, gdje se rodio kralj židovski. Mi ga priznajemo za Kralja i Spasitelja svoga.

2. Sukob vjere i nevjere

Današnje evanđelje nije samo lijepa šarolika pripovijest, nego i velika zbilja i istina, koja imade svoje mjesto i u našemu dvadesetome vijeku. U njemu je prikazan prvi sukob između vjere i nevjere oko osobe Isusa Krista.

1. Predstavnici vjere su istočni mudraci. Dolaze kao predstavnici poganskih naroda i izaslanici znanosti i poganskog bogoslovlja, da se poklone Onome, koji će znanje riječi i brojeva podložiti znanju ljubavi, i da priznadu konačnu objavu Božju. Njihova je vjera tvrda i stalna i ako još nisu našli i nisu vidjeli Spasitelja. Dosta im je, da su vidjeli zvijezdu Njegovu na Istoku. Njihov nastup je u Jeruzalemu otvoren i svijestan, i nikako ih ne može da smete indiferentizam, skepsa i nevjera grada Jeruzalema. Oni pitaju javno i hrabro: »Gdje je kralj židovski, što se je rodio?« (Mt. 2, 2) Njima ne smeta ni to, što su našli novorođenoga kralja i Spasitelja kao maleno, nejako dijete, što je On siromah, što je u štali, u društvu skromne majke Marije, priprostog Josipa i neukih pastira. — U sjajnim crkvenim i kraljevskim plaštevima, klečeći na slami, oni

jaki, učeni i bogati darovima svojim zlatom, tamjanom i mirhom prinose sami sebe kao zalog pokornosti svijeta.

2. Predstavnici nevjere su stanovnici Jeruzalema na čelu s Herodom. Kao svaki zemaljski vlastodržac Herod je plašljivac. Boji se za svoj položaj, čast, vlast i bogatstvo. Da se održi, svako mu je sredstvo dopušteno. Prvo mu je oružje lukavost, pretvaranje i laž. Kad je doznao, da se Spasitelj imao roditi u Betlehemu, slatko se pretvara pred mudracima i lažno im govori: »Idite i ispitajte točno za dijete, pa kad ga nađete, javite mi, da i ja idem i da mu se poklonim«. (Mt. 2, 8) Drugo mu je oružje nasilje. Kad je vidio, da mu varkom i lažju nije uspjelo domoći se Spasitelja, razgnjevi se vrlo i dade pogubiti svu mušku djecu što bijahu u Betlehemu i u svoj okolini njegovoj od dvije godine i niže. Pokolj nevine dječice bio je posljednji čin gnjusnoga i krvavoga kralja, ali ujedno i uvertira u mučeništvo vjere u borbi s nevjerom.

3. Taj sukob je bio prvi, ali on do danas nije prestao. Na jednoj strani oni, koji vjeruju u Isusa Krista, a na drugoj, koji ne vjeruju. U toj borbi i danas su ista oružja nevjere protiv vjere: laž i nasilje do krvi.

Svaki od nas znade, koliko puta je susreo indiferentizam, skepsu, u plaštu znanosti, umjetnosti, uživanja, kariere, materijalnog prosperiteta, dobre partije — zaogrnutu laž, koja je išla samo za tim, da nas zadrži na putu do Betlehema, na stazi vjere i vjerskoga života. Koliko cinizma, ironije, podrugivanja do samoga prezira od strane nevjere, a protiv onih, koji vjeruju. Koliko ih je, koji su od tih Heroda prestrašeni, njegovim lažima zavedeni, slatkim riječima omamljeni, zastali na pola puta, da ne pođu dalje do Betlehema, da ne povuku dosljedno posljedice svoje vjere, klečeći i priznavajući Isusa Krista za Boga i Spasitelja svoga.

Ali ne treba prelistavati dugu povijest, dosta je da se obazremo u današnjici i da vidimo, da se nevjera i danas služi i onim drugim oružjem: nasiljem do krvi. Ono, što je materijalističko bezboštvo izvršilo zadnjih decenija rušenjem crkava i samostana i pogubljenjem tolikih samo zato, jer su bili službenici i vjerni sljedbenici Isusa Krista, očito nam govori, da krvoločni Herod, kome je stalo samo do toga, da nestane Boga, Isusa Krista sa lica zemlje i danas živi.

Moje je duboko uvjerenje, da ste vi, Predragi moji Slušatelji, na strani istočnih mudraca. Vi vjerujete i vi se nećete dati ni lažima današnjih Heroda prevariti, niti njegovim prijetnjama i progonstvima prestrašiti, nego ćete ustrajati na putu vjere, na putu, koji vodi u Betlehem, do Spasitelja Isusa Krista.

ZA NEDJELJE IZA BOGOJAVLJENJA

OBITELJ I BRAK

1. Sveta obitelj u Nazaretu.

Tri su sveta imena koja čitamo u današnjem sv. evanđelju: Isus, Marija i Josip. Tri imena, a jedna obitelj. I to sveta obitelj. Najsvetija obitelj na svijetu.

Obitelj je temeljna stanica ljudskog društva. U obitelji se rodi, razvija, napreduje ljudski život i to ne samo tjelesni nego i duhovni, moralni, vjerski i društveni život. Ali kako se taj život razvija u obitelji, to je presudno ne samo za djecu i roditelje, nego i za Crkvu i državu. Sve ovisi o obitelji. Iz obitelji proizlazi pošten, svjestan, marljiv, čist i idealan naraštaj, ali i bezvjerni, nemoralni, pokvareni zlikovci.

Šta je obitelj puna svete, sunčane harmonije, to nam kaže sv. obitelj iz Nazareta.

Svakako je od prevelikoga značenja da je Sin Božji, koji je uzeo bit sluge i postao sličan ljudima, htio je da tu čovječju narav primi u jednoj obitelji i da odraste u obiteljskoj zajednici Josipa i Marije u Nazaretu. Ako pitam zašto je pretpostavio da se u obitelji rodi i u njoj odraste, jedini je odgovor taj, da je On predobro znao da nijedna obnova svijeta ne može uspjeti, ako se prvo ne obnovi i pomladi temeljna čelija čovječanstva, a to je obitelj.

Zato je pokazao toliku brigu za obitelj i počima svoju reformu svijeta s reformom obitelji. Iako još dijete, on je centar malene nazaretske obitelji. Na njega su uprti pogledi Marije i Josipa, On je središte njihovih misli, težnja,

želja i nada. Njemu su posvećena njihova djela, žrtve i trpljenja.

Sam Isus izgrađuje tu malu obitelj po svome duhu i unosi u nju svoj Božanski zakon. On je hranitelju svome i majci svojoj kao dijete savršeno poslušan; On im iskazuje kao mladić i zreo muž najveće štovanje. On im pomaže u njihovim brigama i poslovima, a razapet na križ brine se za svoju majku. Poslušan, blag, marljiv, čist, dobrostiv, plemenit, radost je svojih roditelja, sunce cijele nazaretske kućice.

Kao Bog utječe na Mariju i Josipa i vodi ih do uzvišenog savršenstva. On umnaža u njima duh vjere, poslušnosti, vjernosti i čistoće, duh požrtvovnosti, poniznosti, blagosti, strpljenja i međusobne ljubavi.

I tako izgrađuje nazaretsku zajednicu u uzornu obitelj. U njoj nema prepirke, neraspoloženja, srdžbe; sve je puno pobožnosti i kreposti. U radu, molitvi, međusobnoj ljubavi i miru prolaze dani i anđeli Božji oblijetaju to sveto mjesto. To je bio obiteljski život svete Božanske harmonije i nebeske sreće.

Sin Božji proveo je od 33 godine svoga zemaljskog života 30 godina u tihoj obiteljskoj kućici Nazareta. 30 godina bio je kod kuće u roditeljskom domu.

Ima li veće preporuke kako se ima poštivati obiteljski dom? Jedan duhoviti pisac kaže: »Najpotrebnija propovijed, koja se danas ima držati, glasi ovako: Ljudi, ostanite kod kuće!«

Spasitelj, koji je proveo 30 godina u tišini nazaretske sv. Obitelji isto kaže: »Ocevi, majke, djeco, ljubite svoj dom, budite rado kod kuće u harmoničnoj obitelji!«

A šta kaže sv. Josip? Muževi, kolikogod imadete vremena, budite kod kuće u toplom, harmoničnom obiteljskom svetištu.

A šta kaže gospodarica nazaretske kućice, Bl. Dj. Marija? Majke i žene, učinite sve, da obiteljski dom bude zaista topao, pun sklada, da muž i djeca rado ostanu kod kuće i da ne zamijene svoj dom kavanama ili različnim zabavnim lokalima.

O sveta kućice u Nazaretu! Ti savršena harmonijo duša! Ti sretni obiteljski dome! Ima li takvoga čuda još danas na svijetu? Ima li još danas sretnog obiteljskog doma u tome tamnome, hladnome rastrganome životu?

Da, da, čujem već. Danas je život drugačiji, nego što je bio nekada. Današnji je život težak, mutan. Istina je to. Ali ja vam velim, gdje je danas Krist centar obitelji, gdje se duša oca i majke u njegovoj ljubavi stapaju u jednu misao i jedan osjećaj, ondje i danas imade toplog, sretnog, harmoničnog obiteljskog doma.

Obiteljska sreća! Kako se danas malo vjeruje u nju! Oči su nam oslabile i mi je ne vidimo. Obiteljska sreća se sjaji u nevinim očima djeteta, u prvom tepanju njegovom, kada prviputa kaže tata, mama, kada učini prvi samostalni korak, kada kod molitve zagrli svoju majku, kada pripovijeda svoje prve doživljaje iz škole, kada prviputa pristupi k stolu Gospodnjem, na dan mature, kada kći sa bijelom koprenom na glavi izlazi kao zaručnica iz obiteljskog doma pred oltar... O, ima još mnogo tihih slatkih časova obiteljske sreće. Samo mi je ne opažamo, jer smo kratkovidni.

Ali opet čujem: Ti ne poznaješ život. Istina ima u obiteljskom životu po malo sreće. Ali koliko ima boli i stradanja?

Jest ima, prvo, takovih jada i nevolja za koje su supružnici skoro uvijek sami krivi. Ljubomora, manji ili veći sukobi, razni kaprici itd., ali ti se mogu izbjeći. Za te slučajeve vrijedi odgovor Isusa Krista Petru: »Pitaš me, koliko puta na dan da oprostiš svome bližnjemu, da li sedam puta? Ne velim sedam puta, nego sedamdesetput sedam puta.« Ima vedrih i oblačnih dana u obitelji, ali ako je obitelj skovana u vatri Kristove vjere i ljubavi, izdržati će i najveće bure i oluje.

A ima i trpljenja i stradanja, koje se ne mogu izbjeći. Bolest, nesreća, smrt — ali s vjerom u Boga i te se mogu izdržati i svladati.

Ali ako nema vjere?

Onda nisam ništa kazao. Bez vjere bdjeti na postelji umirućeg djeteta; bez vjere stajati na grobu mrtvoga muža; bez vjere podnijeti i izdržati sitne žrtve i malena svagdašnja mučeništva, to je tamni pakao na zemlji.

I tu sam došao do rak rane naših nesretnih obitelji. Gdje nema vjere, nema Krista, nema sloge, harmonije, tamo ne može biti ni sreće. Sveta obitelj nazaretska bila je najsvetija po Isusu Kristu, najsretnija zbog Isusa Krista, božanska radi Isusa Krista, koji je u njoj živio.

Povratite mi Isusa Krista u obitelji sa svom Njegovom naukom, zapovijedima i sakramentima i imat ćete sretne obitelji. Budućnost se pojedinaca i cijele nacije gradi i ruši u obitelji. Obitelj je zadnja tvrđava svakoga rada, društvenog života, države i vjere.

Dajte, da Isus Krist bude kao u Nazaretu temelj, središte, sunce obitelji i spasili ste pojedinca, društvo, narod, državu i Crkvu.

2. Obitelj u Kani Galilejskoj.

Prošle smo nedjelje rekli da je sveta Obitelj u Nazaretu bila obitelj sunčane harmonije, jer je u njoj bio središte sam Sin Božji: Isus Krist.

A današnje nas evanđelje potiče da govorimo o osnivanju obitelji.

U Kani, malom seocu, osnivaju svoju obitelj dvoje nepoznatih mladenaca i na taj toliko važan događaj pozovu i Gospodina Isusa Krista. On se njihovom pozivu rado odazivao i povede sa sobom svoju Majku i učenike. Da pomogne mladencima, koji su se našli u neprilici, učini Isus svoje prvo čudo. Eto to je ta malena, jednostavna i toliko topla povijest današnjega evanđelja. Ali velika se istina skriva u tome malome događaju.

Brak sklapaju dvoje mladenaca u Kani i pozovu i Isusa.

Znadete li, u čemu griješe dandanas najviše mladenci, a ta se grješka nikada više popraviti ne može? Griješe u tome, što k osnivanju svoje obitelj, tj. na svadbu pozovu svakoga — rodbinu, znance, prijatelje, kolege, staru dadilju, krojačicu, kućepazitelja, svakoga, samo Isusa ne. Eto tu je prva nevolja. Moderne brakove sklapaju bez Krista.

Kako se usude ljudi poći na strm put bračnoga života bez Krista, to zaista ne razumijem. Neki narod ima ovu poslovicu: Putuješ? Moli jedamput. Putuješ morem? Moli dvaput. Ženiš se, udaješ se? Moli stoput.

Jest. Obiteljski život traži velike žrtve. A žrtvi je mjesto na oltaru. Samo Krist, koji se žrtvuje na oltaru, može naučiti na žrtve obiteljskoga života. Zato vodi Krist zaručnike pred oltar. Zato je uzvisio ženidbu na čast sakramenta, da tamo pred žrtvenikom započne ne samo nov obiteljski život, nego da se tamo otvori i izvor svih milosti koje su toliko potrebne za obiteljski život. Jer bez tih milosti nije moguće održati do groba ni ljubav, ni vjernost. U času vjenčanja ona dva mlada srca žarko biju, ali ni najvatrenija ljubav nije trajna, ona se gasi polagano, dok vjernost i ljubav u obitelji nikada ne smiju da prestanu. I ne će se ugasiti, ako su podignuti na temelju samoga Boga koji je izvor vječne ljubavi i vjernosti.

Drugim riječima: Ako sklope brak u Kristu i sa Kristom. Ako se tko vjenča u crkvi po propisima Crkve, to još ne znači, da je sklopio ženidbu u Kristu i sa Kristom. Jer može to biti i najsvečanije crkveno vjenčanje, može tu biti mnogo pompe i parade, može da im svećenik i govor drži, pa čak da i orgulje sviraju svadbeni marš iz Lohengrina, pa opet se bez Krista sklapa brak.

Znate li tko sve sklapa brak bez Krista? Svaki onaj koji o braku ne misli s vjerom, ne misli s osvjedočenjem kako je to naučavao Isus Krist, a naučava i danas Crkva.

Pitajte današnji moderni svijet što je brak? I dobit ćete nemoguće odgovore.

Šta je moderan brak? Prvi korak za rastavu.

Šta je moderan brak? Privremeno dioničko društvo za eksploataciju međusobnog uživanja. Što je moderan brak? Trgovačka pogodba miraza i karijere. Što je moderan brak? Javna trgovina kupovanja i prodaje. Da li je od Boga brak? Ne — kažu oni bez Krista. Traži li Bog vjernost do groba? Ne. Da li Bog zapovijeda nerazrešivost? Ne. Da li su djeca od Boga? Ne. Da li su djeca blagoslov? Ne, nego teret, ludost, glupost.

Sa takvim mentalitetom idi i vjenčaj se kolikoput hoćeš u crkvi, vjenčao si se bez Krista, jer ne misliš o braku onako kako Krist misli.

Razumijete li sada ono, što sam rekao na početku govora, da današnji moderni mladenci pozivaju svakoga na svadbu, samo Isusa Krista ne.

Kršćanski brak je brak mladenaca iz Kane Galilejske. gdje je i Krist nazočan. Katolički brak je najuzvišeniji ideal uz crkvu i samostan. Tri su riječi: crkva, samostan, obitelj. Crkva gdje se skupljaju djeca Božja, samostan gdje žive, koji su se zaručili navijeke Kristom, obitelj, gdje se odgajaju djeca Božja.

Bez Krista sklapa brak ne samo onaj koji nekršćanski, nekatolički misli o braku, nego i onaj, koji u braku ne traži u prvom redu duševnu slogu, duševno jedinstvo i po Bogu dano roditeljsko zvanje, nego samo na to gleda: koju karieru mogu postići, ako mi taj i taj bude tast, od koliko katova je kuća, koju mi nosi ta partija. U kakvo društvo ću se popeti, ako se udam za ovoga ili onoga, koje toalete, možda i auto me čekaju, ako se udam za onoga. Svi ti sklapaju brak bez Krista. Pa kako će biti u tim brakovima sreće i blagoslova?

Vrlo dobro znadem, da se od zraka ne može živjeti i dobro je, ako ima i miraza, ako ima i kariere, ali to ne može biti na prvom mjestu pred duševnim vrednotama i ispred savršene duševne harmonije. Jer onaj, koji ženi samo novac, ili ona, koja se udaje samo za bogati stol čovjeka visoke ili imućne pozicije, neka se ne tuže, da im je bračni život bolestan i nesretan.

A bračni je život dandanas, priznajte, bolestan, teško bolestan. On boluje, tuberkulozan je, jer nema u njemu sunčanog zraka kršćanstva i zato život u njemu vene, blijedi, boluje, umire.

Sv. Klement Hofbauer, obljubljeni svetac Bečlija, znao je kazati: »Znate, ja odmah osjećam, da li se nalazim među vjernim, pravim katolicima. Imam fini, katolički njuh.« Da, tko imade taj fini katolički njuh, čim stupi u modernu familiju, odmah osjeća da tu nešto manjka. Što? Miomiris tamjana. Duh molitve. Atmosfera vrhunaravnoga života što obitelj čini svetištem. Danas je u braku sve samo ljudski, zemaljsko profano.

Kada je Isus Krist umro, potresla se zemlja; kada su Isusa Krista istiskali iz obitelji, potresao se strahovito bračni život i propašću prijeti cijelome društvu. Čemu da govorim dalje? Ostalo znadete i sami. Znadete, kako pucaju grede i lome se pod zgradom braka i obiteljskog života, kako je čitavo shvaćanje o braku bolesno i ranjavo.

Ali danas, kada sam vam pročitao današnje evanđelje, morao sam vam evo reći: Brak koji se sklapa bez Isusa Krista, to je brak u kojem nema Krista, a brak u kojem nema Krista, to nije brak, to je nesreća i propast današnjega vijeka.

3. Obitelj u Betaniji.

Poslije Božanske Obitelji u Nazaretu, u kojoj je Isus živio i one obitelji u Kani, čijem osnivanju je Isus prisustvovao, danas želim spomenuti još jednu obitelj kojoj je Krist bio iskren i vjeran prijatelj, a to je obitelj u Betaniji.

Blizu Jeruzalema, u gradiću Betaniji, živi jedna malena sretna obitelj. Članovi su te obitelji dvije sestre Marta i Marija i njihov brat Lazar. Oni žive u očinskom domu zajedno u najvećoj slozi i ljubavi. Tom malom obiteljskom domu iskazuje Isus posebno svoje prijateljstvo. On ih je ljubio. Nakon napornoga svoga rada rado se k njima navraćao i u prijateljskom njihovome krugu ugodno se odmarao. Ako su ga na putu odbili, tu su ga primili. Ako su ga drugdje progonili, tu su ga raširenih ruku dočekali. Ako ga farizeji, saduceji, malovjerni nisu razumjeli, tu su ga sasvim shvatili. On im je bio pravi prijatelj, a oni njegovi odani prijatelji. Marija i Marta su se natjecale, kako će ga poslužiti i njemu što više ugoditi.

Isus Krist želi i dandanas biti vjeran prijatelj svake kršćanske obitelji. Želja je njegova Spasiteljskoga srca, da se može navratiti u svaku kršćansku obitelj i koja sreća za obitelj, ako se Krist može k njoj navratiti, jer znade da ga u toj obitelji svi vjerno čekaju i primaju: otac, majka i djeca.

I našim obiteljima bilo bi vrlo potrebno to prijateljstvo Kristovo. Nadolaze dnevne brige, iskušenja i stradanja. A u kojoj obitelji ne osvanu i takvi dani? Ako je Isus Krist prijatelj obitelji, koja snaga izvire u takovim danima iz njihove vjernosti prema Kristu, kada mole: Spomeni se, Gospode, da smo Te pozvali na naše vjenčanje i da smo Ti ostali vjerni; budi s nama i sada, kada trpimo!

Snašli su tužni dani i obitelj u Betaniji. Tko će pomoći? Isus Krist, prijatelj obitelji. Gledajte tu obitelj u danima iskušenja. Lazar je bolestan, a Isus je daleko. — Sestre brižljivo njeguju svoga dragoga bolesnika, ali njegovo stanje se i dalje pogoršava. »Gospodine! gle, onaj je, koga ljubiš, bolestan!« (Iv. 11, 3) tom porukom šalju hitro po Isusa. Ali On ne dolazi. Lazar proživljava zadnje časove. Zabrinute sestre sa strahom očekivaju da li će Isus na vrijeme doći. Nema ga. Lazar umre. Isusa još uvijek nema.

Zar Isus nije ljubio tu obitelj? Ljubio je. Pa zašto je dopustio da mu prijatelj umre? Dopustio je. Znao je zašto.

Osjećate li kolika je tu utjeha i za nas? Često nam se čini kao nekada Marti i Mariji da naše molbe ne će uslišati. Nema ga. Iako Krist ne skida sa ramena svaki teret i ne odazove se odmah na naš poziv, On čuje našu molitvu i vidi našu bol, pa ako ipak ne dolazi, sigurno je da znade zašto ne dolazi.

Koliko bi manje bilo nesretnih obitelji i koliko bi bilo više strpljenja i radosti u svakoj obitelji, kada bismo se znali u svakoj nevolji s vjerom k Njemu obratiti, tj. kada bismo bili vjerni Kristu, kao što mu je bila vjerna obitelj u Betaniji.

Iako kasno, Isus Krist je četvrti dan iza smrti Lazarove ipak došao. I bio je duboko ganut kada je vidio ražalošćene sestre Martu i Mariju. I zaplakao je na Lazarovu

grobu. Prijateljski zaplakao. Još samo jedamput je zaplakao kada je gledao svoj ljubljeni grad Jeruzalem, koji će propasti. I reče: »Lazar spava. Ja sam uskrsnuće i život, tko vjeruje u mene, ako i umre, živjet će. I nijedan, koji živi i vjeruje u mene, ne će umrijeti do vijeka.« (Iv. 11, 25-26.) Zatim povika iza glasa: »Lazare iziđi napolje.« (Iv. 11, 43). I Lazar ustade i iziđe. Da li je ostao vjeran prijatelj? Ostao je. Da li je iz prijateljstva i čudo učinio? Učinio je. To je prijateljstvo, to znači vjernost.

Kaže se: Obiteljski je život danas rastrovan. A Krist kaže: »Ja sam život.« Obiteljski život je mrtav. Krist kaže: »Ja sam uskrsnuće«. Iz obitelji nose nekoga člana mrtvoga van na Mirogoj. Tuga i žalost pritisnula je sve u kući i oko groba. A kraj groba stoji i Krist i kaže: »Ja sam uskrsnuće i život« . . .

Toliko puta se čuje vapaj pun nestrpljenja: Gospode, koga ljubiš, bolestan je, nesretan je, prevaren je, zaveden je . . . dođi i pomozi! Ako je istina da me ljubiš, gdje si, zašto ne dođeš, da pomogneš? Muž me ne razumije, žena me ne shvaća, djeca nas ne štuju, ne slušaju, nema sloge, mnogo je svađe, u kući nema kruha, ako nas ljubiš, gdje si, da pomogneš? Hoće li doći? Hoće. Ako ne dolazi još danas, znade, zašto još danas ne dolazi. A kada će doći? Ne znam, ali doći će sigurno. Ostani mu vjeran i čekaj, On ti je prijatelj, jedini prijatelj.

Prije nekoliko dana zamoli me jedna profesorica da je posjetim na klinici gdje leži bolesna. Poznajem je još iz onih dana, kada je studirala na sveučilištu. U tri razna grada promijenila je već tri klinike. Tuži mi se kako su je zanemarili mnogi znanci, tolike prijateljice. Zove ih da joj dođu. Svi obećavaju, a nitko ne dođe. A na koncu najedamput veli: »Samo u Kristu se nisam prevarila. On mi je jedini prijatelj.«

Istinu je rekla. On je vjeran prijatelj. Da, On dolazi sigurno. Učinio je toliko čudesa, čini ih i danas i učiniti će još nebrojeno duhovnih ozdravljenja i duhovnih uskrsnuća; samo mu budi vjeran, On je vjeran prijatelj obitelji.

A ta je vjernost danas tako rijetka krepost. Hoćete li, da vam navedem primjer iz povijesti pogana?

Penelopa, tko je bila? Žena velikog grčkog junaka Odiseja. Njezin je muž Odisej 20 godina bio u trojanskom ratu, a ona je za to vrijeme izdržala juriš 108 prosaca. Napokon, kada se više nije mogla od njih braniti, dala im je ovaj odgovor: »Dobro, dok svršim ovo tkanje, ponovo ću se udati.« I radila je, tkala je neprekidno i ustrajno pred očima svojih prosaca. A noću je rasplela, što je po danu tkala. I na kraju, nakon 20 godina došao joj je muž. To je vjernost. Da, vjernost je danas tako rijetka i zato je stanje naših obitelji tako teško. Isus Krist pruža svoju prijateljsku ruku. Ne odbijte je, Ona nosi spas obitelji.

4. Nerazrešivost braka.

Poslije tri obitelji u Nazaretu, Kani i Betaniji želim danas govoriti o nerazrešivosti braka. Činim to zato, jer u pitanju nerazrešivosti braka vlada na svijetu prava anarhija. Čak i u vjernim katoličkim krugovima nađe se izvjesna pokolebanost u gledanju na to principijelno pitanje. Valja nam zato sa ovoga mjesta naglasiti da je kršćanski brak nerazrešiv.

Prije svega sasvim je jasno i sigurno da je Bog Stvoritelj brak između jednog muža i žene zamislio kao nerazrešivu vezu. Samo jednog muža i jednu ženu stvorio je Gospodin Bog i time je jasno naznačio da je samo među njima stvorio brak. Istina je da su ljudi u Starom Zavjetu

u izvjesnim slučajevima mogli brak raskinuti ali tada je brak bio samo naravna veza između muža i žene, on još nije bio Sakramenat i Bog je mogao da trpi, da se brak razriješi.

Ali Gospodin Isus Krist učinio je brak sv. sakramentom. Time je braku povratio prvobitnu idejnu čistoću, jedinstvo i nerazrešivost.

Mojsijev je zakon dopustio u nekim slučajevima, da se brak razriješi i zato pitaju farizeji Gospodina Isusa Krista: »Smije li čovjek otpustiti ženu svoju iz kojeg mu drago razloga?« Na što Isus odogovara znamenitim riječima: »Mojsije je vama dopustio otpuštati žene svoje radi vašeg tvrdog srca; ali iz početka nije bilo tako... Što je dakle Bog združio, čovjek neka ne rastavlja.« (Mt. 19, 3-8) »Ali ja vam kažem: Tko otpusti ženu svoju osim za preljubu i oženi se s drugom, čini preljubu i tko se oženi otpuštenom, čini preljubu.« (Mt. 19, 9). U duhu tih riječi Kristovih kaže sv. Pavao: »Žena, koja ima muža, dok joj je muž živ, vezana je i zakonska... i zato je preljubnica, ako za života svoga muža uzme drugog muža.« (Rim. 7, 2-3). Može li biti jasnijih riječi od ovih?

Jedino što Crkva može učiniti, to je da rastavi zajednički život, kada je među bračnim drugovima postao zajednički život posve nemoguć, ali samu bračnu vezu ni ona ne može razriješiti, t. j. uništiti tako, da bi bračni drugovi, dok oboje žive, mogli sklapati novi brak.» A onima, koji su se vjenčali, zapovijedam ne ja, nego sam Gospodin, da se žena ne rastavi od muža; ako se rastavila, neka ostane bez muža, ili neka se izmiri sa svojim mužem« — kaže sv. Pavao. (Kor. I. 7-10).

Ta nauka Kristova o nerazrešivosti braka je posve jasna i ona ne dopušta ni najmanje sumnje, da bi drugačije moglo biti.

Apsolutna nerazrešivost braka učila je i vjerno obdržavala čitava kršćanska Crkva prvih deset vijekova.

Tu kršćansku dogmatsku istinu odbacila je najprije istočna crkva iza raskola u XI. vijeku.

Nerazrešivost braka odbacio je zatim u XVI. vijeku protestantizam i anglikanizam.

Nerazrešivost braka odbacila je zatim u XVIII. vijeku francuska revolucija i sav liberalizam novoga vijeka koji je uveo civilni brak.

Nerazrešivost braka odbacila je godina 1870, kada je postala i starokatolička crkva.

Samo katolička crkva stoji i danas nepokolebivo sa svojom naukom, da je kršćanski brak apsolutno nerazrešiv. Ona od toga ne popušta, jer ne može popustiti. To je nauka samoga Gospodina Isusa Krista, nauka apostola, nauka i praksa prve kršćanske crkve kroz deset punih vijekova. Gdje je dakle istina? Da li u katoličkoj crkvi, koja drži ono, što je učio Isus Krist, apostoli i prva kršćanska crkva, ili u drugim crkvama ili državnim ženidbenim kodeksima, koji drugačije uče i brakove razrešavaju?

Pred tom istinom padaju svi prigovori, koji se iznose protiv nerazrešivosti braka. Za ljubav onih koji nepromišljeno lakoumno sklapaju brakove, koji iz interesa ili puste senzualne ljubavi sklapaju brakove, koji iz ma kojih drugih razloga ulaze u brak, ne može se gaziti i narušavati božanska nerazrešivost braka. Ako su si svojim lakoumnim sklapanjem braka i svojim griješnim životom stvorili pakao, nije tome Krist kriv, nije tome Crkva kriva, sami su si krivi.

Znajte i zapamtite, brak nije raspojasanost, brak nije veza za sloboštinu, nego stega. Stega duševna, stega tjelesna, a po prirodnom i božanskom zakonu prvotni i najbitniji cilj braka jest uzdržavanje ljudske vrsti tj. dijete, i muž i žena imaju jedino tome cilju da žive, za njega sasvim da se žrtvuju.

U jednom listu na prvoj stranici, čitam prije nekoliko dana s velikim fet naslovom: 340 razvoda braka u jednoj minuti. U članku piše, kako je sudac u Londonu, pošto su formalnosti tih bračnih procesa bile već završene, pozvao svih 340 bračnih parova najedanput u dvoranu i zajedno ih zapitao da li imade tko još nešto reći. I pošto se nitko nije javio za riječ, proglasio je osudu, da je svih 340 brakova razriješeno. I naše novinstvo donosi taj slučaj kao rekord i mi to čitamo s velikim interesom, a ne mislimo, kako je to pogubno i strahovito destruktivno i za čast čovjeka i za ljudsko društvo i za djecu koja su se rodila iz takovih brakova, kada se ne samo pojedinačni, nego čitavi pukovi razvrgavaju. Dakako, da ti primjeri truju i naše kršćansko mišljenje o braku i unose pometnju i zbrku uopće u svetu instituciju braka, čak i među našim vjernim katolicima.

Mislio sam danas ovdje iznijeti i naglasiti samo princip nerazrešivosti braka. Na prigovore, koji se iznose i na detalje ne mogu odgovoriti, jer zato nema vremena. Da završim jednim primjerom.

Ivan Wasa, finski princ, pao je u ruke neprijateljskih Šveđana. Oni ga osudiše na doživotnu robiju. Njegova žena Katarina ode u Stockholm pred kralja i reče: »Veličanstvo, dopustite mi da sa mužem svojim i ja idem na robiju.« »Ali, Madame,« — odgovori kralj — »šta mislite? Znadete li da vaš muž nikada više neće vidjeti sunca Božjega?« »Znadem, Veličanstvo!« »Znadete li, da se sada s njime više ne postupa kao sa princem, nego kao sa buntovnikom?« »Znadem, Veličanstvo! Ali bio on slobodan, ili

rob, nevin, ili kriv, Ivan Wasa je moj muž.« »Ali, Madame,« — odgovori kralj — »mislim da poslije ove osude koja je nad njim izrečena kao buntovnikom, ništa vas više na njega ne veže... Vi ste sada opet slobodni.« Katarina ne odgovori ništa, samo skine svoj vjenčani prsten, preda ga kralju i reče: »Čitajte, Veličanstvo!« A na prstenu bijahu ispisane samo dvije riječi: »Mors sola — samo smrt.« I Katarina stupa u tamnicu i ostaje kraj svog muža 17 godina. Kada je kralj umro, bude joj muž pomilovan i oslobođen. Ovaj herojski primjer kaže nam jasno, što znači nerazrešivost braka. Samo smrt može brak razriješiti — i nitko drugi.

5. O mješovitom braku.

Još jednoć želim govoriti o braku, i to o mješovitom braku. Mješoviti brak jest brak između katolika i pravoslavca, između katolika i protestanta ili starokatolika ili osobe koje druge sljedbe, koja je krštena.

Oko pitanja mješovotih brakova kolaju u životu razna gledišta, većinom vrlo elastična i kriva. Čuje se na svakom koraku narodna izreka: »Brat je mio, ma koje vjere bio,« ili ona druga sasma kriva: »Bog je jedan, svejedno je koja vjera«.

I u ime tih tako lako izrečenih krilatica sklapaju se nemilice mješoviti brakovi bez ikakvih skrupula ili principa. I ja kažem: Brat mi mio, ma koje vjere bio, ali samo u smislu, da ja pojedinca neću prezirati zato, jer nije katolik. Ja ću mu iskazati punu kršćansku ljubav. To mi je sveta dužnost. Ali svoju vjeru ne mogu njemu za ljubav žrtvovati. A ona druga krilatica: »Bog je jedan, a sve su vjere jednake«, mora da se apsolutno zabaci, jer je lažna. Bog je samo jedan, i Krist je samo jedan, ali i Krist je dao samo jednu vjeru i osnovao samo jednu Crkvu. To je evidentna historijska činjenica. I zato mješoviti brak smatrati za neku malenkost, najveća je zabluda. Tu zabludu moramo razbiti s oružjem istine.

Dok je Isus Krist bio na zemlji, njegova se Crkva sastojala od Isusa Krista kao glave i njegovih dvanaest apostola. Poslije uzašašća Kristova u nebo i dolaska Duha Svetoga na apostole, Crkva Kristova se sastojala od sv. Petra kao glave Crkve i od apostola i kršćana, koje su pokrstili apostoli i njihovi učenici. A poslije smrti sv. Petra Crkva Kristova se sastojala od njegova nasljednika na rimskoj biskupskoj stolici kao vrhovne glave Crkve, od još živih apostola i onih biskupa koje su postavili apostoli i od onih kršćana, koji su se bilo kao raniji Židovi, bilo kao raniji pogani pokrstili i primili sv. kršćansku vjeru. To je istina koju nam prejasno kaže sv. Pismo, usmena predaja Istoka i Zapada, a dokazana je i evidentnim historijskim činjenicama. Jedan je Bog, jedan je Krist, a ovo je jedina Kristova Crkva. Harnack, znameniti profesor sveučilišta u Berlinu, u svojim dogmatsko-historijskim istraživanjima tvrdio je, da se hijerarhija Crkve Kristove počela razvijati tek u IV. stoljeću poslije Krista. Ali nekoliko godina kasnije opozvao je tu svoju tezu i lojalno priznao, da se svi temelji crkvene hijerarhije mogu jasno pronaći već u II. vijeku, tj. vrhovna glava Crkve, rimski biskup, zatim biskupi i kršćani. Navodim Harnacka, koji je protestant, samo zato, da se vidi, da i nepristrana historijska znanost isto tvrdi, što i mi učimo. Da je prava Crkva, tj. Kristova, samo ona gdje je Petar, odnosno njegovi zakoniti nasljednici, rimski biskupi, kao vrhovna glava Crkve.

I tako je bila jedina Crkva Kristova do XI. vijeka kada su u Carigradu kazali: »Mine ne priznajemo više vrhovnu glavu Crkve«. I nastao je istočni raskol. I došao je u XVI.

vijeku Luter i kazao je: »Ja ne priznajem vrhovnu glavu Crkve i ja ne priznajem još mnoge istine kršćanske vjere i ne priznajem sve sakramente«. I nastao je protestantizam. I došao je u XVI. vijeku Henrik VIII (osmi), engleski kralj, i rekao: »Ja ne priznajem vrhovnu glavu Crkve i nerazrešivost braka«. I nastao je anglikanizam. I došao je u XIX. vijeku poslije Vatikanskog koncila Döllinger i rekao: »Ne priznajem nepogrešivost rimskoga Pape«. A za njim odmah nastavili drugi: »Mi uopće ne priznajemo vrhovnu glavu Crkve«. I nastao je starokatolicizam koji je onda zadržao ono što mu se svidjelo, a odbacio sve ono što mu se nije svidjelo.

Eto, to je historijska istina. Mi stojimo i danas tamo gdje su bili apostoli sa Petrom i kršćani sa Petrom, i zato ima naša Crkva potpuno pravo, kada kaže: »Djeco, ne sklapajte mješovite brakove, jer se ne smijete izložiti pogibelji, da u mješovitom braku vi ili vaša djeca štetu trpite na svojoj jedinoj pravoj katoličkoj vjeri i da time dođe u opasnost spas vaše duše«. Eto zbog toga, i samo zbog istine i zbog spasa duša katolička je Crkva protiv mješovitih brakova.

A ako iz ozbiljnih razloga dopusti sklapanje mješovitoga braka, ona traži kao nepopustljiv uslov, da se nekatolička stranka svečano i pismeno obveže da svoga katoličkoga druga u braku neće smetati da on katolički živi, a oboje se moraju obvezati da će svu svoju djecu — i mušku i žensku — katolički krstiti i katolički odgajati. To ona traži i mora tražiti, jer joj to nalaže njezina božanska misija, božanska istina vjere.

A ako netko i protiv dopuštenja Crkve stupi u mješoviti brak i vjenča se u kojoj drugoj, nekatoličkoj crkvi? Takav brak Crkva ne priznaje i takvu katoličku osobu

Crkva kažnjava izopćenjem. Zbog toga mnogo se prigovara Crkvi. Čak se žestoko na nju i napada.

Kaže se, ona je nestrpljiva, nemilosrdna. Ali čujte! Nema grijeha koji ti se ne bi oprostio, ako ga priznaješ i kaješ se za njega. Tu je neograničeno milosrđe. Ali za mješoviti brak vrijede riječi samoga Isusa Krista: »Tko vas sluša, mene sluša, tko vas prezire, mene prezire, a tko mene prezire, prezire Oca moga koji je na nebesima.« — Prema javno neposlušnima ne može Crkva po božanskoj misiji svojoj drugačije da postupa, nego ih mora isključiti.

Crkva brani mješoviti brak, jer je mješoviti brak sam po sebi na najveću štetu i bračnih drugova i njihove djece. A ako se supružnici ne slažu u pitanju koje prodire do dna duše kao što je vjera, tu nije moguće njih dvoje ujediniti tako, da dvoje bude jedno. Katolička stranka ima smatrati brak nerazrešivim, nekatolička ga smatra razrešivim. Katolik mora u petak da posti, u nedjelju da prisustvuje sv. misi, o Uskrsu da se ispovijedi i pričesti, nekatolička sve to ne mora. Skupa žive, idu u društvo, kazalište i svuda, samo pred crkvom se rastaju, svaki na svoju stranu. Što je jednome sveto, drugome je smiješno, što je jednome blagdan, drugome je radni dan, što je jednome dio njegove duše, drugome je praznovjerje. O svemu mogu zajedno govoriti, samo o vjeri ne, jer vjera nad njima lebdi kao crni oblak koji pritište dušu strahom. Ja o ovome ne smijem govoriti da svoga druga ne povrijedim u njegovim vjerskim osjećajima. A iz tih vječnih obzira na kraju i jedan i drugi redovito sasma ohladni prema svojoj vjeri, i onda nastane jedno stanje: kršten čovjek bez vjerskog uvjerenja. A takva su im polovična i djeca.

Ja vam velim, ljubite i slušajte svoju katoličku Crkvu i onda kada vam u interesu vremenitog i vječnog dobra kaže: »Ne sklapajte mješovite brakove«.

KRIZA OBITELJI

1. Obitelj je u krizi.

Danas je blagdan sv. Obitelji. On upravlja naše poglede na onu uzvišenu i u svakom pogledu idealnu obitelj, u kojoj je Sin Božji proživio zoru i veći dio svoga zemaljskoga života. Kao da je htio time, da nam pokaže, kolika je sveta i plemenita ustanova obitelj i koliko je važno, da ona bude zaista posvećena.

Sveta obitelj me potiče, da danas i idućih nedjelja održim cijelu seriju kratkih propovijedi o obitelji.

Obitelj je prva i najmanja stanica društvenog organizma. Na njoj se izgrađuje ljudsko društvo i o njoj ovisi zdrav razvitak svih većih društvenih jedinica, pa i samih naroda. Obitelj je sam Stvoritelj naredio, kada je stvorio prve ljude, muža i ženu (I. Mojs. 1, 27), te ih međusobno povezao najsnažnijim naravnim tjelesnim i duševnim nagonom, a kao plod njihove veze i najjači temelj njihove životne zajednice stavio im u krilo dijete. Bitna oznaka te dvostruke veze je ustrajnost i vjernost, međusobna ljubav i požrtvovnost, dakle obitelj.

Danas govorima o krizi, o problemu obitelji. Zar to nije samo po sebi neizmjerno bolno, što se obitelj shvaća kao težak problem? Svaki vijek se po tome raspoznaje, da je zdrav i snažan, što cijeni obitelj, tj. ženu i dijete, brak i obiteljski dom. A gdje je obitelj postala problem, tamo punim pravom govorimo o propadanju vijeka, a raspadanju kulture.

A danas je obitelj za mnoge zaista »problem«. Problem je postalo ono, što je po sebi sasvim naravno i jasno,

kao dva puta dva četiri. Problem je postalo ono, što je zapravo najljepša misao Božja na zemlji, tj. onaj okvir u kojem se snaga muža i nježnost žene stapa u plamenu ljubavi i vjernosti u jedan život, da bi postali roditelji i odgojitelji novih generacija i time se i sami razvili u sliku svete obitelji.

Gospodin Bog stvorio je obitelj, da bude oaza u pustinji života; da bi bilo jedno mjesto, gdje će u javnoj borbi života sustao muž otrti znoj sa čela svoga i gdje će u društvu vjerne žene i nevine djece ponovno sam sebe naći; gdje će žena naći svoj dom, koji će je štititi protiv prljavih valova svijeta i njegovih napastovanja; gdje će djeca naći svoje toplo meko gnijezdo.

Gospodin Bog stvorio je obitelj, da bude tvrdi grad, kamo ne može prodrijeti larma i smeće vanjskoga svijeta; da bude zaklonjen vrt, u kojem cvate samo cvijeće i raste ljekovito bilje, a ne ljuta kopriva i divlji korov; da bude svetište, u kojem vlada tiha pobožnost i duhovna uzvišenost crkava; da bude raj, kroz koji žubori bistar potok čistih radosti, a pred kojim stoje kerubi plamenim mačem, da spriječe ulaz svakom zlu i neprijatelju.

I to svetište postalo je sada problem, jer ga veliki dio ljudi više ne štuje i ne ljubi, nego mu se ruga i izbjegava ga, uprlja ga i ekrazira. Problem je postala obitelj, izvan koje nema dječjeg smijeha, ženskog morala, časti i disciplinirane muževnosti.

I čovjek bi mislio da samo pokvareni i propali ljudi, i to oni, koji su odbacili ljudsko dostojanstvo i svaki plemeniti osjećaj, mogu da budu kadri, da izmisle tu ludost, da obitelji više ne treba, naime na mjesto braka dostaje slobodna ljubav. Da nov život, koji je još u klici, nema prava na sunčanu svjetlost, ili ako se ipak porodi, da ga ne čuva jaka ruka očeva i da ga ne odgaja nježna ljubav maj-

čina, nego da taj nov život raste i sazrijeva pod nadzorom države u masi i strahovitoj instituciji kasarna dojenčadi. Ne! Tu ludost nisu izmislili samo boljševici, tu teoriju i ako u finijoj, prikrivenoj formi ispovijedaju mnogi moderni ljudi i mnoge moderne žene, čak i mnoge kršćanske države. Njima ne treba nerazrešljiva ženidba, nego sloboda; dijete za njih nije blagoslov, nego teret; materinstvo je predmet niskih šala i objekt obična ugovora; vjernost muža, moral žene, nepokvarena omladina za njih je građanska predrasuda, glupost, starinska zaostalost i slično. Pa i oni, koji stupaju u brak sa najboljim namjerama, koliko puta upravljaju tako životom obitelji i braka, da se na koncu ipak razočaraju i mjesto raja naiđu na pakao, iz kojega nastoje što prije pobjeći.

Obitelj je problem. Ali zašto? Tu veliku ranu današnjega vijeka ne može se liječiti jadikovanjem, niti moralnim predbacivanjem. Stojimo pred velikim bolesnikom, kojemu se valja približiti velikom ljubavlju i postaviti jasnu dijagnozu i uzroke njegove bolesti, da bi mu se moglo pomoći. Treba mu se otvoreno reći, ali sa puno srca, punu istinu, ako mu se želi pomoći.

To će biti program mojih budućih propovijedi. A sve vas i vaše obitelji, u kojima živite, neka blagoslovi i pod svoju zaštitu primi sveta Obitelj: Isus, Marija i sv. Josip.

2. Prvi uzrok krize: Današnje gospodarske prilike.

Prošle smo nedjelje u evanđelju susreli sv. Obitelj. A današnje evanđelje govori nam o osnivanju jedne nove mlade i sretne obitelji u Kani Galilejskoj, koju svojim prisustvom blagoslivlje sam Isus Krist, njegova presveta

Majka i apostoli. A u naše je doba, kako rekoh prošle nedjelje, obitelj težak i bolan problem.

Koji je uzrok, da je obitelj zapala u krizu i postala teškim problemom današnjice?

Ima tome mnogo uzroka Obitelj i normalni obiteljski život ima danas mnogo neprijatelja. Jedan takav prije svih ostalih jest današnje nekršćansko gospodarsko stanje.

U današnjem gospodarskom redu, zapravo neredu i kaosu, vrlo se teško sklapaju ženidbe i osnivaju obitelji. Na milijone ima mladića sposobnih za ženidbu, koji se ne mogu ženiti, a isto toliko imade djevojaka, sposobnih da budu žene i majke, koje se ne mogu udati, jedino zbog teških materijalnih prilika. A to nije samo velika nevolja i tragedija, nego ujedno i velika moralna pogibelj. Pošto ne mogu sklapati braka i živjeti obiteljskim životom, a nisu toliko jaki, da se uz svu životnu zrelost godinama suzdrže, oni puste slobodan mah svome nagonu izvan braka. I tako smo svjedoci jedne moralne pustoši i raskalašenosti, koja svojim muljem prlja sve, čega se dotakne. Odatle toliko grijeha, toliko bolesti, toliko slobodnih ljubavi i tajnih grešnih odnošaja. A lukavi besavjesni ljudi iskorišćuju tu situaciju na svoju korist i iz puste pohlepe za dobitkom stvorili su čitavu veliku industriju, koja ide jedino za tim, da pomaže, olakša i unaprijedi nemoral svake vrsti i razvrat svakoga oblika. I sve se to nastoji opravdati izgovorom, da je to postulat prirode, koja traži svoja prirodna prava, kojima se mora udovoljiti.

Daljna posljedica toga nesretnog gospodarskog stanja jest ta, da su na hiljade obitelji jednostavno rastrgane u borbi za svagdašnji kruh. Sasma je prirodno što muž i otac mora izvan obitelji zarađivati kruh, ali je od strahovite štete za jedinstvo i slogu obitelji, što i majka mora po cijeli dan ostaviti dom svoj i djecu svoju, jer mora raditi u kan-

celariji ili tvornici. Koliko imade bijednih obitelji, u kojima se članovi jedva međusobno poznavaju, jedan su drugome sasvim tuđi, jer premalo ili nikada zajedno.

Isto tako je teška posljedica toga gospodarskog kaosa u tome, što je bezbroj obitelji bez najnaravnijeg vanjskog okvira i zaštitnog bedema, a to je uredan obiteljski dom. Koliko obitelji živi u premalenim stanovima, a koliko u podrtim jazbinama i u koliko slučajeva moraju da iste prostorije dijeli više obitelji. Može li se u takvim prilikama da razvija zdrav i normalan obiteljski život? Gdje se muž i djeca ne osjećaju dobro, i gdje teže neprekidno van iz doma, može li tu biti uopće govora o domaćem ognjištu?

Na koncu u koliko se milijuna obitelji jedino zbog materijalne bijede ne rađaju djeca, koja bi se mogla i morala roditi! Koliko grijeha i nemira zbog toga u obiteljima! A društvena i politička filozofija, koja je danas u modi, ne nalazi, da bi se tu hitno trebalo pomoći. Za mnoge je danas jedino važno to, da imamo odlične opere, velika sveučilišta, naučan i umjetnički život, dobru trgovinu i prvorazredni promet. To je ta tako zvana moderna civilzacija i kultura. Sve su to lijepe i korisne stvari, ali deset puta je potrebnije i moralno važnije, da stvorimo takove društvene prilike, u kojima će se moći osnivati i moralno razvijati prava obitelj. Šta vrijedi najljepša opera i najmoderniji uličnl pločnik, ako u isto vrijeme svaka deveta-deseta poštena žena nosi na čelu strašan Kainov žig »ubica«? Ako se iza bezbrojnih mladih svježih na oko nevinih djevojačkih lica skriva okaljana duša, jer je rano, prerano pala? Ako bezbroj ljudskih životnih pupoljaka, koji teže za životom, padaju u nirvanu kao jesensko žuto lišće što pada u jarak kraj puta kod prvog hladnog jesenskog vjetra?

Eto, zato je obitelj danas problem, zbog nemogućeg gospodarskog stanja. Mi ne ružimo jadnu obitelj koja pati,

mi podižemo svoj glas protiv onih koji su krivi za ovaj gospodarski kaos, pod kojim teško trpi i propada obitelj.

3. Drugi uzrok krize: Ulica.

Prvi uzrok, da je obitelj danas u krizi, teško je gospodarsko stanje. Ono je krivo da se teško ili vrlo kasno sklapaju brakovi i osnivaju obitelji; da su obitelji rastepene, jer i žena mora raditi izvan kuće; da mnogi ne mogu imati pravog doma i da se mnoga djeca ne rode, koja bi se mogla i morala roditi. Ali to nije jedini uzrok krize obitelji. Ima ih kod kojih gospodarsko pitanje nije uzrok krize obitelji, pa su ipak u krizi zbog moralnih uzroka. Ti su uzroci izvan obiteljskog doma. Zovem ih skupnim imenom: Ulica.

Ulica je drugi neprijatelj obitelji. Ulicom nazivam sve ono, što je izvan obiteljskog doma. Ona truje, kvari, zarazno djeluje na obitelj i razara obiteljski život.

Obitelj je dom mira, sloge i morala, a ulica je mjesto nemira, nesloge, sebičnosti, borbe i svakoga moralnog zla. Obitelj je dom harmonije, a ulica mjesto disharmonije. A bez ulice ne možemo biti. Njome se moramo kretati u svim potrebama života. Ta ulica napunja nas svojim zlim i opakim bacilima i mi ih unašamo u svoj dom isto kao i prašinu i blato na odijelu i obući svojoj.

Ulica ima svoju veliku moć i svojom centrifugalnom snagom zove i izvlači iz doma i muža, i ženu i djecu i pruža im sjaja, razonode, razne zabave. Priznajmo iskreno, da su bezbrojne kavane i gostione, te razni zabavni lokali u prvom redu one snage ulice, koje rastavljaju obitelj. Duh tih lokala nije obiteljski duh. A kad se duh tih lokala ponese kući, on djeluje razorno na obitelj. Ne mislim tu samo na noćno pijančevanje, koje i materijalno potkapa obitelj i

uzrokom je mnogim svađama i nemirima, nego mislim na ono čisto moralno zlo djelovanje, što se životom u tim lokalima čovjek udaljuje od obitelji. On se ugodnije osjeća izvan obitelji nego u njoj. On kod kuće nije zadovoljan. I to nutarnje nezadovoljstvo stvara disharmoniju u obiteljkom životu.

Ulica dalje svojim plakatima, reklamama i izlozima, dok služi trgovini, ujedno budi želju za nepotrebnim izdacima, pojačava težnju za luksusom, lako izaziva ludu rasipnost i podaje tehnici i športskim priredbama mnogo veću važnost, nego što je oni stvarno imaju. A kad se sve želje, koje pobuđuje ulica, ne mogu zadovoljiti, čovjek se vraća u obiteljski dom s osjećajem, da je on tijesan i hladan, a neispunjene želje podržavaju u duši jedno raspoloženje, koje kao otrovni kvasac truje obiteljski duh.

Ulica ima kina, kazališta, štampu i literaturu, koja u velikoj većini kao da su se zaklela protiv obitelji i obiteljskog morala. Mogu li se posjećivati sve pretstave kina i kazališta, mogu li se čitati sve novine, koje se na ulici prodavaju i knjige, koje se nude u izlozima knjižara, a da od toga ne trpi obitelj? Zar se u njima ne ruga ženidbi, ismjehiva pošteni obiteljski život, zar se ne kalja obiteljski moral, zar se u njima ne ruši pojam poštenog oca, vjernog muža, čestite žene i čestite djevojke? Zar se u njima ne reklamira, propagira ono, što kao crv izjeda zdrav korijen obitelji?

I na koncu sama ulica s miješanjem tolikih ljudi dobrih i zlih, nevinih i pokvarenih, najveća je prigoda svakoga zla. Onaj cinizam, koji vlada na ulici u pogledu morala, ona lakoumnost, s kojom se hoda i gura po korzu, zar ne truje do srži duše naše omladine, koja sve to zlo nosi kući u obiteljski dom i oskvrnjuje tim uličnim moralnim blatom svete zidine obiteljskog hrama? S ulice se

nosi kući lakoumno, da ne kažem nemoralno shvaćanje ilustriranih magazina, kulta golotinje i pogansko obožavanje starova i raznih rekordera. Kolika poznanstva, sklopljena na ulici, koliki sastanci ugovoreni na ulici, bili su uzrokom jednog rđavog početka, koji je imao za tim svoj još tragičniji svršetak? A svaka takva moralna tragika imala je svoj odjek, a možda i epilog u obitelji, koju je u nerijetkom slučaju i sasma uništila.

Moral ulice je trul i zarazan. On je neprijatelj obitelji. Svijet ulice nije svijet, koji ima da vlada u obitelji. Ali nas ulica vuče van iz obitelji i kada se u nju vratimo, mi nosimo kući i njezin zarazan razvratni utjecaj. Od toga trpi obitelj mnogo i ako toga nismo dovoljno svijesni.

4. Treći uzrok krize: Sebičnost.

Dosada sam naveo dva uzroka krize obitelji: Prvi je gospodarski,tj. teško gospodarsko stanje, a drugi je moralni, koji sam skupnim imenom nazvao ulicom, tj. moralni destruktivni utjecaj svega sa ulice na obitelj. Danas ću spomenuti treći uzrok te krize, a to je psihološki.

Ako je današnje nekršćansko i nepravedno gospodarsko stanje prvi neprijatelj obitelji, a ulica drugi, još veći i zapravo najveći joj je neprijatelj ovaj treći, psihološki, koji je u nama samima. Mislim tu na onu modernu sebičnost, na onaj neumjereni individualizam, koji drži da prvo mjesto pripada vlastitoj ličnosti, a tek zatim dolazi zajednica i koji ispred i iznad svega propovijeda pravo individualne slobode i individualnog uživanja. Tome individualizmu često se klanjaju i oni, koji još drže da su kršćani. Ta sva štampa ga neprekidno propagira. Taj individualizam ispovijeda kao svoj Credo, da prvo dolazim ja, zatim opet ja i trećiput ja i tek zatim dolaze drugi. Nikada ne gleda na opće-

nitost zajednice, nego uvijek samo na sebe, na pojedinca. Pa i tu ne pita u prvom redu za njegove dužnosti, nego za prava. Ali u pravima ne traži ukupna prava potpunoga čovjeka, koji ima i tijelo i dušu, nego samo prava i korist tijela. Čak i ovdje nisu mu na umu u prvom redu istinska dobra tijela, nego samo momentana, prividna dobra, iluzije, slasti, strasti i samo užitak. Takvom individualizmu obitelj je nesnosan teret, vjernost je glupost, a žrtva, odricanje, samozataja, strpljenje su za njega zastarjeli pojmovi.

Obitelj je po čitavoj svojoj biti kolektivitet, ona znači najužu zajednicu, u kojoj se članovi stapaju i vezuju kao stablo i grane, što se s neograničenim individualizmom složiti ne može. Obitelj i sebični kult samoga sebe sasvim su oprečni pojmovi, koji se međusobno i totalno isključuju. Zar je onda čudo, ako moderni obiteljski život baš zbog ovoga sebičnoga individualizma na svim stranama popušta, stradava i lomi se, raspada se, te nema u njemu ni traga stalnosti i trajne sreće.

Prva posljedica te individualističke sebične psihoze je ono poimanje, da vječnog moralnog zakona nema, da ženidba nije sakramenat, da ona nije nepromjenljiva ustanova, koju je sâm Bog dao, nego prolazna institucija, u kojoj ima glavnu riječ krv, nagon i zadovoljavanje sebičnog interesa. Po tome mišljenju neka bračni drugovi samo dotle ostanu zajedno, dok se vole, a kad osjećaj ohladni, neka se raziđu i neka slobodno traže i sklapaju nove bračne veze. Tu se ne radi o tome, da ostanu zajedno do smrti i jedan i drugi, nego samo dotle, dok jedan drugome ne dosadi. Taj sebični individualizam bježi od svake jače i trajnije povezanosti. Tu je tajna tolikih nesretnih brakova i rastava.

Druga posljedica te individualističke sebičnosti je bijeg od djece. Što manje djece, tim bolje. Djeca samo

smetaju i stvaraju teške zapletaje kod rastave i razvoda i kod sklapanja novih brakova. Najbolje da se nema ni jedno dijete, ili se dopušta samo jedno, najviše dvoje. Ako dođe do rastave, lako će pred sudom podijeliti djecu, kao što se pred sudom dijele i predmeti kućnoga namještaja.

A kad takvi ljudi sklapaju ponovni brak, djeca dobiju maćehu, ili moraju promijeniti čak i više maćeha. Može se dogoditi, da se takovo dijete ne može ni samo snaći između I., II. i III. svoga oca, ili I., II. i III. svoje majke. I tako to dijete luta osamljeno u toj zapletenoj džungli obiteljskoga života. Tu propada čast žene, odgoj djece, mir i ljubav i sva obitelj. Ali ono što ostaje, to je osobna nevezanost, slobodna sebičnost i pravo na svaki razvat. To su oni, koji se ravnaju po onoj »après moi le déluge«, glavno je, da je meni dobro, a iza mene neka sve odnese potop.

Neka nitko ne reče da pretjeravam. Ako dublje zagledamo u krize braka i obitelji, to ćemo u individualističkoj sebičnosti naći njezin najdublji uzrok. A zar može biti drugačije, kada čovjek misli, da je mudriji od samoga Gospodina Boga i nastoji, da po svojoj mudrosti preuredi zakone prirode i morala, a ne vidi, da time kopa grob svoje vlastite sreće? To ne će priznati možda oni, koji zauzimaju neprijateljski stav protiv kršćanstva, ali to morate vidjeti i priznati barem vi, koji vjerujete i iskreno želite, da kršćanska obitelj bude čvrsta i sretna.

5. Prvi lijek:
Povratak kršćanskom shvaćanju obitelji.

Tri sam označio uzroka, zašto je danas obitelj težak problem i zašto je u krizi. Prvi je uzrok te krize teško gospodarsko stanje, koje otežava sklapanje brakova i osni-

vanje obitelji. Drugi je uzrok te krize onaj pogubni moralni utjecaj, što ga vrši na obiteljski život sve što je izvan obitelji, a to sam nazvao skupnim imenom: ulica. Treći je uzrok moderna sebičnost, koja u braku i obitelji traži samo sebe i svoje individualne interese, a ne općenitost i zajedničko dobro obitelji.

Sada, pošto smo postavili diagnozu, valja nam postaviti pitanje: Šta treba učiniti, da obranimo i spasimo obitelj i da je učinimo, koliko je to danas uopće moguće, čvrstom, zdravom i sretnom.

Ljuto se varaju oni koji misle da će jedino poboljšanje gospodarskih prilika riješiti trnovit problem obitelji. Obitelj nije puka gospodarska zajednica, niti jedino društvena jedinica, niti samo pravni odnos muža i žene, ona je nešto mnogo više. Ona se mora u samome korjenu liječiti. Obitelj se mora shvatiti kao velika zamisao Stvoritelja, koji je brak i obitelj usadio u samu razumnu narav čovjeka. Ona se zato mora shvatiti, kao po svojoj biti sveta ustanova, u kojoj muž i žena primaju na sebe svete obaveze i svete dužnosti.

Ni brak, ni obitelj nisu zato, da u njoj dođu do svoga zadovoljavanja i izražaja: osjećaji, ćudi, strasti, interesi i prirodni nagoni. Brak ima da ujedini i združi veću snagu i mudrost muža s nježnijom i profinjenom duhovnošću žene; da visoki moralni osjećaj žene i njezin smisao za urednost i ljepotu stavi uz bok muža, koji u borbi života lako otvrdne i postane krut i bezosjećajan; da se zatim oboje, i muž i žena, združenim snagama i najboljim zajedničkim osobinama svojim predadu iskrenoj i požrtvovnoj brizi i njezi djece svoje.

Muž neka ne gleda u ženi svojoj nasmijanu igračku, a isto tako da je ne drži ni za svoju robinju, nego za nježan, skupocjen i krhak sud od alabastra, koji mu je povjerio

sam Gospodin Bog, da ga jakom rukom brani i viteškom vjernošću čuva. A žena neka ne gleda u mužu samo svoga financijera, koji će je izdržavati, niti svoga tiranina, koji će joj despotski zapovijedati, nego svoga dragoga životnoga druga, koga ona po Božjoj volji mora svojom većom duševnom finoćom pomagati i čuvati i koga ona mora sačuvati, obraniti od svake surovosti i podivljalosti strasti. Glavnu riječ treba da imade u braku dakle ta altruistička misao, koja mora biti dvaput i stoput jaka, da bi muža i ženu zaista povezala u jedan nedjeljiv bračni život. A gdje ta zajednička altruistička nota ne dominira, gdje se muž i žena nisu zato združili u braku, pa postanu složni sarađnici na istim svetim životnim dužnostima, nego da postanu samo drugari, pajdaši, koji će izcrpsti sva uživanja, koja može život pružiti, tamo prije ili kasnije, ali jedanput sigurno mora doći vrijeme međusobne zasićenosti, dosade i razočaranja. Rastavu i razvod braka su izmislili oni, koji nikada nisu istinski shvatili bit i tajnu sreće u braku i obiteljskom životu. Jer nigdje se ne će ljudska sebičnost tako ljuto prevariti, kao baš u braku i obiteljskom životu. Ako igdje, to vrijedi ovdje načelo da samo onaj prima, koji prvo daje i to daje nesebično ne pitajući, da li će zato nešto i dobiti. U braku i obitelji će dobro proći samo onaj, kome prva osoba nije svoj ja, nega ti, a i taj ti brzo prepušta svoje mjesto onoj trećoj osobi, koja se zove on, a to je dijete. A i tu ne stane kod on, nego ide do oni, do djece u onolikom broju, koliko im po prirodnom zakonu dopusti sama Providnost Božja. Požrtvovnost do pune samozataje svoga ja, to je ona čarobna riječ u braku i obiteljskom životu, koju toliki ne shvaćaju.

Brak i obitelj će iz krize izbaviti samo ljudi, koji će prvo sami sebe obnoviti u duhu i istini o braku i obitelji.

6. Drugi lijek:
Povratak čudoreda u obitelj.

Zadnji put sam rekao da prvi lijek za spasavanje obitelji iz današnje krize jest novo shvaćanje braka i obitelji. Obitelj je velika zamisao samoga Boga, ona je sveta ustanova, ona je altruistička zajednica, koja traži nesebičnost i požrtvovnost.

Drugo, što je potrebno za spasavanje obitelji, jest, da unesemo u obitelj što više etike, morala, čudoređa.

Obiteljski život pun je teške odgovornosti. Muž je pred Bogom i pred ljudima odgovoran za ženu, žena za muža, a oboje su odgovorni za djecu. Ta odgovornost nije laka. Ona se mora dostojno ispuniti. A zato je potreban prije svega duboki moralni osjećaj. Potrebno je, da kult moralnih vrednota ispuni i poput sunca ožari sav obiteljski život, tj. nije dovoljno da se članovi obitelji međusobno samo zavole, nego je potrebno, da ih poveže i međusobno štovanje.

U obitelji treba da se živi životom čudoređa i značaja, da se ni jedan član obitelji ne bi morao sramiti pred onima, koji su mu najbliži. Tako treba da gleda jedan na drugoga kao na oltarnu sliku, kao na uzor kreposti, poštenja, plemenitosti i požrtvovne nesebične dobrote.

U samome izboru bračnoga druga treba da etički, a pogotovo vjerski razlozi imadu presudnu i prvu riječ. Jednako je samoubistvu i fatalna je kratkovidnost, ako se mladić ili djevojka u izboru ravnaju po izvanjskim vrednotama, te jedino to gledaju i pitaju da li je lijep, zgodan, duhovit, bogat i otmen onaj, s kojim misli sklopiti ženidbu. A ne misle, da i uz najbogatijeg, najduhovitijeg, najljepšeg, najotmenijeg bračnog druga život može biti pravi pakao. Čak ni najplemenitija ljubav još nije puna

garancija, da su zaručnici jedan za drugoga, da duševno jedan drugoga upotpunjuju. »Die Leidenschaft flieht, die Liebe muss bleiben.« Ljubav će samo onda trajna biti, ako je sazidana na međusobnom čudorednom štovanju.

Pa i u najuspjelijim brakovima koliko treba trpjeti i snositi, koliko u bračni život unijeti ljubavi i obzira, da bi cijela obitelj sretno prebrodila bezbrojne poteškoće i zapletene životne situacije. Koliko je zato potrebno, da se ženidbeni miraz nadopuni s velikom i jakom duševnošću prije, nego će bračni drugovi primiti na svoja ramena tako veliku životnu zadaću, toliki teret za cijeli zemaljski život, kao što je brak i obiteljski život.

Dajte više morala, više čudorednog osjećaja obitelji i obiteljskom životu, da je izvedete iz krize i da je spasite. Ne reformirati brak i obitelj u smislu da joj se moralne obaveze olakšaju, olabave, nego treba je stegnuti s deset obruča zapovijedi Božjih.

Na koncu: Smatrajte brak i obitelj svetištem, u kojem se ima Bogu služiti i besmrtne duše spasiti. Jer obitelj mora po zamisli Božjoj biti prava služba Božja i rad na spasavanju duša.

Da završim.

Monumentalno stepenište Neues Museuma u Berlinu ukrašeno je historijskim slikama Kaulbacha, slikara.

Jedna od tih slika prikazuje propast Jeruzalema. Jeruzalemski hram je u plamenu. Plamene mačeve drže u rukama anđeli koji su došli da izvrše kaznu Božju. S desne strane vidi se Tito, rimski vojskovođa, na čelu svojih legija. Na lijevoj strani u pozadini vide se vođe židovskog naroda, kako u nemoćnom gnjevu odlaze. U sredini slike stoji veliki svećenik kako se sprema da zarine nož u prsa svoja, a žena i djeca njegova očajno ga mole, da najprije njih ubije. Prizor je pun užasa, očaja i beznadne propasti.

Ali ipak ne, jer druga polovica slike prikazuje kršćansku obitelj, koja na dva magarca bježi iz zapaljenoga Jeruzalema. Na jednom magarcu se vidi majka s dva mala djeteta u naručju svome, a iza nje sjedi još jedno dijete. Na drugom magarcu sjede samo djeca. Pred njima stupa mladić i pogledom podignutim k nebu pjeva psalme. A iza njih ide otac koji također pjeva psalme. Nad tom povorkom se vide anđeli, ali ne s plamenim mačevima u ruci, nego s Presv. Olt. Sakramentom i tako bodre, hrabre i krijepe obitelj u njezinu bijegu. Da slika bude još potpunija, pridodata joj je još jedna epizoda. Iz preplašene gomile Židova istrče tri mala jedva obućena djeteta i stanu pred ovu kršćansku obitelj moleći ih: Povedite i nas i ne pustite da propadnemo. S jednog magarca nasmiješena blaga lica maše im rukom i dozivlje ih jedno kršćansko dijete.

U gestu toga djeteta izražena je i sva naša nada. Što znači ta slika za nas?

Tko ne bi vidio, da nad današnjom obitelji, koja se opire zakonu Gospodnjem, grmi i sijeva srdžba sudnjeg dana? Tko ne bi vidio, kako se ruše zidine obiteljskog svetišta, nekada silne i jake, a danas pokapaju pod svoje ruševine krepost, sreću, kulturu, sve vrednote, koje je čovjek stvorio na zemlji.

Ako se čovječanstvo želi spasiti iz toga sudnjega dana, prije svega treba da se kršćanske obitelji oslobode, da bježe i da se spase iz ovoga današnjega lažnoga, moralno površnoga, praznim parolama zatrovanoga, pokvarenoga, truloga mentaliteta o braku i obitelji i da se vrate uzvišenom Božjem i moralno čistom idealu kršćanske obitelji, jer samo ona može spasiti svijet.

Obitelj, koja daje čiste kćeri i moralno jake sinove.

Obitelj, koja će opet postati temelj, prva životna stanica, hridina ljudskog društva i sreće na zemlji.

KORIZMENE I.

1. Juda.

Ove ću korizme u svojim kratkim govorima propovijedati o onim osobama, koje igraju po neku ulogu u muci Isusovoj od Maslinske gore pa do Golgote. Takve su osobe Juda, Petar, Pilat, Herod i žene.

Danas je prvi govor o Judi.

Juda je bio »jedan od dvanaestorice«. Apostol kao i svi ostali. I njemu je rekao Gospod: »Dođi i slijedi mene«. Kao i ostalima rekao je i njemu: »Kao što je mene poslao Otac i ja šaljem vas«. I njemu je predao trostruku duhovnu vlast: učiteljsku, svećeničku i pastirsku. Ali Juda je imao jednu veliku strast protiv koje se nije borio.

Juda je bio gramzljiv, škrt, egoista, materijalista. Za novac će sve dati, pa i svoga Gospoda će izdati. On je bio čuvar zajedničke blagajne apostola. Tu je blagajnu pomalo potkradao. A kasnije ide glavarima svećeničkim i stavlja izdajničku ponudu: »Što ćete mi dati, da vam ga izdam? A oni mu odmjeriše trideset srebrnika« (Mt. 26, 15).

Uzalud se Spasitelj trudi, da ga bar u zadnjem času obrati i spasi. Na posljednjoj večeri daje mu svoje tijelo, prvu svetu pričest. Upozorava ga, da će ga on izdati. Dopušta mu, da ga na Maslinskog gori pozdravi: »Zdravo Učitelju!« Pita ga ljubazno: »Prijatelju, što si došao?« Dopušta, da ga poljubi. Sve uzalud! On šuti. Judino srce ostaje ledeno i ukočeno. Njemu nema više spasa. Onih 30 srebrnjaka već ima u džepu. Otkupninu jednoga roba.

Nekoliko sati kasnije on uviđa, što je učinio. Savjest ga optužuje. On priznaje, da je nevinu krv izdao. On se

kaje. On novac vraća, hoće da svoje izdajstvo popravi. Ali samo pred ljudima, pred glavarima svećeničkim. Ne pred Isusom, u koga je izgubio pouzdanje, Njega obuzima očaj. On zdvaja. I istoga dana, možda itoga sata, kada su na Golgoti podigli križ s razapetim Spasiteljem, na drugom kraju Jeruzalema visio je na grani jednoga stabla jedan drugi čovjek: Juda, izdajnik, koji se objesio.

U današnjem moralno površnom svijetu ima ljudi, koji bi i Judi znali kroz prste gledati. Oni bi mu znali oprostiti, što je bio gramzljiv i škrt; što je lukavo svuda samo svoj interes tražio; čak bi ga znali nekoji braniti i zato, što je, kada se sve svršilo, počinio samoubistvo vješanjem. Ali ni u današnjem tvrdom i surovom, divljem moralnom shvaćanju nije moguće naći na svijetu čovjeka, koji bi mogao oprostiti Judi, što je nezahvalno udario ruku, koja ga je samo blagoslivljala; što je pokvarenim pretvaranjem poljubio ono lice, koje je prema njemu uvijek blago bilo; što je za bijedni novac prodao i izdao prijatelja svoga, koji mu je bio vjeran do kraja. Zato se svaki strese, kada čuje o »Judinim dušama«, o »Judinom poljupcu«, o »Judinim novcima« među ljudima.

Predragi! Pazimo, da li nema i u nama koje grešne strasti. To je bila Judina propast. Nije se borio od prvoga časa protiv strasti svoje grešne naravi, protiv gramzljivosti. A onda je počeo padati i sve dublje propadati, dok se nije survao u ponor, u potpunu propast. Strasti, ove ili one ima u svakome čovjeku. To je zajednička ljudska nevolja. Ali boriti se sa strastima i savladati ih, to je kršćanski životni cilj.

»Što ćete mi dati, da vam ga izdam?« Da li nismo i mi već postavili možda u nekoj drugoj formi to Judino pitanje? Daj mi bolju službu, imenovanje, unapređenje, i ja ću napustiti vjeru, načela, uvjerenja svoja. Daj mi dobru partiju, ženidbu i ja ću žrtvovati vjeru djece svoje i mir svoje savjesti. Daj mi zlatni lanac, briljantni prsten i ja ću ti predati nevinost svoju; daj mi jednu noć punu strasti i ja ću ti dati spas duše svoje; daj mi malo više komoditeta i ja neću dopustiti, da se porode djeca, koju mi je htio Bog dati; daj mi jednu uru više ljenčarenja u krevetu i ja ću ti prodati svoju nedjeljnu sv. misu. Zar to nisu sve Judine ponude?

Ako bi koja takva grešna požuda i u nama bila, dok je vrijeme, kajimo se i otmimo se toj napasti, ali ne zdvajajmo kao Juda.

Natrag k Isusu s pouzdanjem. Njegova krv na križu ne smije uzalud proteći. Mi se moramo spasiti.

2. Petar.

Među onima, koji u vrijeme Isusove muke i smrti igraju vidnu ulogu, drugi je apostol Petar.

Tko je on? Apostol isto kao i Juda. Ranije ribar u Kafarnaumu. Jedini od apostola, kome je Isus kod samoga poziva promijenio ime: »Simone, sine Jonin, otsad ćeš se zvati Kefa, tj. stijena.« Već u imenu stoji, da će on biti osnivač najveće dinastije svijeta. »Ti si Petar, tj. stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju«. »Pasi ovce, pasi jaganjce moje.« Od ribara postao je vrhovna glava Crkve. Najveća kariera, koja se dade zamisliti.

Kakav je bio kao čovjek? U prvom redu nada sve duboko vjeran. Još prije svoga poziva nalazi se među učenicima Ivana Krstitelja na Jordanu. Tu se sastao prvi puta s Kristom. Isus njegovu vjernost često odlikuje. Kod preobraženja na Taboru i Petar je prisutan. U Getsemanskom vrtu također je nazočan. Uz to skroz nesebičan. Na zadnjoj

večeri opire se, da mu Krist opere noge. Na obali Tiberijadskog jezera, baca se u more, da plivanjem što prije stigne do Učitelja. Ali uz ove vrlo simpatične crte bio je Petar i mnogo samosvijestan i zato nepromišljen i prenagao. Na zadnjoj večeri Isus veli: »Prije nego će pijetao zapjevati, triput ćeš me zatajiti.« Petar: »Ja ne.« Na Maslinskoj gori: »Svi ćete se o meni sablazniti ove noći«. Petar: »Ako svi, ja ne.« Isus opet spominje pijetla. »I kad bi morao umrijeti, ne ću te zatajiti.« Čak i mač poteže na obranu Isusa. Vatren, pun zanosa i oduševljenja, silno je simpatičan. Pa opet plašljiv. Kada je hodao po moru, brzo gubi pouzdanje i hrabrost. I nepromišljen. Ne prima ozbiljno treće pitanje na Maslinskoj gori: »Simone, spavaš?« Ne promišlja, šta znače riječi: »Bdijte i molite, da ne padnete u napast.« I zato je pao.

Pad. U dvorištu velikog svećenika pomiješa se među vojnike, koji se griju na vatri. I on se grije, da čuje, šta govore. I tu ga prepoznadu. Prvo jedna, pa druga služavka, pa onda i vojnici: »I ti si jedan od Isusovih učenika.« A Petar triput kaže i zaklinje se: »Ne poznajem toga čovjeka.« Tri godine je bio s Isusom. Slušao njegove riječi i gledao djela njegova. Vidio je njegovu slavu na Taboru i molitvu i duševnu borbu te krvavi znoj na Maslinskoj gori. Malo prije je s njime večerao, malo prije je potegao mač, da se za njega bije. A sada ga ne poznaje. Sjeti se Petre svojih riječi: »Gospode, kamo da idemo? Ta u Tebi su riječi vječnoga života,« a sada ga ne poznaješ? Zar nisi rekao: »Ti si Krist, Sin Boga živoga!«, a sada ga ne poznaješ? Zar nisi malo prije rekao: »Ako se svi o Tebe sablazne, ja ne ću!«, a sada ga ne poznaješ? Petre, kako si mogao biti toliki plašljivac, tolika kukavica?

Stani! Ne predbacuj ništa Petru. Radije se pitaj, da li nije kadgod prešla i preko tvojih ustiju ta plašljiva rečenica: »Ne poznajem toga čovjeka«? Dok smo sami, kod kuće među svojima, da, tada znademo biti vjerni, dobri, pošteni. Ali, jao, kad ne bi samo nikada došli među ljude, koji zastupaju druga moralna načela, koji pripadaju drugoj vjeri. Jer među takvim ljudima lako bi mogli i mi izgovoriti kukavičke riječi: »Ne poznajem toga čovjeka«.

Petar je zatajio Isusa zbog jedne služavke. A današnji Petri zbog neke fraze, zbog modernog shvaćanja, zbog tolikih lica ljudskog obzira i straha. Danas više nije moda, da se svakog petka posti; da u obitelji bude više od dvoje djece; da na mjesto neodjevenih aktova na zidu vise svete slike; da na ispovijed idu i otac i majka, a ne samo školsko dijete..., sve to nije moda, zato ne poznajem toga čovjeka.

Ruku na srce, recite iskreno, da li nije i u nas već tako bilo? Krista zatajiti znači ma iz kojeg ljudskog obzira napustiti svoje vjerske ili moralne principe. Zbog zemaljskih interesa, da se malo ogriješ na vatri, ne usuditi se ispovijedati svoju vjeru. Iz straha ne imati hrabrosti da podignemo riječ na obranu vjere. Radi grešne prilike pristati na grijeh.

Zašto je Petar pao? Da li zato, što nije ljubio Isusa? Ne. Vatreno je ljubio, ali se još smjelije u sebe uzdao. »Ako svi, ja ne.« Kao da čujem i danas iste riječi: Možda oni da — ali ja, ne. Šta mislite, zar meni da naškodi ono društvo, poznanstvo ovoga gospodina — ove djevojke, ova knjiga, ove novine, ovaj kazališni komad? Možda drugima da, ali meni ne. Ta ne idem zato tamo, da se pokvarim. Istina. Pa ni mlinar ne ide u mlin zato, da postane bijel od brašna, pa opet takav postaje. Pa ni Petar nije zato išao onamo, da zataji Isusa, samo malo da se ogrije. Ali je došao među ljude, koji su bili sasma drugačiji nego on. »Bdijte i molite se, da ne padnete u napast.« Priznaj. I ti si se odviše u sebe uzdao, nisi bdio ni molio i zato si Gospoda zatajio.

Tko se smjelo u sebe uzda i ne bježi, mora pasti. Petar zbog služavke. A Ti?

Ali Petar se obratio. To obraćenje sažeto je u dvije rečenice.

»I obazrevši se Gospodin pogleda na Petra.«

»I izišavši napolje gorko je plakao.« (Lk. 22, 61-62).

Žalostan je to morao biti pogled, kao nikad ranije. Žalostan je morao biti Isusov pogled, kad je otišao bogati mladić, kada je u duhu gledao razorenje Jeruzalema, kada je stajao na grobu Lazara, ali nikad kao sada.

I Petar uhvati taj pogled. I on mu prodre do dna duše. Petar se sjeti svega, izađe i zaplače gorko.

Kao da čujem: Ne čudite se, ta i Petar je pao. Ali treba nastaviti: Pao, ali se obratio i cijeli život pokoru činio.

I Juda jepao i ostao na zemlji ležati. I Petar je pao, ali se uhvatio za ruku Isusa Krista i ustao. Pasti, to je ljudski — u grijehu ostati je sotonski, iz grijeha ustati to je kršćanski.

Hoćemo li s Judom ili s Petrom? Zar ne, s Petrom.

Neka prastara legenda kaže, da je Petru kasnije svakiput zablistala suza u oku, kadgod je čuo pijev pijetla.

Koja sreća, da i mi sav život ronimo suze kajanja s Petrom.

3. Pilat.

Treći je Pilat, koji ima veliku i odlučnu ulogu u muci i smrti Isusovoj.

Tko je bio Pilat? Bio je najviši pretstavnik rimskog carstva u maloj, okupiranoj židovskoj državi. Ali nikako nije bio prvorazredni tvrd rimski karakter. Njegovo je životno načelo bilo: živjeti dobro i što manje se uzrujavati.

Ono prvo, dobar život, postigao je potpuno. Imao je sjajnu palaču, koja je u svemu odgovarala udobnom životu. Ali je zato imao malo mira. Možda je prvi put baš od svoje žene čuo o Isusu iz Nazareta, koji je veći od svih ostalih proroka i za koga se sav narod beskrajno oduševljava. A baš ga je to najviše uznemirilo. Slutio je, da će imati posla ili s tim prorokom ili s vijećem svećenika, koji su Isusu krivo gledali. A toga se bojao. Pa opet brže, nego se mogao nadati, nastupilo je ono, čega se bojao. Trideset i treće godine slegao se silan narod o Uskrsu u Jeruzalemu. Zrak je bio vrlo razdražen. U javnosti se širile nevjerojatne vijesti. Da je Isus oživio mrtvace i da je narod za njega toliko oduševljen, da ga hoće izabrati za kralja. To je ono čega se Pilat prepao. Jer dok Židovi raspravljaju čisto vjerska pitanja, on mirno spava. Ali »kao prijatelj cara« ne može trpjeti, da učine Isusa kraljem, jer je to očita revolucija. Za to se beskrajno obradovao, kad je čuo, da su Židovi Isusa u četvrtak navečer uhvatili. Mislio je, da će Židovi sami s njime obračunati, a on će ostati u miru. Ali se prevario. Oni su ga osudili na smrt. Ali da se smrtna kazna izvrši, morao je osudu rimski upravitelj potvrditi. I tako se sastadoše Isus i Pilat.

Isus pred Pilatom. Zamislite taj susret. Veliki je petak. Na jednoj strani stoji Pilat, skeptik, ambiciozan, slab karakter, a za njim autoritet i svemoć rimskog carstva. Na drugoj strani stoji napušten, povezan i izmučeni Prorok, a iza njega rulja, koja ga mrzi i njegovu smrt traži. To je onaj čas, kojega se Pilat bojao. Sada je trebalo da bira: Da li će stati na stranu Proroka ili uz njegove tužitelje.

U prvi čas se čini, da će stati uz Isusa. U njemu se budi rimski pravnik: »Šta imate protiv ovoga čovjeka?«

Da li on zaista buni narod, da ne daje, da se plaća caru porez i da se naziva kraljem? I sada zapita onoga blagoga, povezanoga Isusa: »Dakle ti si kralj?« Isus odgovori: »Ti pravo govoriš, ja jesam kralj. Ja sam se zato rodio i došao na svijet, da svjedočim istinu; svaki, koji je od istine, sluša glas moj.« Reče mu Pilat: »Što je istina?« (Iv. 18, 37-38). Do sada je bila za Pilata istina moć rimskih legija, i bogatstvo Rima; sve, što se dade rukom uhvatiti, izmjeriti i osjetiti; uspjeh, sjaj, dobro jesti — piti, pobjeda. A kako bi mogla biti istina: duša, moral, krepost, poštenje i kraljevstvo onoga, koji stoji tu povezan...? Tako reče Pilat i tako rekoše kroz 1900 godina toliki i toliki. Tako pitaju i danas premnogi, nekom naduvenom superiornošću i sikću s prezirom i podrugljivim potsmjehom i ciničkim licem: Što je istina? I ne opažaju, da je u tome pitanju smrtna osuda njihove vlastite duše. Da li nisam i ja među njima?

Zaista pred Pilatom ništa nije bilo istina, jedino lični interes.

»Ja ne nalazim nikakove krivice na njemu.« (Iv. 18, 38). Pa dobro, zašto ga onda ne pustiš? Zašto ga daješ bičevati, trnjem okruniti? Zašto ga šalješ k Herodu? Zašto pitaš Židove, da li hoće Barabu ili Isusa? Zašto pereš ruke i predaješ ga na smrt? Zašto, ako nema krivice? Zato, jer se bojiš fraze, terora, rulje. Zašto se pogađaš s ulicom? Jer se bojiš cara: »Ako ovoga pustiš, nisi prijatelj caru«. (Iv. 19, 12).

Pilatova tragedija. Pilat je mogao spasiti Isusa, da je bio jak značaj, i da je imao neslomljivu muževnu volju. Da je bio: Ein Mann — en Wort, ein Herz aus Erz, ne bi se cijenkao, pregovarao, nego šakom o stol udario i rekao: »Ovoga puštam na slobodu, jer je nevin.« Ali on je bio kukavica. Boji se naroda, boji se cara. Hoće da ugodi i gore

i dolje. Zato je propao. Njegova kukavština zapisana je za uvijek u Vjerovanju: Mučen pod Poncijem Pilatom.

Još ja mogu i da razumijem Pilata, kad je stao na stranu neprijatelja Isusovih. Njega je još mogla masa terorizirati i mogao se cara bojati, jer uz Isusa još nije govorila apologija povijesti od 1900 godina. On još nije znao, da će se godine računati od rođenja ovoga čovjeka, koji stoji pred njim povezan. Ali današnji Pilati bi to mogli znati. Njih se braniti ne može. Njihov grijeh se ne može opravdati. Današnji Pilati, koji ili zbog terora mase od dolje ili zbog straha pred onima gore, napuštaju Isusa Krista. Naši Pilati, koji strašljivo pitaju, šta će reći farizeji, šta javnost, šta masa, šta zemaljski gospodar, susjed, znanci, društvo; želudac, novčanik, unapređenje, kariera... ako ostanem uz Krista? Naši Pilati, kojima je životni princip: »Više ćeš postići, ako zažmiriš na jedno ili oba oka, nego ako si skroz pošten. Ne budi tako glup, da propustiš korist, koja ti se nudi, a ništa nije, ako Ti se time uprlja ruka, a možda i duša. »Šta je istina?« Jesti, zabavljati se i masne zarade imati, to je istina. Naši Pilati, koji za dobru ženidbenu priliku vjeru napuštaju, koji plivaju sa strujom, jer karakter, osvjedočenje, principijelna vjernost, poštenje — nisu realna politika. Naši Pilati, koji nevine pregaze, a onda izvrću oči i peru ruke, da nisu krivi.

Kako da opravdam njihovu skepsu, strah i interes? Nikako ih opravdati ne mogu.

Kada odjekne i posljednja moja riječ, zamislite se u riječi Isusove: »Koji god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim, koji je na nebesima. A koji god zataji mene pred ljudima, zatajit ću i ja njega pred Ocem svojim, koji je na nebesima.« (Mt. 10, 32-33).

4. Herod.

Koja je bila uloga kralja Heroda u muci i smrti Isusa? Tko je bio Herod? To nije bio onaj Herod, koji je dao pogubiti betlehemsku dječicu, nego njegov nasljednik Herod Antipa, koji je otjerao svoju prvu ženu, te uzeo Herodijadu, ženu svoga bratića Filipa, koji je bio još živ. — To je onaj Herod, koji je dao zatvoriti Ivana Krstitelja, jer mu je zbog toga grešnoga odnosa otvoreno rekao: »Ne smiješ imati ženu brata svoga.« To je onaj Herod, koji je Salomi, Herodijadinoj kćeri, prilikom njezinog razuzdanog plesa obećao, da će joj sve dati, štogod zaželi, pa i pola svoga kraljevstva i na njezin zahtjev dade pogubiti Ivana Krstitelja. Bio je to dakle čovjek slab, rob strasti, koji otima tuđu ženu i radi nje i plesa njezine kćeri najprije baca u tamnicu a zatim i ubija Ivana Krstitelja.

Herod prema Isusu. Sv. Pismo veli, da je Herod već odavna želio vidjeti Isusa, »jer mnogo je slušao o njemu«. A kad je Pilat na Veliki petak poslao Isusa pred Heroda, tada se Herod prvipuť sastao s Isusom. Tome se sastanku Herod mnogo radovao, ne samo zato, da zadovolji svojoj radoznalosti, nego još više zato, da se osveti Isusu, jer ga je jedanput javno nazvao lisicom. »Idite te kažite onoj lisici.« (Lk. 13, 32). Sada ima ta lisica da pokaže, šta zna i može. Tu je oko Heroda sav njegov dvor. I kraljevska garda. Svi treba da vide i uživaju u čarobnjaštvu čudesnog Učitelja, koji je pao u ruke njegove.

Isus prema Herodu. Herod je počeo ispitivati Isusa. I mnogo ga je pitao. I koješta ga pitao. Ali Isus šuti. I ni jedne riječi mu ne odgovori. I ta uzvišena šutnja bijaše najstrašnija kazna za Heroda.

Mi razumijemo, da Isus u toj sredini nije mogao progovoriti. Ta kraljevska dvorana u kojoj se vodio ludi ples

i slavile noćne orgije, u kojoj su se kretali sami mekušci, laskavci i sladokusci, nije bilo mjesto, gdje bi htio progovoriti Sin Božji. U kući, u kojoj je stanovao puteni Herod i njegova preljubnica; u kući, u kojoj su zidovi bili svjedoci rodoskvrnuća i poprskani Ivanovom krvlju, u toj kući Isus nije htio da progovori.

Inače je Isusu rado govorio. Kad je trebalo razbiti sumnje Nikodema i kada je trebalo poučiti zalutaloga i kada je trebalo cijeli dan govoriti narodu, ljudima neukima, nepismenima; kada mu se sažalilo nad ženom preljubnicom; govorio je i sa ženom Samarijankom, koja je napustila 5 muževa i s M. Magdalenom. Sve su se ove kajale za grijehe svoje. Jedino s Herodom nije htio progovoriti. Imao je riječi za Anu, Kajfu, Pilata, razbojnika, za svakoga, samo za Heroda ne. — »Nikad čovjek nije tako govorio, kao što govori ovaj čovjek« — govorili su nekad o Isusu. Ali nikad nije čovjek tako porazno i superiorno šutio kao sada Isus. Nije progovorio, jer je Herod bio sasvim zagrezao u zlu; cinik, koji pije grijeh kao ostali vodu, a ne osjeća grijeha, jer nije imao više savjesti.

Strašno je to kada u čovjeku zamre glas Božji, tj. savjest. Dok ga savjest uznemiruje, grize, peče, još nije sasvim izgubljen. Ali kad zašuti? Kad bi Isus ovaj čas došao među nas, da li bi s nama progovorio? A ako ne bi, zašto ne? Ispitajmo se!

Herod se ruga. Šutnja Isusova postala je za Heroda i svu njegovu pratnju nesnosna. U to mu sine spasonosna misao: »Izrugat ću mu se.« Tada ga Herod prezre sa svojim vojnicima i narugavši mu se, obuče mu bijelu haljinu i posla ga natrag Pilatu.« (Lk. 23, 11). Prezreo je Onoga, koga nije bio dostojan. Ludu je napravio od Isusa — to mu je bila osveta.

Ima još i danas Herodijada i Saloma u drugoj formi. Pojavi se Herodijada uvriježena grešna žena i sikče svojom mržnjom na Crkvu, koja joj otvoreno veli: »Ne smiješ.« I dolazi Saloma, lijepa i zavodnička i pleše kroz povijest i opija trijezne ljude, te oni zanešeni njezinim griješnim tijelom govore: »Traži od mene štogod hoćeš, novac, poštenje, polovicu moga kraljevstva.« I Saloma traži i uzima i siječe im glave — uzima spas duše. I dolaze današnji Herodi i rugaju se svemu što je Kristovo. I čuje se njihova cinička ironija u riječima i štampi: Vi ste zatucani, mračnjaci, robovi srednjega vijeka, antisocijalna bića, ne spadate u društvo modernih ljudi, ili — točno kao Herod — vi ste luđaci. Lud si ti 20-togodišnji mladiću, što se toliko očajno boriš protiv zrele muževnosti svoje. Luda si ti mlada djevojko, kada ne ćeš obim rukama da bereš cvijeće mladosti svoje. Luda si ti mlada ženo, kada si zadovoljna s mužem svojim i znaš se radovati dječici svojoj. Lud si mužu i familijarni oče, kad u svojoj neimaštini ne uzimaš novca svuda, gdje god te ne opažaju.

Lud si . . . ne, ne dosta je. Radije biti lud radi Krista, nego li kralj i rob Herodijade i Salome, krvnik nevinoga Ivana.

Radije neka nam svima Isus sudi, jer će suditi na milost, nego da šuti i šutnjom da nas odbaci u propast.

5. Žene u muci Isusovoj.

Vidili smo dosada tipove muževa. Judu, Petra, Pilata, Heroda. Muževi su bili oni, koji su Isusa izdali, zatajili, na smrt osudili i izrugali mu se. Sve sami slabići. A žene? I žene susrećemo na križnom putu, ali njihova je uloga plemenita, utješna, uzvišena.

Pilatova žena. Isus stoji pred Pilatom. Svi su protiv njega. Svi ga tuže, svi mu glavu traže. Ali eto stiže glasnik. On nosi poruku Pilatove žene za samoga Pilata: »Nemoj se ti ništa miješati u stvar toga pravednika, jer sam danas u snu mnogo pretrpjela poradi njega!« (Mt. 27, 19). Napokon eto nekoga, tko usred velike mržnje pravednim naziva Isusa. Nekoga, tko ima hrabrosti, da se protiv svih zauzme za Isusa. A to je bila žena, i to poganka. Nije glavno, iz kojega je to motiva činila. Glavno je, da je bila odvažna i za Isusa, kada su svi bili protiv njega. Ali ja mislim, da se ona ne bi strašila Krista braniti ni dan danas u našim salonima, na našim čajankama, kad površni ljudi lakoumno kritiziraju istine ili zapovijedi naše sv. vjere. Katoličke žene, evo vam primjera. Vi ste živa i javna savjest svoje obitelji, anđeli čuvari muža, kerubi sa ognjenim mačem u ruci na pragu poštenja obiteljskog svetišta. Tu ženu slijede i danas one naše katoličke žene, koje nastoje da ledenu zamrzlu dušu svojih muževa opet zagriju za Isusa Krista.

Veronika. O njoj sv. Pismo ne zna ništa. Ali nam zato govori o njoj najstarija kršćanska predaja. Kada je ta plemenita žena ugledala na križnome putu znojno, krvavo i izmučeno, bolno lice Isusovo, njoj se sažali, te ona pruži svoj bijeli rubac, da Isus otare svoje lice. A Isus je nagradi time, što je u njezin rubac utisnuo i njoj predao sliku svoga trpećeg lica.

Znadete li, da je Kristovo lice utisnuto u svaku pojedinu dušu, samo je to lice isto kao na križnome putu vrlo često prašno, blatno, rastrgano i iznakaženo. Znadete li, komugod se sažali nad iznakaženim licem Krista ili nad dušom bližnjega svoga, taj nastoji da se slika i prilika Božja na toj duši opet zasjaji u punoj ljepoti, taj čini djelo Veronike samome Isusu? Isus Krist se na svome stoljetnom križnome putu sa čežnjom ogleda i čeka, da li imade među

nama koja Veronika? Jer znojnih krvavih Kristovih lica imade, okaljanih duša imade, trpećih ljudi imade na milijune. A da li imade dovoljno žena, kao što je bila Veronika, da otiru prašno, znojno i uprljano lice Kristovo na dušama? Ima djece po našim ulicama, bijednika po podrumima, ima bolesnika, sirota, gladnih, zalutalih i propalih kudagod pogledaš. Svaka suza, koju otireš, svaka uvreda, koju opraštaš, svaka blaga riječ, koju izgovoriš, svaki savjet, koji daješ, svaka korica kruha i komad odijela što pružaš — znaj, po jedan je svileni meki rubac, kojim blago brišeš krvavo lice Isusa. Ali katoličke žene ne zaboravite, da bi Kristovo lice i u vašim dušama moglo biti iznakaženo, izopačeno, okaljano. Pazite, da ono bude u vama sunčano i čisto. Budite Veronike i svojih duša.

Jeruzalemske žene. One plaču nad Isusom, a On im veli: »Kćeri jeruzalemske! ne plaćite za mnom, nego plačite za sobom i za djecom svojom.« (Lk. 23, 28). Žene lakše plaču nego muškarci, jer je u njih mekše srce. Često baš za ništa plaču. Ali jeruzalemske žene imale su za što plakati. Još nisu tekle suze, koje bi toliko vrijedile kao ove. Jeruzalemske žene, naučite naše žene, da pravilno plaču. Naučite ih plakati, da plačom postanu bolje, plemenitije i čistije. »Plačite za sobom« — kaže Isus. Plačite za ženama, koje su dekoltirane i skroz našminkane; plačite radi raznih lijepih misova i nad žrtvama štrandova; plačite nad onima, koje obožavaju pse i mačke; plačite za onima, koje sklapaju ženidbu na probu, mjesečnu ženidbu prijateljstva, jednodnevnu weck-end ženidbu izleta; plačite za onima, koje su zaboravile na čast svoju i u blato guraju ljudski rod, mjesto da ga moralno dižu. Juvenal se gorko tuži na jednu ženu rimljanku, jer se za pet godina pet puta udala. A šta bi rekao, da čuje o onoj amerikanskoj ženi u državi Massachussets, koja ima danas 43 god., a do sada se rastala od

28 muževa. — »Ne plačite za mnom, nego za sobom i za djecom svojom.« Ne zaboravite, da je Isus zadnju propovijed ženama držao. Kako? Stao na križnom putu, križem na ramenu, trnovom krunom na glavi, i ne zaboravite, da je pred samu svoju smrt djecu još jednoć vama predao. Pazite, odgovornost je vaša velika. Ne plačite, ne uzdišite: Isuse, toliko i toliko Te ljubim —, nego dajte mu najveće blago svoje: Dušu djece svoje.

I danas trebamo žene, kao što su bile ove. Žene, koje znadu trpjeti i zauzimati se za Isusa Krista, kao Pilatova žena. Žene, koje znadu ublažiti Isusove boli, kao Veronika. Žene, koje ne samo suzama prate Isusa Krista, nego vjerno stupaju uz njega cijelim životom svojim.

KORIZMENE II.

1. Trostruko kušanje Isusa

Današnje evanđelje zvuči kao uvertira korizme. Sam Spasitelj nas vodi i ide pred nama u pustinju i zove nas da ga slijedimo. Da se povučemo od svijeta i uđemo u sebe. On sam daje primjer kako treba da svaki od nas sada posti i uči nas drugu glavnu dužnost u korizmi: borbu protiv grijeha. (Mt. 4, 1-11)

Trostruko napastovanje Isusovo po sotoni otvara nam pogled u trostruki izvor grijeha. Prvi je požuda tijela, drugi oholost života, a treći požuda očiju.

I. »Ako si Sin Božji, kaži da ovo kamenje postane kruhom.« Iza četrdesetdnevnog posta nadovezuje sotona prvo kušanje na tjelesnu glad. Ista mu je taktika i dandanas. Jedi, živi, uživaj! Imaj kruha, imaj svega što ugađa tijelu! To neka ti je glavna briga! Tome neka služi svaki kamen! Stvaraj kruha i živi sa uživanjem! Dosta postiš, dosta se mučiš! Zaslužio si naslade i radosti! Na taj momenat u životu nadovezuje i dandanas sotona stotinu svojih napastovanja. On ide za tim da iz oskudijevanja u životu, iz gladi i žeđi zavede čovjeka ili u nezadovoljstvo, ogorčenost i očaj, ili za tim da čovjek pribavi svakovrsne tjelesne naslade i uživanja i da tako zapadne u grijeh. Spasitelj mu odgovara: »Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz usta Božjih.« To mora biti i naš odgovor. Kruh je potreban za tjelesni život, ali kruh nije jedina hrana, a tjelesni život nije najviši. Viši i važniji je život duše, i ima jedna hrana koja drži život duše; to je riječ Božja koja nas je već toliko puta u teškim časovima hranila i jačala. Tu ću

tražiti okrepu, a ne na stazama sjetilnih naslada i griješnih uživanja. Odlazi sotono!

2. I dolazi sotona i po drugiput i postavi Spasitelja na vrh hrama i reče mu: »Ako si Sin Božji, baci se dolje, jer je pisano: Anđelima svojim zapovjedit će za tebe i na rukama će te nositi, da gdje ne zapneš za kamen nogom svojom.« Baci se dolje i bit ćeš slavan. Slično manevrira i protiv nas sotona slavom svijeta. A svijet nam nudi samosvijest, taštinu, oholost, prezirno gledanje na druge, emancipaciju od vjere i Crkve. On nam veli: Odbaci moralne zakone i vjerske dužnosti. Ti si junak! To dokazuju sposobnosti i djela tvoja, tvoja učenost, kultura, položaj, ljepota i snaga. Ti imaš pravo da te štuju, časte i slave. Postavi svoje zahtjeve, objavi svoja velika djela. Ti si neovisan. Ne trebaš nikoga pitati, nikome se klanjati. Neka te drugi gledaju, neka ti se dive, neka ti se klanjaju. Uzvisi se nad svakoga, neka ti plješću, ulica neka te slavi, novine neka o tebi pišu. Drugima možda treba da mole, da u crkvu idu, ali tebi to nije potrebno. Drugima treba moralni zakon. Tebi ne! Drugima može da škodi. Tebi ne! Budi svoj! — Koliko zla, koliko grijeha nastaje iz toga drugoga izvora koji se zove svijet. »Ali pisano je« — odgovara Spasitelj sotoni, a tako treba da mu i mi odgovorimo — »Ne kušaj Gospodina Boga svoga!« Korizma je, otmimo se tome napastovanju svijeta. Sagnimo glavu, prignimo koljeno pred Bogom, a ne pred sotonom, skrivenim pod šarolikom maskom svijeta. Recimo: »Idi, sotono, i ne kušaj me otkinuti od Gospodina Boga moga«.

3. Po trećiput dolazi sotona i uze Spasitelja na vrlo visoku goru i pokaza mu sva kraljevstva svijeta i slavu njihovu i reče mu: »Sve ovo dat ću tebi, ako padneš ničice, te mi se pokloniš.« Požuda za bogatstvom i vlašću treće je,

čime sotona kuša Spasitelja. Mamonu, zlatu, novcu, vlasti, zaista mnogi se klanjaju. Glad za posjedovanjem i vlašću velika je u pojedinca i naroda. Ona dovodi do škrtosti, lihve, krađe, prevare, razbojstva i ratova. Ona budi sebičnost, nepravdu i svaki nemoral i bezakonje. To kušanje sotone raspaljuje u čovjeku zahtjeve i nade preko svake mjere, a koje se ne mogu ispuniti, i ta požuda očiju odvodi čovjeka od vjere, molitve i crkve.« Sve ovo dat ću tebi, ako padneš ničice, te mi se pokloniš.« Traži, da se klanjamo idolu, a idol nije Bog, dakle nije istina, nije život. A ako je život, on je život lažnih iluzija iza kojih slijedi razočaranje. Istina je protivno ovome: Onda je sve tvoje, ako se tome lažnome idolu ne pokloniš, ako ga protjeraš i svladaš. Spasitelj nam i tu pokazuje pravi put: »Odlazi, sotono, jer je pisano: Gospodinu Bogu svomu klanjaj se i njemu jedinome služi!«

Evo programa za korizmu po primjeru Spasitelja: Svladati požudu tijela i slijediti riječ Božju. Svladati oholost i slavu svijeta i priznati Boga. Pobijediti strast za zlatom i vlašću i Bogu se klanjati i njemu jedinomu služiti. Pobijediti sotonu, pobijediti svaki grijeh.

To je naš korizmeni program: Pobijediti grijeh.

2. Zašto se ne ispovijedamo?

Naš je korizmeni program: Pobijediti grijeh. Tako sam završio prošle nedjelje.

Vi dobro znadete da je Gospodin Isus Krist ustanovio i poseban sakramenat za pobjedu grijeha, sakramenat sv. pokore ili ispovijed. A Crkva je na IV. lateranskom saboru 1215 g. propisala kao tešku dužnost, da se svake godine najmanje jedamput ispovijedamo i o Uskrsu pričestimo.

Tu mi se nameće pitanje: Zašto se mi tako teško odlučujemo na sv. ispovijed? Tu u prvom redu, mislim na vas, dragi prijatelji, katolički muževi! Zašto? Tu ne mislim na one koji su katolici samo po imenu, a stvarno ne prakticiraju nijednu vjeru, možda su i bez vjere i protivnici Crkve. Ne mislim na one koji su zaraženi protuvjerskim i protucrkvenim duhom, u koje su zapali po utjecaju društva, štiva i indiferentnim primjerom drugih. Ne govorim onim katolicima koji drže da je dovoljno, ako čovjek vjeruje u jednoga Boga, priznaje se kršćaninom, zadovoljava se sa nekoliko očenaša i sa po kojom izjavom o vjeri, a prelazi preko svega pozitivnoga, svake zapovijedi, crkvenog zakona, sakramenata, jer da je to sve nepotrebno i suvišno.

Ja mislim danas samo na one koji su zaista vjerni, koji ljube svoju vjeru, idu na misu, jedno je samo od čega izostaju, to je uskrsna ispovijed i sv. pričest. Te naše drage katolike, eto vas — pitam: Zašto?

Prvi glavni uzrok vidim u tome što smo komotni i zaboravni. Danas nemam volje — tako govore nekoji — nisam raspoložen, ići ću drugi put. Ta ima još vremena. Do Uskrsa ću sigurno svršit tu sv. dužnost. Oko samoga Uskrsa su ispovjedaonice prenatrpane. I opet odgađaju. Dovoljno je, ako svršim do Presv. Trojstva. Zatim opet nešto nadođe, i tako ispovijed za tu godinu sasma izostane. Iduće godine opet zavlači ispovijed već i zato, jer mu je nezgodno, što je izostao prošle godine, te se mora i o tome optužiti da je propustio svoju uskršnju dužnost. To je nov razlog, da odgađa ispovijed, i tako izostaje sv. ispovijed godinu za godinom bez ikakva posebna razloga, te se dogodi da uz svu dobru volju, a bez ikoje zlobe takav čovjek ne ide na sv. ispovijed 30—40 godina. Zar nije tako?

Drugi je razlog pomanjkanje iskrenog kajanja. Bez kajanja nema valjane ispovijedi, a kajanja opet nema bez

čvrste volje da će se obratiti i odluke, da neće više griješiti. A kod mnogih ljudi tu je baš bolna rana. Tko se, na primjer neće da odrekne neke grješne strasti, tko nema volje da kida sa tajnim grješnim uživanjima, tko neće, da vrati što je nepravedno prisvojio ili zadržao, da se izmiri sa onim sa kim se posvadio, da uredi i uzakoni svoj nezakoniti brak, taj se dakako skriva i izbjegava ispovjedaonicu, te sam sebe hoće da opravda sa izgovorom da će dovoljno biti, ako se ispovjedi pred samu smrt. A to dakako svakiput ne uspijeva, jer je nerijetko nagla smrt baš kazan za takvo opiranje protiv milosti Božje.

Na koncu ima i takovih, koji samo zato izostaju od ispovijedi, jer je se boje. Ispovijed traži, da uđemo u sebe, da se uozbiljimo, ponizimo i kidamo sa prošlošću. Ispovijed je duhovno kupanje, pa kao što imade ljudi, a pogotovo djece, koji se boje hladne vode i temeljitog pranja, tako ih imade, koji radije i dalje nose na duši svojoj ljage grijeha, nego li, da se svladaju i hrabro i odvažno, da očiste svoje duše od grijeha. Ljudi lako zapadnu u lažnu taštinu i oholost te nose i prte i dalje teret svakojakih grijeha na duši svojoj namjesto da odbace svaku oholost i ponizno i skrušeno da kleknu pred sud priznanja i opraštanja i da zatraže od Boga, da im oprosti. A koliki su koji se boje obzira ljudskog. Šta će reći ljudi ako me vide?

Eto, to sam vam htio danas reći. Vama, koji vjerujete i baš zato punite svake nedjelje ovu crkvu; vama, koji iskrena i pobožna srca prihvate sv. žrtvi Isusa Krista na oltaru; vama, koji sa toliko ustrajnosti slušate riječ Božju; vama, koji grijeh nazivate grijehom i kojima grijeh mora da je težak teret na duši.

U prvom redu vama, katolički muževi, velim, borba protiv grijeha neka ne bude samo vaš korizmeni program, nego i stvarna borba kroz uskrsnu ispovijed i sv. pričest.

3. Ispovijed je zapovijed Isusa Krista i Crkve.

Zašto ne idemo na sv. ispovijed? Tako sam pitao prošle nedjelje. Tri sam naveo za to uzroka. Prvo, jer smo komotni i zaboravni, drugo, jer nema u nama iskrenog kajanja, a treće, jer se bojimo.

A danas opet kažem: Ozbiljan i dobar katolik treba da rado pristupi uskrsnoj sv. ispovijedi i pričesti, jer je to ozbiljna zapovijed i dužnost.

Kada znademo, da je sakramenat pokore i Presv. Oltarski Sakramenat ustanovio sam Isus Krist i da je njegova volja, da baš po tim svetim sakramentima obnovimo i pojačamo milosni život u sebi, za ozbiljnog katolika to mora biti dovoljan razlog, da se toj volji Isusa Krista odazove. Zapovijed je zapovijed. Može li se reći, da je dobar kršćanin katolik onaj, tko ne čini ono, što zapovijeda sam Gospodin Bog? Uzalud se izgovaramo, da mi ne osjećamo potrebu za ispovijed, da nas ona ne zadovoljava. Uzalud se pozivamo na to, da vjerujemo, da molimo, da činimo mnoga dobra djela milosrđa, da smo pošteni ljudi i dobri rodoljubi. Sve je to lijepo i potrebno, ali nije dosta. Ako je zapovijed Božja, da se ispovijedamo i primimo sv. pričest, mi nikako ne možemo biti zaista vjerni kršćani, ako ne vršimo ono, što on od nas pod zapovijed traži.

A da li traži pod zapovijed? U to se razumno sumnjati ne može. Zapovijeda izravno i preko Crkve. Da počnemo sa crkvenom zapovijedi.

Oko crkvene zapovijedi prave poteškoće oni, kojima pod uplivom protivnika crkve ne imponira zapovijed crkve. Koji misle, da je Crkva neko privatno društvo, klerikalna institucija, neko udruženje biskupa i svećenika, koje izdaje razne zapovijedi, ali kojima se ne treba pokoravati. Ali

takvo poimanje o Crkvi valja popraviti, jer se ono protivi nauci i volji Isusa Krista. Crkva nije privatno društvo, nije ljudska ustanova, nego mistično tijelo Isusa Krista, stup i snaga istine. Crkva je tijelo, po kojem djeluje Isus Krist, glava njezina. Crkvi je sam Krist dao poglavarsku vlast upravljanja, kada je pastvu cijelog stada vjernika povjerio Petru: »Tko vas sluša, mene sluša, a tko vas prezire, mene prezire.« (Lk. 10, 16). A vlast upravljanja, koja veže i razrešava nije samo vlast opraštati grijehe, nego zakonodavna vlast uopće, kojoj pripada i sudska i izvršna vlast. Drugim riječima, štogod nam Crkva nalaže u interesu duše naše i milosnog života, to ona čini u ime i po mandatu Isusa Krista, prema tome, to hoće, to zapovijeda sam Isus Krist. Ako prezirem Crkvu, po riječi Spasitelja »poganin sam i carinik«, tj. sam sebe isključujem iz milosti Isusa Krista i njegovog kraljevstva.

Sama dakle činjenica, što Crkva propisuje uskrsnu ispovijed i pričest kao tešku dužnost, treba da je za vjernog katolika dovoljan razlog, da u toj zapovijedi Crkve prepoznade i priznade zakon i volju samoga Boga.

Zapovijed Crkve i sama bi dovoljna bila, da nas uvjeri, da su ispovijed i pričest dužnost. Ali ima i dalje. Ispovijed i sv. pričest su direktno i Kristova zapovijed.

U evanđelju sv. Ivana jasno su ispisane riječi Isusa Krista: »Kojima oprostite grijehe, bit će im oprošteni, a kojima zadržite, bit će zadržani.« (Iv. 20, 23). Drugim riječima: Isus Krist je ovlastio Crkvu, da ustanovi sud milosti, i da ona u ime Isusa Krista izreče osudu o opraštanju ili zadržanju, tj. neopraštanju grijeha. Tko dakle želi, da mu se oproste grijesi, mora se na taj forum Crkve obratiti i drugim putem nema za njega oproštenja, dakle nema spasenja. Tako je to vjerovala i vršila Crkva od početka, to je sigurno i dokazano. U prvim stoljećima kršćanstva

bilo je hereza — kao manihejci u II. vijeku i novacijani u III. vijeku — koje su napadale Crkvu, jer je opraštala i najveće grijehe kao idolopoklonstvo, preljub i ubistvo. U to doba bilo je uz tajnu i javne ispovijedi i ako je ova posljednja bila više javna zadovoljština nego li bitni uslov opraštanja grijeha. A sve to dokazuje, da je u Crkvi od početka postojala ispovijed kao jedini put za opraštanje grijeha.

I tako je ostalo kroz dvadeset vjekova do danas. Naša je ispovijed zato ista, kakvu je ustanovio sam Isus Krist.

Mi stojimo dakle, pred velikom i teškom dužnošću i obavezom uskrsne ispovijedi i sv. pričesti. Na tu dužnost i obavezu potsjećam ja vas, koji vjerujete, dan Gospodnji štujete, riječ Božju priznajete, koji se dakle trudite, da budete vjerni katolici. Ali bez ispovijedi i pričesti još niješte potpuni vjernici, potpuni katolici. Tko hoće dakle da pobijedi grijeh, neka što prije izvrši uskrsnu dužnost.

4. Ispovijed je potreba današnjeg čovjeka.

Još jedamput danas o ispovijedi. Malo ima u našoj sv. vjeri dužnosti, kojoj bi se toliko prigovaralo kao ispovijedi.

Neki kažu: Ne mogu trpjeti nasilje, koje mi nameće zapovijed ispovijedi. Zreo čovjek, koji ljubi istinu, ne vidi u toj zapovijedi nasilje, nego put k pobjedi nad grijehom i duševnoj slobodi. On ne govori: Ja se moram ispovijedati, nego, ja se mogu, ja se smijem ispovijedati. Obzir i strah ljudski više sprečava i pritište ličnu slobodu, nego li sve zapovijedi. Priznajem, da se treba svladati, kada čo-

vjek u svojoj letargiji i lijenosti neprekidno odlaže ispovijed. Pravi značaj stisne zube, pokrene se s mjesta i kleči i govori: Ispovijedam se Bogu Svemogućemu...

Drugi kažu: Ne mogu trpjeti mehanizam ispovijedanja, tj. da kleknem te izmrmljam svoje grijehe, itd. Ispovijed nije mehanizam, niti je svećenik automat za odrešivanje. Ispovijed je skup mnogih istinskih moralnih čina. Čovjek se najprije zamisli i spita, što je sagriješio protiv zapovijedi Božjih i crkvenih u mislima, riječima, djelima i propustima, te ispita i to, kolikoput i u kojim je prilikama sagriješio. Čovjek se zatim pokaje, kao što se pokajao izgubljeni sin pred ocem svojim: »Nisam vrijedan da me nazivaš sinom svojim«. Zatim odluči, da će se popraviti i da će teški grijeh i griješnu priliku izbjegavati. Nakon toga priznade iskreno i pošteno svoje grijehe ispovjedniku. Na koncu izvrši pokoru i nastoji da sve opet popravi. To nije mehanizam, to su sve eminentno moralni čini, dostojni svakoga čovjeka. To su najličniji pokreti i najjači graditelji čovječje ličnoti. Priznajem da kat. ispovijed traži mnogo više duševnoga rada, moralnoga napora i poniznosti, nego li ispovijed inovjeraca u masi, ali je zato ona i jedino pravi pokret i vraćanje duše k Bogu.

Treći kažu: za mene je nemuževno i beskarakterno, da mijenjam svoj život, da se danas kajem za ono, što sam još jučer htio i odobravao. Prijatelju! Beskarakterno je bilo, što si obećanje i zavjet, koje si dao na sv. krstu i sv. potvrdi, pogazio, te nisi više molio, u crkvu išao i nisi držao zapovijedi Božje. Beskarakterno je bilo, što nisi držao, što si Spasitelju obećao. Ali nije beskarakterno, da se vratiš sa krivoga puta i da opet vjerno slijediš Spasitelja. Nije nikakva nedosljednost, da ponovo postaneš uredan čovjek i dobar otac svoje obitelji. Dosljednost — ma koliko je moralo hvaliti — ne smije se tjerati do apsurda. To bi značilo, jer sam nekada učinio neku glupost, moram iz puke dosljednosti do kraja ostati glup.

Ja vam velim: Ispovijed je najspasonosnije sredstvo baš za ljude današnjice, u kojoj se tako lako sasvim zaboravlja na dušu. Gledajte tu grozničavu borbu za svagdašnjim kruhom, a usto duše gladuju i moraju da zakržljaju. Gledajte to silovito učenje i studiranje na sve strane, a usto propada spoznavanje samoga sebe. Sv. ispovijed vodi čovjeka kroz taj labirint gospodarskih i naučnih pitanja opet do njegove duše i do spoznavanja samoga sebe. Veliki učenjak Gerson veli: »Neizmjerna je odgojna vrednota u tome, što dijete u ispovijedi upoznaje svoje pogreške i što ih mora da prizna«. Ljudsko srce ima svojih dubina i ponora i tajnih kutova. Prorok Sofonija veli: »Spasonosno je pretražiti Jeruzalem svjetiljkama«. Tko ne bi osjećao potrebu, da u toj nemirnoj jurnjavi života pretraži dubine, ponore, tajanstvene ulice svoje duše sa svjetiljkom ispovijedi?

Goethe, veliki njemački pjesnik, po vjeri protestant, rekao je 1805 god. prilikom posjeta bolesnika, ove riječi: »Nekada, tj. prije reformacije, skidao se teret grijeha sa savjesti pomoću drugih ljudi, tj. svećenika, a sada mora opterećena savjest sama da nosi teret grijeha i zato nema snage ni mogućnosti, da se smiri. Zato se tajna ispovijed, kao što je imade Crkva katolička, nije smjela oduzeti ljudima«.

Nama, hvala Bogu, ispovijed nije oduzeta. Mi je imamo. Ne dajmo se zavesti nikakvim prigovorima i napadajima. Slijedimo riječ psalmiste, koji u 31 psalmu kaže: »Dok sam grijeh u sebi skrivao, stenjala je i jaukala u meni zla savjest. Valjao sam se na postelji u tamnim noćima bez

sna, dok je žalac savjesti sve žešće ujedao. Napokon progovorih ja: Confitebor... Hoću da priznam, da ispovjedim nepravdu svoju Gospodu«.

5. Uskršnja sv. pričest.

Korizmeni nam je program: Pobijediti grijeh. A dva su sredstva u toj borbi do pobjede: Sakramenat pokore i Presveti Oltarski Sakramenat ili kako ih kratko nazivamo ispovijed i sv. pričest. To nam je i dužnost po Božjoj i crkvenoj zapovijedi. O sv. ispovijedi govorio sam triput, a danas ću o sv. pričesti.

Čudo sa umnoženjem kruha bila je predigra, uvod u tajnu Presv. Oltarskog Sakramenta. U vezi sa tim kruhom obećao je Spasitelj drugi kruh, a za godinu dana kasnije, kada opet blizu bijaše Pasha, ustanovio je onaj najsvetiji od 7 sakramenata. Krist je na gori vidio, da ljudi gladuju za kruhom tijela i riješio je njihovo gospodarsko pitanje, dao im je kruha i ribe, da se nasite. Ali je Krist vidio, da i ljudske duše gladuju za hranom i dao im je tajanstvenu manu oltara. »A kruh, koji ću vam ja dati, tijelo je moje za život svijeta.« (Iv. 6, 52). Zato se i čita evanđelje o čudesnom umnoženju kruha tri tjedna pred Uskrs, na IV. nedjelju korizme, da nas opomene na četvrtu zapovijed crkve: Svake se godine o Uskrsu pričesti.

Vama za ljubav, dragi katolički muževi, moram punu istinu reći i priznati, da je Isus Krist tu posebno mislio i računao na vas.

Kod umnoženja kruha navodi evanđelje samo otprilike ukupni broj prisutnoga naroda, ali čudnovato, da posebno naglašuje da brojno spominje samo muževe. »A onih što jedoše, bilo je oko pet tisuća muževa, osim žena i djece.« (Mt. 14, 21). Znači, da su Krista slušali i njegov blago-

slovljeni kruh i ribe jeli muževi u vrlo velikom broju. To se moralo osobito svidjeti Spasitelju i zato je to posebno i naglašeno u evanđelju. Kako je danas kod nas? Priznajmo iskreno sasvim obratno. Žena i djece ima u velikom broju, a muževa vrlo malo. Zar muževi danas manje shvaćaju svoga Spasitelja? Zašto? Idu i oni u crkvu, ali do oltara slabo ili nikako.

Prva pričest u povijesti spasenja bila je pričest muževa. Kod posljednje večere, u predvečerje svoje smrti, uze Isus Krist okružen muževima, svojim apostolima, kruh u ruke svoje, zahvali se Ocu, blagoslovi kruh svojim blagoslovom, koji može da stvara novo nebo i novu zemlju i pruži ga apostolima svojim: »Uzmite i jedite, ovo je tijelo moje.« Na isti način blagoslovi zatim i kalež i reče: »Pijte iz njega svi, jer je ovo krv moja Novoga Zavjeta, koja se prolijeva za mnoge na oproštenje grijeha.« (Mt. 26, 26-28) Tome svečanome činu nije prisustvovala niti sama majka Isusova Marija. Prva je pričest Novoga Zavjeta bila pričest muževa.

I sama priprema ove prve sv. pričesti bila je povjerena muževima. I posla Petra i Ivana govoreći: »Idite i pripravite nam vazmeno janje, da jedemo.« (Lk. 22, 8). Oni, koji su prviput spremili euharistijski šator i pričesni stol bijahu Petar i Ivan. Petar prvi među apostolima u vjeri, i Ivan, učenik Spasiteljeve ljubavi. I nas treba da prati do stola Gospodnjega vjera, tvrda kao stijena i ljubav, spremna na svaku žrtvu. Riječi Gospodnje jasne su kao sunčano svijetlo: »Ovo je tijelo moje — ovo je krv moja.« (Mk. 14, 22-24). Naša vjera u tu tajnu ne može da zabludi. Ona stupa sigurno u svijetlu evanđelja do stola Gospodnjega. A riječi Gospodnje su tople kao toplo sunce. »Vrlo sam želio da ovu pashu jedem s vama, prije nego ja muku podnesem.« (Lk. 22, 15). »Ne ću vas ostaviti sirote.« (Iv. 14,

18). »Ostanite u mojoj ljubavi.« (Iv. 15, 9). Takve riječi moraju nas zagrijati i rasplamsati u nama plamen ljubavi.

Katolički muževi! Kad u vama ne bi bilo vjere Petrove, zar bi vi svake nedjelje bili tu kod oltara, na kojem se obnavlja otajstvena posljednja večera? Ne. I kad u vama ne bi bilo ni iskrice ljubavi sv. Ivana, zar bi žrtvovali svake nedjelje toliko vremena za sv. misu i propovijed? Ne. Ako pak imate i vjere i ljubavi, gdje ste? Zašto ne pristupate sa muževima Petrom i Ivanom k stolu Gospodnjem? — Znajte, on vas čeka sa željom velikom.

»Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ostaje u meni, i ja u njemu.« (Iv. 6, 56). Čujete li? On hoće, da ostanete vi u njemu, a on u vama u borbi protiv grijeha do pune, konačne pobjede.

NA VELIKI PETAK

1. »Gledaj, koliko nas je ljubio«.

Na Golgoti je zavladala grobna tišina. Krvnici su završili svoje djelo. Umukli su udarci njihovih čekića. Prestala je i paklena larma rulje, koja je dosada pod križem hulila, rugala se i vrijeđala. Sve je to ušutkala i prekinula ona tama, koja se spustila kao crni oblak na Golgotu i plaštem svojim zaogrnula siromašnog Mučenika na križu, da ga štiti i brani od daljeg vrijeđanja njegovih neprijatelja.

Sada ima riječ samo On, Gospod na križu. Jasno i zvonko kao pjesma vječne ljubavi čuje se sa križa: »Oče, oprosti im, jer ne znadu, što čine.« Zatim druga riječ vječnoga milosrđa desnome zločincu: »Zaista ti kažem, danas ćeš biti sa mnom u raju.« Blago i nježno, ali i bolno zvuči njegova oporuka na Majku: »Majko, evo, ti sina.« I na Ivana: »Sine, evo ti majke.« Neizmjerno nemoćno i potresno kao vapaj i jauk iz carstva osamljenosti čuje se sa križa četvrta riječ: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« A zatim ona peta riječ, puna iznemoglosti: »Žedan sam!« Svečano i uzvišeno šesta riječ: »Svršeno je!«

Tama se povlači i nestaje. Svijetlo dana opet se vraća da bude svjedokom onoga događaja, koji se zbiva u najvećem času svjetovne povijesti. Približava se kraj. Sasma polagano cijedi se krv u tamnim kapljicama iz zapaljenih rana. Bolna napetost svetoga tijela popušta. Sa zadnjim naporom tjelesne snage, sa posljednjim dahom kidaju se posljednje riječi sa ustiju Umirućeg: »Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj.« Umorne se oči zaklapaju. Glava pada duboko na grudi. On umire. — On je mrtav.

I u tome času, kada je ispustio dušu, razdrije se zavjes hrama na dvoje: od gornjega kraja do donjega; potrese se zemlja, raspade se kamenje, i otvoriše se grobovi, i uskrsnuše mnoga tjelesa svetih, koji su usnuli; i smrtno prestrašeni bježe neprijatelji Kristovi, i sve ljudstvo vraća se sa Golgote potreseno u grad, bijući se u prsa; a rimski stotnik daje jasno svjedočanstvo: »Zaista, ovaj bijaše Sin Božji.«

I opet nastade sveta tišina na Golgoti. Sada ima još samo ljubav da učini svoje. Sv. tijelo skidaju sa križa, obavijaju ga platnom i mirisima i polažu u grob.

*

O dođi u toj tihoj svetoj uri na Golgotu, da vidiš, da gledaš svoga Spasitelja!

Gledaj tu svetu božansku glavu i to trnjem izbodeno čelo! Gledaj to blijedo, popljuvano, od boli, znoja i krvi iznakaženo lice! Gledaj te suhe, ispucane, izgorjele usnice, koje su uzalud vapile za kapljicom vode!

Gledaj te staklene oči, koje i u smrti toliko blago gledaju na te i pričaju ti o suzama, koje su prolile radi tebe.

Gledaj te gvozdenim čavlima pribite ruke, koje su se toliko puta dizale u molitvi i za tebe; gledaj te noge, koje su toliko puta hodale i nažuljile se i umorile radi tebe.

Gledaj onu užasnu ranu na grudima njegovim! A kroz nju gledaj ono kopljem probodeno spasiteljsko srce! Sada miruje. Zadnju kap krvi i vode dalo je za tebe.

Vidiš toliko te je ljubio tvoj Spasitelj! Toliko je njega stajala tvoja duša!

Da, ljubio me, bez kraja ljubio, do smrti ljubio!

Da, znali smo mi, da će velika biti ljubav Spasitelja svijeta. Ali takove ljubavi tko bi mogao očekivati? Da, znali smo, kada je Gospod obećao u raju zemaljskome svim

ljudima Spasitelja, da je to obećanje riječ njegove očinske ljubavi. Ali tolikoj, tolikoj ljubavi tko bi se smio nadati? Ta mi smo osjetili, kada se betlehemsko djetešce prvi puta na nas slatko nasmijalo, kada je Sin Božji među ljudima na zemlji živio, kada je učio, liječio, tješio, osjetili smo, da u njegovome srcu bukti žarki plamen ljubavi prema nama. Da osjetili smo, kada je izgovorio svoje krasne priče o milosrdnom Samarjaninu, o izgubljenom sinu, o dobrom pastiru koji ne miruje dok ne nađe izgubljenu ovčicu svoju, osjetili smo svu toplinu njegove milosrdne ljubavi. Ali ovoliko, koliko nam je dao na križu, tu i toliku ljubav, koja ne znade za granice, koja ne poznaje mjere, koja nijemo, bez riječi prima i podnosi najstrašnije udarce, koja se daje bičevati, popljuvati, poniziti, vrijeđati, izrugati i trnjem okruniti, koja nosi teški križ, tu i toliku smo ljubav tek danas upoznali na križu.

I na tome križu sa razapetim Spasiteljem čitam ja jednu riječ: »Evo tako sam ja ljubio tebe«. I jedno pitanje: »A da li si ti ljubio mene?«

Da li sam ja ljubio njega?

a) Veliki je petak. U crkvama ljudi dolaze i odlaze. Ali dragi moji, 2000 godina stoji križ, a ljudi dolaze i odlaze oko njega.

Ima ih kojima se srce ni danas ne umekša. Koji neopaženo prolaze kraj križa, kojima smrt Spasiteljeva ne znači ništa, pa ni njegov život, ni njegova nauka; kojima je jedina želja novac, prostrt sto i uživanje... Duša? Vjera? Bog? Molitva? Križ? Nerazumljive su riječi za njih. Zar ne? Ovi ga ne ljube!

b) Onda ih ima, koji za jedan časak ganuti zastanu pod križem i gledaju na krvavu žrtvu Razapetog, — ali se boje i straše posljedica. »Ne, ne Isuse iz Nazareta, — kažu oni — mi ipak ne možemo uz tebe biti. Zar da i mi umremo?

Zar da u nama umre čovjek raznih pohota, niskih strasti? Ta to bi značilo vječno se boriti sa samim sobom! Ne, to ne možemo! Dosta se mi borimo. Borimo se za žene naše, za djecu našu, za opstanak naš, za poziciju, za budućnost našu... ali ne zamjeri nam ti, Isuse iz Nazareta, za tebe, za našu dušu nemamo vremena, ni volje, ni energije.« Zar ne? Ovi Ga ne ljube?!

c) Na koncu ima ih, koji također stanu pred križem. Samo stanu? Oni i kleknu. Samo kleknu? Oni i mole. Samo mole? Ne! Nego sav svoj život mjere prema križu, sav svoj život grade u skladu sa križem, svu svoju životnu tragediju stapaju u jedno sa tragedijom Razapetoga, koji je na sebe primio svaku muku, grijeh, ruglo, nezahvalnost, osamljenost, rane i krv, samrtnu borbu samo zato, da nam prednjači, da pred nama ide, da nam krči, probija puteve. — Zar ne? To su oni koji ljube Krista.

Otkako se podigao križ na onaj prvi Veliki petak između neba i zemlje, njega se mimoići, njega se zaboraviti više ne može. Prema razapetom Spasitelju svaki mora zauzeti svoj stav. Gledaj: Nebeski Otac sada prima žrtvu svoga Sina; gledaj: anđeli duboko se do zemlje klanjaju svome razapetome Gospodaru; gledaj: neprijatelji ga mrze i hule; gledaj: ... koga? Gledaj samoga sebe! Gdje je tvoje mjesto? Reci: Gdje stojiš ti? Da li među njegovim neprijateljima? Koji ga mrze i vrijeđaju? Možda ipak ne, jer inače ne bi bio ovdje. Gdje stojiš? Možda među vojnicima? Oni su sjeli ispod križa, i dok se na križu odigrava najveća tragedija svijeta, oni mirno bacaju kocku. Da li nisi možda i ti među vojnicima? Krist je umro za mene na križu. Pa dobro, umro je! Šta se to mene tiče? Možda baš tako ne kažeš, ali tako misliš, tako radiš, tako živiš kao da je Krist potpuni stranac za tebe; kao da Krist ne zanima tebe, kao

da... kao da... jao, da li da kažem? ... kao da za Krista nije bila nikakva šteta.

Za Krista nije bila šteta da su ga krvavo bičevali, ali za mene bila bi šteta, kada ne bih toliko mazio svoje tijelo i u svemu mu ugađao.

Za Krista nije bila šteta kada su mu se javno rugali, ali za mene bi bila šteta, kad bi mi se ljudi ironički smješkali, jer javno ispovijedam i prakticiram svoju vjeru.

Za Krista nije bila šteta što su ga trnjem okrunili, ali kolika bi bila šteta da se ja moram savladati i poniziti.

Za Krista nije bila šteta kada je i zadnju kap krvi prolio za čovjeka, ali za mene bi bila prevelika šteta, kada bih svake nedjelje pola sata njemu dao u svetoj misi.

Za Krista nije bila šteta kad je na kamenitom križnome putu vukao svoj križ, ali koja šteta bi bila za mene, kada bih hodao po tvrdome putu kreposnoga života.

Za Krista nije bila šteta da su njegovo od glave do pete izranjeno tijelo na križ razapeli i srce kopljem proboli, ali za mene bi bila šteta, kada bih ja nešto za njega trpio.

Zar tako misliš? Zar nemaš srca, nemaš sažaljenja za Krista? Gdje je tvoja ljubav?

Da ga sažaljevaš, da ga voliš, da ga ljubiš, nebi tako živio.

*

Eto ovakvi smo došli danas pod križ na Golgoti, ali dragi Isuse, ne daj da se takvi opet i udaljimo. Tvoje siromaštvo neka bude moje siromaštvo. Tvoje rane neka budu izvorom moga ozdravljenja. Tvoja trnovita kruna neka otsada spoji i sveže dva srca: tvoje srce i moje srce. Tvrdi put moga života neka umekšaju i oplode tvoje suze i tvoja krv. Kruti led moga srca neka rastopi tvoja vatrena ljubav, pa da te i ja ljubim. O Gospode, kada si ti trpio, moja se

duša čistila. Kada si prolijevao svoju krv, moja je kazna postala manja. Kada si utonuo u moru boli i stradanja, ja sam se oslobodio vječnoga prokletstva. Kada si umro za mene na križu, ja sam počeo živjeti.

Ljubio si me do smrti, pa zato imaš pravo da tražiš, da mi tvoji budemo i da te i mi ljubimo. Tvoje je pravo, da mi, tvoja djeca, koju si svojom smrću otkupio, žarkom ljubavlju i plemenitom zahvalnošću pod tvojim križem na koljena padnemo i da tebi, Bogu svome, Spasitelju svome, otpjevamo himnu hvale i slave:

Klanjamo Ti se, Kriste, i blagosivamo Te, jer si svojim svetim križem otkupio svijet. Amen.

2. »Pieta«.

Čuli smo ovaj čas u pjevanoj muci Isusovoj ove riječi: »I nakloniv̌ši glavu, predade duh«. (Iv. 19, 30)

Isus je umro. Spasitelj svijeta je mrtav. Evo, baš sada smo se klanjali njegovom križu: »Evo drvo križa na kojem je visio Spasitelj svijeta — dođite, i poklonimo se!«

Dođite i klečeći gledajte šta se u ovaj čas događa na Golgoti. »I nakloniv̌ši glavu, predade duh« — a zatim nastade sveta tišina na Golgoti. Svi šute... Sada nastupa ljubav, da šutke i bez riječi učini mrtvome Isusu zadnje usluge.

Nikodem i Josip iz Arimateje skidaju uz pripomoć svih prisutnih sveto tijelo mrtvoga Spasitelja sa križa. Vrše to sa mnogo nježnosti, svete pobožnosti i sa osjećajima nijeme, duboke žalosti. Prije nego će ga po starim židovskim običajima pomazati i spustiti u grob, kamo da ga metnu? Sveto Pismo ništa nam o tome ne kaže. Ali kršćanska predaja daje sasma siguran i jasan odgovor. Oni položiše

mrtvo tijelo u naručaj Majke. U krilo Majke. Ta kamo bi ga inače mogli položiti? Zar bi mogli da mimoiđu vruću čežnju Majke za njim? I sada je evo pred nama taj potresni prizor, koji je pokušala umjetnost nebrojeno puta da prenese bojama na platno ili dlijetom u mramor.

Promatraj Isusa na krilu Majke!

Sada pripada On opet sasma Majci. Sada počiva On ponovo u naručju njezinome kao nekada, dok je bio dijete, sasma tako, pa opet sasma drugačije. Sada sniva opet na njenom srcu, ali to je san smrti. Sada je opet kod nje — ali hladan, blijed, mrtav. Kako su strašne te duboke rane na nogama i rukama! A glava puna trnja! Lice krvlju oblivenо. Ona velika rana na grudima, kako duboko prodire u prsa! I nebrojene rane bičevanja po čitavom tijelu i krv — krv — svuda krv, kamogod pogleda okom i gdjedog ga dotakne njezina ruka.

O predobra Majko! Ovako ti vraća svijet njega, blagosloveni plod utrobe tvoje. Sad možeš da se tužiš sa ocem Jakobom: »Divlja ga je zvijer razderala.« A ti znadeš tko je bila ta divlja zvijer, koja mu to učini. To je grijeh. U tim ranama, u toj krvi možeš, Majko, da pročitaš svu zloću grijeha, njegovu krvožednu, strašnu narav, svu njegovu odvratnost, njegove strašne posljedice — sve to možeš sa zgražanjem pročitati u tim raskidanim ranama izmrcvarenoga tijela, u tim tužnim crtama iznakaženoga lica. Njegovo je mučeništvo prošlo; njegova muka završena, njegova žrtva prikazana — ali tvoje stradanje ne — ono je dostiglo sada svoj bolni vrhunac. Dok gledaš to izmučeno tijelo od glave do pete, Ti, Majko, sama proživljavaš još jedamput cijelu muku Sina svoga. Oni bičevi, koji su se urezali u njegovo tijelo — ranjavaju sada tvoju dušu; trnje prodire u tvoju glavu. Kada gledaš probodene ruke i noge, u tvojoj duši tupo odzvanjaju udarci čekića, koji su ih na

križ prikovali; kad pogledaš onu strašnu ranu srca, čini ti se kao da čuješ onaj oštri zvuk koplja, koje su punom snagom zadrli u njegovo srce.

Taj sveti, potresni prizor najvjernije je prenio dlijetom u kamen Michel Angelo, veliki kipar crkve sv. Petra u Rimu. Taj kip se zove Pieta. Na tome kipu, koje mora da gane i kamena srca, sjedi žalosna Majka, duboko i tužno zamišljena. Odijelo joj se spušta naokolo — bogatim borama. Glava joj je malko nagnuta na desnu stranu i gleda.... i gleda mrtvo tijelo Sina, svoga. — Sa desnicom pridržaje mrtvog Isusa, a lijeva joj je ruka spuštena nemoćno dolje; i ta otvorena ruka jednim nijemim gestom, koji je pun potresne boli, kao da govori svakomu koji pred Pietom stane: »Pogledajte i vidite, da li imade boli, kao što je moja bol?« Slika, koja mora da gane i izazove duboku sućut.

I taj prizor žalosne Majke sa mrtvim Sinom na krilu zove se Pieta. Pieta znači sućut — sažaljenje. Ona je zaista utjelovljena sućut. Ona ulazi u sve njegove rane; preuzima njegove boli u svoje srce; trpi s njime i proživljava njegovu smrt u duši svojoj. Ali kao što je velika njezina sućut sa Sinom, velika je njezina sućut i sa grešnicima. Ona znade da je njenog Sina usmrtio grijeh, odatle je u njoj odvratnost prema grijehu beskrajna. Ali ona znade da je on za grešnike pošao u smrt, zato je njena ljubav prema grešnicima i njezina sućut sa njima neograničena. I kao što je Isus svoj život dao za grešnike, tako žrtvuje i prikazuje ona svoga Sina i njegovu i svoju muku za spas grešnika Ocu nebeskome.

I to je ono što je čini sasma Pietom — žalosnom Majkom. Uz svu bol i žalost njezinu to joj daje veličanstveno držanje, uzvišenu čast i tihu veličinu. Ona po velikoj boli nije satrta i slomljena žena. Ne. Ona je velika svećenica, svećenica žrtve, živ žrtvenik, na kojem leži žrtvovano Janje

Božje i prikazuje plodove krvne žrtve za siromašne grešnike.

I tako je postala Pieta utočištem grešnika.

Osim Spasitelja nitko ne poznaje grijeh kao ona i zato nitko ne sažalijeva grešnika kao ona; nitko ne ljubi Spasitelja kao ona i zato nitko ne ljubi grešnika kao ona i nitko ne želi iskrenije i toplije od nje, da krv Isusova ne bude uzalud prolivena ma i za jednog siromašnog grešnika. Iz njezinog sažaljenja nije isključen ni jedan grešnik, pa ni onaj najsiromašniji i najodbačeniji. Pa kad bi ti zapao u glib grijeha toliko duboko, da se sam sebi gadiš, a drugima postaješ odvratnim, još te jedno srce sažalijeva i ima materinske ljubavi za tebe. To je Pieta, žalosna Majka Marija. I ako se ni do dandanas nisi mogao odlučiti da izvršiš svoju uskrsnu dužnost, i kad bi tvoje ledeno hladno srce još i danas odbilo svaku pokoru, još je jedna, koja ne zdvaja nad tobom, koja misli na tebe i ovoga Velikoga petka i preporuča te u rane svoga Sina. To je Pieta, žalosna Majka Marija. I ako te lanci zlih navika i paklene verige razuzdanosti i neumjerenosti vuku još dublje u ponor, a ti zdvajaš, da li ćeš ih ikada moći slomiti i opet slobodnim postati, misli na Pietu, na Majku bola i obrati se na njezino milosrdno srce i spasit ćeš se.

*

Još jedan posljednji pogled na Pietu, na žalosnu Gospu sa Sinom Isusom u naručju. Ona nam veli: Tko ne će da imade udjela na poniženju Isusa na Veliki petak, taj ne može imati udjela ni na njegovoj uskrsnoj slavi. Tko mu se neće klanjati na ovome svijetu, toga on neće priznati svojim na drugome svijetu. Tko njega zataji pred ljudima, toga će i on zatajiti pred svojim Ocem koji je na nebesima.

O žalosna Majko, čuj naš zavjet Velikoga petka! »Gospode Isuse, mi ćemo ti ostati vjerni! Kukavice i izdajice nećemo biti nikada!«

A naša molitva Velikoga petka neka glasi:

Gospode, daj da ti ostanemo vjerni usred toga zlobnog svijeta i pokvarenog vijeka.

Daj nam jako srce i muževne odvažnosti, da budemo u svemu, u vladanju i životu, u riječi i djelu pravi kršćani i da ne pitamo šta misli i kaže, šta hvali i kudi, šta ljubi i mrzi ovaj svijet — nego samo tebe da pitamo, slušamo i slijedimo.

Klanjamo Ti se Isuse Kriste i blagosivamo Te, jer si svojim svetim križem otkupio svijet.

USKRSNE

1. Poruka Uskrsa.

Vidili smo u našim korizmenim propovijedima i prijatelje i neprijatelje Isusove. Da vidimo danas, šta im je Isus donio na dan svoga uskrsnuća.

1. Prva poruka ide pobožnim ženama. Vi znadete iz povijesti Velikoga petka za Pilatovu ženu, za Veroniku i za jeruzalemske žene. A danas čitamo u evanđelju da su u prvo praskozorje nedjelje druge pobožne žene pošle na grob Isusov, da mu pomažu tijelo skupocjenim mirisima. I gle! One nađu grob otvoren i prazan. Anđeo ih pozdravlja: »Vi se ne bojte, jer znam da tražite Isusa raspetoga. Nije ovdje, jer je uskrsnuo kako reče.« (Mt. 28, 5). Prva poruka uskrslog Spasitelja ide dakle ženama, a po njima svima nama. One su htjele samo tijelu Isusovu učiniti posljednju počast. A nagrada? One prve saznadu za pobjedu Kristovu. Kršćanske žene! Isus ne ostavlja ni najmanje dobro djelo bez nagrade. Koliko će On tek vama biti zahvalan, ako čuvate i častite njegovo živo tijelo, ako gradite i čuvate njegov živi hram bilo u duši svojoj, bilo u duši djece i muža svoga i u dušama svih onih, kod kojih je grijeh porušio kraljevstvo Božje.

2. Druga poruka ide apostolu Petru. Vi se sjećate, kako je Petar u noći između četvrtka i Velikog petka triput zatajio svog Učitelja, ali se zatim pokajao. U ranu zoru uskrsne nedjelje Isus Krist šalje Petru poruku po ženama: »Nego idite, kažite učenicima i Petru, da ide pred vama u Galileju«. (Mk. 16, 6-7). Čuješ li Petre? Gospod te pozdravlja. Tebe koji si ga zatajio. Tebe, koji si se zaklinjao

da ga ne poznaješ. Zatajio, ali si se pokajao, zatajio, ali si činio pokoru i zato se više ne sjeća tvoga pada i pozdravlja te.

Da li osjećate kako iz ove poruke izbija radosni uskrsni Aleluja? Tako zaboravlja Gospod žalosnu prošlost grešnika, ako se kaje. Blagoslovena bila uskršnja poruka Kristova. Kako ona tješi, hrabri, jača i podiže svakoga iz svih bivših grijeha. Čuješ li Petre, Pavle, Josipe, Gospod te pozdravlja!

3. Poruka neprijateljima. Koji su to? Juda? Mrtav je. Pilat, Herod, veliki svećenik, spavaju. I narod, koji je klicao: Raspni ga, spava. Ali eto trče blijedi i prestrašeni vojnici. Traže velikog svećenika. Oni mu javljaju: Isusa nema. Grob je prazan. On je uskrsnuo. Ta vijest djeluje kao grom iz vedroga neba. Nešto treba učiniti. Odmah i brzo. Ako druge pomoći nema, treba lagati. Lagati na veliko. Narod će povjerovati.

Ima toga i danas u modernom izdanju. Laži narodu o Isusu Kristu, o Crkvi, o vjeri i narod će povjerovati. Koliko puta su dosada povikivali: »Raspni ga. Krv njegova neka siđe na nas i na našu djecu.« Koliko puta su pošli ti neprijatelji Kristovi spavati. »Napokon smo svršili s njime.« A svakiput je svanula uskrsna zora. I zabrujila su zvona i javila: Aleluja. Htjeli su ga uništiti na križu, a on s križa vlada. »A ja, kad budem podignut od zemlje, sve ću k sebi privući.« (Iv. 12, 32). Kao da veli: Ili ćete pustiti, da vas k sebi privućem ili ćete propasti.

4. Poruka prijateljima. Uskrsna je nedjelja. Predvečerje je. Apostoli su sabrani u dvorani posljednje večere. Svi su žalosni i razgovaraju o Isusu. Vrata su zaključana. Petar i Ivan pripovijedaju da su bili na grobu i da je grob prazan. I žene svašta pričaju. Apostoli se boje, ali se i nadaju. I gle! Najedanput nastade u dvorani svijetlo. I među

njima se pojavi Gospod njihov i Učitelj i govori: »Mir s vama. Nebojte se. Ja sam.« Kao da je rekao: Neka se svrši vaša žalost i pretvori u veliku uskrsnu radost. Ja sam pobijedio grijeh, pobijedio sam smrt.

Radosna srca pozdravljamo i mi danas svoga uskrsnulog Spasitelja. Svaki od nas neka mu reče: Isuse, privuci, pritegni i mene k sebi. Mene grešnika, koji sam se ove korizme s Petrom pokajao i ispovijedio. Pritegni k sebi i mene, koji još nisam pokoru činio. Daj mi svoje uskrsne pobjede nad grijehom i drži me, dok se sasvim ne obratim.

2. Grob je prazan.

U rano praskozorje Uskrsa kada se potrese zemlja, a anđeo, koji je sišao s neba, odvali s groba kamen, uzdrhtaše od straha stražari i postadoše kao mrtvi. Tako je i dan danas. Kada zabruje uskrsna zvona, od nevolje i straha uzdršću sva ona ljudska srca, koja bi najradije kao nekada Židovi u Jeruzalemu, da je Isus Krist ostao mrtav. Ali za nas, kojima je uskrsnuće Isusa Krista temelj našeg vjerovanja, vrijede riječi anđela: »Vi se ne bojte, jer znam da tražite Isusa raspetoga. Nije ovdje, jer je uskrsnuo kako reče.« (Mt. 28, 5). Mi tražimo Isusa Krista i zato se danas radujemo i veselimo i pred samim grobom, jer je beskrajno velik, svemoguć i slavan naš Gospod. On je uskrsnuće i život. Onaj anđeo, koji na odvaljenom kamenu groba o njemu govori, nije mramorni spomenik, nego živi anđeo Svemogućega. O Božiću objavio je anđeo utjelovljenja veliku radost pastirima. Danas anđeo uskrsnuća javlja svima nama evanđelje Božje sile i pobjede: Uskrsnuo je!

Svijet, koji ne vjeruje u Isusa Krista i na Veliki petak nad njime pobjedonosno triumfira, taj svijet koji misli da

je Isus Krist konačno pregažen i da je iza Njega ostao samo križ i grob i više ništa, mora danas da gleda, da je grobni kamen, koji je službeno, svečano pred čitavim svijetom javno, s trostrukom osudom židovskoga i rimskoga suda zapečačen, danas po svemogućoj ruci Božjoj odvaljen i taj svijet mora da sluša, kako taj prazan grob koji je dosada šutio, svemu službenom i neslužbenom Jeruzalemu i svemu svijetu javlja novo evanđelje, koje grmi poput sinajske grmljavine: »Nema ga ovdje. Uskrsnuo je.« To je svakako onaj najveći znak, ono najveće čudo, koje svjedoči za Isusa Krista.

Ni jedno čudo nije toliko ustalasalo i uznemirilo svu jeruzalemsku javnost, kao ovo. S najvatrenijom su propagandom raspalili jeruzalemski narod i pozvali ga, da vidi, da gleda osramoćenje Isusa Krista, da svi budu svjedoci njegove smrti na križu. Podigli su sav Jeruzalem na noge radi Krista i protiv Krista. I sada sav taj Jeruzalem, koji je kipio od gnjeva protiv Krista, mora svjedočiti za Krista i potvrditi da je grob prazan.

Tako je i danas. Vodi se bjesomučna hajka protiv kršćanstva. Svijet odzvanja od poklika: kršćanstvo je u agoniji, ono umire. A baš time priznaju, da ono živi i da je sila Svevišnjega, jer protiv mrtvoga nitko se ne bori.

Uskrsnuće Isusa Krista najsvečanija je proklamacija kršćanstva. Po ovom je čudu kršćanstvo postalo i ostalo živa stvarnost. To je čudo osvojilo najprije tri hiljade, a zatim pet hiljada duša u istom Jeruzalemu, koji je na Golgoti vidio križ, a u vrtu grob. Njihovo svjedočanstvo je jasno i glasno, neprekidno i svečano. Kad sv. Ivan veli: »Što smo vidjeli i rukama svojim i osjetili«, ne kaže to samo o sebi, nego o stotinama, koji su živi svjedoci uskrsnuloga Isusa Krista.

To je naše najveće čudo. Najveće, jer je sasma božansko, a najmanje čovječansko, jer u njemu prestaje i nestaje sve što je ljudsko. Znademo, koliko je nemoćan mrtav čovjek. Toliko nemoćan, da o njemu kažemo: bio je i nema ga više. Čovjek može da čini velika djela samo dok je živ, dok mu je tijelo snažno, duša zdrava, srce toplo, oko plameno, riječ zvučna. Takav je bio i Isus Krist: muž snažan u riječi i djelu. Ali povrh toga on je i smrt upotrebio da dokaže da je više od nas. »Kad se smirim, uskrsnut ću. Kad propadnem, pobijedit ću. Kad umrem, kad me ne bude, onda ćete vidjeti da sam Bog.« I dokazao je. »Ako Krist nije uskrsnuo, uzalud je moja propovijed, uzalud je i vaša vjera,« veli sv. Pavao (I. Kor. 15, 14), ali Krist je uskrsnuo, nije dakle uzaludna ni propovijed naša, ni vjera vaša.

Onim preplašenim vojnicima, koji su kao bez duše dotrčali u Jeruzalem i javili poglavarima svećeničkim šta se dogodilo, dali su mnogo novaca govoreći: »Kažite: učenici njegovi dođoše noću i ukradoše ga, dok smo mi spavali. I ako to čuje upravitelj, mi ćemo ga umiriti i načinit ćemo da vama ništa ne bude.« (Mt. 28, 13-14.)

Prva borba protiv uskrsnuća Isusova stajala je u znaku laži i podmićivanja. Tako je i danas. Sve teorije protiv uskrsnuća Isusova od Renana do Harnacka lažne su. Svijet bi htio da Isus Krist nije uskrsnuo. I jer se povodi za tim lažima, zato stoji svijet na rubu propasti, a ne kršćanstvo.

A mi vjerujemo. Mi se uskrsnuća ne bojimo. Za nas je grob, koji je prazan, najveći znak radosti naše i pobjede naše. On je za nas znak istine i spasenja i ostat će to do konca svijeta.

NA PAPIN DAN

1. Petar ne umire.

U ovoj uri, dok je u zagrebačkom zboru na okupu cvijet zagrebačkih katolika, da očituju javno vjernost i odanost prema Sv. Ocu Piju XI, moramo se i mi da sjetimo vrhovne glave sv. Crkve katoličke.

Na jednoj svjetiljci u rimskim katakombama stoji natpis: »Petar ne umire«. Šimun, sin Jone, umro je. Ali Petar, kamen temeljac vjere, vrhovni pastir Crkve, čuvar ključeva kraljevstva nebeskoga, živi u svojim zakonitim nasljednicima na biskupskoj stolici Rima i ne umire. 260 papa je umrlo. Ali milost Božja dala je Crkvi novog papu 261. po redu, sadašnjeg Sv. Oca Papu Piju XI koji je 6 veljače 1922. stupio na Petrovo prijestolje, 12 veljače iste godine je okrunjen i Crkvom Kristovom još i danas vlada. Petar ne umire. On i danas živi u Papi Piju XI.

Petar ne umire. Taj natpis iz katakomba može se tumačiti i tako, da papinstvo čuva svoju životnu snagu i mladenačku svježinu i onda kada je zemaljska kultura postala starački iscrpljena i iznemogla.

Svejedno, da li je vrhovna glava Crkve seljačkoga roda kao Papa Pijo X, da li je on potomak grofovske obitelji kao Benedikto XV, ili je sin građanskoga srednjeg staleža kao Papa Pijo XI, od onoga časa kada je stupio na prijestolje sv. Petra, kroz njegove ruke struji životna snaga i mladenačka svježina s kojom blagoslivlja sve narode.

Papinstvo je po svome porijeklu skroz demokratska ustanova. Petar, prvi papa bio je ribar, Pijo X seljak, Benedikt XV grof, Pijo XI građanin, a idući bit će možda sin

fabričkog radnika itd. A po svome položaju papinstvo je visoka, aristokratska duhovna ustanova iznad svake nacije i nacionalizma, jer nije vladar sa zemlje koja je razdijeljena na kontinente, države, nacije. Karakter njegova suvereniteta je nadzemaljski i vrhunaravan. On nije iz milosti naroda nego samo iz Božje milosti.

»Ti si Petar, tj. stijena, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata je paklena neće nadvladati.« (Mt. 16, 18). Tu je evanđelje riječima jasnim kao sunce Petra označilo kamenom temeljcem na kojem Crkva Kristova počiva kao što i kuća na temeljnim zidovima svojim. Druga su mjesta sv. Pisma nejasna i tajanstvena, ali na ovome mjestu su jasna kao svijetlo sunca. Nema kritičara koji bi mogao te jasne riječi evanđelja pobiti. Evanđelje ne poznaje druge Crkve, osim ove, sazidane na Petrovoj stijeni. Ako se Krist držao zadane svoje riječi i osnovao Crkvu, držao je i u tome svoju riječ da je svoju jedinstvenu Crkvu na Petrovoj stijeni sazidao. I kao što je kuća uvijek ondje gdje su temelji, tako je i Crkva samo tamo gdje je Petar. I kao što je Crkva imala da ostane i iza smrti Petrove do svršetka svijeta, tako je morao ostati i kamen temeljac u svakome zakonitom nasljedniku prvoga Petra. Naša vjera u Papinstvo stoji čvrsto na evanđelju.

»Na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju.« Dakle, nije ljudska, već Božja ruka položila temeljni kamen Crkvi. I nije ljudski duh izmislio nacrt te zgrade, već duh Kristov. Nije ljudska snaga sačuvala Crkvu od vrata paklenih, već božanska svemoć Kristova. Dakle, primat rimski nije stvorila težnja za vladanjem, za imperijalizmom. Prve pape su znali da ih sigurno čeka mučenička smrt. Niti je historijska evolucija stvorila primat rimskoga biskupa. On je bio položen još prije historijskog razvoja kao prvi kamen temeljac kraljevstva Božjega. Primat rimskoga Pape nije

nastao po volji većine jedne crkvene općine, niti ga je neki narodni plebiscit stvorio. Mnogo ranije, nego što je uopće bilo prve crkvene općine, primio je Simon, sin Jonin novo ime Kefa-Petar-stijena.

Iz knjige Djela Apostolskih i iz poslanica apostolskih vidi se jasno da crkveni poglavari nisu birani od crkvene općine i uvedeni u svoje službe. Oni su vršili svoju sv. službu kao mandatori Božji, a ne kao mandatori narodni. Petar i njegovi nasljednici nikada nisu imenovani niti okrunjeni od careva i kraljeva zemaljskih, jer oni su suvereni po milosti Božjoj, a nikako po ljudskoj milosti. Riječ Kristova: »Na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju,« bila je odgovor na Petrovu riječ: »Ti si Krist, Sin Boga živoga.« Vjera, dakle, u primat Petrov najuže i nerazrešivo je vezana s vjerom u Božanstvo Isusa Krista. Tko je jedanput stao na tlo evanđelja, taj ne može nikako da razdijeli vjeru u Božanstvo Isusa Krista od vjere u Crkvu koja stoji na stijeni Petrovoj, a još manje, da jedno stavi nasuprot drugome.

To želimo danas naglasiti ovdje javno i pred onima koji kažu da je Krist dao samo zapovijed svoje ljubavi, a da nije osnovao Crkve, kao kršćanska zajednica mladih ljudi; a i pred onima koji su odbacili Petrovu stijenu u XI, XVI i u XIX vijeku.

Za nas Petar živi i danas u Papi Piju XI.

»Petar ne umire.«

2. Papinstvo je stijena autoriteta, moralnoga reda i kulture.

12 veljače 1922 stupio je na prijestolje sv. Petra danas slavno vladajući sv. Otac Papa Pijo XI. U nadbiskupiji zagrebačkoj mi se danas sjećamo šestnaestgodišnjeg jubileja

njegova vladanja. Tom prilikom postavljam pitanje: Šta znači Papinstvo za svijet?

Isus Krist sazidao je svoju Crkvu na stijeni. Ta stijena je u osobi Petra, a kroz sve vijekove u osobi rimskih papa. Danas u osobi Pape Pije XI.

1. Papinstvo je dakle stijena, i to u prvom redu stijena autoriteta. To bi morao posebno da shvati današnji svijet u kojem je uzdrman princip autoriteta. Autoritet je u krizi i zato je i svijet u krizi. Bez autoriteta nema i ne može biti reda na svijetu. U mnogim je državama danas uveden autoritativni režim. A druge države sa skroz demokratskim režimima trude se da ojačaju autoritet centralne vlasti. Tko je proživio revolucionarne dane, iza svjetskog rata, ne treba mu dokazivati, jer znade iz iskustva koliko je opasno, kada se uzdrma autoritet i uzljulja središnja vlast, koja traži bezuvjetnu poslušnost. A gdjegod su uspjele revolucije, svuda je nova vlast nastojala uspostaviti i učvrstiti svoj autoritet. Mi moramo biti duboko zahvalni Gospodinu Isusu Kristu što nije pustio svoju nauku, tu svoju svetu baštinu, da postane plijenom slobodnog shvaćanja i tumačeneja da je svaki prima po svome individualnom mišljenju, nego ju je predao Petru-Papi da je čuva i svojim nepogrešivim autoritetom tumači i uči. Ili, kaošto kaže sv. Pavao: »Da ne budemo više mala djeca koju ljulja i zanosi svaki vjetar nauke po prijevari ljudi, po lukavštini da nas zavede u bludnju.« (Ef. 4, 14.) I u današnjim, tako sudbonosnim previranjima u svijetu, zvali se oni materijalistički komunizam ili rasni nacionalizam, Papinstvo je stijena autoriteta, stijena istine, da ne zabludimo.

2. Papinstvo je u drugom redu stijena moralnog i društvenog reda. Poslanice prvoga Pape apostola Petra pa sve do raznih enciklika današnjega Pape Pija XI neprekidno

nam kroz povijest dokazuju da su jedino pape imali dovoljno hrabrosti da ustanu na obranu onih velikih moralnih i socijalnih istina,koje su tokom vjekova posve izopačila razna individualna kriva shvaćanja ili opasna nova strujanja po svijetu. Dovoljno je, ako ovdje spomenem znamenitu encikliku Pape Lava XIII: »Rerum novarum« koja je prva upozorila svijet na važnost socijalnog pitanja; odvažne izjave Pape Benedikta XV za vrijeme svjetskog rata u korist svjetskog mira; historijske enciklike Pape Pija XI: »Casti conubii« za obranu i spasavanje braka i obitelji i onu »Quadragesimo anno« u korist socijalne pravde, da druge najnovije i ne spomenem. Povijest će dokazati da su Pape u svim tim pitanjima imali pravo, da su branili moral i istinu u svim tim presudnim pitanjima za sreću čovječanstva. A mi smo svjedoci one hrabrosti i odvažnosti s kojom podižu svoj glas protiv svih današnjih teških moralnih i socijalnih zabluda i ako se čini da je sav svijet za njima pošao. Tako može da govori samo onaj koji znade, da stoji na stijeni, koju je sam Bog postavio.

3. Papinstvo je stijena i svake istinske kulture. U Vatikanskim loggiama naslikao je veliki Rafael znamenitu sliku: Sastanak Atile i Leona I. Vojska Huna prodirala je od Venecije prema Rimu i prijetila da pregazi sav civilizirani svijet. U toj prevelikoj pogibelji iziđe papa Leo I pred Atilu da ga zaustavi. Sastali su se u Mantui 452 god. I Atila se vratio, a Papa je spasio Europu. Na slici se vidi jedan sijedi starac — sv. Petar — kako podiže mač protiv Atile.

Ta simbolična slika pokazuje nam izrazito kako Papinstvo čuva kulturu svijeta da ne propadne. Na to je morao misliti i francuski publicista Veuillot kada je napisao: »Oduzmite svijetu Petra i nastat će tama. A u toj tami pojavit će se novi Neron da sjedne na prijestolje.« Ili, kako

to još jasnije kaže Herder, učenik znamenitoga Kanta: »Da Europu nisu zauvijek uništili Huni, Saraceni, Tatari, Turci i Mongoli, to je djelo i zasluga Papinstva. Bez rimske hijerarhije postala bi Europa po svoj prilici plijenom despota, arenom vječnih ratova ili mongolskom pustinjom.«

Tako gledamo danas i mi na našeg Sv. Oca Pija XI. On je za nas stijena autoriteta u učenju nepogrešive istine; stijena u čuvanju moralnog i socijalnog reda i stijena istinske kulture. Kao takvoga mi ga priznajemo, zahvalno ga pozdravljamo, obećajemo mu sinovsku vjernost i poslušnost i za njega molimo:

»Gospodin neka ga sačuva, živa drži i blažena učini na zemlji i neka ga ne predade u ruke dušmana njegovih.«

EUHARISTIJSKE PROPOVIJEDI

1. Na sedamdesetgodišnjicu Društva za sveudiljno klanjanje i za potporu siromašnih crkava.

U knjizi otkrivenja sv. Ivana apostola i evanđeliste čitam ove riječi: »Evo šatora Božjega među ljudima, jer će stanovati među njima i oni će biti narod njegov i sam Bog će biti s njima.« (Otkr. 21, 3).

Riječi ove kao da su napisane i namijenjene i našem Društvu za sveudiljno klanjanje Presvetom Oltarskom Otajstvu i potporu siromašnih crkava koje danas proslavlja navršenu sedamdesetu godinu svoga opstanka.

To društvo po broju svojih članova nije veliko. U širokoj javnosti nije mnogo poznato. U novinama malo je registrirano i baš ništa reklamirano. Pa opet se danas navršuje već 70 godina kako se članovi toga Društva za sveudiljno klanjanje sakupljaju oko šatora Božjega među ljudima i klanjaju se Bogu koji stanuje među narodom svojim i koji će uvijek biti s njima.

Sveta vjera nas uči, da je Sin Božji u Kafarnaumu obećao da će ostati i biti s nama, a na posljednjoj je večeri tu veliku svoju zamisao i izveo te podigao šator svoj među ljudima i mi smo postali narod njegov — a On, Bog naš među nama.

Zaista samo vječna mudrost Božja mogla je da izmisli i samo svemogućnost Božja mogla je da izvede taj i takav način stanovanja Boga među ljudima. I samo beskrajna ljubav Božja prema ljudima mogla je da sve dade, da sebe

posve dade nama i za nas u šatorima Božjim među ljudima, gdje stanuje među nama u Presvetoj Euharistiji.

Bog stanuje među nama, ali na nevidljiv, tajanstven način, jer je u Presv. Oltarskom Sakramentu odložio ne samo svu svoju nebesku slavu i primio na sebe »bit sluge« (Fil. 2, 7) kao nekada dok je na zemlji kao čovjek živio, nego je odložio i svu ljudsku slavu i dostojanstvo i ponizio se sve do prilike kruha bez izvanjskog sjaja i ikojeg znaka života. Kao »skriveni Bog« (Iv. 45, 15) sakrio je sve svoje neizmjerno veličanstvo i svu svoju bit, svoje božanstvo i svoje čovječanstvo pod neznatne prilike kruha i vina. Ova zapaljena svijeća na oltaru daje našim tjelesnim očima više svijetla, nego ona bijela hostija. I pčelica koja je zalutala u crkvu i lijeta oko cvijeća na oltaru, svojim zujanjem daje više glasa, nego ona tiha nijema hostija u svetohraništu. Veliki zakon Isusova života, da je sam sebe ponizio i posve se poništio (Fil. 2, 7), nastavlja se još u punijem smislu u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

Bog je među nama i zato su šatori njegovi, crkve njegove i oltari njegovi, svetohraništa njegova u kojima On, Bog naš stanuje među nama, najsvetija mjesta na zemlji. Sveto je mjesto za nas i betlehemska špilja u kojoj su stajale njegove jaslice i u kojoj se On u svetoj noći rodio. Sveto je mjesto za nas i Maslinska gora na kojoj je započela u krvavom znoju lica njegova pregorka muka. Sveto je mjesto za nas i grad Jeruzalem, jer je u njemu On ne samo živio, naučavao, čudesa činio i Presveto Otajstvo ustanovio, nego je tamo bio izdan po Judi i suđen, mučen, vrijeđan, popljuvan i na smrt osuđen i jer je kapljicama svoje svete krvi poškropio njegove ulice na križnome putu. Sveto je mjesto za nas i Kalvarija na kojoj se za nas na križu žrtvovao i svojom krvlju i smrću nas otkupio. Sveto je za nas mjesto i sveti grob njegov u kojem je njegovo izmu-

čeno tijelo počivalo i iz kojeg je treći dan slavno uskrsnuo. Ali to je sve bilo odavna, prije 1900 godina. A sada je najsvetije mjesto ono gdje je isti Bog sada prisutan, gdje sada stanuje među nama u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

»Evo šatora Božjega među ljudima, jer će stanovati među njima i oni će biti narod njegov i sam Bog će biti s njima.«

Ta velika istina zažarila je one vjerne duše koje su prve pokrenule misao osnivanja Društva za sveudiljno klanjanje Presv. Oltarskom Otajstvu. Ta ista velika istina zagrijala je srca i onih vjernih zagrebačkih katolika i katolikinja koji su prije 70 godina pokrenuli osnivanje našega Društva za sveudiljno klanjanje i na današnji dan primili potvrdu svojih pravila od blage uspomene nadbiskupa zagrebačkog, kardinala Jurja Haulíka.

Društvo je raskriljenih ruku primljeno od Družbe sestara milosrdnica i u njihovu je samostanu našlo dom i krov svoj. Crkva sv. Vinka postala je crkvom sveudiljnog klanjanja, a sestre milosrdnice revne saradnice Društva.

Naše Društvo za sveudiljno klanjanje živi već sedamdeset godina sa Isusom Kristom i za Isusa Krista u Presv. Oltarskom Sakramentu. Taj život se razvio u tri pravca. Prva mu je bila zadaća: Bogu među nama treba se klanjati. Druga: Šatore njegove treba dostojno uresiti. Treća: K Otajstvenome Bogu treba privesti besmrtne duše koje lutaju stazama života.

I Zadaća je Društva: B o g u m e đ u n a m a t r e b a s e k l a n j a t i.

Na Gori Horeb vidio je Mojsije kupinu gdje gori, a ne sagorjeva. Ondje mu se javi Gospodin u plamenu ognjenom i reče mu: »Mojsije, Mojsije! Ne idi ovamo! Izuj obuću svoju, jer je mjesto gdje stojiš, sveta zemlja«. Mojsije zakloni lice svoje, jer ga je bilo strah gledati u Boga i pade

na koljena. Mi pred Presvetim Otajstvom ne moramo zaklanjati od straha lice svoje, nego s ljubavlju gledamo na bijelu hostiju u kojoj se skriva naš Gospodin Bog i na koljenima mu se klanjamo. Tako to radi Društvo za sveudiljno klanjanje već sedamdeset godina. Kao grm kupine, koji gori, a ne sagorjeva. Sveudilj, neprekidno. Svakog zadnjeg četvrtka u mjesecu cijeli dan ovdje, u crkvi sv. Vinka. Od rane zore do navečer. U prvom redu kao počasna straža naše časne sestre, zatim članovi Društva za sveudiljno klanjanje i ostali vjernici.

Jedan gospodin, imenom Lavater, koji nije katolik, rekao je: »Kad bi mogao vjerovati da je Isus Krist prisutan u Presvetom Oltarskom Sakramentu, pao bi pred Njim na koljena i ne bi više ustao.« Mi vjerujemo i zato sveudiljno klečimo i klanjamo se i priznajemo otajstvenoga Boga među nama za Stvoritelja i apsolutnoga Gospodara svoga. Klanjamo se za sebe i za one koji mu se ne klanjaju i ne mare za njega i vrijeđaju ga i tako žive kao da nema šatora Božjeg među ljudima i kao da ne stanuje sam Bog među nama. Klanjamo se da naš Gospod ne bude sam i zaboravljen u šatoru svome. I dajemo mu zadovoljštinu za tolike uvrede koje On mora podnijeti u šatoru svome među ljudima. I prikazujemo mu pomirbene žrtve svete mise i sv. pričesti i molitve svoje i zahvaljujemo mu, što hoće ostati među nama.

Tu na podnožju oltara za vrijeme tihih ura klanjanja crplo je i obnavljalo Društvo za sveudiljno klanjanje kroz sedamdeset godina plamen vjere i ljubavi da bude kao grm kupine koji na Horebu gori, a ne sagorijeva i da zatim s tim plamenom u duši i izvan šatora Gospodnjega poradi za čast i slavu Euharistijskog Boga među nama. Tu na podnožju oltara u poklonstvenoj su molitvi sazrijevale svete odluke Društva, da poduzme snažne akcije protiv

kletve i nećudorednog odijevanja i plesa, i da iznese ime i slavu euharistijskoga Boga i u javni život. Tako vidimo Društvo, da propagira štovanje svetoga Ivana Vianeja, u Rimu, zatim kod nas u Varaždinu, na narodnim euharistijskim kongresima 1923 i 1930 god. u Zagrebu, gdje vodi na hiljade djece k stolu Gospodnjem. Tako vidimo naše Društvo, da propagira štovanje svetoga Ivana Vianeja, župnika iz Arsa i sv. Tereziju od maloga Isusa, te velike zaštitnike službenika šatora Gospodnjega, da i nama dade dragi Bog dobre svećenike, žarke revnitelje za euharistijskoga Boga među nama. Život Društva za sveudiljno klanjanje kroz ovih sedamdeset godina bio je dakle nesamo tiho klanjanje, nego i rad za euharistijskog Boga »da od istoka pa sve do zapada sunca veliko bude ime Gospodnje« među ljudima.

II Zadaća je Društva: Šatore Gospodnje treba dostojno uresiti.

Šator Gospodnji među ljudima stoji ne samo u kućnoj kapeli Svetog Oca Pape, ne samo u katedralama velegradskim, nego i u svakoj najmanjoj seoskoj crkvi, gdjegod živi narod Gospodnji. Ti šatori, ta stanovanja euharistijskoga Boga treba da su urešeni i dostojni Boga koji u njima stanuje. To osjeća svaka vjerna duša, a posebno to živo osjećaju oni koji mu se punim žarom svoje duše klanjaju. Te euharistijske duše ne mogu gledati, dok one same stanuju u palačama, da se njihov Bog i Gospod nalazi kao nekad u Betlehemu, u podrtoj štalici i dok se one oblače u skupocjene haljine, da se šator Gospodnji nalazi u bijednom ruhu prosjaka. Zato se i naše Društvo za sveudiljno klanjanje staralo neumorno kroz duge decenije da pomogne siromašne crkve, kako bi šatori Božji i među najsiromašnijim narodom bili dostojni euharistijskoga Boga među ljudima. Tko bi znao nabrojiti, koliko je naše Društvo za

sveudiljno klanjanje za ovih sedamdeset godina podijelilo kaleža i ciborija, monstranca, koliko misnica, pluvijala, vela, baldahina, koliko raznog bijelog rublja za oltare i svetu misu i druge crkvene obrede? Tko bi znao nabrojiti, koliko je novaca u tu svrhu sakupljeno? Tko bi znao nabrojiti, koliko je crkava nadareno ne samo u krajevima gdje žive katolici Hrvati, nego i izvan granica našega naroda i time omogućeno da se euharistijski Bog što dostojnije časti i proslavlja? Tko je ikada pogledao jednu jedinu izložbu crkvenih paramenata našeg Društva, taj je tek mogao da donekle shvati, kako se neumorno i požrtvovno tu radilo i koliko se učinilo. A ako spomenem da je Društvo za sveudiljno klanjanje za vrijeme svjetskoga rata nabavilo 14 prenosnih kapelica i poklonilo ih hrvatskim pukovima i da je 1929 god. prigodom zlatomisničkog jubileja Svetog Oca Pape Pija XI. poklonilo također jedan prenosni oltar za misije koji je Sveti Otac darovao nekom afričkom crnačkom mladomisniku, onda je pred nama potpuna slika toga velikoga apostolskog rada, s kojim je kroz 70 godina ispunjalo svoju drugu društvenu zadaću; da šatore Božje među ljudima treba dostojno uresiti.

III Zadaća je Društva: K otajstvenome Bogu treba privesti besmrtne duše koje lutaju stazama života.

Među onima koji se danas još ne skupljaju oko šatora Božjih ima ih mnogo koji bi pitali, kad bi pitati znali: »Učitelju, gdje stanuješ?« (Iv. 1, 38). Tim dušama pruža samaritansku ruku Društvo za sveudiljno klanjanje na periferiji Zagreba, kada u Domu Božje Providnosti skuplja djecu sa ulice, majke iz radničkih stanova i radnice iz tvornica da im pokaže i reče: »Eto, tu vam je Učitelj i vaš Spasitelj.« Katekizacija te vjerski zapuštene djece i dani sabranosti, priređeni za majke i tvorničke radnice, najsvježija su

grana na sedamdesetgodišnjem stablu Društva za sveudiljno klanjanje. Mukotrpan je to rad sakupljati i euharistijskom Bogu privoditi te besmrtne duše koje lutaju stazama života, mukotrpan pogotovo danas, kada su se urotile čitave legije zlih duhova da duše odvedu i otkinu od Isusa Krista. Ali je to ujedno i neizmjerno zahvalan rad i sasvim po srcu onoga Spasitelja koji na našim oltarima prebiva. Sâm sam na svoje oči gledao, kako gladno i žedno primaju te duše pouku da je Isus Krist živi kruh koji je s neba sišao za život svijeta. Kolike su duše već tako prošle kroz ruke Društva za sveudiljno klanjanje i kao nekada učenici u Emausu u lomljenju kruha prepoznale i u svetoj pričesti opet našle svoga Spasitelja. (Lk. 24, 30). Tako je izvršilo i vrši i danas Društvo svoju treću zadaću da otajstvenom Bogu privede besmrtne duše i da šatore njegove napuni narodom njegovim.

Eto to je i takav je bio život i rad Društva za sveudiljno klanjanje kroz 70 godina.

Stoga imamo mnogo razloga da danas od svega srca zapjevamo: Tebe Boga hvalimo. A euharistijski Spasitelj neka bude vječna nagrada svima mrtvim i živim članovima Društva za sveudiljno klanjanje i potporu siromašnih crkava.

Na koncu još jednu samo riječ.

Na euharistijskom internacionalnom kongresu u Dublinu godine 1932 bio je jedinstven i veličanstven prizor noćna iluminacija grada. Kod te sjajne iluminacije pojavile su se u plamenu reflektora na nebu kao vatrenim slovima ispisane ove tri riječi: Adoramus — Laudamus — Glorificamus. Klanjamo Ti se — Hvalimo Te — Slavimo Te.

Ja znadem da u Zagrebu ima i izvan Društva za sveudiljno klanjanje još mnogo euharistijskih duša, koje u sebi nose iste riječi ispisane plamenom vjere i ljubavi prema

euharistijskom Spasitelju: Adoramus — Laudamus — Glorificamus. Pitam ih u ovom svečanom času: zar se ne bi i one mogle i htjele po diktatu glasa svoje duše priključiti Društvu za sveudiljno klajanje i potporu siromašnih crkava da unesu i oni u Društvo svoj »Adoramus — Laudamus — Glorificamus«, i zajedničkim žarom i složnim silama potpomognu da se šatori Božji među nama što više ukrase i da se narod euharistijskoga Boga u što većem broju okuplja u tim svetim šatorima u kojima sam Bog stanuje među nama?

Takva vaša sveta odluka bio bi najljepši dar što ga može pružiti svome euharistijskome Bogu Društvo za sveudiljno klanjanje i potporu siromašnih crkava na dan svoje sedamdesetgodišnjice.

Molimo Te, euharistijski Bože, da potakneš vjerna srca zagrebačkih Hrvata katolika i svih ostalih Hrvata, da umnože i pojačaju Tvoje Društvo za sveudiljno klanjanje i potporu siromašnih crkava da se Tvoje euharistijsko Kraljevstvo još više i sjajnije proširi među Tvojim vjernim narodom i da se još snažnije iz mnogo više srdaca uzdiže glas i molitva: Adoramus, laudamus, glorificamus.

Klanjamo Ti se, Hvalimo Te i Slavimo Te! Amen.

2. Euharistija-Emanuel.

Euharistijska propovijed kod noćnog klanjanja.

Starozavjetni proroci spominjali su budućeg Spasitelja raznim nazivima. Ali najjednostavniji, pa ipak najizrazitiji i najsadržajniji je onaj kada ga nazivaju: Emanuel. (Is. 7, 14). Emanuel: Bog s nama. Taj mu naziv daju kao ime. I u tom imenu rečeno je vrlo mnogo. To ime sadrži i cilj do-

laska Spasiteljeva i neki osobiti način njegova bivanja među ljudima. On dolazi da bude naš Emanuel tj. naš Bog s nama.

A i na pragu Novoga Zavjeta isto tako ga naziva anđeo. (Mt. 1, 23.) On dakle i sam hoće, da mu tako bude ime. Mora, da mu je to ime bilo osobito milo i drago. Mora, da to ime imade neki osobito dubok smisao i da ono znači neku osobitu blizinu k ljudima i poseban način bivanja među ljudima. A u potpunom smislu postao je on naš Emanuel — u Presvetom Oltarskom Sakramentu.

I

I zaista: kao što je bilo utjelovljenje Sina Božjega jedan posve nov i poseban način blizine Božje među ljudima, tako je i Presveti Oltarski Sakramenat najsmjeliji vrhunac i najtajanstvenija kruna toga približavanja i prebivanja Boga s nama i među nama.

Kada vjeran katolik stupi u crkvu — da li je to malena seoska kuća Božja, ili veličanstvena gradska katedrala, svejedno je — u onome času, kada mu se pogled zaustavi na tihom svetohraništu pred kojim drži dan i noć stražu vječno svijetlo, ako poznaje samo mali katekizam, on pada na koljena, sagiba glavu na poklon, udara se u prsa i predaje se svetom čuđenju i zanosu zbog čuda, koje se skriva na oltaru, zbog čuda Emanuela-Boga s nama.

Ako pak u crkvu stupi u času kada se služi sv. misa i zamuknu orgulje, a glas zvonca u ruci ministranta i duboki poklon svećenika svima javljaju da je sada baš onaj sveti čas kada silazi Bog na zemlju u činu sv. petvorbe, da se baš sada obnavlja čista žrtva proroka Malahije i krvava žrtva Golgote, tada zavlada dušom vjernoga katolika osjećaj da se i on nalazi na Kalvariji na kojoj je i opet na poseban način Bog s nama. Crkva je u tome času ispu-

njena svetom tišinom Golgote, dok se iznad bijelog platna oltara opetuje na mističan način najpotresnija drama svjetske povijesti: darivanje Božanske krvi za spas svijeta.

A kad zatim i sam vjernik pristupi gozbi oltara te mu ruka svećenika stavlja na usnice prividno samo onaj mali bijeli kruh, a uistinu samoga Boga, svetinju nad svetinjama, tu veliku tajnu oltara i vjere, kroz srce mu struji uzvišena radost, a duša mu se kupa u neizrecivoj sreći. Jer pomisao, da on sada prima svemogućeg Stvoritelja beskrajnoga zvjezdovitog neba i velikoga kralja sudnjega dana kao svoga svake ljubavi najdostojnijeg gosta; pomisao da u tome času sam Isus Krist spušta svoju glavu na njegovo rame, na njegove grudi, a ruku svoju stavlja na njegovo srce i hrani ga svojim tijelom i napaja ga svojom krvlju; pomisao, da je sam živi Bog onaj koji se sada s njime potpuno sjedinjuje — recite, ne će li ta pomisao neizrecivo usrećiti čovjeka koji je okusio svu slast velike istine, da je Euharistija najsmjeliji vrhunac i najtajanstvenija kruna prebivanja Boga s nama i među nama.

Od pričesnog stola on se vraća na svoje mjesto klanjajući se Emanuelu-Bogu s nama, koji je potpuno postao njegov da naskoro zatim napusti crkvu i da se vrati na kamene pločnike nemirne ulice među svoje svagdašnje sitne brige i poslove. Ali u srcu svome nosi silnu snagu i sretnu tajnu. On je danas vidio drugi svijet i nadisao se drugoga zraka. U njemu su danas buknuli drugi plameni, u njemu su se zbivali veliki događaji koji daleko nadmašuju cjelokupni ostali vanjski svijet i život koji mu sada izgleda malen i sićušan kao kakav maleni nemirni mravinjak ili svijet patuljaka u pričama.

Zaista, šta je taj svijet, taj kržljavi svijet prema onome drugom sjajnom svijetu u kojem se daljine ne mjere kilometrima, niti vrijeme vijekovima, a koji se pred nama

otvara u čudesnim beskrajnim sferama Presv. Olt. Sakramenta? Emanuel — tu je Bog s nama i nas mora samo jedno da muči i boli: da pred tim Otajstvenim Bogom ne možemo dovoljno otvoriti oči svoje i zagledati se u njegove dubine, jer nam je razum kao krtica na tom svijetlu slijep, a srce nam je pretijesno za toliku blizinu i presiromašno da bude zaista dostojno stanovanja Emanuela, Boga među nama.

II

Ali nažalost, još nije prestala na zemlji ni vlast sotone. Ova je zemlja carstvo sotone i to je ostala i nakon otkupljenja Isusova svuda kamogod nisu još doprli blagi traci prisutnosti Isusove među nama.

A dan danas izbija još i na poseban način taj sotonski karakter zemlje na bijednom i bolesnom tijelu ljudskoga društva. A najstrašnija gnojna rana i najzaraznija guba na tome tijelu zove se boljševizam. Zaista, to je silazak samoga sotone na zemlju. Utjelovljenje Belzebuba u hiljadu i stotinu hiljada ljudi koji svetogrdno pogrđuju crkve Božje, oskvrnjuju čast žene i nevinost djevica, obeščašćuju redovnice, vješaju i ubijaju svećenike, gaze Presv. Otajstvo, kolju nevine ljude u gomilama, lome križeve i ruše oltare, rugaju se sotonskom zlobom svemu i bijesne kao opsjednuti protiv svega što je istinito, sveto i plemenito; protiv umjetnosti, mira, kulture, morala i vjere; protiv žene, obitelji i djece; protiv nacije, ljudske sloge i solidarnosti; protiv svega, štogod je djelo Božje na zemlji.

Euharistija je tako presveto, čisto i božansko blago, da ne može izravno poslužiti kao oružje u toj strahovitoj prljavoj borbi. Euharistijski Emanuel — Bog s nama — u toj se borbi nalazi samo u trpećem stavu. Jer baš njegova svetišta ruše, njegove kaleže satiru i njegove svećenike,

redovnike i redovnice gone, ubijaju, kolju najstrašnijom mržnjom ti krvnici sotone.

Pa ipak protiv te rušilačke svjetske zaraze i kuge boljševizma Euharistija je snažan lijek. I to u dvostrukom pogledu:

1 Euharistija je nebeska hrana koja odgaja velike borce i mučenike. Kao nekada, u doba progonstava prvih kršćana pod carevima Neronom, Decijem, Maksimilijanom i Dioklecijanom, tako i danas i u budućim vjerskim borbama koje mogu nadoći i koje mogu biti strašne, Euharistija je hrana i snaga protiv svake mlitavosti, protiv svakog straha i popuštanja i nestalnosti do samoga mučeništva.

2 Euharistija je najjača obrana protiv otrova samoga boljševizma. Ona odvraća od te strašne zablude. Ona imunizira vjerne duše od te zaraze. Tko je istinski shvatio veliku tajnu Emanuela i shvatio, kakve se nadzemaljske duševne sile u njoj skrivaju, koje ognjište plamene ljubavi iz nje izbija, tome nitko nikada, pa ni u strašnim urama mučenja i živog spaljivanja neće moći dokazati da je vjera opium i neznanje i puko praznovjerje. Tko je u svetoj euharistijskoj gozbi prislonio glavu svoju na grudi Isusa Krista, tko je ma i jedanput prinio usta svoja na rane Isukrstove da pije krv njegovu, taj je zauvijek imuniziran protiv svake sotonske laži, mržnje i zablude.

Zato i ruši boljševizam prije svega crkve. Jer dobro znade, gdje je Euharistija, tamo je ljubav, a gdje je ljubav, tamo carstvu mržnje nema mjesta. Gdje plamsa plamen vječnog svijetla, tamo ne može izbiti požar krvave revolucije i ne može nastati među ljudima međusobno klanje u ime klasne borbe. To su dva međusobno posve oprečna svijeta: svijet Euharistije i svijet boljševizma. Svijet lju-

bavi i svijet mržnje. Kraljevstvo Božje i kraljevstvo sotone. Kraljevstvo koje gradi i kraljevstvo koje ruši i uništava. Kraljevstvo međusobne ljubavi, koje ujedinjuje i kraljevstvo terora, koje razara.

Zato i nema boljševizam pravoga tla ondje, gdje vlada Euharistijski Emanuel. Samo u dušama koje su prazne, i u srcima koja su pusta, jer nema u njima Isusa Krista, može da uspostavi sotona prijestolje svoga kraljevstva. Samo ondje gdje ne grije žar njegove ljubavi, može u srcima da prohuja ledeni val bezbožnog terora. Samo ondje gdje ljudi više ne osjećaju u Euharistiji ljubav Kristovu, traže proleteri svoj spas u boljševičkim parolama.

Zato je Euharistija izvor snage i obrane ne samo za pojedinca i obiteljski život, nego mnogo više. U njoj nalaze i društvene napetosti svoje olakšanje i smirenje, kao i međusobno bratstvo čovječanstva svoju najjaču zaštitu. Drugi sistemi traže izlaz iz sadašnjega svjetskog društvenog sukoba u borbi i ratovanju, a Euharistija u bratstvu, izmirenju i ljubavi.

III

Emanuel — Bog s nama! Euharistija je uvijek bila, a ona je i u ovo naše doba ona tajanstvena sila koja privlači. Onaj magnet koji nas sakuplja oko svojih oltara.

Mi smo tako teški i teško pokretljivi kada se radi o duhovnim stvarima. I tako smo nezahvalni često i prema najočitijim dobročinstvima Božjim. Ali Presv. Oltarski Sakramenat, sa svojom magnetskom snagom, kao da tu našu nepokretljivost i bezosjećajnost svladava i ljude koji su prepuni zemaljskih misli priteže u velikim masama u svoj čarobni krug.

Taj nevidljivi magnet privlačio je ljudska srca već u ono doba kada je to značilo najveću opasnost, da će čovjek

biti progonjen, mučen i na smrt osuđen, ako se odazove privlačnoj snazi Euharistije. To je bilo u doba prvih kršćanskih progonstava kada su milijuni dali živote svoje, jer su ostali vjerni Emanuelu — Bogu s nama. Taj magnet privlačio je u srednjem vijeku kada su se podizali prvi tihi samostani i prve drvene crkve usred neprohodnih prašuma, kada su mladi pokršteni narodi putovali kroz pustinje, penjali se po visokim planinama, plovili morem prema magnetu — Euharistiji. Sjeverni plavi Germani, južni Crnci, ratoborni Slaveni, vatreni Romani traže Emanuela i kad ga nađu, oko njegovih šatora se smiruju i nastanjuju.

Euharistija je uvijek bila, a i danas jest nevidljivi, tajanstveni magnet koji privlači, sakuplja i usrećuje narode.

U tihoj zimskoj zori, snježnim putevima sa svjetiljkama u ruci žure se stotine vjernika na zornice; veseli ljudi modernih lječilišta i kupališta nedjeljom se uozbilje i sabranom pobožnošću pribivaju svetoj misi; ljudi ožalošćeni zbog smrti nekog svoga najbližeg i najmilijeg vraćajući se iz groblja u euharističkoj žrtvi traže za sebe utjehu, a za duše svojih dragih pokojnika olakšanje; mladići i djevojke, za čiju se nevinu dušu otimaju sotonske napasti, nježne žene i tvrdi muževi u kojima se pokolebala vjernost, euharistijskom se Emanuelu utiču i traže pomoć i zaštitu protiv bijesnih nasrtaja nagona i krvi i u nebeskom kruhu nailaze na pomoć i snagu da odbiju juriše napasti.

Zavirite u crkve u predvečerje blagdana, na prvi petak u mjesecu ili na blagdan Presv. Srca Isusova i pogledajte one duge redove ljudi koji se stiskaju oko ispovjedaonica i poput valova morskih talasaju se oko stola Gospodnjega kao nekada ona masa naroda nad kojom je Isus u Kafarnaumu izgovorio riječi: »Žao mi je toga naroda«, jer bijahu

kao stado bez pastira i zato im je sam postao pastirom i pašom, dajući im svoje vlastito tijelo za hranu.

I tokom vjekova koliko hiljada i milijuna napadnutih jaganjaca, zalutalih, napastovanih, progonjenih duša stupalo je tragom toga nevidljivog, tajanstvenog Pastira. Pasli su ti jaganjci i pasle su te ovce na njegovim zelenim sočnim pašama, jeli su tu euharistijsku hranu i pili euharistijsku tu krv Emanuela — Boga s nama. Čiste djevice i obraćeni grešnici, sveci i dobri, jednostavni vjernici, svi su oni privlačivom snagom toga Božanskog magneta uzdignuti na visine vjere i ljubavi.

O sveta Euharistijo, ti čarobni magnete duša naših otaca, djedova i pradjedova! O euharistijski Emanuele, Ti središte prošlih stoljeća, povijesnik vjekova, koji sakupljaš, podižeš, k sebi pritežeš i vežeš sve, koje si pozvao da slijede Tvoje evanđelje. Koliki su se po Tebi spasili! Koliki su se iz ralja pakla po Tebi izbavili! Kolike si ti izliječio, podigao, iz duševne smrti uskrisio, utvrdio, vodio i usrećio! Kroz tolike vijekove, u toliko gradova i sela, u toliko naroda i država bez broja! Iz svakog životnog doba, staleža i kulturnog nivoa!

Ti si i nas danas sakupio oko svoga prijestolja. I držiš nas oko sebe svojom magnetskom snagom te svoj noćni počinak za Tebe žrtvujemo. Da probdijemo ovu noć u Tvojoj blizini u molitvi, klanjanju, zadovoljštini i ljubavi. Mi vjerujemo i znademo da ovdje kuca puls vječnoga života, da ovdje bije Tvoje božansko Srce za milijune širom svijeta, a i za nas ovdje pred Tobom, o Emanuele, živi Bože među nama. Danas samo naslućujemo, a na sudnjem danu ćemo istom potpuno shvatiti i čuditi se, kako veliko blago si Ti nama svima, kakav nepresušivi izvor radosti, mira i izmirenja, olakšanja, obraćenja, sreće i spasa.

O sveta Euharistijo! Ti si nam most koji vodi u budućnost. U budućnost koja je nevidljiva, nedokučiva, ali sigurna budućnost. U budućnost vječnog svijetla, u sunčane, proljetne, cvjetne i sretne vječne gajeve. O čudesno Otajstvo, koje nas ne samo izgrađuješ ovdje na zemlji da mi bijedni atomi postanemo veliki, lijepi i Bogu dragi, nego kruniš naše ništavilo i ispunjavaš čeznuća našeg bijednog srca vječnom slavom i blaženstvom u nebu. O euharistijski Emanuele, podigni i privuci nas posve k sebi! Nauči nas da iznad svega tražimo i uvijek nalazimo potpunu sreću svoju u Tebi koji si u tome našao najveću radost svoju da živiš i prebivaš s nama, nevoljnim sinovima prosjaka i s djecom bijednih sluga i najamnika.

O Emanuele — Bože s nama! Amen.

NA MLADU MISU

1. »Narod te čeka...«

(Propovijed održana 15. VII. 1934.
u crkvi sv. Blaža u Zagrebu.)

Na podnožju oltara ove velebne crkve sv. Blaža stoji mladi svećenik spreman da se danas prviput popne stubama oltara moleći s psalmistom: »Pristupan k Božjem žrtveniku, k Bogu koji razveseli mladost moju«. Pred nama je mladomisnik koji je ovih dana primio sveti svećenički red i trostruku svećeničku vlast: učiteljsku da naučava narod Kristovo evanđelje, svećeničku da bude posrednikom između Boga i čovjeka i da prikazuje danomice svetu žrtvu Novoga Zavjeta za žive i za mrtve i pastirsku da vodi narod putem vječnoga spasa. Na rukama mu je još svježe sveto ulje svećeničkog pomazanja, u duši mu plamti oganj žive vjere. Mladenačko mu srce sagorijeva u ognjenom žaru Kristove ljubavi i ja mu u ovome svečanom času kličem: Popni se, dragi brate u Kristu, hrabro do žrtvenika i podiži u vis svete darove kruha i vina da prikažeš Bogu čistu žrtvu tijela i krvi Isusa Krista. A zatim pođi od oltara apostolskim zanosom na putu svoga svetog svećeničkog zvanja, jer znaj, da te narod čeka, narod željan istine i Božje milosti, narod željan utjehe i životnoga pravca, narod koji će sa svih strana pohrliti k tebi.

K Tebi će doći djeca čija nevina srca još nije opržio plamen grijeha da čuju, kako im govoriš riječi ljubavi Kristove: »Pustite djecu i ne zabranjujte im dolaziti k meni, jer je takovih kraljevstvo nebesko.« (Mt. 19, 14). Primi tu

dječicu očinski za ruku i vodi ih Isusu Kristu, najvećem njihovu prijatelju.

K Tebi će doći omladina. U njezinim žilama vrije topla krv u njoj kipi proljeće mladosti. Ona će doći k Tebi da joj pokažeš put pravoga života. I pitat će te omladina, kao što je pitao mladić iz evanđelja Gospodina Isusa Krista: »Učitelju, kakvo dobro da učinim da imam život vječni?« (Mt. 19, 16). I pitat će te, jer omladina ima uvijek mnogo pitanja: Šta treba da činimo da nađemo izlaz iz sadašnjeg teškog stanja i da izgradimo bolju sretnu budućnost? A Ti stisni bratski ruku toj našoj omladini, zagledaj se u njezine zažarene oči i reci joj istinu koju omladina traži, istinu, da se bolja i sretnija budućnost bez Krista, bez njegove pravde i ljubavi graditi ne dade.

K Tebi će doći, kao nekada k Isusu Kristu, i roditelji sa stotinu svoji hbriga i svi će od tebe tražiti utjehe i savjeta za sebe, za svoj obiteljski život i za svoju djecu. Ti ćeš sam stajati u životu, pa im svima budi ocem, zaštitnikom, savjetnikom, svećenikom, jer svaka je kršćanska obitelj po jedno svetište u kojem Ti imaš biti učitelj, svećenik i pastir.

K Tebi će doći, kao nekada Isusu Kristu Nikodem, one dobre poštene duše koje u srcu nose Boga, ali su plašljive i boje se da se i javno priznadu za učenike Kristove. — Ohrabri ih mladošću svojom da postanu javni učenici Spasitelja.

K Tebi će doći oni koji sumnjaju, koji pitaju kao Pilat: »Šta je istina?« To su duše koje razapinje dvojba i sumnja i zato mnogo trpe. A Ti ih primi milo i vodi ih k Isusu Kristu u kome jedino mogu da se smire.

K Tebi će doći oni, koji su indiferentni i lijeni, koji stoje po strani samo zato, jer čekaju da ih netko pokrene

i povede za Isusom Kristom. Mladošću svojom budi im vođom da ne ostanu nepomični, nego da se pridruže povorci kojoj na čelu već dvije hiljade godina stoji sam Gospodin Isus Krist.

K Tebi će doći oni koji su izgubili vjeru i koji govore s apostolom Tomom: »Dok ne vidim i ono što ne vidim, ja ne vjerujem«. Ne odbij ni ove, jer ni Isus Krist nije odbio Tomu, nego ih drži nježno i blago uza se dok ne kleknu i zavape poput Tome: »Gospode moj i Bože moj, ja vjerujem!«

K Tebi će doći oni koji su kao Petar Krista zatajili i ronit će suze i plakat će zbog svoga grijeha. Krist je oprostio Petru, oprosti i Ti njima.

K Tebi će doći grešnici, kao Marija Magdalena da traže oproštenje za svoj grešni život. I oni će pognute glave klečati pred Tobom i čekati dok im progovoriš riječi koje je sam Isus Krist toliko puta govorio na zemlji: »Uzdaj se, sinko, uzdaj se, kćerko, tvoji se grijesi tebi opraštaju; ustani, idi i ne griješi više.«

K Tebi će doći i oni najveći grešnici, kao što je bio desni razbojnik na križu, koji je u posljednjem času zavapio: »Isuse, sjeti se mene kad dođeš u kraljevstvo svoje!« (Lk. 23, 42). Ne ogluši se na taj vapaj tih najvećih nesretnika, nego ih privedi milosrdno u kraljevstvo Božje.

K Tebi će doći svi oni, koji pate: hromi, sslijepi, gluhi, nijemi, gubavi, bolesni i siromasi. Svi će vapiti k tebi. Daj da prohodam, da vidim, da čujem, da progovorim, da se očistim, da ozdravim, da se nasitim. A Ti ćeš u ruci držati sedam izvora milosti, sedam svetih sakramenata i pomoći ćeš im i liječit ćeš ih da duševno hromi prohodaju, duševno slijepi da progledaju, nijemi da progovore, gubavi da se očiste, bolesni da ozdrave, siromasi da se duševno okrijepe i nahrane.

Da, svi Te čekaju, narod Te čeka, Kristov narod Te čeka i svi će k Tebi prilaziti i tražiti će Te da svima budeš sve.

II

Predragi brate u Kristu! Svima ćeš sve biti, a koja će Ti biti nagrada za tu veliku žrtvu? »Ego ero merces tua magna mimis — ja ću biti Tvoja velika nagrada,« reče Gospod. Onaj silni, jaki Bog, pred čiji oltar danas stupaš, onaj dobri Isus Krist, čije sveto tijelo i svetu krv danas kao čistu žrtvu Novog Zavjeta prviput prikazuješ, On jedini će biti Tvoja velika nagrada i nitko drugi.

Ti znadeš da je jednoć deset gubavaca došlo k Isusu da ih očisti. Isus ih je sve očistio. A znadeš li, koliko ih je došlo, da mu se zahvale? Jedan jedini. Ne očekuj ni Ti dragi brate od ljudi nikakve zahvale, ni priznanja, ni nagrade; traži to jedino u Isusu Kristu čijim si svećenikom postao.

Kada se u naučavanju i pripovijedanju riječi Kristove umoriš, taj će umor biti Tvoja nagrada. Kada se u ispovijedaonici utrudiš, taj će trud biti Tvoja nagrada. Kada Ti ruka smalakše u dijeljenju svete pričesti, ta smalaksalost će biti Tvoja nagrada. Kada usred dana moraš da prekineš ono što radiš i da se požuriš bolesniku, kada u pola noći moraš da prekineš san i da potrčiš k onome koji umire, ta će žrtva biti Tvoja nagrada. Kada umirućem zaklopiš umorne oči, to će biti jedina Tvoja nagrada. A kada bijedni pokuca na Tvoja vrata i zaprosi za milostinju, a Ti s njime podijeliš posljednji dinar i zadnju koricu kruha, to će Ti biti plaća.

A ako te budu sumnjičili, ponizili , nepravedno osudili, ogovarali, oklevetali, napadali i progonili, znaj, to progonstvo bit će Ti jedina plaća i nagrada zato, jer si svima sve postao.

Istina, vidjet ćeš Ti i sunčane oči nevine djece i iskrene suze pokajnika i to će Ti biti nagrada. Ali zapamti dobro: dok će ti trnovita kruna svakojakih duševnih patnja i neprekidna borba sa samim sobom i sa svijetom oko sebe i samozataja i često pregorko samoodricanje biti svakdanjim kruhom, tople oči djece i suze pokajnika bit će Ti samo rijetka praznička radost.

Pa opet, ne boj se! Kao paljevnu žrtvu stavio si svoj život na oltar. A ja Ti velim da je za Isusa Krista vrijedno raditi, trpjeti i pregarati. On i njegova istina i njegova ljubav sve će to nadoknaditi. Što više budeš za Krista radio, trpio, sebe posve dao, tim si sigurniji njegova obećanja: »Ja ću biti Tvoja velika nagrada«.

III

A sada pristupi, dragi brate, k oltaru svetom i primi onaj bijeli kruh i čisto vino i prikaži nekrvnu žrtvu Isusa Krista i moli . . .

Moli za vrhovnu glavu crkve, Svetog Oca Papu, za sve crkvene poglavare, svećenike, redovnike i redovnice, a napose za onu braću svoju koja su Te danas dopratila do oltara.

Moli za svoje dobre roditelje koji su Te u svoj svojoj skromnosti opsipali ljubavlju svojom i otkidali od ustiju svojih, da Ti omoguće popeti se do svetog oltara.

Moli za svoju braću, sestre i rođake koji su vjerno uza te stajali do današnjega dana. Moli za svoj dragi hrvatski narod koji Te naučio da njegovim milozvučnim jezikom zboriš i njime kroz cijeli svoj život Boga hvališ i slaviš i evanđelje Kristovo propovijedaš.

A sjeti se u svojoj svetoj misi danas i mene koji Te svojim riječima pratim do žrtvenika Božjeg, da se i ja

danas ohrabrim mladošću Tvojom, te stojim i ostanem u prvim redovima boraca Isusa Krista.

Mi se, predragi Brate, svi borimo za Krista. Mi tražimo ljude, njihove besmrtne duše za Isusa Krista. Mi ne poznajemo nikakovih stranaka. Mi poznajemo samo ljude kršćane koji čvrsto stoje uz Krista, a to su naša braća i poznajemo takove koji su daleko od Krista, a to su naša zalutala ili izgubljena braća. Mi ne poznajemo neprijatelje koje bi morali pobijediti, nego znademo samo za slabe i nemoćne, za izgubljene i zalutale koje moramo spasiti. Jer mi smo jaki. U našim rukama je sila, i jakost, i snaga. U jednoj jedinoj svetoj misi više je sile, jakosti i snage, nego ma u kojoj manifestaciji i zborovanju mase ljudstva, više nego li u legijama naoružanih vojnika. Na našim se oltarima Isus Krist bori, umire i pobjeđuje danomice nebrojeno puta. Predragi Brate! Mi se s Taborskih visina naših oltara borimo, umiremo i pobjeđujemo s Kristom. Tko nam dakle može išta na ovome svijetu? Naša nesloga i vlastito izdajstvo jedini su neprijatelji koje moramo pobijediti. A tog jedinog neprijatelja mi satiremo ljubavlju koja izvire iz probodenog srca Kristova.

A u toj borbi koju vodimo s naših bijelih oltara:

»Ne moli od Krista crven grimiz časti,
Niti raskoš blaga, niti snagu vlasti.
Samo jedno moli, samo to Ti moli
Da Mu služit smiješ, da Ga žarko voliš
I da dani Tvoji prema Njemu lete
Zaljubljeni kano čiste himne svete.
Da se za čast Krista i boriš i stradaš
A jedinoj plati da se od Njeg' nadaš,
Pa da kao vitez iz davnih vremena
Ti za Krista mriješ srca sto put probodena.«

(Izidor Poljak: Molitva.)

2. Zašto je svećenik na svijetu?

(Govor održan 17. VIII. 1938.
u Zagorskim Selima.)

Naše se drago Hrvatsko Zagorje zaodjenulo danas u svečano ruho. S njegovih bližih i daljnjih pitomih proplanaka dohrlilo je amo staro i mlado. A zašto? Da li je to neki velikan ovoga svijeta koji vas je ovamo sabrao? Da li je to neki znameniti događaj ove zemlje koji vas je ovdje sakupio? Ne!

Jedan malen đak otišao je prije mnogo godina iz ovoga svoga rodnog kraja i danas se vratio. Otišao je kao malen đak, a vratio se kao svećenik. I stao je danas pred žrtvenik, da prviput prikaže Trojedinome Bogu svetu žrtvu Novoga Zavjeta za žive i za mrtve i da zatim svu mladost svoju i sav život stavi u službu Gospodina Boga za vas, jer on je tijelo od vašega tijela, krv od vaše krvi, srce od vašega srca, sin ovoga Hrvatskoga Zagorja. Da živi ne sebi, ne ocu i majci, ne bratu i sestri, ne ovome svijetu, nego da živi i služi jedino Bogu na duhovnu korist, na vremenitu i vječnu sreću svoga hrvatskoga naroda.

Pozdravi zato sina svoga, svećenika svoga ti drago Hrvatsko Zagorje!

Pozdravite ga plodne oranice i zeleni vinogradi; pozdravite ga tihe šume i šareno poljsko cvijeće; pozdravite ga ptice i potoci, a iznad svih pozdravi ga ti, dragi katolički Hrvatski narode. Pozdravi ga, jer on je tvoj sin, tvoj svećenik po obredu Melkizedeka.

Eto zato se danas zaodjenulo naše drago Hrvatsko Zagorje u svečano ruho, zato ste dohrlili amo svi vi, mladi i stari rumena lica, sjajna oka, razdragana srca i pobožne duše i okupili se oko ovoga žrtvenika da prisustvujete

prvoj svetoj neokaljanoj žrtvi koju će prikazati Bogu velikome vaš sin, naš današnji mladomisnik.

Dragi brate u Kristu! Negdje, jedamput čuo si šapat i poziv Božji u srcu svome: Dođi i slijedi mene. I kao nekad apostoli i Ti si se tome pozivu odazvao. Danas si na svome cilju. Tu stojiš pred nama kao svećenik Božji. Kao jedan iz legije časti Spasitelja svijeta sa žigom sv. reda na duši da kao izaslanik Božji čuvaš i svima dijeliš istine i milosti Razapetoga Isusa Krista.

I

Zašto je svećenik na svijetu?

Sakramenat ženidbe čuva i dijeli za nas blagoslov Stvoritelja za naravno rođenje čovjeka. A sakramenat svećeničkog reda čuva i dijeli milosti Spasitelja za vrhunaravni preporod čovjeka. Kao što se čovjek od čovjeka rodi u kraljevstvu prirode, tako treba da se čovjek po čovjeku i preporodi u kraljevstvu milosti. A oci toga u duhu preporođenog čovjeka jesu svećenici, kao djelitelji Božjih tajna i službenici Isusa Krista. Isus Krist dao je nalog i vlast da se obnavlja nekrvna žrtva posljednje večere jednoj maloj četi apostola, a nije taj nalog bacio kroz prozor puku jeruzalemskih ulica. Svećenik je dakle po Bogu izabran i odabran službenik da bude posrednik između Boga i čovjeka, da kao »drugi Krist« radi na vječnom spasavanju neumrlih duša. Jer isti Gospodin Bog koji je uz šest radnih dana stavio sedmi dan kao dan Gospodnji; koji je među skromne seoske kućice i velebne gradske palače stavio crkvu kao kuću Božju; koji je među narodne pjesme uvrstio hvalospjeve psalama kao pjesmu Gospodnju, taj isti Gospodin Bog postavio je u red raznih zvanja i zanimanja i raznih staleža svećenika kao pomazanika Gospodnjega.

Svećenik je zato čovjek iz milosti Božje, a ne iz milosti naroda.

Zašto je svećenik na svijetu? Zato, da svu vlast koju je primio u svećeničkom ređenju: vlast pretvarati kruh i vino u tijelo i krv Isusa Krista, vlast opraštati grijehe, vlast blagosivati upotrijebi u korist naroda; da pomazan i poslan propovijeda siromasima evanđelje; da čovjeku, koji se davi u grijehu, donese izmirenje s Bogom; da bude borac Božjeg zakona na zemlji; da bude širitelj Božje ljubavi među ljudima. Ključevi crkve i svetohraništa položeni su u ruke svećenika da bi otvarao jedna i druga vrata svima onima koji su sustali i koji su opterećeni, da otvori vrata koja vode u zlatnu riznicu Božjih milosti.

Vrhovi gora judejskih nemaju razloga da zavidno gledaju na goru Sion, gdje je postavljena rezidencija Svevišnjega, jer sa Siona silazi rosa i na gore Judeje, kaže psalmista. To znači da svjetovne i državne vlasti nemaju prava, ni razloga, da budu ljubomorne na crkvenu vlast, jer s visina križeva naših oltara i svetohraništa silaze milosti i blagoslovi i na rad i život naroda i države. A ako je to tako, ako je svećenik samo zato tu, da punim rukama dijeli narodu darove Božje, jasno je, da svećenikov rad nikako ne može dijeliti svećenika od naroda, nego mora svećenika s narodom najuže povezati.

Zato se pravi svećenik nikada ne može oholo i farizejski da izdigne iznad naroda i da kaže: Zar nije jedna loza u Efraimu više vrijedna od cijeloga vinograda u Abieseru? S običnim riječima: Zar nije jedan svećenik više vrijedan, nego svi ostali ljudi? Ne, to on nikada ne može da kaže, jer on predobro znade, da on može samo toliko milosti da dijeli koliko je sam od Boga primio i da je pomazan i poslan ne zato da mu služe, nego zato, da on služi svojoj braći koja su otkupljena krvlju Isusa Krista.

Mi znademo da je Spasitelj povratio vid slijepcu ne sa zvijezdom s neba, nego sa nekoliko mrvica prašine — zemlje. I bolesnoj ženi vratio je zdravlje ne rijetkim lijekovima, nego pomoću ruba svoje haljine. Svećenik je prah sa zemlje, od prašine rođen kao sva djeca Adamova, ali prah u ruci Spasitelja da otvori oči slijepcima. On je rub na haljini Isusa Krista da onima koji traže spasenje, dade spasonosnu silu Božju. (Kardinal Faulhaber)

Eto, to je svećenik i zato je svećenik na svijetu.

Tako pođi i Ti, dragi brate u Kristu, kao pomazanik Gospodnji, kao drugi Krist, kao izaslanik Božji i propovijedaj evenđelje i budi posrednikom između Boga i ljudi sa sv. žrtvom oltara naših i budi dijeliteljem svih milosti koje s tih oltara kao vrela žive vode izviru, i budi pastirom duša koje Ti valja voditi stazama života do vječnoga spasenja.

II

Dragi brate u Kristu! Svećenikom biti prva je i najčasnija služba. Ali zapamti da je ona uvijek bila teška, a pogotovo danas. Ti znadeš da je stari Šimun za maloga Isusa rekao da je On »znak, kome će se protiviti.« (Lk. 2, 34). A poznata Ti je i ona riječ Isusova: »Ako su mene progonili, i vas će progoniti.« (Iv. 15, 20).

Isus Krist je kroz svu povijest od dvadeset vjekova znak, kome se protive, a svećenik kao pomazanik Isusa Krista isto je znak, kome se protive radi Isusa Krista. Isusa Krista su progonili dok je bio kao čovjek na zemlji sve do smrti na križu, a njegove apostole i njihove nasljednike pape, biskupe i svećenike također su uvijek progonili, a progone ih i danas. Zato je svećenikom biti teško.. Ali za te dane veli Spasitelj: »Gledajte, da vas tko ne zavede.« (Mt. 24, 4.)

Kada dakle čuješ, da se dižu protiv Krista, da ga zbace s prijestolja njegovih oltara, Ti propovijedaj neustrašivo: »Ti si Krist Sin Boga živoga.« (Mt. 16, 16.)

Kada gledaš, kako nasrću na njegovu Crkvu, na Papu, biskupe i svećenike, Ti na sav glas govori: »Ti si Petar, i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata je paklena ne će nadvladati.« (Mt. 16, 18).

Kada vidiš, kako se sije tajno i javno, riječju i štampom otrov u narod i kako se gaze Kristove zapovijedi, Ti ne prestani sa snagom Sinajskih gromova doviknuti grješnome svijetu zakon Božji: »Ja sam Gospodin Bog Tvoj, drugih bogova ne imaj uza mene, ne ubij, ne sagriješi bludno, ne ukradi, ne reci lažnoga svjedočanstva na bližnjega svoga . . .«

Kada se svijet ori od poklika »Dolje oltari«, a borbeno bezboštvo ruši križeve, bombama baca u zrak oltare, u prah satire svetohraništa, u gomilama goni i kolje službenike Kristovih oltara, biskupe, svećenike, redovnike i redovnice i sve one koji su do kraja vjerni Kristovim oltarima, Ti ni tada ne kloni, nego uzdigni glavu i junačkim srcem pođi u boj na obranu oltara Kristovih, kome sav svoj život posvećuješ, pa morao i krv proliti i život dati. Ne zaboravi: Ti si znak kome se protive, koga progone kao što su Krista progonili.

Ali u toj borbi ne boj se! Uz Tebe je onaj Isus Krist koji je apostolima na uzburkanom moru rekao: »Šta ste bojažljivi?«, a za koga su ljudi u čudu govorili: »Tko je ovaj, da ga slušaju i vjetrovi i more?« (Mt. 8, 26-28.) Uz Tebe je onaj Isus Krist koji je na Uskrs preplašenim apostolima govorio: »Što se plašite i zašto sumnje nastaju u srcima Vašim?« (Lk. 23,38). Uz Tebe je onaj Isus Krist koji je rekao: »I evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka

svijeta.« (Mt. 28, 29). »Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi neće proći.« (Lk. 21, 33).

U Parizu mnogo se spominje ime jednog bivšeg župnika (Machiavelli) koji je napustio svoju župu sv. Augustina u centrumu grada i pošao u nova predgrađa grada Pariza da tamošnjem zapuštenom, nekrštenom i bezvjernom stanovništvu bude pravi misionar. Kada je prviput prolazio ulicama jednoga predgrađa (Saint Quen), neki ulični mladići napali su ga kamenjem. Jedan kamen pogodio ga u čelo i svećenikovo lice oblila je rumena krv. A on se bez riječi sagne, podigne sa zemlje onaj krvavi kamen i reče: »Hvala vam dragi prijatelji! Taj krvavi kamen ću sačuvati i obećajem, da će to biti prvi kamen one crkve koju ću među vama sazidati.« I održao je svoju riječ. Crkva stoji već odavna, a u njezine zidine uzidan je i kamen orošen krvlju toga odličnog svećenika.

Tako i Ti, dragi brate u Kristu! Ne straši se, ne boj se, ne štedi sebe, nego daj se potpuno za Isusa Krista. Daj mladost svoju, zdravlje svoje, znoj svoj, žuljeve svoje, trud svoj, krv svoju, život svoj kao što je sve dao, a daje i danas Isus Krist koji će danas prviput sići na Tvoju riječ na ovaj oltar. Sve to daj i uzidaj u zgradu Crkve Kristove, sve to uzidaj u vječni spas duša Tvoga dragoga hrvatskog naroda.

*

A sada pristupi i prikaži prviput onu bijelu hostiju, taj kruh sa žitnih oranica Hrvatskoga Zagorja, i prikaži vino koje je zorilo na trsovima ovih zelenih vinograda i vlašću svećenika Kristova pretvori ih u tijelo i krv Isusa Krista. Neka ta prva sveta žrtva Novoga Zavjeta bude Tvoja prva velika svećenička molitva za Papu, biskupe i svećenike Crkve katoličke. Prva velika svećenička molitva za sebe

samoga, za roditelje, braću, sestre, za svoj rodni kraj, za sav hrvatski narod. Kao nekada Isus na križu budi i Ti danas prviput tom svetom žrtvom posrednikom između neba i zemlje, između Boga i čovjeka. I ostani posrednikom do zadnjega daha života.

ZADOVOLJŠTINA ZA KLETVU

(Govor održan 4. IX. 1938. u Remetama kraj Zagreba.)

Došli smo iz našega dragoga Zagreba, iz modernog velegrada, u ovu sunčanu, svježu prirodu Božju. Došli smo iz naših uskih, zagušljivih stanova u ove široke, zračne visine. Došli smo iz naših radionica, tvornica, ureda, trgovina gdje smo se šest dana trudili, znojili i mučili za naš svagdašnji kruh, do ovoga svetišta Majke Božje Remetske. Došli smo k svojoj nebeskoj Majci, ali ne zato da kod majke na jedan časak odahnemo od jada i briga minulih dana i da joj se izjadamo, nego iz drugih razloga. Došli smo ne zato, da prosimo, nego da na ovome mjestu obavimo jedno veliko sveto djelo; ne da primamo, nega da dademo; ne da se tužimo, nega da sami sebe optužimo; ne da se radujemo, nego da plačemo. Došli smo, da se za sav svoj hrvatski narod složno udaramo u prsa sa riječima: naš grijeh, naš grijeh, naš preveliki grijeh; da nadoknadimo onu čast koju smo Božjem imenu oteli svojim grijesima; da dademo zadovoljštinu za uvrede koje smo nanijeli Trojedinome Bogu ispraznim izgovaranjem njegova svetog imena, psovkama, kletvama i proklinjanjem svojim.

Da, predragi moji, tužno je i pretužno, kako i koliko huli i bogumrskim kletvama i psovkama pogrđuje ime Božje savkoliki naš hrvatski narod. Kao da nije u sijevanju munja i grmljavini neba objavio Gospodin Bog na gori Sinaj svoju II zapovijed: Ne uzmi imena Gospodina Boga svoga ispraznol Kao da nije sam Gospodin Isus upisao u Očenaš svoju zapovijed: Sveti se ime Tvoje!

Naš je narod zaboravio na te zapovijedi i ohladnio prema imenu Gospodnjem. Njemu se ne mili riječ psalmiste: »Gospode, Gospodaru naš, kako je divno ime Tvoje!« On bezdušno gazi II zapovijed Božju, on pretvara svagdanju molitvu Očenaša: »Sveti se ime Tvoje,« u pogrdnu psovku i kletvu. On vrijeđa i pogrđuje Boga Oca koji je dao svoga jedinorođenog Sina da nas otkupi svojom krvlju; Boga sina koji je kao nevino Jagnje Božje svoju krv za nas prolio; Boga Duha Svetoga kome ta naša, krvlju Isusa Krista otkupljena duša, kao hram pripada; Majku Božju koja je začela i rodila Sina Božjega i svoje materinsko mlijeko u krv Sina Božjega pretvorila; svece Božje koji su krvlju svojom ili životom svojim dali vjeru za Isusa Krista ili koji opraše haljine svoje u krvi nevinoga Jaganjca; križ Kristov i oltare njegove na kojima se žrtva križa danomice obnavlja; svete sakramente u kojima se čovjeku dijeli milost Božja zaslužena na križu; Crkvu Božju, Papu, biskupe, svećenike, redovnike i redovnice i sve što je povezano s Bogom i imenom Božjim. Sa hrvatske zemlje, na hrvatskom jeziku podižu se najstrašnije, najgadnije psovke i kletve gore k nebu. Kad anđeli i sveci Božji pogledaju s neba na tu prljavu i odurnu poplavu psovke, kletve i proklinjanja i kad čuju naše glasove, onaj jezik, koji je znamenit po tome, da na najstrašniji način pogrđuje Veličanstvo Božje i blati i prlja vječnu ljepotu Božju, čini mi se, da se oni u čudu pitaju: »Koji je to jezik, taj strašan ljudski govor koji je po zvuku još ljudski, ali po sadržaju sasvim sotonski? Da li se i mole na tom jeziku, na kojem tako strahovito kunu, psuju i proklinju? Da li pjevaju na tom jeziku koji unaša u svijet glasove prokletstva paklenskoga? Da li taj narod ne uči i neki drugi jezik, na kojem će moliti kad mu je materinji jezik toliko obeščašćen, uprljan i svetogrdno unakažen? Ili možda misle da će tim jezikom

isprositi blagoslov i pomoć i zaštitu od kuge, glada i rata, od srdžbe, mržnje i svake zle volje, od nagle i nepripravne smrti?« Eto, to su ta teška pitanja na koja valja dati odgovor, a odgovora nema.

Vrlo dobro znadem da se psovalo i klelo i ranije, u doba naših pradjedova. Ali tada je kletva bila najstrašniji grijeh. Jer naši su preci drugačije mislili o psovki, kletvi i proklinjanju. Stari nam rukopisi kažu da su hrvatski Staleži i Redovi god. 1563. stvorili zaključak koji donosi kazne za psovke i kletve. Tu se kaže da je određeno, da se takovi ljudi koji budu proklinjali Stvoritelja Boga, krst i dušu i drugačije slično.. za prviput se javno izbiju, za drugiput neka se izbatinaju, a za trećiput neka se kazne kako se kazne sami ubojice i ostali zločinci. A oni koji čuju psovku i ne tuže, neka se kazne globom od tri marke. A god. 1756. hrvatski sabor obnavlja tu odredbu iz god. 1563. Sabor veli da se ljudi ne žacaju izbacivati strašne psovke i kletve ne mareći za strah Božji i za grižnju savjesti. I jer se ovom groznom uvredom Veličanstva Božjega izaziva pravedna srdžba Božja, da se obnovi članak 42 zajedničkog sabora od 1563 god. i da se ona tamo određena kazna neoprostivo provede.

Isto i naši stari dalmatinski gradovi kao Dubrovnik, Split, Trogir, Skradin i Korčula donijeli su u svojim vijećima stroge zakone sa kaznama protiv psovača. Svi ti zakoni određuju kaznu u novcu, ili ako ne može platiti, jer je malodoban ili siromah, neka se priveže za stup, ili neka se metne u klade na trgu, ili neka se kazni šibama ili zatvorom. Da posebno spomenem zakon grada Skradina koji veli da su zločinačka usta koja psuju, i da je kao odmetnik koji opsuje Gospoda ili blaženu Djevicu, Majku Božju, ili kogagod od svetaca.

Eto tako su mislili o psovki i kletvi naši hrvatski pradjedovi i tako su je kažnjavali. A mi? Da li su i za nas zločinačka ona usta koja psuju i proklinju? Da li su kletve i za nas najgroznija uvreda Veličanstva Božjega? Da li i mi mislimo da su psovači dostojni svake kazne? Sigurno ne jer inače ne bi slušali i trpjeli tolike bogumrske psovke i kletve koje se iz ustiju hrvatskoga naroda kao iz prokletog pakla podižu protiv svega što je Božje, te izazivaju uvriježeno Veličanstvo Božje da ispruži ruku svoju, te da udara po nama, da se bregovi tresu.

Da i to je ono što nas muči, pritište kao golema gora, što nam stid tjera u obraze i mi se i ne usudimo podići oči ravno k nebu i nemamo hrabrosti izravno zavapiti k Bogu za milosrđe za naš hrvatski narod, već evo dođosmo do Marije, do naše Remetske Gospe, jer tu se osjećamo zaštićenima pred zasluženim gnjevom Božjim i tu imamo više odvažnosti da dademo svoj veliki narodni »Confiteor«: naš grijeh, naš grijeh, naš preveliki grijeh, da dademo nadoknadu imenu Božjem za otetu čast, da dademo zadovoljštinu za sve strahovite uvrede nanesene Veličanstvu Božjem.

Prikažimo zato trud i znoj svoj što ga uložismo u ovaj put do Majke Božje Remetske kao pokoru za grijehe, psovke, kletve i proklinjanja naroda hrvatskoga; prikažimo molitve i pjesme svoje u čast i slavu pogrđenog imena Božjeg; prikažimo ovu svetu žrtvu, sv. misu u kojoj se sam Sin Božji žrtvuje i svoju krv prolijeva na otpuštenje tolikih grijeha naših psovača; prikažimo svoje svete pričesti kao zadovoljštinu za tolike strašne uvrede što ih danomice nanose Bogu zločinačka usta hrvatskoga naroda.

A zatim po svijetlom primjeru naših hrvatskih pradjedova u boj protiv psovke, kletve i proklinjanja! U boj u svome domu, u boj izvan doma: u radionici, tvornici, kan-

celariji, trgovini, na ulici i trgu, u gostioni i polju, svuda u boj protiv te sramote hrvatskog jezika, a za čast imena Božjega! Neka se kod hrvatskog naroda opet povrati čast imenu Gospodnjem za koje veli sv. Pavao da se tom imenu ima da »pokloni svako koljeno onih koji su na nebu, i na zemlji, i pod zemljom i svaki jezik prizna na slavu Boga Oca: Isus Krist jest Gospodin.« (Filip. 2, 10-11).

A ti, predraga Majko, Majko Božja Remetska, pomozi ta naša nastojanja i zagovori nas i sav hrvatski narod kod Sina svoga Isusa Krista da nas ne odbaci, nego da nam se smiluje radi Tvoje materine ljubavi, jer mi smo tvoj narod, nesretan Marijin narod.

Ovdje dodajemo narodnu pjesmu:

NEBESA BI ZEMLJU KAŠTIGALA.

Vedro nebo zaplakalo,
Crnu zemlju pogledalo,
Što na zemlji ljudi čine
Psovajući Božje ime.
Kad se čedo porodi
I povoje ostavi,
Na noge se osovi.
Još se ne zna obrisat,
A zna Boga proklinjat.
Otac, mati, kad to čuju,
Svoje čedo ne popsuju,
Još se u tom naslađuju.
Vedro nebo govori:
»Bože dobri i mili!
Kako moreš gledati?
Ja ću ljude kaštigat,
Ja im ne ću kišu dat,
Ni rosice iz jutra.

Zemlja ploda ne će dat.
Što je živo, neka pati,
Il neka se k Bogu vrati!«
To slušala Marija,
Sveta Majka Božija.
K vedru nebu pogleda,
Pa Isusa ugleda.
Sina svoga molila,
Svete ruke sklopila:
»Nemoj, mili Sine moj!
Ti poštedi narod svoj!
Nisu ljudi jednaki;
Ima ljudi pravednih.
Oprosti im, slatki Sine,
Rad ljubavi materine!«
Kad to Sinak Majku čuo,
On ljudima oprostio.
O Isuse budi faljen!
Ti se zoveš uvik. Amen!

Čuo od neke prosjakinje i zabilježio Ivo Čokalić iz Doljanovaca u požeškoj okolici.

Objavio u zbirci: »Od svetaca Božjih« Juraj Lahner (Jeronimska knjižnica, Knjiga 346).

KRŠĆANSTVO I RAT

1. Napadaji na vjeru i Crkvu.

Obećao sam da ću kroz sve nedjelje ovoga mjeseca držati kratke propovijedi o aktuelnoj temi: Kršćanstvo i rat.

Vi me shvaćate. Tema je posve savremena, jer jedna evropska velevlast ratuje u Africi. Taj rat je već izbacio, a još će izbaciti mnoga pitanja koja dodiruju vjeru, kršćanstvo i Crkvu.

Godine 1870 za vrijeme francusko-pruskog rata napisao je Ernest Renan, francuski slobodni mislilac, Davidu Friedrichu Strauszu, njemačkom slobodnom misliocu »da u blaženstvima Isusova govora na gori, a ni inače u evanđelju nema nijedne riječi koja bi obećavala nebo ratničkim krepostima«. Tim riječima je Strausz dodao: »Isto tako nema nijedne riječi u evanđelju u prilog miroljubivih političkih kreposti ili za ljubav prema domovini i uopće za građanske vrline«.

Renan, dakle, veli: »Evanđelje ne zna za ratničke kreposti«, a Strausz veli: »Evanđelje ne zna za mirotvorne političke kreposti.« Drugim riječima: dok Renan tvrdi da evanđelje Isusovo ne odgaja ratoborne junake, Strausz dodaje da evanđelje Isusovo ne odgaja ni miroljubive građane. I prvi i drugi napadaju i zabacuju evanđelje. A kada? U danima francusko-pruskog rata.

Beogradska »Politika« napisala je u svome božićnome broju od prošle godine (1934.) uvodni članak pod naslovom: »Za mir među narodima«. U tom se članku uglavnom

kritizira božićna poslanica Sv. Oca Pape o miru i veli se da je Sv. Otac mnogo zabrinut zbog daljnjeg naoružavanja naroda i zbog ozbiljne krize koju proživljuje kršćanstvo. I još dalje da je u evanđelju malo riječi o miru, ali je zato u njemu riječ o maču. »Politika« otvoreno dakle tvrdi, da je evanđelje više evanđelje mača, nego li evanđelje mira i uzaludno je pouzdanje Sv. Oca u kršćanstvo, pošto mase polagano otpadaju od Isusa Krista. U tom se članku išlo očito zatim da se vjera i Crkva prikažu kao potpuno nemoćne u očuvanju svjetskoga mira i da se tako ubaci zabuna među odane vjernike. Kada je taj članak napisan? U vezi s naoružanjima naroda prošle godine.

28 augusta 1935 godine preko mjesec dana prije nego što su stvarno započela ratna neprijateljstva između Italije i Abesinije, rekao je Sv. Otac jasno u svome govoru da rat koji ne bi bio drugo, nega osvajalački, bio bi očito nepravedan rat... nešto što je neizrecivo žalosno i strašno. S druge strane u Italiji govori se — veli Sv. Otac — da se radi o pravednom ratu, jer se obranbeni rat za osiguranje granica protiv neprekidnih i neprestanih pogibelji, za ekspanziju stanovništva i za obranu i zaštitu materijalne sigurnosti jedne zemlje sam po sebi opravdava. Na to Sv. Otac veli: »Ako postoji nužda ekspanzije, ako postoji također potreba da se obranom zaštiti sigurnost granica, mi ne možemo drugo željeti, nego da dođe do rješenja sviju poteškoća sredstvom koje ne bi bilo rat. Ekspanzija je fakat o kojem treba voditi računa, i pravo obrane ima granica i mjere na koje treba paziti da ne bi obrana bila kriva.«

Riječi Sv. Oca, izrečene još prije početka oružanog neprijateljstva između Italije i Abesinije posve su jasne. On veli: Osvajalački rat je sasvim nepravedan; rat zbog ekspanzije države i naroda, zbog zaštite sigurnih granica i

ekonomskih interesa još ne mora biti pravedan; obrambeni rat protiv nepravednog napadača jedino je pravedan.

To su jasne riječi Sv. Oca, a ipak čim je rat u Africi započeo, moglo se čitati u novinama, pa i u nekojim zagrebačkim listovima da je Sv. Otac za taj talijanski rat i da je čak blagoslovio oružje. Dakle mistificira se sa očitom namjerom da se stvori zabuna u redovima katolika. Takvih i sličnih napadaja na vjeru i Crkvu čut ćemo još mnogo i mnogo dok rat bude trajao.

Tako je govorio Sv. Otac 28 kolovoza 1935. A šta je rekao 7 rujna iste godine? Rekao je da se prijetnjama ne može sačuvati mir. Prijetnje mogu samo ugroziti položaj uzbuđujući duhove i na taj način čineći položaj sve težim i sve opasnijim.

Sv. Otac je muževno progovorio svoju riječ za mir. Ali te su riječi slobodozidarski listovi iskrenuli. Tako je laburistički poslanik Lausbury prešutio sve te riječi Sv. Oca, ali je izbacio tvrdnju, »da su se kršćani svih sekta udružili u posljednja četiri vijeka da podupru rat«. A komunistički list u Parizu »l'Humanité« pak najsmelije tvrdi da će italijansko-abesinski rat finansirati sam Papa.

Laži na sve strane. Kao nekada, tako i sada. U miru se kaže: katolička vjera, jer je internacionalna, ne može pomagati razvoj narodne svijesti i patriotskih kreposti. U ratu se kaže: vjera ne sprečava rat, nego huška ljude na krvoproliće. Ako je mir: vjera se istiskuje iz javnog života da ne bi mogla djelotvorno uplivati na odgoj naroda. Ako je rat: kriva je vjera, jer nije propovijedala ljubav.

I uvijek je kriva vjera, Crkva, Papa.

Zar ne bi moglo ovakvo lažno govorenje i pisanje nekoga od nas uzdrmati u vjeri? Da obranimo svetu vjeru i da se u njoj učvrstimo, to je cilj ovih naših propovijedi.

2. Evanđelje i vojnički stalež.

Sutra je dan mira i šutnje. Kako su se naše nade u svjetski mir izjalovile, najbolje vidimo iz toga što ovogodišnji dan šutnje i mira slavimo u danima kada ni sama Europa ne živi u punom miru. Italijansko-abesinski rat nam ponovno kaže da vječnog svjetskog mira na zemlji nema. Šta kaže o tome kršćanstvo?

Svjetski mir je normalno stanje svijeta koje stvara kulturu, blagostanje i svaku sreću. I evanđelje Kristovo je evanđelje mira, ali ono ne može da izbriše svaki rat sa lica zemlje.

Prva glava evanđelja sv. Mateja daje čovječje rodoslovlje Isusa Krista. U tome rodoslovlju imade mnogih imena velikih vojskovođa. Nad kolijevkom Sina Božjega ori se himna svjetskoga mira, pa opet malo iza toga ginu pod mačem nevina dječica Betlehema. — U danima njegova javnoga rada pada od mača glava njegova prijatelja i preteče sv. Ivana Krstitelja. On broji, mjeri vrijeme svojih noćnih molitava po vojničkim stražama i vojničku uru: prva — druga — treća straža itd. uzima u svojoj paraboli kao kontrolu za bdijenje slugu. Isus govori o legijama anđela koje bi Otac poslao njemu u pomoć kada bi to zatražio. Riječ apostola Tome: »Ajdemo i mi da umremo s njime,« najljepša je prisega vjernosti na zastavu vođe. (Iv. 11, 16).

Evanđelje znade za vojnička lica koja su isto tako daleko od kraljevstva Božjega kao što je daleko Pilat od Creda. Sjetimo se samo one divlje soldateske koja u dvorištu kasarne izvodi ono ruglo krunjenja Isusova sa trnjem. Ili, tu je straža pod križem koja baca kocku za plašt Isusov. Tu je i vojnička straža pred grobom Isusovim koja za novac taji uskrsnuće Isusovo. Ali evanđelje znade

i za svijetle vojničke figure. K Ivanu su na Jordan došli i vojnici, da čuju njegovu riječ i iskreno ga zapitaše: »A što da činimo mi?« I strogi prorok ih ne osuđuje. On im daje svoju ratnu zapovijed: »Nikome ne činite nasilja, niti koga varajte i budite zadovoljni svojom plaćom«. (Lk. 3, 14).

Kapetana iz Kafarnauma, skroz i skroz vojnika, naziva Isus pravim junakom vjere koji je, tako reći, vođa svih pogana koji od istoka pa do zapada imaju doći k Isusu. Krasan odgovor ovog plemenitog šefa kumpanije: »Gospode, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego reci samo riječ i ozdravit će sluga moj.« — čuje se i dandanas na svim oltarima kao liturgijska pričesna molitva.

Isto tako plemenita je pojava i kapetana pod križem. On je bio zapovjednik one čete i povorke koja je vodila Isusa na Golgotu. On je vidio majestetični duševni mir Razapetoga i dok su ga drugi ružili, on uzvjeruje i ima hrabrosti priznati da je to zaista bio Sin Božji. Imao je zapravo da posvjedoči smrt Isusa iz Nazareta, kralja židovskoga, a mjesto toga postaje vjerovjesnikom njegova kraljevstva.

Evanđelje dakle ne osuđuje vojnički stalež, pa prema tome ne proklinje a priori ni sâm rat. Jer vojnički stalež i rat tako su usko povezani da evanđelje ne može vojnike hvaliti, a sâm rat proklinjati.

Isus govori otvoreno o ratu kada kaže apostolima da će ih »predati na muke i ubijat će vas i svi će narodi zamrziti na vas poradi moga imena«. (Mt. 24, 9). A kad govori o sudnjem danu koji ima doći, on veli: »Čut ćete za ratove i glasove o ratovima... Tada će ustati narod protiv naroda i kraljevstvo protiv kraljevstva«. (Mt. 24, 6).

Evanđelje uzima dakle rat kao povijesnu činjenicu kao nužno zlo, ali jedino u svrhu da se obrani ono najveće blago, a to je mir.

Evanđelje ne znade za vječni mir na zemlji. Vječni mir može da postoji samo u kraljevstvu mrtvih i u blaženim legijama onih koji su u Gospodu odnijeli pobjedu tj. u nebu.

Ako dakle, i danas imade ratova, ti ratovi kao povijesni događaji ne znače slom kršćanskog životnog naziranja, jer je u evanđelju Isus samo apostolima i svojoj Crkvi obećao da će s njima ostati do svršetka svijeta, ali to isto obećanje političkom i nacionalnom miru na zemlji nije dao.

Evanđelje dakle znade za ratove kao povijesnu činjenicu. Da li kršćanstvo rat i opravdava, o tome ćemo čuti iduće nedjelje.

3. Evanđelje i rat.

Čuli ste prošle nedjelje da evanđelje govori o vojničkom staležu kojega ne osuđuje, pa prema tome nema u evanđelju ni direktne osude rata. Rat je za evanđelje činjenica koja postoji. On se povijesno opetuje i obnavlja. Pitanje je danas: Da li kršćanstvo rat opravdava?

U svojim divnim parabolama uzima Isus svoje primjere uglavnom iz miroljubivog zvanja poljodjelaca i života pastira. Pa opet triput govori evanđelje i o ratu.

I. Prviput u evanđelju sv. Luke (14, 31-32). Tu se naoružanje za rat i pohod na bojište uspoređuju sa polaskom u kraljevstvo Božje. »Koji kralj, kad pođe da se zarati s drugim kraljem, a da ne sjedne najprije i ne promisli, može li sa deset tisuća ići u susret onomu, koji ide na njega s dvadeset tisuća?« Smisao je ovaj: Kao što kraljevi dugo unaprijed promišljavaju da li će ratovati i dobro se na rat spremaju, tako treba da i vi pođete na najvažniji put u životu, na put u kraljevstvo Božje ne slijepo, ne nepromi-

šljeno, nego promišljeno i spremni. Ako bi ratno naoružanje, a time i rat sami po sebi bili u Isusovim očima nešto nemoralno i nepravedno, ne bi tada naoružanje i sam rat mogli poslužiti kao primjer za skroz i skroz moralnu obavezu po kojoj imamo služiti Bogu i boriti se za kraljevstvo Božje.

II. Drugiput se spominje rat u evanđelju sv. Mateja. (22, 2-7). Ovdje se rat pretstavlja kao kazna Božja. Parabola veli da je neki kralj poslao svoje izaslanike da pozovu uzvanike na svadbu svoga sina. Ali dok su se nekoji od uzvanika izgovarali praznim izgovorima, drugi su kraljeve izaslanike napali i pobili.« Zato se kralj razljuti, posla vojsku svoju i pogubi one ubojice i njihov grad spali.« U smislu ove parabole rat je sud i kazna Božja na onima koji su zlobno povrijedili vjersko-moralni red svijeta. Rat koji bi spriječio ili kaznio nepravdu, po ovome bio bi dopušten. Ni ovdje se ne hvali rat, ali se prikazuje kao velika kazna Božja. Dopušta se, dakle, mogućnost rata kao kazne.

III. U trećoj paraboli nastupa sam Krist u uniformi borca i time se daje puni pravni značaj rata po nauci evanđelja. U mesijanskim psalmima Starog Zavjeta nosi Pomazanik spasa opetovano »haljinu pobjedonosnog vojskovođe« koji se u blistavom ratničkom oružju penje na pobjednička kola i oštre strelice baca prema srcima neprijatelja svojih i daje da mu se pobijeđeni kraljevi klanjaju, a neprijateljske nacije satire (Ps. 44, 4-6; 71, 9-11; 109, 6); ili pak nastupa u haljini suca, koji sa željeznim žezlom brani svoja vladalačka prava i sa puninom svoje snage gazi narode kao što čovjek gazi grožđe u kaci. (Is. 63,1-6). U Novom Zavjetu promijenio je Pomazanik Gospodnji ime junaka sa imenom Spasitelja, ulogu vojskovođe sa ulogom dobrog pastira, ulogu čovjeka koji gazi grožđe u kaci sa ulogom milosrdnog Samarjanina. Ali jedanput se ipak i u

evanđelju spominje djelo otkupljenja kao borba jačega sa jakim. Dosada je sotona kao jaki knez vladao i upravljao svijetom, a kad dođe Krist kao jači od njega te ga nadvlada, uzme sve oružje njegovo, u koje se uzdao i razdijeli njegov plijen. (Lk. 11, 21-22; Mt. 12, 29; Mk. 3, 37). Nikada se ne bi Krist služio ovakvim izrazima i slikama uzetim iz borbe, rata, oružja itd. kada bi rat sam po sebi u svakom slučaju bio nepravedan i sličan razbojništvu. Gdje se bori pravda protiv nepravde, tu je i rat pravedan.

Zato moramo reći: Iz knjige radosne vijesti, tj. iz novozavjetnog evanđelja ne može se dokazati da je rat bezuvjetno nepravedan i sam po sebi zao. A time mu se priznaje da on može biti uvjetno i opravdan, tj. u nekim slučajevima i pravedan.

4. Kada je rat pravedan i dopušten?

Čuli smo prošle nedelje, da je Isus Krist u tri svoje parabole uzeo rat kao primjer za razne vjerske i moralne svoje istine iz čega slijedi da se iz novozavjetnog evanđelja ne može dokazati da je rat u svakom slučaju bezuvjetno nepravedan i sâm po sebi zao.

U svome završnom govoru o kršćanstvu i ratu postavljam ponovno pitanje: Je li rat uopće dopušten? Kako se može pred Bogom i pred svjetskom povijesti opravdati da narodi svoja sporna pitanja prepuštaju ubojitom oružju da ono odluči, makar se zbog toga pola svijeta pretvorilo u ruševine? Pitanje ne glasi: Je li ovaj ili onaj pojedini rat opravdan; a nije pitanje ni u tome, da li je svaki pojedini čin i svako djelo u ratovanju moralno dopušteno. Gdje se odluke tako naglo stvaraju kao u ratu, može napetost živaca da stvara djelo koje neće izdržati sud moralnosti, a da se uza sve to ne dira u pravnu stranu rata.

Pozivam duhove rata pred sud evanđelja da nam ta temeljna knjiga kršćanskog života dade odgovor na pitanje: Da li je rat sam po sebi pravda ili nepravda, da li on ima smisla, ili je sam po sebi ludost. Znači li dakle rat slom kršćanstva? Ili pak imade između te dvije sile evanđelja i rata miroljubivog sporazuma?

Normalno stanje svijeta i normalni način života među narodima je stanje svjetskoga mira. Rat je izuzetno stanje koje od vremena do vremena može da postane nužno, ali ta nužda rata može biti opravdana jedino kao sredstvo mira i to samo onda, ako su svi pokusi, da se neko sporno pitanje riješi mirnim putem, sasvim propali i državnoj najvišoj vlasti preostaje jedino rat da suzbije neku nepravdu ili da spasi jedno životno pravo narodnoga opstanka, bez kojeg taj narod ne može ostati. Zato dakle nijedan narod ne smije na sebe primiti rat koji se može izbjeći, ali mora imati hrabrost da primi rat koji se izbjeći ne može.

Duh osvajalačkoga rata koji bi se pokrenuo samo zbog rata i zbog imperijalizma ili militarizma u evanđelju nikako ne nalazi svoje opravdanje. To smo čuli. A tamo, gdje evanđelje dopušta rat, to ono misli samo na rat koji je obrambeni, tj. da narod, pošto drugačije ne može da suzbije nepravdu koja mu prijeti, ili da spasi jedno životno pravo narodnoga opstanka bez kojeg narod ne može ostati, ima pravo i dužnost da se oružjem brani. Dok pojedinac može da se iz vrhunaravnih razloga odrekne svoga prava samoobrane i onome koji ga je udario po desnom obrazu, da mu pruži i lijevi; ili da onome koji mu je uzeo košulju pruži i kabanicu; ili koji ga sili da pođe s njime hiljadu koraka, on ga slijedi još i druge dvije hiljade koračaja (Mat 5, 40-41) velim, pojedinac može da se toga prava odrekne zbog vječnosti u kojoj pojedinac navijeke živi; ali narodi koji žive samo ovdje na zemlji, ne mogu se odreći svoga

životnoga opstanka i iz te dužnosti narodnoga samoodržanja slijedi i dužnost samoobrane protiv svih onih koji su štetni za opstanak zdravoga narodnog života. Kad bi narodi koji imaju samo ovozemaljski opstanak, napustili svoja prava na život, značilo bi to samoubistvo, koje je u V. zapovijedi kao i u evanđelju zabranjeno. No time je ujedno objašnjeno i to, zašto je u Starom Zavjetu rat pozdravljen sa stalnim »Hosanna«. U Starom Zavjetu su dobra ovoga svijeta mnogo više naglašena nego li u »Očenašu« Novog Zavjeta i zato se u Novom Zavjetu rat za dobra zemaljskoga života stalno ne pozdravlja. I tako dolazi da isti zakon života daje i u vijeku evanđelja narodima pravo na naoružanu samoobranu, jer pravo na život sadržaje u sebi i pravo, da se taj život obrani a s druge strane blagosiva požrtvovnost pojedinaca u službi narodne zajednice sve do žrtve samoga života.

Ali dok su starozavjetni ratovi stajali u znaku krvne osvete: zub za zub, oko za oko, — imade Evanđelje jedan uzvišeni zakon koji traži, da neprijatelje čak i ljubimo. »Ali ja kažem vama koji slušate: ljubite svoje neprijatelje, dobro činite onima koji na vas mrze. Blagosivajte one koji vas kunu i molite za one koji vas kleveću.« (Lk. 6, 27-28).

Zar ne moraju učenici takova evanđelja isprazniti svoja oružja i oružje staviti uz nogu i zar se ne moraju zadovoljiti da u neprijateljsku zemlju šalju strjelice molitve? I ta zapovijed ljubiti neprijatelja vrijedi i u danima onoga rata za kojeg jedino znade evanđelje, u danima obranbenog, opravdanog rata. Mržnja koja uništava privatno dobro neprijatelja bez ikakve potrebe i koja slijepo divlja protiv nenaoružanog stanovništva, nije plamen sa oltara evanđelja.

Evanđelje je blaga vijest svima, što ju donese Spasitelj svijeta i ona rat ne blagosiva. Ali program Kristova mira u prvom je redu vjerski mir duše, jest život milosti i ljubavi, a ne politički mir svijeta. Krist je došao ne zato, da otkrije barut, da kao novi Makabejac svoj narod povede u ratovanje ili se inače umiješa u političke stvari država. On je navijestio mir ljudima koji su dobre volje, dakle mir, koji ovisi od moje dobre volje, a ne politički mir koji može zloban susjed svaki čas da naruši. Ali taj mir duše svakako je temelj socijalnog i političkog mira svijeta, pa ako ima rata na svijetu, to je samo zato, jer nema pravog mira ni dobre volje u srcima ljudi.

DVA TABORA

1. Mihajlo i Lucifer.

U današnje doba nije se lako čovjeku snaći. Svijet je otišao posve u rascjep. Nema toga životnog pitanja u kojem bi svi ljudi bili složni. Svuda se osjeća raskol, rascjep, svuda dva tabora. I to dva međusobno suprotna i neprijateljska tabora. Toliko neprijateljska da nam se čini, da su međusobno zauvijek nepomirljiva. I to stvara veliku zabunu među ljudima, jer ne znadu kojem da se taboru priključe i ta pometenost spušta se na one slabije sa težinom goleme gore kao crna avet i vodi ih u malodušnost, u očaj.

Ali treba znati da taj rascjep nije nov. I ta borba između ta dva tabora nije današnja i nije nova. Ona je stara i vječna. Ta je borba ispisana nadahnutim riječima i samome svetom Pismu. Sveti Ivan apostol i evanđelista u prvoj glavi Otkrivenja svoga opisuje da je vidio »Sina čovječjega, Krista Boga-čovjeka, obučena u dugačku haljinu i opasana po grudima pojasom zlatnim, gdje govori: »Ja sam prvi i posljednji i živi«. (Otkriv. 1, 13-18). A zatim je vidio »velikog riđog zmaja« koji je vrebao »da proguta dijete, sina, koji ima vladati svim narodima sa žezlom gvozdenim«. (Otkriv, 12, 3-5). I tu borbu opisuje ovako:

»I posta rat u nebu. Mihajlo i anđeli njegovi da ratuju sa zmajem. I zmaj ratova i anđeli njegovi. I ne nadvladaše i više im se ne nađe mjesta u nebu. Izbačen bi zmaj veliki, stara zmija, koja se zove đavao i sotona koja vara sav svijet, zbačen bi na zemlju i anđeli njegovi zbačeni biše s njim. I čuo sam glas veliki na nebu koji je govorio: Sad posta spasenje i sila i kraljevstvo Boga našega i vlast Krista njegova, jer je zbačen tužitelj braće naše, koji optužuje pred Bogom našim dan i noć.« (Otkriv. 12, 7-10).

U našim danima kao da se taj rat sa neba prenio na zemlju. Rat Mihajla sa Luciferom. Rat Krista koji ima vladati svim narodima sa žezlom gvozdenim, sa zmajem velikim, starom smijom koja vara sav svijet. Rat vjere sa bezvjerjem. Zar ne osjećate taj rat najprije u samima sebi? Rat istine sa laži, rat dobra sa zlim, rat milosti sa grijehom? Zar ne osjećate taj strašan sukob između ta dva tabora u tolikim pitanjima našega života: u pitanju braka, obitelji, djece? Taj nepomirljiv sukob u našem društvenom životu, u selu, u gradu, u državi? To nepomirljivo rvanje u socijalnim i ekonomskim pitanjima, u međusobnim odnošajima pojedinih naroda i država? Zar se ne ogleda ta borba dvaju svjetova u književnosti i umjetnosti? Zaista, na cijeloj fronti rat u kojem se dvije sile bore za prevlast.

I zar nije ta borba i nas podijelila u dva velika tabora? Na jednoj strani su oni koji slijede Mihajla, a na drugoj oni koji idu za Luciferom. U jednom taboru oni koji slušaju Sina čovječjega, Krista Boga-čovjeka koji je spasio svijet i idu za njim, a u drugom taboru oni koji slušaju velikog riđog zmaja, staru zmiju koja vara sav svijet i idu za njom. Na jednoj strani oni koji vjeruju, a na drugoj oni koji ne vjeruju.

Sada te pitam: A gdje si ti? Da li uz Krista ili uz velikog riđog zmaja? Ili možda u sredini? To znači drugim riječima uz zmaja, uz bezvjerje. Konture te borbe sve se oštrije zacrtavaju i sve jasnije dijele jedan tabor od drugoga. Dvije fronte, između kojih nema neutralne zone. Ili,

ili. Sredine nema. Koji još ne znadu, kamo pristaju, imaju se što prije odlučiti. Ili lijevo ili desno. Trećega nema.

Ali imam vam nešto reći. Kad dođe do potpune pobjede, kao na nebu, kad bude veliki riđi zmaj, stara zmija koja se zove đavao i sotona i koja vara sav svijet, pa i naš dragi narod, kad bude taj zmaj bezvjerja zbačen i pogažen i ovdje na zemlji, tada će se i na zemlji čuti glas veliki koji govori: »Sad posta sposenje i sila i kraljevstvo Boga našega i vlast Krista njegova, jer je zbačen tužitelj braće naše koji optužuje pred Bogom našim dan i noć«.

Eto to vam želim navijestiti u svojim slijedećim propovijedima: Spasenje je samo na strani Krista Boga-čovjeka koji je obučen u dugačku haljinu i opasan po grudima pojasom zlatnim, gdje govori: »Ja sam prvi i posljednji i živi. Ja imam vladati svim narodima žezlom gvozdenim«. Tu, na toj strani je i naše mjesto. Na strani velikog riđog zmaja, na strani bezvjerja je propast.

2. Lucifer laže.

Rekao sam u svome govoru od prošle nedjelje da je svijet otišao u rascjep na dva tavora. U tabor Mihajla i Lucifera. U tabor Krista, Boga-čovjeka i zmaja riđoga, velikoga, stare zmije koja vara sav svijet. Ukratko: u tabor vjere i bezvjerja. Rekao sam da je spasenje na strani Krista, na strani vjere, a na strani velikog riđog zmaja, na strani bezvjerja da je propast. A čini se, da se ta propast baš i hoće i zato se hotimice zaziva veliki riđi zmaj, stara zmija, koja vara sav svijet.

Seizmografi ljudskoga društva pretkazuju već više decenija jake trzavice i silne potrese u životu čovjeka i naroda na zemlji. I najbezbrižniji zastupnici staroga poretka obuzeti su danas crnim slutnjama i teškim strahovanjem

pred onim, što može i ima da dođe. Svi pokušavaju da otkriju rušilačke snage bliske propasti kako bi njihov prepad na vrijeme suzbili. Svi se trude da raznim socijalnim mjerama poprave životne prilike i podignu životni standard maloga čovjeka. Svi nastoje oko toga da uklone stare sisteme iskorišćivanja slabijeg u korist jačega. Svi ulažu mnogo napora da u dušama omladine odnjeguju čist i snažan plamen rodoljublja na obranu starih nacionalnih formacija. Ali sva ta nastojanja i svi ti napori ne rješavaju kobna pitanja današnjice potpuno, ako se ne kopa dublje i ako se ne stavi sjekira na sam korijen iz kojega tjera svaki nered, svaki kaos, svako zlo koje nas danas bije težinom željeznoga malja

Predragi! Korijen svakog nereda, rušenja, revolucije i svakoga zla je bezvjerje. Tko želi suzbiti rušilačke sile današnjice, taj neka se uhvati u koštac sa velikim riđim zmajem, sa starom zmijom koja vara sav svijet, koja je otac bezvjerja. Odvažna je to riječ koju su protivnici toliko puta pokušali suzbiti, pa opet je ona jedina istinita dijagnoza svih naših bolnih nevolja.

Bog je centar čitavog ljudskog života, kao što je i sunce centripetalno središte svega zvjezdanoga sistema. Uzmi sunce, i divan svijet zvijezda pada i nestaje. Uzmi vjeru u Boga, i sva socijalna djela pretvaraju se u silan kaos i ruševinu. Bezvjerje nužno vodi u propast, jer zaziva one duhove koji teže za rušenjem i jer suzbija one sile koje brane prijestolja i oltare. Bezvjerje zaziva na arenu Lucifera i tjera sa praga zaštitnika Mihajla. Gledajte samo ljudski život.

Čovjek koji se rodi u tihoj samotnoj uri, žuri se od časa rođenja pa do smrti i probija se i prodire u budućnost kao gorski potok što se baca bijesno u dubinu i sa silovitim šumom i bukom probija se od stijene do stijene

tražeći mirno korito. Tako prodire i čovjek od kolijevke kroz brze dane svoga djetinjstva i snagom diva probija se kroz stijenje bujne mladosti tražeći godine zrele muževnosti i ako je stigao u godine sijede starosti, on još ne staje, još je na putu, još upravlja svoje misli u daljinu. On traži. Šta traži čovjek? Jedno more da se u njega izlije, jednu puninu koja će ga potpuno obuhvatiti, ljubav koja će ga posve usrećiti. On traži beskonačnost, a beskonačnost je samo Bog.

Kao što ocean sebi privlači sve rijeke, bilo da one izviru u Alpama, u Kanadskim glečerima, u Brazilijanskim prašumama, svejedno je, tako je i Bog ono beskrajno more koje i nehotice i nesvijesno traže svi ljudi, bez razlike da li pasu ovce po visokim planinama, ili bacaju mreže svoje po azurnim vodama, da li su oni još nomadi, ili tvornički radnici, da li stanuju još pod šatorima istoka, ili uživaju blagodati kulture zapada. Jer sve duše traže svijetlo, a Bog je svijetlo. Sve teži grozničavo za lijepim i dobrim, a oboje se nalazi samo u Bogu u savršenoj mjeri. Sve duše čeznu za ljubavlju koja istinski usrećuje, a nigdje se ne nalazi ta puna sreća što je daje ljubav, već jedino u ljubavi Oca sviju ljudi. Zato je ispisala vjera sa plamenim slovima na horizontu svijeta onu veliku radosnu vijest koja glasi: »Hodite blagoslovljeni Oca moga i naslijedite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta!« (Mt. 25, 34). To puno posjedovanje Boga na drugome svijetu, to je cilj našega života na zemlji.

Ali došao je Lucifer, riđi veliki zmaj, stara zmija koja vara sav svijet i svojim lažima poče da gasi okrutnom rukom slovo po slovo na plamenom svodu neba dok ne postade tamna noć na horizontu. I kad je ugasnula i posljednja zvijezda vjere i kad sa zadnjom iskricom vjere utone u mrak i posljednji trag drugoga svijeta i budućega

vječnog života, tada ostade čovjeku samo još sadašnjost i on pokuša da u zemaljskom djelovanju i zemaljskom stvaranju nađe konačni smisao svoga života.

A da li ga je našao? O tome iduće nedjelje. Danas samo toliko: Veliki riđi zmaj, stara zmija koja vara sav svijet, ljuto je čovjeka prevarila:

3. Zemlja — jedini raj.

Čuli smo prošle nedjelje, da ćemo samo onda pronaći pravi uzrok svih onih zala koja nas dave, ako dublje kopamo, ako sjekiru stavimo na sam korijen iz kojeg neposredno raste svako zlo. A taj je korijen bezvjerje. To bezvjerje negira drugi svijet i briše sa neba napis koji je čovjeku objavio da je Bog smisao i cilj života.

Kad je bezvjerje izbrisalo u srcu čovjeka vjeru u drugi, vječni svijet, ostala je čovjeku još samo ova mala zemlja. I čovjek se bacio na nju kao što se mravi bacaju na svoj plijen. U teoriji čovjek nije bio na čistu oko toga što da zapravo počme s tom malenom zemljinom kuglom u tako kratko vrijeme ljudskoga života. Nietsche je govorio o tiraniji nadčovjeka koji jedino ima pravo da vlada na zemlji. Feuerbach je propovijedao kao cilj života užitak. Karlo Marks je postavio kao dogmu, da sav život treba i društveno i ekonomski nivelirati. Wundt i Paulsen su propagirali kao svrhu života progres kulturnog napretka. Tako u teoriji. Ali praktično svi su se u tome složili da život na zemlji ima da dade čovjeku što više koristi, što više užitka. A to je bilo i logično.

Jer ako nema drugog svijeta, ostalo je preteško pitanje: Zašto i čemu živi čovjek na zemlji? Za čim ima da teži čovječanstvo na ovoj malenoj zemljinoj kugli? I na to pitanje bio je samo jedan odgovor moguć: Ili, ili. Zemaljski

je život ili zato dan svakome čovjeku da svaki pojedinac u njemu nađe svoju punu individualnu sreću, ili pak živi svaki pojedinac samo zato da bude po jedna u redu onih stepenica, preko kojih ima ljudska zajednica da se penje u susret svoje veličine. I tako se kreću svi odgovori na to teško pitanje između egoizma i altruizma, između individualnog i socijalnog eudajmonizma.

Ali nemoguće je da smisao zemaljskog života bude u kulturnom napretku ljudske zajednice, jedino i isključivo u potpunom razvitku čovječanstva. Takovo mišljenje i naziranje bilo bi samo onda moguće, ako bi moglo čovječanstvo ovdje na zemlji da stvori nešto stalno i neprolazno. Ali mi znademo, jer tako nam govore i prirodne znanosti i isto tako uči i vjera da će ura svijeta jednoć stati, da će i posljednji čovjek jedanput prestati živjeti i da će se sve ljudske tvorevine jednoć raspasti. Čovječanstvo se dakle trudi i radi na babilonskom tornju koji će se raspasti, a ne na nebeskoj katedrali koja će sve oluje i bure preživjeti. Gdje su stare babilonske, egipatske, grčke, rimske i druge kulture? Jedva je po koji spomenik od njih ostao. Zar su se ti narodi trudili samo za te male spomenike? Struja kulture raspline se kao pijesak, a ne ostaje kao granit. Čovječanstvo gradi i gradi, a rezultat su samo ruševine. A zar bi to bio smisao i cilj ljudskoga života, da gradi samo ruine i da se čovjek na zemlji od rođenja do smrti toliko trudi i toliko pati za pusti ništa? Ne. To ne bi značilo razvitak, nego propast života. To nije afirmacija, već negacija života na najsuroviji način. A to je čovjek i uvidio. Uvidio je da se ljuto prevario u svojim nadama što ih je gradio na progresu općih kultura. Prevarila ga stara zmija bezvjerja koja vara sav svijet.

Pošto dakle rad i stvaranje za opće dobro ne može da riješi smisao ljudskoga života na zemlji, morao se cilj

života tražiti u sreći pojedinca. Ima neka vrst muhe koja živi samo od zore do večeri, dakle samo jedan dan. Takvu je ulogu dobio i čovjek na zemlji. Čovjeku nije drugo preostalo, nego da kao muha koja živi samo jedan dan, luta po beskrajnom svemiru i da se pri tome veseli svijetlu dana pri izlasku sunca, a pri zalasku sunca zauvijek da ugine. Zato je novi program glasio ovako: Dajte nam da jedemo i pijemo, jer sutra i onako moramo umrijeti. Sreća svakog pojedinca je bila parola za kojom je čovjek polazio. I pošto se samo jedanput živi, i pošto je smisao života jedino uživanje, posve je logično da je čovjek nastojao da iz zemaljskog života izvuče što više užitka. I tako je nastala luda jagma za vijencima i lovorikama slave, i mazao se čovjek opojnim mirisima, i oblačio se u skupocjeni purpur i svaki dan je držao velike gozbe. U tome svijetu preporučilo se čovjeku da se ne trudi više na nezahvalnom poslu građenja babilonskog tornja, nego da dođe na veliki svečani banket koji se priređuje za svakoga pojedinca. Ali se čovjek i tu ljuto prevario. Dok se je on podavao slastima velike gozbe, nije opzio da je tim načinom života probudio i odnjegovao strašnu hidru od osam glava koja će se u zgodnom času baciti na one koji sjede oko stola uživanja i da će sve one koji se dave u slastima ovoga svijeta svojim dugim i mnogim rukama podaviti. Zar nas ta hidra danas ne davi? Gostio se čovjek i mislio da mu je to puna sreća i smisao života, a danas imade toliko bijede u svijetu. Zar nije čovjek i tu ljuto prevaren? Čovjek se probudi iz svoga uživanja i spoznao je gorku istinu, da jedino što mu je ostalo, to je silno razočaranje. Morao je da gleda riđog velikog zmaja, staru zmiju koja mu se pakosno smije, jer ga je ružno prevarila. Njegov sjajni banket pretvorio se u strašan bankrot.

4. Jedini idol: Novac.

U dosadašnjim svojim govorima rekao sam, da je korijen svakoga zla na svijetu bezvjerje. Ono je odbacilo vječni život i ostavilo čovjeku samo zemlju i zemaljski život. Smisao toga zemaljskog života ne može biti ni opći napredak ljudske zajednice, niti vremenita zemaljska sreća pojedinca. A kad je čovjeku ostala jedino zemlja, on si je postavio nove ideale.

Novi ideali svijeta postadoše: sunčati se u vlastitoj veličini, opijati se u slavi, častima i pljeskanju mase, slavan postati zbog znanstvenih otkrića, pobijediti carstvo zraka i mora, do sitosti se naslađivati sjetilnim užicima. Te ideale nije se dalo, ni moglo ostvariti bez mnogo novca, bez velevlasti zlata. Riječi: čast, slast, vlast, slava, užitak budile su drugu strast: stjecanje zlata.

Božja je riječ kazala: Vladajte nad zemljom. I stjecanje zemaljskog blaga često je poslužilo čovjeku na sreću i blagoslov. Stjecanje probudilo je bezbrojne duhove koji su do tada bili u snu, u neaktivnosti i letargiji. Ono je proširilo stvaralačku snagu ljudskoga duha u beskrajne daljine. Dalo je inteligenciji i volji čovjekovoj nova krila. Stavilo je u pokret milijone besposlenih ruku da pretvore pustinje u divne kulture, da neplodne krajeve učine plodnima i tako je stjecanje postalo blagoslovom koji je doduše tražio napornoga rada, ali je dao i velikog napretka. Ali bezvjerje pretvorilo je blaogslov stjecanja u prokletstvo, jer je samo zlato proglasilo bogom svojim, da mu se klanja. I počela se obnavljati prestara povijest naroda židovskoga koji, pošto je odbacio Boga i njegov Sinajski zakon, počeo se klanjati zlatnom teletu. Jer tamo gdje je odbačena vjera i nada u život vječni, gdje se čovjek nema više bojati Boga, gdje imade samo jedan život, ovaj na zemlji, tamo je po-

žuda i strast za stjecanjem morala da izraste u beskrajnost. Jer onaj tko ovdje nije stekao zlata, taj je uzalud živio. Samo pred zlatom se otvaraju kapije sreće. Zato je postala lozinka: zaraditi, steći zlata, novca mnogo, što više, jer nikad ga nije dosta. Probudila se nezasitna glad za zlatom. I oni silni pokušali su da granice svoga bogatstva prošire u beskrajnost, da svoje škrinje napune preko vrha i više nego treba.

Ali ta glad jakih naišla je na neočekivane prepreke. Jer i onaj slabiji imao je neku svoju kolibu, svoju njivu, svoju radionicu, svoju trgovinu. Dok je vladala vjera, ovi slabiji mirno su stanovali pod svojim krovom, jer je vjera štitila njihovo zemaljsko blago zaštitnom ogradom i sve napadaje pohlepnih suzbila je onim zapovjedničkim: »Ne ukradi!« A bezvjerje je porušilo tu ogradu, jer je odbacilo tu zapovijed i predalo je slaboga na milost i nemilost silniku. Sila je proglašena za zakon, a gdje je sila najviša norma moralnosti, tamo nema mjesta za pojmove: ovo je moje, — a ovo je tvoje. I tako je bezvjerje brišući pravom sile razliku između mojega i tvojega, dovelo do ovih naših vremena velikih panama škandala, lažnih bankrota, do spijunaža u velikom stilu, do trgovine bijelim robljem, do najstrašnije prostitucije, do pronevjerenja raznih Kreugera, Stavyckija, falsifikatora mjenica, salonskih provalnika, do ubica ljudskih života u ime eugenike; ukratko, bezvjerje je dovelo do takvih vremena u kojima se za novac, za zlato sve prodaje: čast, stid, savjest, žena, dijete, vjera i domovina.

Ali svaka nepravedna akcija izaziva reakciju.

Negdje prije sto godina, početkom i prvom polovicom prošloga vijeka pojaviše se naoružane narodne mase koje su sa sela marširale prema gradu. »Šta tražite, šta hoćete, šta želite?« zapitaše ih silnici. »Mi hoćemo da dijelimo«,

odgovoriše oni. »Dijeliti«, to je svakako prvo za čim mase idu kad se pred njima negiraju Božja prava i objavljuju samo ljudska prava. »Dijeliti« ,tako se to ponavlja već sto godina.

Sveto Pismo znade za židovskoga kralja Ahaba koji je poželio vinograd svoga susjeda Nabota. A kad mu Nabot nije htio vinograd otaca svojih zamijeniti sa drugim vinogradom, ni prodati za novac, žena kralja Ahaba kraljica Jezabela dade Nabota lažnim svjedocima optužiti i kamenovati. I tada uze Ahab Nabotov vinograd. Ali se pojavi prorok Ilija, izađe pred Ahaba i reče: »Ubio si i tuđe prisvojio. Ovako veli Gospodin: Na onome mjestu gdje su psi lizali krv Nabotovu, lizat će i tvoju, a Jezabelu će psi izjesti«. Tako se i dogodi.

Tako se događa i danas. Gdjegod silnik, kao Ahab, nogama bez srca gazi prava brata svoga, tamo se podiže Nabotov glas protiv nasilja silnika, a ako usta Nabotova umuknu nasilnom smrću, tada viče krv Nabotova za osvetom i sjena njegova tajno se povlači i ne da mira onima koji mu učiniše nepravdu. Čovjek bi trebao da bude čovjeku brat, a ne sluga i zato se on podiže, revoltira na svaku nepravdu koja mu se čini.

Široki slojevi su sa sve većim ogorčenjem gledali kako ih prikraćuju veliki silnici, a sami se bogate. I ranije se čuo tu i tamo po neki revolt, po neka kletva i grčevito se stiskala pesnica malih protiv velikih. Ali tada je bila još jedna duhovna vlast koja je pomirno djelovala i ublažila opravdano ogorčenje onih kojima je učinjena nepravda, a to je bila vjera.

Je li nam sad jasno da je bezvjerje bilo ono koje je stvorilo velevlast zlata tzv. kapitalizam, i da je opet bezvjerje bilo ono koje je izazvalo mržnju i revolt milijuna Nabota? Pošli su za riđim zmajem, starom zmijom koja

vara sav svijet, i ona ih je dovela do idola zlata i prevarila ih je.

5. Proletarijat — glas protesta

Središnja misao mojih sadašnjih govora je ta, da je svemu zlu na svijetu krivo bezvjerje. U posljednjem govoru sam rekao da gdjegod se detronizira pravi Bog, tamo se javljaju demoni. A prvi je među njima mamon, bog zlata. Danas nastavljam.

Reakcija širokih masa bila je u tome što su one sa sve većim ogorčenjem gledale kako ih prikraćuju veliki silnici, a sami se bogate. Oni koji su se klanjali zlatnome teletu, bogu mamonu, mislili su da oni jedini imaju pravo i privilegij i monopol, da se rugaju starome Bogu i njegovu nebu i da pjevaju himne ovozemnoj kulturi i hvalospjev morala jačega. Mislili su da je to šlager samo za bogate i solo arija samo za više slojeve. Ali odlomci tih arija dopirali su iz parfimiranih salona i na bučnu ulicu, i na periferije radničkih masa i u tvornice među radničku klasu. I masa također zavoli pjesmu bogatih i njoj se dopala i ta simfonija o bogu novcu. I kad se u mramornim palačama ponovno intonirala ta melodija, masa je na ulici i sama prihvatila pjesmu i do kraja je otpjevala. Tako se koncerat velikih i bogatih završio u strašnom disakordu. Zar se nije i kod nas preporučilo narodu da u Boga vjeruje i drži njegove zapovijedi i tražilo se da se priprostom puku što više propovjeda Krista, a u isti čas se vjeru preziralo i odbacilo i živjelo se po Epikuru? A narod je uvidio tu dvoličnost i taj dvostruki moral i zatražio je imperativno svoja prava. Bio sam tada u Njemačkoj na studijama kada je spisateljica Matilda Reihardt Stromberg ljubavne afere Goethea opravdavala njegovom velikom dušom koja se teško mogla zadovoljavati. Tada je vođa socijalne demo-

kracije Bebel u svojoj knjizi »Žena« zapitao: »A zašto vrijedi to samo za velike duše, a ne i za ostale koji nisu velike duše i nisu mogli postati velike duše? Ako su mogli Goethe i njemu slični izabranici da žive po nagonu srca svoga, zašto osuditi kod drugoga ono isto što se u Goetheu slavilo kao veličina njegova? Zašto je razvratan život toga pjesnika predmet kome se sa bolesnom ekstazom dive milijuni ljudi, dok iste čine kod drugoga žigoše društvo sa imenom: nemoral?« Tako je pisao Bebel koji je inače u njemačkom Reichstagu javno rekao da on nebo prepušta vrapcima.

A ta aksioma »Ako vi — onda i mi« postaje uskoro lozinkom svega svijeta.

»Vi tražite« — tako je doviknuo još prije 50 godina jedan socijalist sa riječima Heinea ovim prorocima dvostrukog morala — »vi tražite od nas da nam haljine budu jednostavne, naš moral u samozataji, naša uživanja bez začina, a mi naprotiv tražimo ambroziju i nektar, purpurne haljine i skupocjene mirise, naslade i sjaj, ples nasmijanih nimfa, muziku i komedije kao i vi, ali mi to tražimo za sve ljude bez razlike«. Ali kako da se utaži razbuktala glad za svim ovim kada su sva mjesta na banketu svijeta zauzeli oni jaki i veliki i u njihovim hambarima nagomilane su sve zalihe?

Godina 1848 bila je puna raznih ustanaka. U mnoge gradove su tada ulazile naoružane narodne mase sa sela. »Šta hoćete?« pitaše ih mogućnici. »Dijeliti hoćemo«, glasio je odgovor. »Dijeliti«, to je svakako prva misao, koja se javlja u duši širokih masa. A da li će se ta djelidba moći izvršiti mirni mputem? Da li će se nastojati putem zakonodavstva da se udovolji svim zahtjevima onih koji traže i zahtijevaju? Jer razjarene, raspaljene mase nikad se neće moći zadovoljiti samo polovičnim i djelomičnim mje-

rama. Samo puna jednakost može da zasiti njihove želje i zahtjeve.

Tako je govorio i otac tih razdraženih masa, Karlo Marks, kada je rekao: »Do sada su malobrojni uzurpatori ekspropriirali narod, a sada će narod ekspropriirati uzurpatore«.

Eto tako se razvijaju prilike na zemlji kada se na mjesto Boga na gori Sinaj priznaje zlatno tele za božanstvo i njemu se klanja. Mamon — božanstvo novca izazvalo je drugi demon: bijes onih koje je mamon držao u svojim pandžama.

Vjera je tražila da se suprotnosti između jakih i slabih, između bogatih i siromašnih riješe mirnim putem i postavila je ograde koje imadu da štite i jedne i druge. Ona štiti od nasilja jakih siromahe, a isto tako štiti i palače imućnih od paleža i bomba malih. Ona traži od bogatih da u sirotama vide svoju braću, a sirotama zapovijeda da štuju ličnost i prava imućnih. Vjera podjednako piše i na ulaze sirotinjskih koliba i na portale bogataških palača riječ Božju: »Ne ukradi!«. I kao što je sam Gospodin Bog utisnuo znak na Kainovo čelo, jednako ispisuje vjera na čelu beskućnika i na čelu vladara i svih mogućnika drugu riječ Božju: »Ne ubij!«. A bez te autoritativne riječi Božje: »Ne ukradi« i »Ne ubij« i krade se i ubija se.

Mamon, lažni bog zlata, odbacio je obje ove zapovijedi Božje, a u znak protesta odbacio je obje te zapovijedi i proletarijat.

6. Bezvjerje — grobar svega

Vjera je postavila dvije obrane i za jake, i za slabe, i za bogate i za sirote. Te dvije obrane, ta dva bedema su V. zapovijed: »Ne ubij« i VII. zapovijed: »Ne ukradi«. Za svaku od ovih zapovijedi jamči vječni autoritet Boga, Go-

spodara neba i zemlje. Ali ako se Boga ne priznaje i time oduzme ovim zapovijedima vječna Božja sankcija, tko će onda da obuzda one demone koji se podižu kao oslobođeni sotone pakla?

A tko bi mogao da obuzda te demone?

Da li osjećaj odgovornosti? Ali kome će biti čovjek odgovoran, ako nema vječnoga Suca koji će sve bez razlike povući na jednaku odgovornost?

Ili je možda štovanje dužnosti i prava ona sila, koja će razularene mase zadržati u granicama reda? Tko ne priznaje Boga zakonodavca i vrhovnog Suca koji dužnosti nameće vječnim sankcijama, taj u pravu i dužnosti ne može da gleda drugo nego konvencionalne formule koje su nastale u neko doba, da se u drugo doba opet ukinu. Jer, kao što se često čuje, ako su pravo i dužnost samo tvorevina one vlasti koja vlada, tko će zabraniti i spriječiti da oni koji su još danas bez vlasti, sutra nasilno preotmu tu vlast i sebi stvore novu državu prema svojim interesima? Tko će spriječiti da na mjesto države kapitalista stave državu proletarijata i njegovu diktaturu?

Ili će možda toliko proslavljena plemenita humanost i bratstvo biti one parole koje će smiriti revolucionarne duhove? A da li poklonici mamona, zlatnoga teleta, iskazuju punu čovječnost i bratstvo prema onima malima i gladnima, sirotama, koje stoje pred njihovim vratima? Zar nije mnogo veći broj onih bogatuna iz evanđelja koji siromašnim Lazarima ni to ne dopuštaju, da sakupe one mrvice koje padaju sa njihova stola? Zar nije bezdušni moloh boga novca iskoristio radnu snagu i potkopao zdravlje i slabim ženama i nejakoj djeci nepravedno nametnutim teškim radom? A mogu li proleteri da gledaju na onih 10.000 viših slojeva kao na svoju braću, ili pak vide u njima samo svoje nemilosrdne ugnjetavače? Slabo će tu vrijediti humanost i bratstvo u očima onih koji te čovječnosti nikada nisu pravo okusili.

Šta će napokon suzdržati prevratničke duhove? Da li možda vojska i policija? Da, dajte vi vojsci puške, i topove, i mitraljeze, i aeroplane, i usadite vi u srce vojnika strah Gospodnji i oni će postati obrambeni bedem iza kojeg će državni poglavar i građanin u miru i bezbrižno živjeti. Ali iščupajte iz duše armija vjeru u Boga i osjećaj savjesti, te će armije postati najveća opasnost za sve koji vladaju.

Sjetimo se onih riječi koje je god. 1877 sa Ženevskog kongresa doviknuo socijalista Liebknecht Bismarcku: »Mi znademo da se puške i topovi pokoravaju onoj ruci koja ih drži. Ali te će ruke uskoro pripadati nama. Jer armije su sastavljene od sinova naroda, koji mi svojom revolucionarnom propagandom osvajamo. Da se željezni kancelar ne prevari, te svoje topove i puške okrene protiv nas. Kad osvane dan, okrenut će se same od sebe puške i topovi da satru neprijatelje socijalističkoga naroda«.

Tako je govorio taj socijalista prije 60 godina. Tada su se silnici i mogućnici svijeta smijali tako smionim riječima jednoga Liebknechta. Ali se za ovih 60 godina mnogo agitiralo tajno i javno i u građanstvu i u vojsci. A šta može pomoći ona vojska u kojoj više ništa ne veže vojnika na njegove vrhovne zapovjednike, ni autoritet koji mu se čini pustom despotijom, ni štovanje i ljubav koja se sistematski potkapa, ni zakletva koja se bez vjere u Boga zgrčila u pustu i praznu formalnost, ni zapovijed koju se shvaća kao pusto nasilje?

Zapamtimo: svijet ne spasavaju vojske nego savjesti. Savjesti koje glasno dovikuju narodima: »Dajte caru što je carevo«, ali u isto vrijeme opominju i silnike ovoga svijeta: »Dajte i Bogu što je Božje i ljubite bližnjega svoga kao samoga sebe«. Gdjegod se uništi ta savjest koja

ovako govori, tamo nastupa čovjek kao krvolok. Gdjegod nestaje savjesti, tamo se ovacije pretvaraju u revolucije.

Ali bezvjerje je ono koje potkapa savjest, i zato je bezvjerje grobar sadanjega društvenog reda. Jer tamo gdje bezvjerje na jednoj strani raspaljuje svom snagom sve najniže strasti i instinkte do životinjskog bjesnila, a na drugoj strani svijesno minira sve obrambene bedeme, tamo ne može nastati drugo do vulkanske erupcije rušenja, ubijanja i uništavanja. Tko misli da može i bez zapovijedi Božje »Ne ubij« i »Ne ukradi« bez straha u miru spavati, taj se ljuto vara.

Iz svega ovog slijedi: jedini grobar svega na svijetu jest bezvjerje.

7. Europa u pandžama Lucifera

Da li se sjećate kako sam prije sedam nedjelja započeo ovu seriju svojih govora sa riječima iz knjige Otkrivenja sv. Ivana apostola i evanđeliste: »I posta rat u nebu . . .«

Na te sam riječi nadovezao svoju konstataciju da se taj rat preselio u naše doba na zemlju i razdijelio svijet u dva tabora. Na jednoj su strani oni koji slijede Mihajla, a na drugoj oni koji idu za Luciferom. Na jednoj strani oni koji slušaju Krista i idu za njim, a na drugoj oni koji slušaju riđog zmaja velikoga, staru zmiju koja vara sav svijet, i idu za njom. Na jednoj oni koji vjeruju, a na drugoj oni koji ne vjeruju.

U idućim sam govorima istakao, da je bezvjerje izbrisalo sa obzorja neba onu riječ vjere: »Hodite blagoslovljeni Oca moga i naslijedite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta« i ostavilo je čovjeku samo ovu malenu zemlju kao jedini smisao i cilj života njegova.

I mnogi povjerovaše zmaju velikome, staroj zmiji koja vara sav svijet. I grdo su se prevarili. Prilike na svijetu nisu po receptu Boga i vjere, nego po receptu zmaja velikoga i bezvjerja. I sve nevolje svijeta iznikle su ne iz vjere, nego iz bezvjerja. Grdo se prevario čovjek u bezvjerju koje mu je ostavilo jedino zemlju, a život je čovjeka na toj zemlji ostao veliki »Ignoramus et ignorabimus«. Za svu bezbožnu znanost ne postoji samo onih 7 zagonetki svijeta koje nabraja Dubois-Reymond, nego i bezbroj drugih. Za onoga kome je ova zemlja sve, mora život biti veliki kaos bez smisla i svrhe.

Da dade barem neki smisao ljudskom životu na zemlji, izmislilo je bezvjerje i novo božanstvo i dalo mu je ime Mamon — bog novca. A to je božanstvo zarobilo sve slabe i sirote ovoga svijeta i svojim novim moralnim zakonom osnovalo je svoje carstvo. I nazvali su carstvo mamona kapitalizam. I nastade revolucija protiv toga carstva. I ustaše se nazvaše proleterima, a svoje buduće carstvo komunizmom. I služili su zmaju velikome i jedni i drugi. I odbacili su Boga s gore Sinaj i jedni i drugi. I pogazili su V. i VII. zapovijed i jedni i drugi. I nastade na svijetu sve ono zlo od kojega svi bez razlike sada trpimo.

Jedan je svjetski pisac još god. 1789., dakle prije skoro 150 god. u oči same francuske revolucije izgovorio ove znamenite riječi: »Europa će gorko iskusiti koje i kakve posljedice imade propast vjere i njezine kćeri morala«. I stara je Europa to gorko iskusila. Za tih 150 godina ubijeno je 17 što careva, što kraljeva, što predsjednika republika. Ubijene su dvije kraljice i dvije carice. Izvršeno je bezbroj krvavih atentata. A kruna je svega svjetski rat, ruska boljševička revolucija, razne strahovlade na svijetu i građanski rat u Španjolskoj. A šta će nam donijeti sutrašnji dan, to još ne znamo.

Izlilo se silno zlo na ovaj svijet, kao u dane općeg potopa. Širom su otvorene brane ne neba nego pakla. Poplava zla raste. Bedemi i nasipi ljuljaju se i tresu. Površni duhovi današnjeg vremena obećavaju u svojoj neozbiljnosti lak izlaz iz ovoga ognja i plamena, ali ozbiljniji duboko osjećaju kako je istinita izjava jednog belgijskog ministra koji je rekao: »Još nikada nije pratio cjelokupno čovječanstvo veći strah pred onim što može nadoći, od ovoga straha koji nas danas davi« (K. Jaspers). A i velika učiteljica naroda i života, povijest, budi nas iz karnevalskoga sna na strašnu zbilju sa poklikom: »U rovove, na nasipe i bedeme!«

Ne zavaravajmo se. Tko bi bio vjerovao deset, kakvih deset, tko bi vjerovao pet, čak i dvije godine ranije u mogućnost jedne revolucije kao što je bila francuska prije 150 godina, pa opet je ona postala strašna zbilja.

Dok sam 1912 god. boravio na studijama u Njemačkoj, stigla je usred ljeta sa oceana strašna brzojavna vijest Titanika, toga ponosa ljudskog uma, volje i kapitala. »Mi tonemo«, tako je dopirala kratka vijest sa umirućeg Titanika. Te su se noći putnici veselo zabavljali u raskošnim i blistavim salonima Titanika, obučeni u sjajne večernje toalete uz zvuke glazbe u veselome i bezbrižnome plesu. I u jednome času kada se tome nitko nije nadao, približio se u tamnoj noći nečujno i tajno jedan ledeni brijeg, udario u Titanik i probio mu korito. »Mi tonemo!« Strašna mora biti ta svijest u tamnoj noći u sredini nepreglednog oceana.

I mi tonemo. Europa tone. Tone vjera, propada obitelj, brak, omladina, javni moral, vjernost, poštenje i autoritet. Propada ne zato jer je kršćanska, nego jer je poganska. Propada, jer ju je prevario riđi zmaj, stara zmija koja vara sav svijet, potkopalo bezvjerje za kojim je Europa pošla.

»Mi tonemo«. Šta sada učiniti? Da li bježati? Da li se spasavati? Ne. Svi na palubu!

Titanik je tonuo. Ali nije htio da umre bez riječi. Kad je iščezla i posljednja nada da se brod spasi, svi padoše na palubi na koljena i uz pratnju glazbe zaori se pjesma:

»Bliže o Bože moj,
Bliže o Bože moj
K veličju Tvom!
Budi to stijeg i rijek
Življenju mom!«

Gdje izmiče prolazno vrijeme, čovjek se hvata za vječnost. Europa uči od Titanika. Bliže k Bogu — to neka bude i tvoje geslo. Vrati Boga i njegov zakon iz prognanstva. Gradi mu oltare i moli. Ne zaboravi nikad na riječi:

»Sad posta spasenje i sila, i kraljevstvo Boga našega i vlast Krista njegova, jer je zbačen tužitelj braće naše, koji optužuje pred Bogom našim dan i noć... Ja sam prvi i posljednji i živi«.

SOCIJALNO PITANJE

1. Biskupska socijalna poslanica.

Vama je sigurno poznato da su naši biskupi na svojoj konferenciji održanoj u Zagrebu početkom o. mj. (siječanj 1937) izdali zajedničku biskupsku poslanicu sa naslovom »Pastirsko pismo o gospodarskoj i socijalnoj bijedi naših dana«. Kao što i sam naslov kaže, raspravlja ova poslanica o onim teškim gospodarskim i društvenim problemima koja muče današnji vijek i današnji svijet. Poslanica je dakle sasvim aktuelna i vrlo važna. Vidi se to i po tome što su neki listovi zauzeli otvoren stav protiv nje, te je napadaju. Poslanica će se čitati u svim crkvama za vrijeme korizme. A ja ću, mjesto da Vam je ovdje čitam, održati po njezinu sadržaju cijeli niz kratkih propovijedi u kojima ću obraditi pitanja o privatnom vlasništvu, o gospodarskom liberalizmu, o kapitalizmu, o historijskom materijalizmu, o komunizmu, o obitelji, o pravednoj plaći radnika i drugim pitanjima koja su u vezi sa novim gospodarskim i društvenim redom koji se sada rađa u svijetu.

Danas ću kratko odgovoriti samo na pitanje: Zašto se bavi Crkva i ovakovim gospodarskim i socijalnim pitanjima? Zar nije njezina prvotna i jedina zadaća da se bavi čisto duhovnim pitanjima? Zar nisu svećenici, biskupi i papa postavljeni jedino »za ljude na službu Boga« (Žid. 5, 1), dakle za rad i brigu oko vaših duša, za vaše spasenje i vaš vječni život?

Život i svagdanje iskustvo nam kažu da pravi kršćanski život obično ne cvate u bogatim kućama, jer bogatstvo je trnje u kojem se moralni život lako uguši. Ali on ne

cvate niti u skrajnjoj bijedi, jer je bijeda pogodno tlo za svaki grijeh i svaki zločin. Pravi ćudoredan život razvija se i cvate jedino u sređenom i zadovoljnom staležu koji se ne utapa u prekomjernom bogatstvu, a i ne skapava u skrajnjem siromaštvu. A pošto je zadaća Crkve da privede sve ljude vječnom spasenju, ona mora podići svoj glas i pokazati svima i bogatima i siromasima onaj put koji vodi do njihove vremenite i vječne sreće.

Ta misao je vodila papu Lava XIII kad je god. 1891 izdao svoju znamenitu encikliku »Rerum novarum« o radničkom pitanju. Ta ista misao vodila je i današnjeg sv. oca papu Pija XI kada je 1931 god. izdao svoju encikliku »Quadragesimo anno« o novom gospodarskom i društvenom redu. Što je papa Lav XIII u XIX vijeku postavio kao temelj za rješenje socijalnog pitanja, to vrijedi i danas i to je papa Pijo XI potvrdio u XX vijeku i u svijetlu zadnjih 40 godina popunio, na naše prilike prilagodio i organski dalje razvio. U tome duhu je napisana i naša biskupska poslanica, u tome duhu ću i ja propovijedati.

Mi, propovjednici evanđelja, stojimo danas u unakrsnoj vatri i primamo prigovore, predbacivanja i napadaje sa dvije strane: na nas se tuže prvo industrijalci i uopće pretstavnici velikog kapitala i kažu da Crkva drži jednostrano sa radnicima i propovijeda protiv kapitalizma. Na drugoj strani ustaju protiv Crkve radnici i do iznemoglosti viču da Crkva drži sa bogatašima i pomaže kapitaliste. A ni prvi, ni drugi nemaju pravo. To ćemo dokazati u idućim propovijedima.

Kada Crkva pristupa rješavanju gospodarskih i društvenih problema, ona ne daje detaljni nacrt kako da se ta pitanja praktično i tehnički riješe, jer to spada na katolike svjetovnjake. Ono što Crkva daje za obnovu društva, to su u prvom redu načela, a u drugom redu pravi duh so-

cijalnosti. To je dosta malo, mislit će netko, a zapravo to je najbitnije. Crkva time što određuje temeljna moralna načela koja su bitni uslov dobroga i pravednoga gospodarskog i društvenog reda i što daje pravi socijalni duh, čini ljudskome društvu velike usluge.

Jedan francuski industrijalac, socijalni katolik, imao je sastanak u svome kraju s kolektivistima da upozna njihove »pravedne zahtjeve«. Ostali katolici su ga radi toga napadali, jer da »opći s ruljom i pokušava da je shvati«. Shvaćanje tih katolika nije kršćansko. Ono se potpuno protivi evanđelju. Mi ne smijemo zapasti u takve pogreške.

Neka Duh Sveti pomogne moje riječi, a neka rasvijetli i Vaša srca, da iskreno tražimo i nađemo pravu istinu u tim teškim pitanjima koja muče danas savkoliki svijet.

2. Šta je privatno vlasništvo?

Ako želimo temeljito raspraviti socijalno pitanje, prije svega moramo rastumačiti temeljni pojam privatnog vlasništva.

Šta je privatno vlasništvo?

Privatno je vlasništvo u subjektivnom smislu pravo neke osobe da raspolaže sa nekom tjelesnom (materijalnom) stvari tako, da ona pripada jedino njoj kao vlasniku i da su iz posjedovanja i upotrebe njezine sve ostale osobe isključene. U objektivnom smislu privatno je vlasništvo sama stvar koja je predmet prava posjedovanja. Da u objektivnom smislu ima privatnog vlasništva, to nam je svima evidentno. Ali, da li je privatno vlasništvo opravdano i u subjektivnom smislu, tj. da li je opravdano, da neka osoba imade isključivo pravo na neku materijalnu stvar, da ona pripada jedino toj osobi i nikome drugome, to je

pitanje, oko kojega se svi ljudi ne slažu, jer na različite načine shvaćaju sam postanak privatnog vlasništva.

Predstavnici legalne teorije tvrde da je privatno vlasništvo nastalo sa državom, jer je pozitivni ljudski zakon priznao pojedincu pravo na privatno vlasništvo. Predstavnici ugovorne teorije naprotiv tvrde da je vlasništvo u početku bilo zajedničko, a kasnije se sporazumno, ugovorno podijelilo na pojedince. Predstavnici evolucionističke teorije tvrde da je čovjek najprije lovio, zatim ribario, onda se bavio stočarstvom, a na koncu poljodjelstvom i po tom redu postao je i privatni vlasnik onoga što je ulovio, odgojio i obradio. Predstavnici komunističke teorije uče da je privatno vlasništvo nastalo nasilnim osvajanjem na osnovi sile jačega. Mi nemamo ovdje ni vremena, ni mjesta da uđemo u analizu tih pojedinih teorija o postanku privatnog vlasništva. Ali jedno želimo ovdje naglasiti: mi moramo odbiti svako mišljenje koje privatno vlasništvo smatra za jednu instituciju koja se temelji jedino na historijskom razvoju i koja je nastala pukim slučajem ili jedino izvanjskim hotimičnim uticajem putem državnog zakona, putem međusobnog ugovora, nasilja ili slično. Privatno vlasništvo je produkt historijskog razvoja, ali je u svojoj biti nužni produkt čovječje razumne naravi. Sama ta činjenica da se institucija privatnog vlasništva nalazi u manjoj ili većoj mjeri u svim vjekovima kod svih naroda, a etnologija nam govori da ga imade i kod primitivnih naroda, jasno svjedoči da privatno vlasništvo nije slučajnost i da se ono može samo tako shvatiti i rastumačiti da je razumna narav čovjeka koja je kod svih ljudi ista, uvela i sačuvala privatno vlasništvo. Prema tome privatno vlasništvo je uveo sam čovjek punom slobodom i to slobodom koja odgovara razumnoj ljudskoj naravi i onome naravnom moralnom zakonu koji se u čovjeku javlja putem savjesti.

I zato je subjektivno pravo čovjeka na privatno vlasništvo nužan postulat njegove razumne naravi i ono će ostati i morat će ostati doklegod čovjek radi i djeluje po diktatu svoje razumne naravi.

To dokazujemo iz naravi čovjeka pojedinca:

a) Prva dužnost čovjeka jest samoodržanje. Čovjek ima dužnost da uzdrži samoga sebe. Iz toga slijedi i njegovo pravo na sva ona sredstva koja su potrebita za održanje samoga sebe. A ta su sredstva barem djelomično takva već po svojoj naravi da ona ne mogu u isto vrijeme mnogima da služe, nego samo jednome, a ostali moraju biti iz toga isključeni. Takva su sredstva: stan, hrana i odijelo.

b) Čovjek sa razumom svojim misli na budućnost i skrbi se za nju. Taj razum i ta skrb su atributi čovječje naravi po kojima se čovjek izdiže iznad životinje i stara se za buduće svoje potrebe. A ako želi svoj život u budućnosti spasiti od neizvjesnosti, on mora imati neke zalihe svih onih dobara koje su mu potrebite da i u budućnosti osigura svoje samoodržanje. A najsigurniji izvor svih tih dobara jest zemlja. Dok dakle čovjek skrbi za budućnost svoju i nastoji osigurati i upotpuniti svoj budući život, te sakuplja zalihu potrebitih dobara, i zemlju potčini privatnome svome vlasništvu, tko mu može osporavati da on ima na sve to pravo dok istodobno ne dira u tuđe pravo?

c) Naravna ljubav roditelja prema djeci i skrb roditelja za djecu treći je pravni naslov čovjeka na privatno vlasništvo. Roditelji imaju naravnu dužnost da odgoje svoju djecu i da se staraju za njihovu budućnost po svojim najboljim silama. I dok nastojanje roditelja, da osiguraju život i budućnost svoje djece, ne krši jedno strano više pravo, ne može se prigovoriti ni stjecanju privatnog vlasništva, niti pravu roditelja da svoje privatno vlasništvo predadu kao nasljedstvo svojoj djeci.

d) Čovjek ima pravo na plod svoga rada. Tko sam sebi radi, plod njegova rada je sam produkt koji je postigao svojim radom. Ja pišem knjigu. Koncept je moj produkt, dakle moje vlasništvo. Tko drugom radi, plod njegova rada je plaća. A ta plaća je njegovo vlasništvo. Tko dakle svojim radom nešto stekne, to je po naravnom zakonu njegovo privatno vlasništvo.

Iz svega ovoga slijedi, da je privatno vlasništvo nešto što je nastalo kao nužna posljedica čovječje razumne naravi i zato je ono nerazdruživo od samoga čovjeka, ono je sveto i nepovredivo.

Dobro znadem da se svi ne slažu u potpunosti sa ovim gledištem. Zato ću nastaviti iduće nedjelje o privatnom vlasništvu i razložiti da privatno vlasništvo i ako sveto i nepovredivo, ipak nije neograničeno.

3. Granice privatnog vlasništva.

Prošle sam nedjelje rekao da je privatno vlasništvo nužan postulat razumne čovječje naravi. Naveo sam i četiri dokaza za to i rekao da čovjek ima pravo na privatno vlasništvo, da se može starati za svoje samoodržanje, da se može brinuti za svoju budućnost, da može osigurati život i budućnost svoje djece i jer ima naravno pravo na plod svoga rada.

Najprije treba da utvrdimo tri principa: a) Privatno vlasništvo nije samo fizičko posjedovanje, nego jedno pravo. Ono je dakle nešto, prema čemu stoji čovjek kao moralno biće u čudorednom odnosu. Zato se ono može samo u toliko priznati u koliko je ono postavljeno na moralnom temelju. Sasvim slobodno privatno vlasništvo bez ikojih obaveza može da poznaje jedino povijest, ali pravno shva-

ćanje naravnoga reda ne priznaje prava koje bi bilo posve neovisno od moralnoga reda. b) Privatno vlasništvo je među materijalnim pravima čovjeka prvo, ali nikako nije najviše pravo, jer ispred i iznad njega ima čovjek naravno i osobno pravo na opstanak i na sva sredstva za život i to u tolikoj mjeri, da u skrajnjoj životnoj nuždi osobno pravo na život ruši i materijalno pravo na materijalna dobra. U tome su smislu sva dobra zajednička, jer su od samoga Stvoritelja zato dana da služe uzdržavanju svega ljudskoga roda. c) Privatno vlasništvo nije cilj samome sebi, nije pravo radi samoga prava, posjedovanje radi posjedovanja i radi uživanja, nego je ono sredstvo, da pojedinac, obitelj i ljudsko društvo nađu po njemu svoju opskrbu i održavanje svoga života. Zato privatno vlasništvo ima svoje granice.

Iz toga razloga mi moramo razlikovati samo privatno vlasništvo od njegove upotrebe. To jest privatno vlasništvo nitko nam oteti ne može, ali ono ipak nije neograničeno, jer u vršenju prava privatnog vlasništva, u upotrebi i raspolaganju sa materijalnim dobrima privatnog vlasništva nismo apsolutni gospodari, nego je to vršenje prava privatnog vlasništva ograničeno raznim obavezama prema ljudskoj zajednici, prema pojedincu i prema Bogu.

1 Čovjek živi kao socijalno biće u ljudskoj zajednici. On je član ne samo svoje obitelji, nego u isto vrijeme i član šire ljudske zajednice: član svoga naroda, podanik države, član općeg čovječanstva i zato ima svetih obaveza ne samo prema obitelji, nego i prema narodu, državi i sveukupnom čovječanstvu. Zato je i upotreba privatnog vlasništva ograničena općim dobrom te šire zajednice. Te obaveze privatnog vlasništva prema ljudskoj zajednici ima propisati i regulirati najsavršenija ljudska zajednica, a to je država. Jer država je pozvana da štiti i unapredi opće dobro svih

svojih podanika i zato ima prava da ograniči u korist općeg dobra upotrebu privatnog vlasništva. A to pravo država i vrši kada raspisuje i ubire poreze, kada monopolizira neke zemaljske produkte kao duhan i sol, kada socijalizira neka javna poduzeća n. pr. željeznice i poštu, ili kada eksproprira stanovita zemljišta uz pravednu otštetu. Ali dvije su tu stvari koje ni država ne može. Ona ne može da dira u naravno pravo čovjeka na privatno vlasništvo, jer je čovjek stariji od države i ne može da dira u pravo oporučnog prenašanja imovine na nasljednike. Jer pravo na privatno vlasništvo nije dao ljudski zakon, nego razumna čovječja narav. A drugo, državi nije dopušteno da pretjeranim porezima i javnim teretima uništi privatnu imovinu. Ona može samo propisati vršenja prava privatnog vlasništva i dovesti ga u sklad sa općim dobrom.

2 Socijalne granice privatnog vlasništva osnivaju se na naravom pravu, a moralne uz naravne i na evanđeoskom zakonu ljubavi prema bližnjemu. Prema tom zakonu ljubavi tko ima viška, neka pomogne svoga bližnjega koji je u nevolji. Kršćanska vjera koja u VII. i X. zapovjedi štiti privatno vlasništvo, na temelju svetoga Pisma i po učenju sv. Otaca jasno uči da slobodni dohoci koji nam nisu potrebni za uzdržavanje samoga sebe i svoje obitelji nikako nisu prepušteni našem slobodnom prohtjevu. Zato su svi, koji posjeduju, najstrože obavezani na milostinju, dobročinstvo i darežljivost prema svojim imovinskim prilikama. U svojoj priči o bogatunu i siromašnom Lazaru Isus sasvim jasno veli da je bogatun samo zato zakopan u paklu, jer nije imao milosrđa prema gladujućem Lazaru. A kako je teška sankcija zapovjedi o ljubavi prema bližnjemu, markantno nam kažu riječi Isusa Krista o zadnjem sudu kada će prokletima ovako govoriti: »Idite od mene prokleti u oganj vječni koji je pripravljen đavolu i anđelima njego-

vim. Jer sam ogladnio i niste mi dali jesti, ožednio i niste me napojili, bio sam gost i niste me primili na konak, gô i niste me obukli, bolestan i u tamnici i niste me pohodili... Zaista vam kažem, što niste učinili jednome od ovih najmanjih, ni meni niste učinili.« (Mt. 25, 41-45). Sa autoritetom Božjim i sa sankcijom vječne kazne nameću se ovdje granice privatnom vlasništvu i postavljaju teške obaveze po kojima sve ono što nam preostaje, nije naše, nego onih koji nemaju.

3 I ako je privatno vlasništvo sveto, jer se osniva na razumnoj naravi čovjeka koga je Bog stvorio, ono ipak nije svrha čovječjeg života. Posljednji cilj čovječjeg života na zemlji jest spasiti dušu. »Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih« (Mt. 4, 4), veli sam Spasitelj. Tome vrhunaravnome cilju imaju da služe na zemlji i materijalna dobra, dakle i privatno vlasništvo, i ne mogu i ne smiju sprečavati čovjeka da dođe do svoga vječnoga cilja. Isus Krist veli: »Ne brinite se, tjeskobno govoreći: što ćemo jesti ili što ćemo piti i u što ćemo se obući, jer sve ovo neznabošci traže. Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu i sve će vam se ovo dodati«. (Mt. 6, 31-33) Isti Gospodin Bog koji je postavio VII. i X. zapovijed na obranu privatnog imetka, vrlo odrešito kaže svima onima čije blago brane ove zapovijedi da prvo mjesto pripada i u zemaljskom životu i u vječnosti kraljevstvu Božjem, a tek onda dolazi kraljevstvo zemaljsko sa svojim bogatstvom. »Ne možete služiti Bogu i mamonu«. (Mt. 6, 24).

Privatno vlasništvo nije dakle samo po sebi cilj, nego se ono ima cijeniti, upotrebljavati i s njime upravljati jedino prema vječnome cilju čovjeka.

Dok mi propovijedamo svetost i nepovredivost privatnog vlasništva, mi mu postavljamo i granice i opterećujemo

ga sa tri hipoteke socijalnih, moralnih i religioznih obaveza u korist ljudske zajednice, u korist pojedinca i u korist spasa ljudske duše. Nejednakost u posjedovanju privatnog vlasništva i nepravedna razdioba zemaljskih dobara koja danas muči sav svijet, nisu nastala od samoga privatnog vlasništva kao takvoga, nego od čovjeka koji se u svome egoizmu i pohlepi za zemaljskim dobrima nije dobro služio sa samim privatnim vlasništvom. Treba zato prvo obnoviti samoga čovjeka da nastane i u gospodarskom i u društvenom pogledu pravedniji red i bolji život na zemlji.

4. Gospodarski liberalizam.

Dvaput sam već govorio o privatnom vlasništvu. Prvi-put sam govorio o postanku i opravdanosti privatnog vlasništva, jer je ono nužni postulat razumne čovječje naravi. A drugiput o socijalnim, moralnim i religioznim granicama privatnog vlasništva. Protiv ovakovog učenja o privatnom vlasništvu dva su dijametralno suprotna gledišta. Jedan je gospodarski liberalizam koji ne priznaje granice privatnog vlasništva, a drugi je komunizam koji uopće ne priznaje privatno vlasništvo.

Gospodarski liberalizam ima svoj prakorijen u humanizmu koji je kao svoje načelo proklamirao emancipaciju od kršćanstva i povratak staroj grčkoj i latinskoj kulturi i otvorio put individualizmu i liberalizmu. Taj je individualizam još ojačao Luterovim pokretom koji je posve kidao sa vrhovnim autoritetom crkvenog učiteljstva. Dvije stotine godina kasnije pokušava francuska revolucija, da detronizira i samoga Boga i postavlja na njegovo mjesto čovječji razum kao božanstvo. Iz toga pokreta se rodi racionalističko naziranje na svijet koje postavlja neograničenu slo-

bodu kao temelj cjelokupnog ljudskog života na zemlji. Po toj slobodi čovjek je neovisan od Boga, od morala, slobodan potpuno u svojoj savjesti, u politici, u shvaćanju društva i gospodarskog života. Takvo shvaćanje društva i gospodarskog života naziva se gospodarskim liberalizmom.

Gospodarski liberalizam traži neograničenu slobodu pojedinca u posjedovanju, u obrtu, trgovini i industriji, punu slobodu u konkurenciji, slobodnu pogodbu radnika i poslodavca i neuplitanje države u sporove poslodavca i radnika.

Ali tu slobodu gospodarski liberalizam ne smatra za jedno opće dobro i ne pita kako se moraju društvene i gospodarske prilike urediti da svi ljudi, a ne samo jaki i silni, zaista postanu slobodni i sretni. Za gospodarski liberalizam naravna sloboda jedini je izvor svake sreće. A tu naravnu slobodu tumači i shvaća kao apsolutnu neovisnost pojedinca koji ne treba imati nikakvog obzira na to da gospodarski red uskladi sa potrebama društvenoga života, nego po toj slobodi on ima pravo da sve što ima i posjeduje, bude materijalno proširenje njegove slobodne ličnotsi. Sve što su raniji vijekovi imali u korist obitelji, staleža i zvanja, u korist naroda i države, za njega ne postoji. Na širokom polju slobode neka individui, pojedinci vode međusobnu borbu za svoj opstanak, a država neka bude u toj borbi samo pasivni posmatrač. To je ta toliko hvaljena i znamenita slobodna konkurencija u kojoj neka pobijedi jači i sposobniji, a koja je postala silno oruđe u rukama jakih. Što više, sebični liberalizam da opravda premoć jakih nad slabijima, stvorio je i zasebnu nauku o »Pravu jačega« tobože u korist cjeline. Za ove je rekao znameniti francuski propovjednik Lacordaire: »Sloboda jakih tlačenje je slabih«. Takav duh liberalizma učinio je od čovjeka i na gospodarskom i društvenom polju velikog

egoistu koji u svome nagonskom samoljublju ne znade za drugoga, već samo za sebe.

A koje su posljedice takvog gospodarskog i društvenog morala?

Načela gospodarskog liberalizma kobna su bila za sav svijet, jer se osnivaju na sasvim krivoj pretpostavci da je čovjek po svojoj naravi dobar i da će u toj međusobnoj utakmici svaki put pobjednikom ostati onaj koji je bolji, a u stvari su pobjedili samo jači, lukaviji, bezobzirniji, nasilniji, dok su slabiji, obzirniji, savjesniji zaostajali, i još više oslabili, dok nisu i potpuno propali. Kakav je to liberalizam koji misli postići slobodni napredak čovječanstva preko propasti jednog velikog, zapravo najvećeg dijela ljudskoga roda, onih malih i slabih koji su u toj slobodnoj konkurenciji, u tom strašnom rivalitetu i borbi za materijalni opstanak morali propasti? Uza svu tehničku i opću materijalnu kulturu što ju je dao svijetu gospodarski liberalizam, zar se uopće smije takvo liberalno gospodarsko naziranje nazvati kulturnim, kada u svome egoizmu sasvim po strani ostavlja najteži problem, a to je uzdržavanje i podizanje malenih i slabih? Zar nije taj liberalizam poništio mali obrt i zar nije njegov duh sasvim rastočio i naše stare seljačke zadruge i uza svoje nagomilano bogatstvo pauperizirao milijune radnika i seljaka? U toj divljoj utakmici zar ne vidimo da su se i narodi i države dali na međusobno grozničavo takmičenje tražeći u očajnoj borbi gospodarsku prevlast na tržištima, tražeći kolonije, tuđe zemlje, otkuda bi imale dobivati sirovinu za svoju industriju i za osvajanje novih tržišta? Iz te gospodarske borbe koliko je nastalo političkih sporova i ratova? Pa i sam svjetski rat zar nije bio velikim dijelom samo posljedica gospodarskog rata među državama? Eto tu je glavni izvor današnje gospodarske, društvene i duhovne krize.

Pa zar je i moglo biti drugačije? Zar nije moralo do svega toga doći kad se nije pazilo na Boga, na Božje i socijalne zakone, nego samo na čovječji sebični nagon? Zar nemaju pravo naši biskupi kada u svojoj poslanici tvrde da naše današnje gospodarske i socijalne nevolje imaju više uzroka, no da je glavni uzrok otpad od Boga? »Jao vama koji ste ostavili zakon najvišega Gospodina!« (Sir. 41, 11).

Da, jao nama, i jao će biti svijetu dok se ne vrati Gospodinu Bogu svome.

5. Kapitalizam.

Gospodarski liberalizam, kao što sam to rekao prošle nedjelje, sa svojim principom o slobodi, o slobodnoj utakmici i o pravu jačega, stvorio je nov gospodarski red kome je temelj kapital i naziva se kapitalizmom, a po njemu nazvali su i današnje društvo kapitalističkim društvom.

Ovdje nećemo razlagati šta je kapital i kapitalizam po znanstvenoj nauci nacionalne ekonomije. Samo jedno ćemo odmah u početku potcrtati: da je u prošlom vijeku kapitalizam postao velevlast na svijetu, koja u svojoj ruci drži i čovjeka pojedinca, i društvo i državu.

Istina i pravda traže da učinimo razliku između kapitalizma i kapitalizma.

Ima jedan, gospodarski potreban kapitalizam koji ne možemo odbaciti. Seljaku su njegova zemlja, njegove životinje i razne gospodarske sprave njegov kapital iz kojeg on ličnim radom svojim dobiva proizvode potrebne za život. Drugi su opet vlasnici tvornica, strojeva, rudokopa, sirovina i novca i da im taj kapital donese ploda oni za rad unajme radnike, te im za njihov rad daju ili dio proizvoda ili plaću u novcu. Taj kapitalizam je potreban da bi poduzeće moglo raditi, proizvoditi i ostati u aktivitetu proizvodnje. Takav kapitalizam daje radniku rada i zarade. Tu je dakle rad upućen na kapital, a obratno i kapital je upućen na rad. Rad i kapital su dakle međusobno ovisni. Ali u takvom radnom odnosu ne može ni kapital ni rad svu čistu dobit za sebe tražiti. To bi bio u nebo vapijući grijeh protiv socijalne pravde kad bi se na jednoj strani čista dobit nagomilala u ogromno bogatstvo, a na drugoj strani bi se siromaštvo radnika povećalo u beskrajnost, te bi stoga nastao duboki jaz između kapitala i rada koji bi prijetio javnome redu ljudskoga društva.

Taj jaz između rada i kapitala nažalost danas postoji i on je vrlo dubok. Papinska enciklika »Quadragesimo anno« doslovce kaže: »Razdioba zemaljskih dobara nije pravedna. Takva nejednakost nikako se ne može slagati sa namislima Božjim. Barem u budućnosti imaju se dobra koja se stiču kapitalom i radom u pravednijoj mjeri dodijeliti i radnicima. Jer nepravedno je da jedan uza svu svoju goruću želju da radi, mora gladovati, dok drugi koji bi mogao raditi, svoju rentu troši luksuzno bez rada«. To je pitanje u kojem se moramo preorijentirati i toga ostatka kapitalističkog gospodarstva moramo se posve otresti. — Dakako, priznajemo da se takav gospodarski i duhovni preokret neće moji postići i provesti bez trzavica i potresa. To je taj kapitalizam za koji velimo da je potreban, ali on mora postati gospodarski i društveno pravedniji.

Onaj drugi kapitalizam koji osuđuje kršćanstvo i sveti Otac, to je onaj kapitalizam koji je postao velevlast i pretvorio se u pravi imperijalizam. Taj kapitalizam zarobio je i podjarmio sebi ne samo pojedinca nego i pojedine narode i države i u međunarodnom životu država imade presudnu riječ. On je uz zakonite vidljive vlade postao jedna druga nevidljiva sila i možemo reći da on igra ulogu jedne

tajne imperijalističke vlade koja je iznad svih političkih vlada. Događa se da pojedine državne vlade i u svojim najvećim odlukama, čak i u pitanju rata ili mira ovise od internacionalne burze velekapitalizma. To je jedno nesnosno stanje. Gospodarski liberalizam zapisao je na svoju zastavu zvučnu i primamljivu riječ: sloboda i slobodna utakmica i gorko je prevario svijet, jer je svojim načelom o pravu jačega donio narodima novo moderno ropstvo pod kojim stenjemo kao nekada robovi poganskoga svijeta. Tu se ispunjava riječ Kristova: »Vi ćete služiti Bogu ili mamonu« (Mt. 6, 24). Već je papa Lav XIII rekao da se u takvom kapitalizmu skriva lihvarstvo u različitim oblicima, a papa Pio XI veli da je cijelo kapitalističko gospodarstvo strašno tvrdo, kruto, bez srca. To je taj mamonizam, ono obožavanje zlatnog teleta protiv kojega Isus Krist podiže svoju riječ kada veli: »Teško vama bogatima« (Lk. 6, 24), kojima je zavladao sotona zlata, koji radi novca sve gazite: moral, vjernost, prijateljstvo, domovinu, vjeru; koji ostavljate svoje radnike u nečovječnoj bijedi i sitite se novcem koji ste oteli njihovim žuljevitim rukama i znojnome čelu, koji za novac sve kupujete: strast, vlast, uživanje, poštenje, nevinost, koji ne dadete ni disati golim radnicima, a gušite i narode i države i u svojim rukama držite dušu gospodarskog i društvenog života. »Zaista vam kažem: teško će bogataš ući u kraljevstvo nebesko. I još vam kažem: Lakše je devi proći kroz uši igle, nego li bogatašu ući u kraljevstvo nebesko« (Mt. 19, 23-24).

Tako glasi nauka Isusa Krista, tako nauka svete kršćanske vjere i Crkve, pa ipak još ima ljudi koji u svojoj sljepoći ili u svojoj sotonskoj mržnji viču da vjera i Crkva služe kapitalizmu i pomažu interese kapitalističkog društva.

Mi ovdje javno velimo: mi ne možemo osuditi gospodarski potreban kapitalizam, samo tražimo da je pravedan

i ne zatiremo gospodarski poduzetni i stvaralački duh. Ali osuđujemo i odbacujemo onaj luksuzni kapitalizam koji služi jedino ličnome uživanju i onaj drugi velekapitalizam koji ne služi općem dobru, nego nas je u svome materijalističkom egoizmu učinio bijednim robovima.

6. Komunizam kao materijalističko naziranje.

Dok je gospodarski liberalizam po svome načelu slobode i slobodne utakmice podigao privatno vlasništvo do neograničene velevlasti i svojom tezom o pravu jačega zarobio sav svijet u lancima kapitalizma, nastao je u prošlom vijeku protiv kapitalizma drugi sasvim oprečan nauk i pokret koji poriče opravdanost svakog privatnog vlasništva i sva zemaljska dobra strpa u zajednicu i zato se zove komunizam, kolektivizam ili socijalizam. Po začetniku toga shvaćanja, Karlu Marksu, naziva se cijelo to gibanje i marksizam.

Glavne točke u nauci marksizma su ove: a) Sve je na svijetu samo materija tj. tvar ili proizvod tvari. b) Sve je u neprestanom razvoju tj. evoluciji i zato ništa nema apsolutne vrijednosti, ni istina, ni pravda, nego samo relativnu vrijednost. c) Sav ljudski život razvija se prema ekonomskim prilikama. Razne gospodarske prilike stvaraju razne društvene slojeve koji se zbog gospodarskih suprotnosti međusobno bore i tako nastaju klasne borbe. A te klasne borbe stvaraju opet nove gospodarske i društvene odnošaje. Ideje su samo refleksi gospodarskih prilika, i prema tome, kako se mijenjaju materijalne gospodarske prilike, mijenjaju se i nastaju i nove političke, socijalne, moralne i religiozne ideje. To je taj znameniti historijski materijalizam koji u životu pojedinca i naroda ne priznaje

druge pokretne snage, osim materije. Zato se po toj nauci ne priznaje ni Bog, ni duša, ni život iza groba.

Da bi se po tim idejama moglo urediti ljudsko društvo, treba po učenju Karla Marksa ukinuti svako privatno vlasništvo ne samo zemlje, nego i svih proizvodnih sredstava, tvornica, strojeva itd. Vlasništvo treba da bude svima zajedničko, komunsko, društveno, kolektivno, socijalno. Taj zahtjev ukinuća svakog privatnog vlasništva i stapanje svih materijalnih dobara u komunu, u kolektiv, jedni hoće da provedu revolucijom, to su komunisti; a drugi postepenim preuređenjem, a to su socijalisti. Ali i jedni i drugi traže da u takvome novome kolektivnom društvu ima da vlada diktatura proletarijata. No svima je zajednički cilj da na ruševinama slobode i samovlade pojedinca nadođe samovlada društva, na mjestima gospodarske organizacije pojedinih kapitalista ima da se izgradi gospodarstvo cijeloga društva. Pojedinac sa svojom radnom snagom mora da bude potpuno u službi cjeline tj. društvene zajednice.

Šta da kažemo na ovu nauku komunizma? Može li komunizam koji ne priznaje ništa osim materije, dati čovjeku onaj »raj na zemlji« koji mu toliko obećaje? Mi velimo da ne može.

U tome naziranju čovjek se degradira do životinje. Životinja radi po instinktu da se prehrani i održi sebe i svoju vrstu i tim nagonom ona potraži ono što joj treba. Ali čovjek je razumno biće i zato drugačije djeluje nego životinja. Čovjek kao misaono biće djeluje promišljeno i svijesno i uvijek sa ciljem. On misli na potrebne stvari kojih još nema, pa i na one kojih uopće nema. Zato traži i stvara mnoga dobra, te ih ne samo upotrebljava, nego ih i sakuplja i čuva. On misli na budućnost i zato stvara mnogo za svoju budućnost kao i za budućnost svoje obitelji i svoga naroda. Kako se može sve to rastumačiti iz puke

materije? Kako se može razumjeti postanak i razvoj znanosti i umjetnosti, ako je sve samo puka materija? Kako se može razumjeti ljubav i požrtvovnost za pojedinca, obitelj i narod, ako osim tijela nema i duše? A odakle rodoljublje i domoljublje? Sam učitelj savremenog komunizma Karl Marks izjavio je u glasovitom komunističkom manifestu god. 1848 da radnik nema ni roda, ni doma. Zato taj manifest poziva sve radnike cijeloga svijeta na revoluciju onim poznatim pozivom: »Proletarci sviju zemalja, ujedinite se!«. Zar tamo može biti raj, gdje se otvoreno propovijeda prezir prema ljubavi i požrtvovnosti prema svome narodu, gdje se propagira beznarodnost i kaže: »Domovina ti je ondje gdje možeš dobro živjeti«?

A ukidanjem svakog privatnog vlasništva i stapanjem svih dobara u komunu, zar se ne oduzima čovjeku njegova ličnost i ljudsko dostojanstvo? Zar ne postaje tu čovjek samo jedna brojka bez misli, bez osjećaja, bez slobode, pravi rob zajednice?

Tamo gdje se priznavaju jedino materijalna dobra, a duševna, moralna i vječna dobra odbacuju, gdje se znade samo za raspadljivo tijelo čovjeka, a neće da se znade za besmrtnu dušu i čovjeka procjenjuje samo po tome koliko ima u njemu konjskih snaga, gdje se gospodarski red ne uređuje prema višim načelima i dan Gospodnji ne poznaje, gdje se ide samo za tim da se jedino izvanjske materijalne prilike poboljšaju, a na nutarnje, duševno poboljšanje čovjeka ništa ne daje, gdje se samo o kruhu živi i samo onoga priznaje za spasitelja tko će i kamenje pretvoriti u kruh — tamo raja ne može biti.

Jedina država koja je dosada učinila eksperimenat da po komunističkim načelima uredi gospodarski i društveni život, Sovjetska je Rusija. A znadete li šta piše o njoj Andre Gide, i sam ranije oduševljeni komunista, iza po-

vratka iz Rusije? »Razočaran sam duboko. Sumnjam, da su danas u bilo kojoj drugoj zemlji duhovi neslobodniji, potlačeniji, uplašeniji i podjarmljeniji nego u Rusiji. Nigdje nisam vidio toliko oborenih glava«. Eto, to je plod materijalističkog komunizma u stvarnosti: čela, duše, ličnosti ljudske su pognute, podjarmljene, potlačene. To je dakle taj raj na zemlji što ga je donio čovjeku komunistički materijalizam.

7. Komunizam i ateizam.

Komunizam koji je učinio eksperimenat u Rusiji da na komunističkoj kolektivnoj bazi uredi gospodarske i društvene odnošaje, dao je nešto što je sve, samo nije raj na zemlji, a to je ona duhovna potlačenost koja pritište proletere radnike u komunističkoj Rusiji više, nego u kojoj bilo drugoj zemlji.

A može li i biti drugačije kada komunizam priznaje samo materiju, tvar, a duh, dušu, moral, etiku odbacuje?

Taj materijalizam formulirao je svoje shvaćanje o vjeri ovim riječima: »Vjera je privatna stvar«. A u stilizaciji Lenjina ta rečenica ovako glasi: »Sve religije su samo otrov koji omamljuje i uspavljuje duh, volju, svijest. Zato protiv religije ima da bude proglašena borba bez ikakve samilosti«. Čudno. Vjera je opijum naroda. Pa opet, gdje vjera vlada, narodi se nadaju boljem životu i uza sve propise dogmi i morala oni imaju stotinu načina da čine promjene u gospodarskom i društvenom životu, a da usto ne moraju da se odreknu svoje ljudske ličnosti i svoga individualnoga dostojanstva. A zašto je baš u Rusiji gdje je svaka religija, taj otrov koji omamljuje duh i svijest sasvim pregažena, zašto je baš tu ljudski duh neslobodan, zašto ne smije biti svijestan, zašto je podjarmljen, potlačen

i zarobljen? Ako je religija, kao što piše »Bezbožnik«, sredstvo za ludilo naroda, zašto onda baš u Rusiji gdje je to ludilo satrto i iskorijenjeno, zašto baš tamo prestaje rad da bude dijelom akcije čovjekove ličnosti, te ne doprinaša ni najmanje stvaranju čovjekova zadovoljstva, zašto baš tamo prestaju biti seljaci gospodari na svome malome poljskom dobru, te se nasilno pretvaraju u radnike, nadničare na kolektiviziranome velikome poljskom dobru? Zašto se baš tamo želi ukinuti pojedina mala obiteljska ognjišta i sve ih strpati u centralne hotele? Zašto se baš tamo provodi centraliziranje, tipiziranje, šabloniziranje, specijaliziranje u svemu, pa čak i u suknu, i platnu i uniformiranje sviju od koljevke do groba? Zašto? Sve to samo zbog što većeg gospodarskog efekta. A čovjek? On je samo faktor proizvodnje koji se procjenjuje jedino po tome koliko je u njemu konjskih snaga.

Pitamo dalje kako to da baš u Rusiji gdje se religija smatra za opijum naroda, ima na milijone »bezprizornih«, tj. djece bez roditelja i igdje ikoga? Udovica Lenjina kazala je 1930 god.: »Imamo u Rusiji 7—8 milijuna djece bez krova a samo 80.000 ih je u azilima«. Zar tako sa djecom u tom novom kolektivnom društvu bez Boga?

A isto tako zar nije nevjerojatno da u Rusiji gdje religije nema, »revolucija jede svoju djecu« kao nijedna revolucija ranije. Zašto?

Nama je jasno. Sve je to nužna posljedica jednoga naziranja koje hoće da sve probleme ljudskoga života riješi na bazi historijskog materijalizma. Ne pitamo da li seljak i radnik u komunističkom raju imadu bolji stan, odijelo, hranu, da li lakše ili bolje živu? Samo jedno konstatiramo, da su ondje ljudska prava niža, da su ljudi bezlični, manje ljudi, nego li seljak i radnik kod nas.

Religija i moral povezani su međusobno kao stablo i plod. Priznajemo da nije nemoguće, da neki pojedinac i ako izvana vrši dužnosti religije u svojoj suštini, može biti zao, nemoralan, kao što je i to moguće da neki pojedinac i bez religije može biti pošten i valjan čovjek. Ali u ovom slučaju i ako je čovjek pojedinac izgubio vjeru, temelj na kome stoji čitav njegov život, ipak je još topao od sunca vjere i bez njegova znanja i priznanja on udiše zrak kršćanskog moralnog reda koji je izgrađen kršćanskim stoljećima njegova naroda. Pojedinac može dakle u povoljnim prilikama da i bez vršenja vjere bude pošten čovjek, da ne ubije, da preljube ne čini, da ne krade, možda čak i da ne laže. Ali narodna zajednica, čitavo ljudsko društvo bez vjerskih temelja neće ostati stalno i dugo na putu morala. Država bez vjere i religije mora postati, čim počme da djeluje, država bez morala. Državnik koji ima smjelosti da kaže: »Meni ne treba religije u javnom životu«, mora imati i hrabrosti da kaže: »Odričem se savjesnosti svojih činovnika, vjernosti svojih građana, međusobne snošljivosti svojih podanika.« Socijalizam je sa svojom tezom, da je vjera privatna stvar, ispustio iz ruku najsnažnije oruđe protiv socijalnih zala kapitalističkog gospodarskog sistema. Ne samo da nije srušio ta zla, nego ih je komunizam u punom opsegu preuzeo. Zato mora komunizam na svakom koraku pri izgrađivanju novoga društva upotrebljavati nasilje najgore vrsti. Zbog toga nasilja su duhovni potlačeni. I gdjegod bi komunizam pobijedio, svuda mora nužno doći do tlačenja duhova. A kada se napisala ona rečenica »revolucija jede svoju djecu«, tada je izgovorena jedna za komunizam najporaznija istina koja glasi: Odbacili ste autoritet i zakon Božji, ostaje vam zato samo puška.

A da li nije to sve samo zato, jer je to društvo odbacilo nedjelju, dan Gospodnji kada bi ratar podigao oči

sa pluga k nebu, a radnik sa stroja gore k Bogu? Da li to nije sve zato, jer su u tom raju djeca čak bez Božića, bez božićnog drvca, jer ne smiju znati da je Sin Božji čovjekom postao? A da li nije komunistička omladina bez svake moralne stege samo zato, jer su odbačene dvije kamene ploče sa gore Sinaj sa 10 zapovijedi Božjih?

Tužaljka proroka Jeremije nad ruševinama Jeruzalema vrlo pristoji za pustoš komunističkog raja: »Kao more je velika tvoja nevolja. Kamenje tvoga svetišta leži razbacano po raskršćima. Djeca vape za njegom i suncem, a nema tko bi im to dao«. Tako izgleda društvo, gdje je izbačena svaka vjera, kao otrov i ludilo naroda.

8. Komunizam i obitelj.

Danas nastavljamo o komunizmu. Do sada sam održao o njemu dva govora. U prvom sam prikazao njegov surovi materijalizam, a u drugom, kako u materijalističkom kolektivu bez religije čovjek gubi sve atribute ljudskog dostojanstva i postaje bezlična jedinica kolektivističkog društva. Od zadnjeg moga govora izašla je uoči Uskrsa enciklika pape Pija XI. imenom »Divini Redemptoris«, koja otkriva svu lažnu doktrinu i kobne posljedice komunizma. Ta papina enciklika još više potiče i nas da ustrajemo u našim razlaganjima o komunizmu.

Danas ću govoriti o nauci komunizma o obitelji.

Komunizam oduzima čovjeku dostojanstvo njegove ličnosti, logično je morao oduzeti i braku i obitelji svaku moralnu vrednotu.

Zdrav razum nam kaže, a tako isto uči i znanost da je obitelj prva temeljna društvena i gospodarska jedinica. Ona proizlazi iz ljudske razumne naravi. Ona je zato praćelija cjelokupnog ljudskog života. U svima društvenim formama

naravnoga reda, počevši od najprimitivnijih pa sve do savršeno izgrađene države, obitelj je bila povijesna izlazna točka ljudskoga života u svakom pravcu društvenih i gospodarskih odnošaja i ona će za sva vremena biti i ostati siguran i jedini temelj sreće i svakoga napretka. »Kod životinje« — veli socijolog W. H. Riehl — »ujedinjuju se spolni individui po svojim vrstama i zato je njihova zajednica samo prolazna, kod ljudi se ujedinjuju osobe i zato traje ova njihova zajednica za cijeli njihov život.« Tu naravnu zajednicu braka i obitelji naredio je sam Stvoritelj čovječje naravi u raju zemaljskom, tako nas uči sveta vjera, a tu naravnu zajednicu podigao je u vrhunaravni red kao sakramenat koji je nerazrešiv, sam Gospodin Isus Krist.

Tako uči o braku i obitelji razum i sveta vjera, jer u svijetlu razuma i vjere čovjek je osoba, dakle duhovno i sebe samoga svijesno moralno biće.

Ali komunizam koji na temelju svoga surovog materijalizma poriče čovjeku svaku duhovnu moralnu vrednotu i lično dostojanstvo, jer ga smatra samo materijalnim faktorom proizvodnje, logično mora da ruši i brak i obitelj.

Komunizam koji gazi i ranjava čovjekov ljudski lični elemenat i potpuno zanemaruje pojedinca, smatra obitelj za »kapitalističko građanski zaostatak« i obećaje da će »novo društvo osloboditi« čovjeka »od robovanja obitelji.« Za komunizam je ženidba umjetna civilna ustanova ili posljedica stanovitog gospodarskog sustava. On niječe da ženidba ima pravno moralnu narav i zato brak ne treba nikakove zakonske zaštite, niti ikojih ograda. Slobodna ljubav po nagonu bez registracije, ili ženidbena zajednica sa registracijom jednake su vrijednosti. Zakonito ili nezakonito materinstvo potpuno je izjednačeno. Svaki od bračnih drugova može i bez pristanka i znanja svoga ženidbenog druga

u svako doba odjaviti svoj brak i ako hoće, može i daljnjih dvadeset novih veza registrirati, ako je ranije veze odjavio. Pobačaji su dekretom od god. 1920 proglašeni dopuštenim i oni su nekažnjivi. O ženi napose uči komunizam da ne postoji nikakova povezanost žene sa kućom i obitelji. On trga ženu od domaćega života, od skrbi za djecu da bi je mogao upregnuti u javni život i kolektivističku produkciju u istoj mjeri koliko i čovjeka. Lilina, žena nedavno strijeljanog Zinovjeva kaže: »Ljubav roditelja prema djeci ponajčešće je štetna. Dijete koje je odgojila obitelj, protivsocijalno je.« Žena mora da drugačije koristi društvu, a ne da uzgaja djecu. Buharin u »Početnici komunizma« piše: »Dijete pripada društvu dakle komunističkoj partiji.« Goihberg u djelu »Ženidbeno pravo« (Moskva 1922) veli: »Komunistička partija mora zamijeniti obitelj. U njoj će se uništiti ona uskogrudna ljubav roditelja prema djeci koja od ovih stvara egoiste.« A komiterna je 16 studenoga 1924 stvorila načelni zaključak: »Nijedna revolucija nije moguća sve dotle dok bude postojao duh obitelji.«

Ove strahovite zablude komunizma o ženidbi i obitelji u najvećoj su opreci i sa prirodom i sa zdravim razumom i sa uzvišenim učenjem vjere o ženidbi i obitelji. Te zablude znače hotimično rušiti one temelje na kojima počiva sav ljudski život. Već je poganski pisac Tacit rekao: »Leges sine moribus vanae. — Uzaludni su zakoni bez morala.« A komunistički brak ruši naravne i Božje moralne principe u pogledu odnošaja muža i žene, roditelja i djece i time do srži potkopava samo ljudsko društvo. Socijolog Konstantin Franz (Naturlehre des Staates str. 129) veli: »Obitelj i vjera dvostruki su prsten koji obuhvataju sve visine i dubine čovječjeg života i naravnog i božanskoga reda.« Tko kida obitelj i vjeru, kida taj prsten, taj obruč te nužno vodi ljudsko društvo u barbarstvo, u smrt i moralnu pro-

past. A komunisti ruše i obitelj i vjeru i zato ih možemo s pravom nazvati grobarima ljudske sreće.

To razorno djelovanje svojih ideja o ženidbi i obitelji osjećaju i sami komunisti u Rusiji, te su počeli razmišljati kako da zaštite obitelj. No o tome iduće nedjelje.

9. Komunizam uništava obitelj.

Rekao sam prošle nedjelje da su brak i obitelj prva temeljna društvena i gospodarska zajednica. Naprotiv komunizam prema svome krutom materijalističkom shvaćanju želi osloboditi čovjeka od robovanja obitelj i zato je porušio sve one moralne temelje na kojima ona po svojoj naravi počiva. Spomenuo sam prošle nedjelje da komunizam poriče ženidbi moralnu pravnu narav i zato je sklapanje brakova tako zvana registracija puka formalnost, a i nepotrebna.

Da vidimo danas koje su posljedice takve nauke.

Krupskaja, Lenjinova žena propovijedala je 1919 god. doslovno: »Sovjetska je Rusija prva, koja ženi daje potpunu ravnopravnost. Žena se i u najdemokratskijim republikama nalazi u ropstvu. Sovjeti će osloboditi ženu od služenja u domaćinstvu. Politika mora postati pristupačna svakoj radnoj ženi.« Žena je dakle oslobođena od stvaranja za domaćinstvo, ali je zato upregnuta kod teškoga rada u tvornicama. Prvog listopada 1928 statistika nabraja 2,8 milijuna žena zaposlenih u tvornicama, a taj se broj za 4 godine, dakle 1932 god. popeo na 6 milijuna. Žene rade sve moguće poslove u tvornicama, u građevinarstvu, na putevima. Žena je upregnuta, da radi manualne poslove koji ne odgovaraju ni njezinu spolu, ni njezinoj snazi, a oteta je svome prirodnome pozivu djeci i kući. Da li je to toliko obećavano oslobođenje?

Porođaji. Kod takvog stanja da vidimo kakav je natalitet u Sovjetskoj Rusiji. Višak porođaja je između 1926 i 1927 god. 3,4 milijuna a nakon 4 god. t. j. između 1930 i 1931 god. 2,9 mil. a u slijedećim godinama jedva dosegao 2,6 milijuna, dakle 1 milijun manje. U samoj Moskvi je stopa porođaja od 30.7% pro mile u 1925 god. pala za 4 god. dakle u 1929 god. na 21,7, a u 1933 god. čak na 15,3 pro mile, dakle na polovicu.

Pobačaji. Brojke o pobačajima upravo zaprepašćuju. Lenjingrad imao je 1926 god. 43.416 porođaja i 21.646 pobačaja, a 1928 god. 39.058 porođaja, a 53.562 pobačaja. U Moskvi je na 1.000 stanovnika dolazilo 1926 god. 29,7 porođaja i 16,3 pobačaja, a u 1929 god. 21,7 porođaja, a 35,2 pobačaja. Zar te cifre ne govore o najstrašnijoj pogubnosti komunističkih načela?

Djeca. Lunačarski, komesar za pučku prosvjetu, označio je 1922 god. broj djece bez nadzora i bez roditelja t. zv. »bezprizornih« sa strahovitom cifrom od 9 milijuna, a god. 1923 spominje udova Lenjina broj takve djece sa cifrom od 7—8 milijuna. Ta djeca bez ikoje moralne stege nadzora i odgoja moraju postati raskalašeni banditi. To je dječja bijeda koja u nebo vapi. Tako je to moralo biti ondje gdje se je potkopala obitelj, gdje se ženu silom istrglo iz kuće i od djece, gdje nepovjerenje slavi svoje slavlje u tolikoj mjeri da otac ne znade s kime govori, i ako stoji pred njim njegov rođeni sin. Djeca dojavljuju vrlo često svoje vlastite roditelje državnim vlastima. U ruskim državnim novinama često ćete naći oglas ne možda da se roditelji odriču svoje nevaljane djece, nego da se djeca odriču svojih nepopravljivih roditelja.

Od 1917 god. ugled i moral obitelji sistematski je potkopavan i rušen. Nakon 19 godina morali su se i sami Sovjeti zgroziti nad strahovitim posljedicama svoga nauča-

vanja o braku, obitelji, ženi i djeci. Te su posljedice prisilile sovjetske upravljače da 25 svibnja 1936 prihvate nacrt zakona o zaštiti obitelji. Koji strahoviti poraz! Najprije se obećaje oslobođenje od robovanja obitelji, a sada nastaje veliki zaokret na desno i zakonom se štiti obitelj. To je slom jednoga od temeljnih socijalnih načela komunizma.

Komunistički intelektualac Luj Fischer u židovskom »Novom dnevniku« koji izlazi u Pragu piše: »Novim zakonom boljševici žele povećati broj porođaja. Žele da smanje broj smrti i srušenih obitelji.« Ali postavlja se pitanje da li je to moguće postići pustim državnim policijskim zakonom bez ikakvih moralnih principa, dakle pustom silom? Godinama je propagirana slobodna ljubav, zakonom uništavana svetost i čvrstoća braka, zakonom zaštićen pobačaj, propagandom potkopavan moral i snaga obitelj. Teško je vjerovati da se u toj moralnoj pustoši može nešto učiniti. To je nastrašniji bankrot bezbožnog materijalističkog naziranja na život i svijet .

Ali i taj preokret u korist zaštite braka nije iskren. Nije to načelna preorijentacija, nego, kako veli komunista Luj Fischer, tim se zakonom ide samo za militarističkim ciljevima, jer treba djece da hrane topove, treba ih za »Kanonenfutter.« Imperijalizam i grubi militarizam je onaj koji se skriva iza toga pokušaja da se reformira obitelj.

A mi velimo: Sjekira je postavljena na korijen velikoga ruskog naroda i tko će moći da zadrži i spriječi, da oštrica te sjekire sasvim ne presječe korijen i potpuno ne sruši stablo toga naroda?

Najstrašnije je to, da su komunisti svojom agitacijom zarazili sav svijet, pa djelomice i naš narod i sistematski tajno potkopavaju i kod našega naroda brak, obitelj i omladinu. Lakoumno shvaćanje ženidbe kao takve, silne rastave, moralna raskalašenost omladine, propagiranje slobodne ljubavi, silno opadanje nataliteta, toliki strašni pobačaji samo su plodovi toga otrovnoga vala koji i kod nas davi, uništava brak, obitelj i omladinu. Sa zebnjom pitam: Zar se i kod nas ne spušta polagano sjekira da presječe zdrav korijen našega naroda? Od te kuge, smrti i propasti — oslobodi nas, Gospodine!

10. Pravedna plaća radnika.

Danas ću govoriti o pravednoj plaći radnika. Pitanje je vrlo teško i kompliciranо. Ja ga mogu u svome kratkom govoru obraditi samo u glavnim linijama.

Da čujem najprije nauku sv. vjere o radniku i pravednoj plaći njegovoj. Papa Lav XIII zahtijeva u svojoj enciklici »Rerum Novarum« da se radnički stalež ima smatrati punopravnim članom ljudskoga društva i mora imati slobodu staleškog udruživanja i da se radnici ne smiju smatrati za građane drugoga reda, da se s radnikom ne smije postupati kao s robom ili strojem, da se ekonomski položaj radnika mora popraviti i da se njegov život u opasnim poduzećima mora zaštititi. On traži za radnika plaću kolika je potrebna za njegovo dolično izdržavanje.

40 godina kasnije tj. god. 1931 u svojoj enciklici »Quadragesimo anno« ide papa Pijo XI još dalje. On priznaje da treba dati radniku takvu plaću koja je dostatna za izdržavanje njega samoga i njegove obitelji. Traži socijalno zakonodavstvo koje će štititi radnikovo zdravlje, osigurati njegov miran familijaran život i koje će mu omogućiti da dođe do svoga vlastitoga doma i nepokretnog privatnog vlasništva. To socijalno zakonodavstvo ima da ukine rad žene i djece u tvornicama i da podigne gospodarski i vjersko moralni život radnika uopće. Da bi radnici postigli sva ta svoja prava, oni se mogu po naravnom i po-

zitivnom Božjem pravu udruživati u radničke organizacije i sindikate.

Što se tiče same plaće radničke i papa Lav XIII i papa Pijo XI poziva se na evanđelje u kojem stoji pisano: »Radnik je dostojan plaće svoje« (Lk. 10, 7).

Oslanjajući se na te riječi evanđelja oba pape govore o pridizanju proletarijata. I tu oni misle na to da radnik koji osim rada svojih ruku nema drugog kapitala, ima pravo na plaću koja će njega i obitelj zaštititi ne samo od gladi, nego će mu omogućiti još i zalihu za dane besposlenosti, bolesti i starosti, te mu tako skinuti s ramena pretešku skrb za sutrašnjicu i daljnju budućnost. I zato govori papa Lav XIII da radnik ima pravo na odgovarajući dio čiste dobiti rada, a papa Pijo XI ide dalje i priznaje opravdanost i radnog i društvenog ugovora između poslodavca i radnika po kojem mogu radnici i činovnici postati drugovi u vlasništvu poduzeća kako u njegovu upravljanju, tako i u razdiobi čistoga dobitka. Čistu dobit dakle ne prepušta sasvim ni radniku, jer bi onda poduzeće moralo propasti, ali ni poslodavcu, jer čistu dobit daje ne kapital sam po sebi, nego kapital zajedno sa radnom snagom radnika.

Tri su principa po kojima će se odmjeriti pravedna plaća radniku. Pravedna plaća mora biti, prvo, obiteljska plaća tj. tolika, da je dovoljna za uzdržavanje radnika i njegove obitelji. Drugo, ona mora imati obzir na snagu poduzeća. Nepravedno bi bilo zahtijevati pretjeranu plaću koju poduzeće ne bi moglo podnijeti bez svoje propasti. Treće, radnikova plaća mora imati obzir i na opće dobro, tj. pravednost zahtijeva da se svi slože, pa da se koliko je moguće tako određuju plaće da što više radnika nađe zarade koja će im dostajati za dolično izdržavanje.

Ovo su samo principi. Tehnička izvedba tih principa ne spada na Crkvu, nego na državu. Sam Roosewelt kaže

da je enciklika »Quadragesimo anno« jedan od najglavnijih dokumenata modernog vremena.

Kapitalizam je sa svojim načelom o slobodi i pravu jačega kupovao radnu snagu radnika kao robu za cijenu, kakvu je htio, a radnik je morao svoj rad prodati, jer je morao živjeti. A strjelovito brzim razvitkom industrijalizacije broj siromašnih radnika beskrajno je porastao i njihovi jecaji viču sa zemlje k nebu.

I ako su radničke organizacije u zadnjim decenijama uspjele, da znatno poboljšaju svoju plaću i uslove svoga rada putem socijalnog državnog zakonodavstva, time je njihov položaj samo ponešto ublažen. Zato je bila vrlo primamljiva za radnike parola komunizma, da će ukinućem privatnog vlasništva i kolektiviziranjem svih materijalnih dobara i sredstava proizvodnje poboljšati sudbinu radnih klasa. A da li je poboljšao? Šta nam kažu prilike u komunističkoj Rusiji o položaju i plaći radnika? Da su u tome komunističkome raju duhovi neslobodni i glave pognute, to smo već čuli. Da je ondje obitelj porušena, i to znademo. Znademo i to da se u komunizmu radnik cijeni samo kao faktor proizvodnje po konjskim snagama, a njegov rad se ne priznaje kao moralna vrednota. Ali Gide nam u svojoj knjizi otvoreno kaže da je položaj radnika u komunističkoj Rusiji gori nego u drugim zemljama Europe, da su plaće manje i nejednake, stambene i zdravstvene prilike loše, da je stahanovstvo užasna nepravda i najgora eksploatacija radnika, da se ondje stvara nova radnička zadovoljna buržoazija na štetu još bjednijeg radničkog proletarijata, da se stvara nova klasa gospode i da taj t. zv. bolji svijet iskazuje prezir ili najmanje ravnodušnost prema nižima kao što su sluškinje, obični radnici, nadničari i nadničarke i siromasi kojih je upravo preveliko mnoštvo. Tako izgleda taj radnički raj u komunističkom carstvu.

Bolno je što radnici čitavoga svijeta još uvijek misle i nadaju se da će im komunizam donijeti bolje dane. Ali surovi materijalizam ne može i neće poboljšati njihovo stanje. Dok se na radnika ne gleda kao na moralnu ličnost, kao na čovjeka i dok ga se ne misli spasiti pomoću moralnih principa pravednosti i ljubavi, njemu nema spasa.

11 Pravednost i ljubav

Danas završavam seriju svojih govora u vezi sa biskupskom poslanicom »O gospodarskoj i socijalnoj bijedi naših dana«.

Dvaput sam govorio o privatnom vlasništvu, jedanput o gospodarskom liberalizmu, jedanput o kapitalizmu, dvaput o komunizmu i dvaput o komunističkoj obitelji, a jedanput o pravednoj plaći radnika. U tih devet govora nikako nisam iscrpio probleme o kojima se radi; tek sam ih dodirnuo. Još ima tu mnogo pitanja o kojima bi trebalo mnogo i dugo raspravljati. Ja sam vam dao samo kratki uvod u nekoja od tih pitanja. Ali mogli ste i iz ovih kratkih razlaganja opaziti da ta goruća društvena i gospodarska pitanja današnjice imaju još i kako uske veze sa vječnim istinama i vječnim moralnim zakonima svete vjere, bez kojih i protiv kojih ona se nikada neće potpunoma riješiti.

Mi smo danas svjedoci jednog ogromnog vala gospodarskog i društvenog previranja, u kojem ima i istine i mnogo dobra. Ali su ta istina i to dobro toliko pomiješani sa morem zabluda da je velika pogibelj, da današnji čovjek sa iskrom istine primi i sve zablude i sa zrnom dobra slijedi i sve ono zlo kojim se to dobro nudi i propagira. Taj val će se smiriti, ali jao nama, ako bi mi poprimili i

njegove zablude i njegovo zlo. Jer tada bi izgubili sigurne temelje i naše zemaljske sreće i vječnog spasa duše. Zato nam je dužnost da ta aktuelna, krvava pitanja današnjice brižno i savjesno proučavamo, kako ne bi zabludili i zlim putem pošli na našu vlastitu propast.

Da navedem jedan primjer. Moju jednu učenicu iz učiteljske škole zapitao je neki sveučilištarac: Recite mi: »Ako je Bog naš otac, kao što to uči vjera, zašto onda ne dade svakome jednako, kao što i otac u obitelji dijeli svakome djetetu jednaki komad kruha?«

Pitanje je zakučasto i neiskreno, jer ne traži pravi odgovor, nego mu je svrha ta, da smete i potkopa vjeru.

To pitanje potpune jednakosti od uvijek je zanimalo čovjeka i mnogo je o tome legenda, a i napisanih stvari iz vjekova prije i poslije Krista. Pa opet je do dandanas samo jedno jedino mjesto na zemlji gdje je postignuta potpuna jednakost među ljudima, a to je pričesni stol. Tome stolu može svatko da pristupi bez razlike dobi, staleža, zanimanja, položaja i imovnog stanja, i svi primaju istu hranu, tijelo Sina Božjega pod prilikom kruha. To je jednakost Boga Oca prema svima na zemlji. A druga je jednakost na drugom svijetu, kao što je to divno prikazao Isus u priči o bogatunu i siromašnom Lazaru. Dakako, oni kojima je jedini idol mamon, kao i oni za koje osim materije ničesa nema i koji tvrde da čovjek živi samo od kruha, ovu jedinu punu jednakost ne shvaćaju. Tu jedinu jednakost ostvario je Bog u svome duhovnome kraljevstvu koje nije od ovoga svijeta. A na ovome svijetu neka tu jednakost ostvari čovjek kome je Stvoritelj predao zemlju i sva njezina bogatstva da njima vlada i upravlja, i dao mu je razum i slobodnu volju, i toliko milosti koliko mu je potrebno da u vladanju i upravljanju zemaljskim dobrima bude jednako pravedan prema svakome, a gdje pravda

ne stiže, tamo da ljubav ispuni pukotine i nedostatke ljudske pravednosti. A zašto nije čovjek od postanka svijeta uspio da ostvari tu jednakost, i zašto tu jednakost ni danas ne ostvaruju oni kojima je to program, a imaju i vlast da je ostvare? Odgovor je jednostavan. Samo zato ne, jer nemaju ni pravednosti, ni ljubavi koja bi svoj korijen vukla iz samoga Boga koji je vječna pravda i vječna ljubav.

Mi znademo da je gospodarski liberalizam, kome je duša samoljublje, licemjerno naglasio da je dužnost jedino ljubavi da liječi i ublažuje rane društva, a u isto vrijeme taj je gospodarski liberalizam po svome pravu jačega teško griješio gazeći prava i pojedinca i ljudske zajednice. Gazio je dakle pravednost, a ljubav odbacio. A za Marksa znademo da je također prezreo ljubav, jer je nikad nije pravo shvatio. On kaže da je kršćanska ljubav nekada bila bogati izvor težnji za socijalnim reformama, ali pošto ljubav kroz 18 vjekova nije mogla provesti društveni preokret i osnovati svoje kraljevstvo, i nije mogla da savlada mržnju, ona nije ni danas dosta jaka, da to učini. Marks se ruga onima koji se nadaju da će intenzivna ljubav donijeti bolje dane. Tako misli Marks jer kao materijalista nikada nije mogao ni shvatiti bit prave ljubavi. Ali mi se čini da u njegovu komunističkom carstvu baš zato ne uspjeva provesti potpunu pravednost, jer ne poznaje ljubavi. Njegovo kolektivno društvo nije zajednica jednakopravnih, nego u ime društva potlačenih masa kojima je oduzeto i lično ljudsko dostojanstvo.

Naša je nauka ova: Svi smo mi stvoreni na sliku i priliku Božju. Svi smo pozvani na život vječni. Svi smo bez razlike otkupljeni po Isusu Kristu. Svi smo bez razlike djeca jednoga Oca nebeskoga i svi međusobno braća i sestre u Isusu Kristu. Tu je temelj naše jednakosti i prava na punu jednakost. Izvolite primiti te istine i po njima

riješiti vremenita društvena i gospodarska pitanja u pravednosti koja je odsjev vječne Božje pravednosti i u međusobnoj ljubavi koja je iskra vječne ljubavi Božje. Prvo je pravednost, zatim ljubav. Tko odbacuje jedno ili drugo, ili čak oboje, taj je otpao od Boga, od izvora pravednosti i ljubavi, i zato punim pravom veli biskupska poslanica, da današnja socijalna i gospodarska bijeda ima mnogo uzroka, ali glavni je uzrok otpad svijeta od Boga.

S tim riječima opraštam se danas od vas, predragi slušatelji. Hvalim vašu revnost i ustrajnost u slušanju, a hvala vam i na strpljivosti prema meni. Sa današnjim danom prestaju moje propovijedi do u jesen. A dotle neka štiti i vas i mene dobri Bog. Istine koje sam vam kroz ovo vrijeme propovijedao ne kao svoju, nego kao vječnu riječ Božju, neka vas vode kroz ove tmurne dane da ne zalutae, nego da ostanete vjerni onome, koji je rekao: »Ja sam put, istina i život«.

ZAŠTITA DJECE PO ISUSU KRISTU

(Kratki nacrt za predavanje)

Naš se vijek naziva vijekom djece. A mogli bi ga nazvati i vijekom borbe za djecu. Jer za djecu se bore svi svjetovni nazori svima mogućim modernim sredstvima: školom, štampom, riječju, organizacijama itd. Zato imaju i roditelji svetu dužnost da se duboko zamisle u pitanje odgoja svoje djece, pogotovo kada ona pođu u školu. Mnogi roditelji misle da su upisom djeteta u školu izvršili svoju dužnost prema djetetu, a dalje neka se za djecu kroz deset mjeseci brinu učitelji. Država pak koja postavlja učitelje, misli da ima neograničeno pravo na dječju dušu i da može formirati tu mekanu dušu po miloj volji. Tko od nas nije čuo za pokret onih učitelja i profesora, koji su na godišnjim skupštinama svojih društava otvoreno tražili da se u školama posve ukine vjerska obuka i vjerski odgoj? Zato želim ovdje podvući stav Isusa Krista prema djeci i iznijeti njegov zaštitni zakon u korist djece. Taj Kristov zakon sadržava načela Božja obzirom na odgoj djece i zato ta načela treba da drži svatko: i roditelji, i škola i cjelokupna javnost.

Kadgod gledam one duge nepregledne povorke naše djece i školske omladine kako kroz godinu dana idu ulicama i žure se u škole svoje, sjećam se da je nekada takovu djecu gledao i Božanski Spasitelj u Svetoj Zemlji i u svojoj prevelikoj ljubavi donio je svoj zakon za zaštitu djece. Taj Kristov zakon iznijet ću u tri Kristove riječi.

I

Prva riječ glasi: »Pustite djecu i ne zabranjujte im doći k meni, jer je takovih kraljevstvo nebesko«. (Mt. 19, 14.) U tim riječima Kristovim objavljena su neosporiva prava Božja na sliku i priliku svoje svemoći, a sveta su to prava i djece na svoga Stvoritelja i Oca svoga djetinjstva i mladosti. Tko smije da dirne u ta prava? Tko smije da se stavi između Boga i djeteta? Laička škola, kao i svako nastojanje da se dijete odgoji čisto laički tj. bez vjere u Boga, bez priznavanja Božjeg moralnog zakona, samo tako zvanim laičkim moralom, atentat su i na Boga i na djecu i golema nepravda nanesena i Bogu i djeci. Djeca su u svetom krštenju stekla pravo da ih se kasnije nauči poznavati Boga i nauku Isusa Krista, da ih se nauči moliti i da i ona, kao nekada jeruzalemska djeca, javno pred svijetom pjevaju Kristu: »Hosana!« Nema te vlasti koja bi smjela ma i pokušati da rastavi djecu od Boga. Ta djeca su na poseban način i izričito pozvana da dođu k Bogu, Spasitelju svome. Djeca su u ljubavi Kristovoj po rangu na prvom mjestu i zato im je i u crkvi rezervirano mjesto pred samim oltarom i pred samim svetohraništem. Dijete ima dakle pravo na slobodan put do Isusa Krista.

II

Druga riječ glasi: »Tko jedno takovo dijete primi u moje ime, mene prima«. (Mk.9, 36). U tim je riječima označeno pravo djeteta i na našu ljubav i na našu pomoć. Djeca imaju dakle pravo ne samo na ljubav Isusa Krista, nego i na našu ljubav. Oni su miljenici ne samo Božji, nego imaju biti i naši miljenici. Na tu dužnost upozorio je Isus Krist i pojedinca i ljudsku zajednicu. Moderno školstvo i moderna zaštita djece diči se danas sa tolikim pjestovalištima,

obdaništima, skloništima, sirotištima, đačkim menzama, dječjim i školskim ambulantama, đačkim ljetnim logorima, ali ne priznaje i prešućuje da je Isus Krist prvi rekao da se svi maleni, nejaki, gladni, bolesni, siromašni imaju primati, kao da se njega samoga prima. »Tko jedno takovo dijete primi u moje ime, mene prima«. Ta riječ Isusa Krista sjaji se i blista poput betlehemske zvijezde iznad svake škole u kojoj vjerni učitelji i vjerne učiteljice uče i odgajaju našu djecu. Ta riječ Isusa Krista imala bi biti duša u radu svake škole. Primiti dijete, učiti ga i odgajati u ime Kristovo znači raditi po duši i srcu Spasitelja svijeta. Djeca imaju dakle pravo na ljubav dobrih ljudi.

III

Treća riječ glasi: »A tko sablazni jednoga od ovih malenih koji vjeruju u mene, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen, što ga okreće magare, o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj. Jao svijetu od sablazni! Potrebno je da dođu sablazni, ali jao onomu čovjeku po kojemu dolazi sablazan«. (Mt. 18, 6—7). Pokažite mi još koji zakon, koji bi tako štitio djecu kao ovaj? U tim riječima Kristovim kodificirano je pravo djeteta na moralnu zaštitu njegove nevinosti i krsne milosti. Kad je ove riječi izgovorio Spasitelj, pred njegovim očima lebdjele su sve nepravde i svi zločini učinjeni djetetu počevši od pokolja u Betlehemu do čedomorstva i moralnih umorstava djece u masama dvadesetoga vijeka. Pred njegovim očima prolazila je kao na filmu ona bezdušna hajka na dječju dušu i zato je ovaj strogi zaštitni i kazneni zakon postavio kao anđela sa ognjenim mačem pred ulaz u raj dječje nevinosti. Da, a koji — veli Spasitelj — sablazni jednoga od ovih malenih koji vjeruju u mene, koji sablazni zlim primjerom,

rječju, zlom knjigom, slikom, izlogom, kinom . . ., bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj. Zamislite, tko sablazni i jedno dijete od onih hiljada koje samo u Zagrebu idu u pučke škole, bolje bi mu bilo da mu se objesi mlinski kamen o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj. Teško svijetu od sablazni kojih toliko imade kod kuće, na ulici, u novinama itd.

Eto, to su prava djeteta po Isusu Kristu: pravo zaštite od zlih ljudi, pravo na ljubav dobrih ljudi i pravo, da imade slobodan put do Isusa Krista.

IV

U ono vrijeme Isus Krist nije samo izgovorio te tri zaštitne riječi u korist djece i zapovjedio apostolima da puste malene da dođu k njemu, nego je on tu djecu i posebno blagoslovio: »I zagrlivši ih stavi ruke na njih te ih blagoslovi«. (Mk. 10, 16). Taj blagoslov počiva i danas na djeci isto tako kao što djeluje u njima i blagoslov Stvoritelja preko njihovih roditelja i od toga časa osjećaju djeca da ih kao tajanstvena magnetska snaga privlači nešto k Spasitelju. Nepokvareno, nevino dijete nosi u sebi bogatu dispoziciju za kraljevstvo Božje, »jer njihovo je kraljevstvo nebesko«. Ta dispozicija nije u dječju dušu usađena tek po dobroj i pobožnoj majci. Ne! Jedinorođeni Sin Oca nebeskoga, koji obasjava svakoga novorođenoga čovjeka, zapisao je na čelo svakome djetetu: »Ti pripadaš Bogu«. I kada se u školi podaje sa potrebnom metodom i toplinom istina o Bogu i Isusu Kristu, dijete prima sve to sa većim zanosom, nego ikoji drugi predmet. Ta duševna srodnost dječje duše sa vječnim istinama, ta težnja za Spasiteljem, ta zdrava duševna prirođena sklonost k vjeri, ne samo da

se ne smije ugušiti, nego svom snagom u dječjoj duši razvijati.

Tu veliku istinu treba dobro da shvate i zapamte i roditelji, i učitelji i školske vlasti. Svi treba dobro da znadu da je prvi prijatelj, zaštitnik i spasitelj djece Isus Krist. Tko u tim mladim godinama vodi dijete k Isusu Kristu, vrši sveti apostolat. Tko dijete svijesno odvodi od Isusa Krista i sablazni ga, taj počini nad djetetom zločin i za njega vrijede riječi Isusa Krista da bi mu bolje bilo da mu se objesi mlinski kamen, što ga okreće magare, o vratu njegovu i da potone u dubini morskoj.

KATOLIČKA AKCIJA I ŽENA

Predavanje održano katoličkim ženama

Ono što mislim danas reći, nije ništa novo. To ste već čuli, ako ne ovako u cjelini, a ono svakako barem djelomično. Pa opet je potrebno sve ovo danas posebno naglasiti da nam bude sasvim jasno, zašto je i katolička žena pozvana i dužna da sarađuje u Katoličkoj Akciji.

Prelistat ću s Vama ukratko Sv. Pismo Novoga Zavjeta da vidite kako poziv žene na saradnju u hierarhijskom apostolatu crkve imade svoj korijen u samome Sv. Pismu i da je ona pozvana na saradnju u hierarhijskom apostolatu Crkve od samoga Gospodina našega Isusa Krista.

I. Žena u školi Spasitelja

Isus Krist primio je svoju čovječju narav od žene, od Prečiste Djevice Marije i prema njoj, kao majci svojoj iskazivao je uvijek najnježniju ljubav, savršeno štovanje i potpunu poslušnost. Na svoju majku nije zaboravio niti u času smrti i predao ju je svome najmilijem učeniku apostolu Ivanu. (Iv. 19, 25—27)

1) Ali Isus Krist ne štuje samo majku svoju. On iskazuje razumijevanje za sve brige, napore, borbe i tjeskobe žene uopće. On obuhvata sav život žene, majke i udovice, te iz njezina života uzima primjere za svoju evanđeosku nauku.

On ima srca za žalost žene kada rađa, jer je došao njezin čas i za materinsku radost njezinu kad je porodila dijete. (Iv. 16, 21).

On razumije majke koje mu dovode djecu svoju u kasnoj uri dana i tu djecu blagoslivlja. (Mt 19, 13—15., Mk. 10, 13—16).

On znade za trud žene domaćice koja mijesi brašno s kvascem (Mt. 13, 33); za veliku skrb žene koja je izgubila dram, a i njezinu radost, jer ga je našla. (Lk. 15, 8—10). Hvali dar udovice koja daje u kovčeg hrama svoja posljednja dva novčića, sve što je imala (Mk. 12, 41—44); sažalijeva osamljenu udovicu koja mora da prosi pred vratima strogoga suca da joj sudi pravdu. (Lk. 18, 1—9)

2) Ali ne samo da razumije ženu u njezinim potrebama, nego joj i pomaže.

On čini čudo da izliječi punicu apostola Petra (Mt. 2, 14—15., Mk. 1, 29—31., Lk. 4, 38—39); da vrati zdravlje zgrbljenoj ženi u zbornici koja je bolovala već 18 godina. (Lk. 13, 10—17); da ozdravi ženu koja je već 12 godina bila bolesna (Mk. 5, 24—35; Lk. 8, 41—48; Mt. 9, 18—26). On ne odbija molbu žene Hananejke koja moli za ozdravljenje kćeri i povrati joj zdravlje (Mt. 15, 21—28; Mk. 7, 24—30). On se sažali nad majkom udovicom iz Naima i vraća joj sina jedinca (Lk. 7, 11—17). Istim milosrđem vraća život i mladoj djevojci, kćeri Jaira, starješine sinagoge (Mk. 5, 21—23, 35—43, Mt. 9, 18—26; Lk. 8,41—56.)

3) Nije manja ni ona pomoć koju iskazuje Isus ženi u njezinim duhovnim potrebama.

Tu su sestre Lazara Marija i Marta u čijoj kući Isus kao gost često i rado boravi i na molbu njihovu uskrsava Lazara (Lk. 10, 38—42; Iv. 11, 1—54). Tu je Marija Magdalena, javna grešnica koju Spasitelj prima javno kod ručka, oprašta joj grijehe i brani je od prigovora (Lk. 7, 36—50). Tu je žena grešnica, zatečena u preljubu koju uzima u zaštitu ispred farizeja i oprašta joj grijehe (Iv. 8, 1—11). Na Jakovljevu bunaru susreće ženu Samarijanku koja živi u neurednom braku, te i nju obrati (Iv. 4, 1—42).

II. Žene za Isusa.

Žene su vrlo dobro shvatile sve ono što je Isus učinio posebno za njih. One su mu na tome iskreno zahvalne.

Uza svoju Majku koja mu je bila prva i najvjernija saradnica u građenju kraljevstva Božjeg na zemlji, znademo za proročicu Anu koja je za Isusa govorila svima, koji su očekivali otkup svijeta. (Lk. 2, 36—38). Marija i Marta srdačno ga primaju u svome domu, dvore ga kao gosta i slušaju kao Učitelja (Lk. 10, 38—42). Marija Magdalena pomaže ga skupocjenim uljem (Lk. 7, 36—50). Žena Samarijanka razglasi njegovo ime, te »iz onoga grada mnogi od Samaritanaca vjerovaše u njega poradi izjave žene koja je svjedočila: Kaza mi sve, što sam učinila« (Iv. 4, 39.). Njemu odaje hvalu i priznanje javno žena iz naroda: »Blago utrobi, koja te je nosila i grudima koje su te dojile«. (Lk, 11, 27—28). Pilatova žena zauzima se za njega i naziva ga »pravednikom«. (M.t. 27, 19). Veronika mu pruža na križnom putu rubac. Jeruzalemske žene sažalijevaju ga i plaču nad njim (Lk, 23, 27—31). Žene stoje pod križem do zadnjega daha Isusova i ne mare za ruglo i mržnju razjarene židovske gomile. One pomažu umatati tijelo Isusovo u platno, i prate ga do groba. »Žene koje bijahu s Isusom došle iz Galileje, pratiše i vidješe grob i kako je položeno tijelo njegovo«. (Lk. 23, 55.)

III. Misija žene.

Toliku vjernost žene nagrađuje Spasitelj u ranu zoru svoga uskrsnuća. Djelo otkupljena svijeta po Sinu Božjemu na križu izvršeno je na Veliki petak. A tome djelu kruna

je uskrsnuće Isusovo. Da je dakle djelo otkupljenja potpunoma završeno, to prve doznaju i prve javljaju apostolima žene. Sva četiri evanđelja sa manje ili više detalja, ali u suštini svojoj jednako opisuju da su

a) »Vrlo rano, u prvi dan sedmice« (Mk.), »u svanuće prvoga dana nedjelje« (Mt.), »rano, dok je još bila tama« (Iv.) prve došle na grob pobožne žene »Marija Magdalena i Marija Jakobova i Saloma« (Mk.).

b) Evanđelja jednoglasno tvrde da su te pobožne žene našle odvaljen kamen od groba, a grob prazan.

c) Da je anđeo rekao ženama: »Isusa tražite, Raspetoga? Uskrsnuo je, nije ovdje! Pa otidite brzo i recite učenicima njegovim, a posebno Petru, da je uskrsnuo od mrtvih. I gle, on će pred vama ići u Galileju, ondje ćete ga vidjeti« (Mt. 28, 6—7; Mk. 16, 7—8; Lk. 24, 6—7;)

d) Da se zatim ukazao ženama i Isus i rekao: »Idite, i javite braći mojoj, neka idu u Galileju i ondje će me vidjeti« (Mt. 28, 9—10). I posebno se javio Mariji Magdaleni (Mk. 16, 9) i dao joj poseban nalog: »Idi k mojoj braći i reci im: Uzlazim k Ocu svomu i k Ocu vašemu, k Bogu svomu i k Bogu vašemu« (Iv. 20, 17).

IV. Vijest žena.

Kao što uskrsna zvona veselo i svečano najavljuju nama svake godine uskrsnuće Isusovo, tako bijaše i u ranu zoru prvoga dana sedmice u Jeruzalemu. »I odoše brzo od groba sa strahom i radošću velikom i potekoše da jave učenicima njegovim« (Mt. 28, 8). »I vrativši se od groba, javiše sve ovo jedanaestorici i svima ostalima«. (Lk. 24, 9). A Marija Magdalena »otide i javi onima što su bili s njime, a koji su tugovali i plakali« (Mk. 16, 10). »Potrči

i dođe k Šimunu Petru i k drugom učeniku koga je Isus ljubio i kaže im: »Uzeše Gospodina mojega i ne znam gdje ga položiše«. (Iv. 20, 13.). A pošto je i ona vidjela Isusa, javi učenicima: »Vidjela sam Gospodina« (Iv. 20, 18).

Zar nije to vanredno značajno da je Isus baš ženama povjerio, da prve objave apostolima i cijelome svijetu njegovo uskrsnuće kao temelj i zalog naše vjere i kraljevstva Kristova na zemlji? U poslanstvu anđela i Isusa: »Idite i javite« . . . zar nije ispisana prva legitimacija žene za saradnju u kraljevstvu Kristovu na zemlji?

Zapamtimo dobro: apostoli svima tim riječima žena »nisu vjerovali« (Mk. 16, 11). »I njima se te riječi činile budalaste i nisu im vjerovali« (Lk. 24, 11). Jedino Petar (Lk. 24, 12) i Ivan pođoše žurno k grobu »i trčali su oba zajedno« (Iv. 20, 3—4)

I ako su apostoli osim Petra i Ivana prvu uskrsnu propovijed žena primili sa skepsom i nevjerom, nikako nisu smatrali da ta prva uskrsna propovijed iz ustiju žena znači da se žene nepozvano i neovlašteno miješaju i upliću u njihove apostolske poslove. Pa ni ona dva apostola, Jakob Zebedejev i Ivan brat Jakoba, nazvani »sinovima groma« (Mk. 3, 17) ne grme, ne protestiraju.

Uskrsna uloga žena upisana je u sv. Pismu za sve vijekove do svršetka svijeta. Sa štolom na ramenu i pastirskom palicom u ruci nisu žene nikada radile ono što su radili apostoli. Trostruka služba u Crkvi Kristovoj, učiteljska, svećenička i pastirska povjerena je jedino Petru i apostolima, a preko njih njihovim nasljednicima. Ali uz apostole koji su primili i vršili redovni apostolat Crkve, bile su prve vjerne i revne saradnice za kraljevstvo Kristovo kršćanske žene koje su poziv i poslanstvo za tu saradnju primile na Uskrs od samoga Isusa Krista.

Čini se, da su to pitanje tako shvaćali i sami apostoli, jer iza uzašašća Gospodina Isusa Krista u nebo apostoli nisu branili da osim Majke Božje Marije još i druge žene učestvuju u noveni pred dolazak Duha Svetoga. »Svi su ovi — tj. apostoli — bili jednodušno postojani u molitvi sa ženama i s Marijom, Majkom Isusovom i s braćom njegovom«. (Dj. Ap. 1, 14). I kršćanska umjetnost kadgod slika prizor dolaska Duha Svetoga u plamenim jezicima, među apostole stavlja na počasno mjesto i jednu ženu, Bl. Dj. Mariju.

Saradnju svoju sa apostolima u širenju kraljevstva Kristova na zemlji živo i oduševljeno su shvatile prve kršćanske žene.

Djela Apostolska (9, 36—42) tako spominju u gradu Jopi Tabitu, »punu dobrih djela i milostinje«, kojoj je sveti Petar vratio život.

Kad je sv. Pavao na rijeci Stridonu ženama grada Filipi propovijedao evanđelje, prva od njih, koja je primila sveti krst, bila je plemenita žena Lidija, skrletarica i rekla Pavlu i njegovu pratiocu: »Ako ste uvjereni da sam učenica Gospodinova, uđite u moju kuću i ostanite.« (Dj. Ap. 16, 13—15). Lidijina kuća postade prva crkvica u Evropi u kojoj se propovijedalo evanđelje i služila sveta misa.

U 16 glavi poslanice Rimljanima spominje sv. Pavao pred svim svijetom imena odličnih kršćanskih žena, svojih saradnica. Prvo spominje »sestru Febu« koja je službenica kod crkve u Kenhreju i koja je »postala zaštitnica mnogima, pa i samom apostolu Pavlu«. (1—2). Zatim pozdravlja Prisku i Akvilu koje naziva svojim saradnicama (3), jer su u Efezu »točnije izložile nauku Božju« nekom Židovu Apolonu (Dj. Ap. 18, 24—28, 2 Tim. 4, 19), dalje

spominje Mariju (6), Trifenu i Trifozu i Perzidu, koje su se sve »mnogo trudile u Gospodinu« (12). U poslanici Filipljanina posebno preporuča Evodiju i Sintihu« koje se u evanđelju boriše s njim i čija su imena upisana u knjizi života« (Fil. 4, 2—3). To su sve pohvale i priznanja, izrečena od samoga sv. Pavla, apostola naroda, dobrim kršćanskim ženama, zbog njihove pomoći i saradnje sa hierarhijskim apostolatom Crkve u širenju kraljevstva Kristova na zemlji.

Katoličke gospođe!

Kada ste se odazvale pozivu svoga natpastira, da sarađujete u istom hierarhijskom apostolatu Crkve, vi ste pošle putem onih odličnih kršćanskih žena čija su imena ispisana na stranicama samoga svetog Pisma. Vjerujte da i za Vas vrijedi uskrsna poruka samoga Gospodina Isusa Krista: »Idite i javite braći mojoj da sam ih otkupio i od mrtvih uskrsnuo«, tj. idite i javite moje evanđelje. Idite na periferiju velegrada i u sela... među siromahe i bogataše... među školovane i neuke... među bolesne i zdrave... i javite, da je Isus Spasitelj svijeta. Idite i javite da on i danas po učiteljstvu svoje Crkve uči, po svećeništvu posvećuje, a po pastirstvu vodi sve ljude i sve narode da ih vremenito i vječno spasi.

Hoćete li raditi kao Lidija da pomažete podizati i ukrasiti crkve; ili kao Tabita da putem karitativnog rada privedete siromahe Kristu; ili kao Veronika da njegom bolesnika na tijelu i duši predobite ih za Krista; ili kao Priska da pomognete neuke poučavati katekezom ili dobrom štampom... svejedno je. Sve je to saradnja sa hierarhijskim apostolatom Crkve u Katoličkoj Akciji.

Idite na taj rad sa »radošću velikom« kao uskrsne žene. Jer ta uskrsna radost jest onaj optimizam koji nas

mora ispunjavati. Sam Sv. Otac je rekao godine 1927: »Hoćemo da budemo i ostanemo optimisti«, a optimisti možemo biti, jer idemo na apostolsku saradnju ne u svoje ime, ne u ime ovoga svijeta, nego u ime onoga, koji nas zove i šalje, u ime samoga Isusa Krista.

O MAJCI NA MAJČIN DAN

Zamoljen sam od Biskupijskog Okružja društva hrvatskih katoličkih žena, da na ovoj večernjoj proslavi Majčinog dana održim slovo o majci.

Toj sam se molbi odazvao sa mješovitim čuvstvom.

Prvo me je obuzela malodušnost. Jer govoriti o majci nije tako lako, kako se to čini na prvi pogled.

Drugo, osjetio sam svu ozbiljnost i potrebu da se o majci što više govori i da se o njoj puna istina što jasnije kaže baš u naše dane kada je cijena majke pala, te se nastoji umjetnim sredstvima opet vratiti majci ona čast i dostojanstvo, koje joj pripada i po prirodnom i po pozitivnom Božjem zakonu.

I

Prvo me, dakle, obuzela malodušnost i do ovoga trenutka nije me napustila. Meni je ovoga časa pri duši kao što je moralo biti proroku Jeremiji, kada ga je odredio sam Gospod Bog za proroka među ljudima. Prorok se tome pozivu otima i veli: »A, a, a, Domine Deus, ecce, nescio loqui, quia puer ego sum. A, a, a, Gospode Bože, evo ne znam govoriti, jer sam dijete.« Velim, i meni je ovoga trenutka kao nekoć proroku Jeremiji i rado bi se i ja oteo ovoj dužnosti, jer eto: »A, a, a, Gospode Bože, evo ne znam govoriti, jer sam dijete.«

Kad je riječ o majci, čovjek može pokušati da nešto kaže o majci; može da tepa, kao maleno dijete koje sve svoje misli i osjećaje izražava riječima i glasovima kojih nitko ne razumije; može da muca kao onaj koji u sebi

nosi neki osjećaj snažan ili misao veliku, ali ne može naći i izgovoriti one riječi kojima bi potpunoma adekvatno izrazio ono što misli i osjeća. — Ali govoriti o majci i u riječima sasvim iscrpsti pojam što je majka, mislim, da to još nikome nije posve uspjelo.

Mogao je Rafael da skine plavetilo neba i da suncu otme njegov zlatni sjaj i da pomiješa najljepšu plavu sa najsjajnijom zlatnom bojom i da slika svoje Madone i da stvara veliku umjetnost, ali tko smije da kaže da su njegove boje i najtoplije crte potpuno iscrple sve ono što se o majci zamisliti dade?

Mogao je Michael Angelo finim svojim dlijetom isklesati u kararskom bijelom mramoru beskrajnu bol na licu svoje Piete, a tko bi mogao reći da je dao no što majčino srce u boli proživjeti može?

Mogli su i pjesnici da poput marljive pčelice oblijetaju neumorno najljepše cvijeće narodnog jezika i da saberu najslađe riječi, da ih povežu u najmilozvučnije kitice, pa opet tko bi smio kazati da su o majci sve rekli i da se o njoj više ne može reći?

Mogli su i tvorci besmrtnih arija uzeti tonove svih skala i mekoću najnježnijih harfa i pjevati toplo i slatko o majci, pa opet tko je taj, koji bi smio reći da su u svojim slatkim melodijama uhvatili sve drhtaje majčina srca?

Za mene je majka jedna velika tajna koja se ni bojom na platnu, ni linijom u mramoru, ni riječju, ni melodijom u pjesmi ne može posve riješiti. I slikar će nešto o njoj naslikati, i kipar nešto od nje u kamen prenijeti, i pjesnik nešto o njoj reći i pjevač o njoj nešto pjevati, ali sve je to samo po nešto i sve to skupa još nije majka, nego samo nešto od majke što je mnogo, mnogo manje od same majke. U svačijoj duši je slika majke nešto više, ljepše, toplije, dublje, sjajnije, savršenije, nego što se to uopće izraziti

dade. Zato velim da je majka za mene velika, neizreciva tajna. Svakako je čudnovato da je početak svakog života po jedna velika tajna iza koje stoji sam Stvoritelj života, sâm Gospodin Bog. I možda je baš iz toga razloga svakome njegova majka neizrecivo velika, sveta i uzvišena, jer je po tajni materinstva toliko Bogu bliza. Ne bi mogao reći da li je majka više tajna ljubavi, žrtve ili života, ali svakako je tajna.

I to tvrdim za svaku majku i ne pitam da li je ona iz kraljevskih dvorova ili seoskih kućica, iz bogatih palača ili radničkih baraka. Majka je velika svetinja pred kojom se može klečati, koju se može bez riječi gledati, koju se može osjetiti, koju se može ljubiti, ali koju se opisati ne može. Zato sam ja malodušan i govorim sa prorokom Jeremijom: »A, a, a, Gospode Bože, ne znam govoriti, jer sam dijete . . . «

Namjesto toga pozivam svakoga od vas da ovoga časa potraži u mislima svoju majku, bilo mladu ili staru, učenu ili neuku, bogatu ili sirotu, bilo da je još živa ili već mrtva i da se u duhu približi njenoj slici sa najljepšim mislima i najnježnijim osjećajima i da joj sa šaptom tiho prizna: Ti si najbolja, najljepša, najmilija — jer si mi majka. Hvala Ti! Bog te blagoslovio!

To je sve, što mogu o majci reći. Više ne mogu, jer sam dijete!

II.

Ali kada treba majku braniti, onda nisam dijete. Onda želim biti muž, junak, lav, div. A majku braniti dandanas treba, jer je ona slika majke kako je svaki od nas nosi u duši svojoj bolno povrijeđena i pogažena.

U zadnjih 80 godina nijedna misao, nijedna vrednota staroga svijeta nije ostala nepovrijeđena, pa ni sama

čast materinstva i majke. Nietscheov »Übermensch« našao je sljedbenike ne samo u muškom, nego i u ženskom svijetu. Ti »nadljudi« i »nadžene« sa svojim novim lakim moralom i svojim načelima o »materinstvu i braku bez vjenčanog lista« lakoumno se igraju sa svetinjom obitelji i ruše svetište žene i majke.

Bebel, vođa njemačke socijalne demokracije, u svojoj znanstvenim aparatom napisanoj, ali sotonski zasnovanoj knjizi: »Die Frau« piše: »Materinstvo čini ženu nesposobnom u utakmici i borbi sa mužem (Konkurenzkampf) i zato je materinstvo prokletstvo za ženu.«

Lilina, žena nedavno strijeljanog Zinovjeva, kaže: »Ljubav roditelja prema djeci ponajčešće je štetna. Dijete koje je odgojila obitelj, protisocijalno je. Žena mora da drukčije koristi društvu, a ne da uzgaja djecu.«

Buharin u »Početnici komunizma« piše: »Dijete pripada društvu, dakle komunističkoj partiji.«

Goihberg u djelu »Ženidbeno pravo« veli: »Komunistička partija mora zamijeniti obitelj. U njoj će se uništiti ona uskogrudna ljubav roditelja prema djeci koja od ovih stvara egoiste.«

A kominterna je 16 studenoga 1924 stvorila načelni zaključak: »Nijedna revolucija nije moguća sve dotle, dok bude postojao duh obitelji.«

Opažate li da je u tom novome shvaćanju majka sasvim otstranjena i njoj su nanešene najstrašnije uvrede. Ako je po Bebelu materinstvo »prokletstvo za ženu«, znači, da je majka »prokletstvo za djecu«.

Po komunizmu ljubav roditelja, a to znači uvijek u prvom redu ljubav majke, štetna je za djecu. Žena ne treba biti majka, nego radnica, produktivni faktor kao muž. Njezina ljubav ništa ne producira. Ne pita se, koliko ona ljubi, nego koliko ima konjskih snaga da proizvodi.

Koja uvreda za sve majke kad se kaže da je njihova ljubav uskogrudna, da one odgajaju egoiste. Koji prezir svetih drhtaja materinog srca kada se veli da će obitelj tj. majku zamijeniti društvo tj. partija.

A kad se veli da nijedna revolucija ne može uspjeti dok bude postojao duh obitelji tj. duh majke, jer ona je svećenica obiteljskog duha — onda to znači da majka ima da nestane.

Koje su posljedice takvoga naziranja?

Prvo pad u porođajima. Za zadnjih 10 godina u Rusiji pao je broj porođaja godišnje za 1 milijun. U samoj Moskvi je stopa porođaja u isto vrijeme pala na polovicu.

Žena ne treba biti više majka, nego radnica. Preko 6 milijuna žena radnica radi danas u Rusiji u tvornicama, građevinarstvu, na putevima. Ona radi manuelne poslove koji ne odgovaraju njezinu spolu, ni njezinoj snazi, a oteta je svome prirodnome pozivu djeci i kući. I to naziva Krupskaja, Lenjinova žena »oslobođenjem žene od robovanja obitelji i služenju domaćinstvu«.

A šta je sa djecom kojoj imade država da zamijeni majku? Godine 1922 priznao je Lunačarski, komesar za pučku prosvjetu, da u Rusiji imade 9 milijuna »bezprizornih« tj. djece bez roditelja, bez ikojeg nadzora. Oteli su djeci majku i djeca su postala beskućnici, najbjednije skitnice. Eto kako može država zamijeniti majku.

Nakon 19 godišnjeg svoga vladanja morali su se i sami Sovjeti zgroziti nad strahovitim posljedicama svoga naučavanja o ženi, majci, djeci i obitelji, te oni 25 svibnja 1936 prihvatiše nacrt zakona o zaštiti obitelji. Tim zakonom žele boljševici povećati broj porođaja, a smanjiti broj smrti i srušenih obitelji (Luj Fišer). Ali teško je vjerovati da se u toj moralnoj pustoši gdje nema više majke,

gdje se majčina ljubav, požrtvovnost i njezin mučenički heroizam potcjenjuje i prezire uopće nešto može učiniti.

Mi znademo za te društvene nevolje samo jedan lijek: Vratite ruskom narodu njegove majke i ne dirajte u sveti plamen njihove ljubavi i požrtvovnosti prema djeci i obitelji. Bez majke nema lijeka i spasa nijednome narodu.

Ruskim ženama šaljemo (sa ovoga majčinog dana) izraze naše simpatije i želimo da im što prije svanu dani kada će one opet moći i smjeti biti prave majke i kada se nitko ne će staviti između njih i njihove djece.

Ruskoj djeci kojoj su grubim paragrafima nemilosrdnog zakona oteli majke i mjesto toplog majčinog srca dali im državne odgojne zavode bez srca, želimo od svega srca da i ta nesretna djeca nađu opet prave majke bez kojih je život na zemlji dvaput teži i bjedniji.

A svima onima koji širom svijeta i kod nas kod kuće vode propagandu javnu ili tajnu, štampom ili riječju protiv materinstva, te raznim dokazivanjem i tobože naučnim razlozima žele smanjiti, ograničiti ili sasvim odstraniti sveto zvanje majke, velimo: U ime časti i dostojanstva koje pripada i po prirodnom i po pozitivnom Božjem zakonu svakoj majci, prosvjedujemo protiv svakoga koji ma iz kojeg bilo razloga vrijeđa i napada i ruši uzvišeno zvanje naših bivših, sadašnjih i budućih majki. Tko ne prizna majčinu ljubav kao najsvetiju moralnu vrednotu, a majčinu požrtvovnost kao jednu od najvećih moralnih snaga u službi pojedinaca i naroda, taj je najzlobniji neprijatelj i svoga naroda i svega čovječanstva. Dok mi pred vlastitom majkom zanijemimo i ne nalazimo riječi da izrazimo šta je nama naša majka, kad je treba braniti, mi neustrašivo dovikujemo svemu svijetu: Svoje majke ne damo!

III.

Na koncu samo još jednu riječ.

»Majčin dan« je nešto novo na svijetu. U mome djetinjstvu mi nismo posebno proslavljali majčin dan. Bit će to zato, jer u doba moga djetinstva nije u godini bilo nijednog dana koji ne bi bio majčin dan. Zvanje majke bilo je sveto, a majčina ljubav prema djeci i ljubav djece prema majci istim je tempom u dva srca bez prekida jednakim žarom plamsala. Ali sada svijet opaža da je između majke i moderne djece nastala izvjesna udaljenost i traže se putevi da se u obiteljima opet uspostavi puno duševno zbliženje i bolje međusobno razumijevanje. Mladenačku tvrdoglavost da zamijeni pijetet, a na mjesto kućne revolucije da stupi duševna harmonija. I zato je uveden godišnji majčin dan. Mi katolici priznajemo dobru volju tome pokretu. Ide se za tim da se poda imenu i dostojanstvu majke u javnosti više časti i štovanja.

Ali mi katolici nismo uopće trebali poseban majčin dan. Mi u mjesecu svibnju imamo čitavi mjesec majke. Ipak mi sa svijetom prosljavljamo i ovaj majčin dan, jer najuzvišenija i najsvetija Majka Marija podaje svakoj majci poseban sadržaj i nešto od uzvišenosti Marije i podiže majčin dan na svete sionske visine kamo svjetovna proslava majčina dana sama po sebi nikada ne bi se mogla dovinuti. Mi ne samo u crkvi, nego i ovdje pozdravljamo Blaženu među ženama, prvu majku među svima koja je kao majka Emanuela blagoslovila i uzvisila materinsku čast svake majke. Pa ako se nađe među ženama hiljade takvih koje po srcu Bebela proklinju ime »majka«, mi znademo za milijone drugih žena koje ime »majka« blagosljivljaju, milijone kršćanskih žena, koje mole: »Blagoslovljen plod utrobe Tvoje«. Gdje se moli i pjeva Ave Marija, tamo je ime i čast majke najbolje zaštićeno.

KATOLIČKO JEDINSTVO I EUHARISTIJA

(Govor održan 27. svibnja 1938 na Hrvatskom zborovanju prilikom Svjetskog Euharistijskog kongresa u Budimpešti)

U paraboli o dobrom pastiru izgovorio je Spasitelj i ove riječi: »I bit će jedno stado i jedan pastir« (Iv. 10, 16).

Da izgradi svoje kraljevstvo na zemlji kao jedno vidljivo stado s jednim vidljivim pastirom, ustanovio je Isus Krist svoje crkveno učiteljstvo s jedinstvom nauke, crkveno svećeništvo s jedinstvom bogoslužja i crkveno poglavarstvo s jedinstvom hijerarhijske uprave stavljajući sve tri ove službe pod vrhovnu vlast apostola Petra i njegovih nasljednika.

Mi, članovi toga kraljevstva Kristova, kao jednog vidljivog stada Isusa Krista na zemlji, povezani smo međusobno pod jednom vidljivom vrhovnom glavom jedinstvom vjerovanja, jedinstvom štovanja Boga putem jednog bogoslužja i jedinstvom poslušnosti prema crkvenim poglavarima.

Ali unutar toga vidljivog crkvenog jedinstva velika je među nama raznolikost u pogledu narodnosti, jezika, staleža, imovinskog stanja, kulture, običaja i povijesti, koje raznolikosti nas dijele i rastavljaju uza sve jedinstvo u vjerovanju, bogoslužju i poslušnosti prema crkvenim poglavarima pod vrhovnim autoritetom sv. Ocem Papom. Odatle ona naša različita gledanja i shvaćanja u stotinu životnih pitanja koja nas dijele, te izazivaju vrlo često i sukobe. Vidi se zato potreba drugog još dubljeg jedinstva koje će premostiti te mnogobrojne raznolikosti među

nama. A to je želja i samoga Gospodina Isusa Krista i to posljednja želja prije njegove smrti.

Čitamo u evanđelju sv. Ivana da je Gospodin Isus Krist, iza posljednje večere, na kojoj je ustanovio Presvetu Euharistiju, u svojoj uzvišenoj molitvi velikog svećenika, izgovorio i ove riječi: »Oče sveti, sačuvaj u ime svoje one koje si mi dao da budu jedno, kao mi« (17, 11), »da svi budu jedno, kao što Ti Oče u meni, a ja u Tebi, da svi u nama budu jedno« (17, 21), »ja u njima i Ti u meni, da ih veže savršeno jedinstvo« (17, 23).

To su Isusove riječi pred smrt. Riječi, koje otkrivaju punu nutrinju, najveću čežnju njegova Srca za savršenim jedinstvom u koje on sebe sasvim unosi.

To »savršeno jedinstvo« ostvaruje Euharistija. Ona je sakramenat jedinstva.

U govoru o Euharistiji, održanom u Kafarnaumu, Isus Krist veli: »Tko jede tijelo moje i pije krv moju, ostaje u meni i ja u njemu« (Iv. 6, 56). Isus Krist je dakle po Presv. Euharistiji u nama, a mi u njemu. To je »ono savršeno jedinstvo« o kojem on veli: »Kao što Ti Oče u meni, a ja u Tebi, da oni u nama budu jedno« (Iv. 17, 21).

Mi shvaćamo to savršeno jedinstvo obično sasvim individualno: Krist u meni, ja u njemu, a ne mislimo da se to savršeno jedinstvo ima shvatiti u mnogo širem i to najširem socijalnom smislu.

Jasnije nam postaje smisao toga savršenog jedinstva, kad čitamo nauku sv. Pavla o mističnom tijelu Kristovu. U poslanici Rimljanima piše: »Jer kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a svi udovi nemaju istu službu, tako smo mnogi jedno tijelo u Kristu, a svaki je od nas ud jedan drugome« (12, 4—5). A u I poslanici Korinčanima veli: »Jer kao što je tijelo jedno, te ima mnoge udove, a

svi su udovi tijela, premda su mnogi, jedno su tijelo, tako i Krist« (12, 12—13).

Po tom tumačenju sv. Pavla mistično tijelo Kristovo ima mnogo udova, a to smo mi, svaki od nas po jedan ud, a glava tijela je sâm Isus Krist. Isus Krist kao glava povezuje sve udove u jedno tijelo tako da nije samo svaki pojedini ud povezan s Kristom, nego su svi udovi i međusobno povezani, te je svaki od nas ud jedan drugome.

Iz toga slijedi, da kadgod primimo sv. pričest, primamo cijeloga Isusa Krista i ujedinjujemo se sa svime što je Krist, u prvom redu s glavom tj. osobno s Isusom Kristom, a u drugom redu i s udima njegova mističnoga tijela, jer se ujedinjujemo s cijelim Kristom.

Istu istinu u vezi s Presv. Euharistijom izražava sv. Pavao na drugom mjestu ovako: »Kalež blagoslova koji blagoslivljamo, nije li zajednica krvi Kristove? Kruh koji lomimo, nije li zajednica tijela Kristova? Budući da je jedan kruh, jedno smo tijelo mnogi, jer svi u jednome tijelu imamo zajednicu« (I. Kor. 10, 15—17).

Po euharistijskom kruhu i kaležu, ma koliko nas bilo, stapamo se dakle u savršeno jedinstvo jednoga tijela. Po Euharistiji postajemo krvni srodnici Isusa Krista, a zatim i krvni srodnici međusobno. Jer isto tijelo Boga i čovjeka hrani nas i ista krv Boga i čovjeka struji našim žilama. Može li biti jače povezanosti među udima jednoga tijela? Može li se i zamisliti savršenije jedinstvo od ovoga?

Vidimo dakle, da bit zajednice s Euharistijom nije samo osobno jedinstvo s glavom, s Kristom, nego i međusobna zajednica svih udova jednoga mističnog tijela koje vodi i upravlja glava, Isus Krist.

To su živo shvaćali već u prvo kršćansko doba. Jedna od najstarijih molitava Crkve moli Boga: »Da se na cijelome svijetu rasijani kršćani snagom nebeske hrane tako

ujedine, kao što se po humcima razasuta pšenična zrna ujedinjuju, da postanu jedan kruh«. (Doctrina Apostolorum [Didache] IX. 4).

A Sv. Toma veli: »Presv. je Olt. Sakramenat ujedinjenje ne samo s Bogom, nego i međusobno ujedinjenje svih onih koji se pričešćuju«. (Summ. Theol. III. p. q. 73. art. 2.)

Ali i to još nije sve. Euharistija ne povezuje samo nas međusobno u jedno tijelo, nego je ona veza i s prošlošću i budućnošću. S prošlošću, tj. sa svima velikanima sv. vjere koji su se od posljednje večere pa do danas hranili Euharistijom i na njoj sagradili za nas kršćansku budućnost. A i s budućnošću, tj. s onim nebeskim kraljevstvom svetaca i blaženih koji su se isto ovim kruhom othranili za stanovnike kraljevstva Božjeg. U Euharistiji je i jedinstvo općinstva svetih.

Ali treba naglasiti da ta zajednica, to savršeno jedinstvo po Presv. Euharistiji nije samo alegorija, nego stvarno, životno jedinstvo. Plastično nam to kaže sam Isus Krist u paraboli o trsu i lozi. On veli: »Ja sam trs, a vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu, on rodi mnogi rod i jer bez mene ne možete ništa učiniti. Kao što loza ne može roditi roda sama od sebe, ako ne ostane na trsu, tako ni vi, ako ne ostanete u meni.« (Iv. 15, 1—11).

Smisao te parabole je slijedeći: Svi smo mi loze na jednome trsu, a to je Isus Krist iz koga crpemo životni sok da prolistamo, procvatemo i donesemo plod. Mi dakle u zajednici sa trsom, tj. sa Kristom, sačinjavamo jedan život. A tko presječe tu životnu vezu s trsom, u njemu nema života. A euharistična hrana, — jer svi jedan te isti kruh jedemo i iz istoga kaleža pijemo, jer dakle svi blagujemo isto tijelo Isusovo i istu krv Isusovu, — stvara jedno mistično životno jedinstvo između Isusa Krista, i

nas; a isto tako između svakoga od nas. Po tom kruhu i vinu postajemo svi jedan živi organizam, jedno živo tijelo kome je Isus Krist glava. I tako svi udovi toga mističnoga tijela misle istim Kristovim mislima, osjećaju istim Kristovim osjećajima, dišu istim Kristovim dahom, kroz žile im struji ista krv, srce im kuca istim bilom, žive istim Kristovim životom. To je mislio reći i sv. Pavao kada je napisao znamenite riječi: »Živim ja, ali ne živim više ja, već Krist živi u meni«. (Gal. 2, 26).

Eto pred nama »savršeno jedinstvo« kako ga je Isus Krist zamislio u svojoj velikosvećeničkoj molitvi na posljednjoj večeri. Savršeno katoličko jedinstvo po Presv. Euharistiji. Eto Presvete Euharistije kao sakramenta jedinstva.

Ta velika istina ima u praktičnom životu neizrecivih posljedica.

1) Jer smo po Presv. Euharistiji međusobno povezani u jedno stvarno životno jedinstvo, ne može jedan drugome biti tuđ i stran. Da li je moguće da se međusobno iskreno ne ljube pojedini udovi istoga tijela Kristova ma koliko oni bili inače međusobno u čovječjem obliku različiti? Da li je moguće da ne misle i da se ne staraju jedan o drugome s najvećom ljubavlju i nježnošću? Da li je moguće da se jedan za drugoga ne zanima, i da jedan u drugome ne štuje zajedničku glavu Isusa Krista?

2) U tom savršenom jedinstvu preko Presv. Euharistije moraju se izgladiti sve razlike i moraju nestati sve protivnosti koje među nama kao nesavršenim ljudima postoje. Tu se ne gleda da li je tko gospodar ili sluga, učenjak ili radnik, nego samo to, u čemu smo svi međusobno slični, u čemu smo isti i to uvijek s gledišta bitnog jedinstva po Isusu Kristu. A to jedinstvo koje miri, ujednačuje

razlike i izjednačuje protivnosti, zar nije jedini lijek za bolne rane današnjega društva?

3) Treća je posljedica tog savršenog jedinstva po Presv. Euharistiji međunarodno jedinstvo. Euharistija ne zna za nacionalne i političke granice, za kontinente, za visoke planine, rijeke, mora, ona ne zna za razlike po rasama, ona je jedini most koji preko svih ovih prepreka spaja sav svijet u jedno euharistijsko kraljevstvo. To nam dokazuje i ovaj veličanstveni euharistijski kongres. Nikada i nigdje ne uspijevaju narodi da pod bilo kojom parolom sakupe, sastave i slože sve kontinente u punoj slozi, ljubavi i jedinstvu kao što to uspijeva Presv. Euharistiji na međunarodnim euharistijskim kongresima. Ako igdje, to je ovdje »cor unum et anima una« — jedno srce i jedna duša. A to euharistijsko jedinstvo jest i jedini zalog mira među ljudima i narodima.

Tako postaje katoličko jedinstvo po Presv. Euharistiji živa stvarnost.

*

Mi Hrvati, sakupljeni na ovom Svjetskom Euharistijskom kongresu u Budimpešti, smatrajmo za svoju svetu dužnost, da to katoličko jedinstvo po Presv. Euharistiji propovijedamo i širimo u svojoj domovini. Svjedoci smo ovdje savršenog jedinstva svih naroda svijeta. Na svoje oči gledamo, da ovdje nema razlike između pojedinca i pojedinca, između naroda i naroda, i ako se u svojim zemaljskim odnošajima međusobno vrlo mnogo razlikujemo. Tu smo svi jednaki, jer po Presv. Euharistiji svi zajedno sačinjavamo jedno tijelo kome je Isus Krist glava. Recimo kod kuće da smo bili ovdje primljeni u svemu jednako kao i svi ostali narodi. A to imamo zahvaliti jedino Presvetoj Euharistiji.

SADRŽAJ:

Strana

Predgovor 3

A) Propovijedi od Adventa do Uskrsa.

I. Adventske:

1) »Činite pokoru!« 5
2) »Jeli li Ti onaj?« 7
3) »Idite i javite, što ste čuli i vidjeli.« 10
4) »Pripravite put Gospodnji.« 12

(Literatura: Biskup Keppler i biskup Prohászka)

II. Adventske:

1) »Među vama stoji, koga vi ne znate.« 15
2) »Vi ne znate, da je on Sin Božji i Spasitelj.« 18
3) »Zašto ga ne znate?« 20
4) »Došao je među svoje i svoji ga ne primiše.« 23

(Literatura: P. Bangha Bela D. I.)

Božićne:

1) Na Božić: Radost Božića 26
2) Na Božić: Pred jaslicama svi smo jednaki 28
3) Na blagdan sv. Stjepana 30
4) Na blagdan sv. Ivana apostola 33
5) Na nedjelju poslije Božića: Naličje Božića 36
6) Na nedjelju poslije Božića: Perspektiva štalice 39

(Literatura: Biskup Prohaska, biskup Dr. Tóth i Papini)

Na staru godinu:

1) »A sada ostaje vjera, ufanje i ljubav« 42

(Biskup Keppler)

2) Posljednji »Očenaš« u staroj godini 48

(Kardinal Faulhaber)

Na novu godinu:

Strana

1) »Bog silni, Otac budućnosti, Knez mira« 56
(Kardinal Faulhaber)
2) U imenu Isusovom je spasenje 60

Na Bogojavljenje:

1) »Gdje je kralj židovski što se rodio?« 63
2) Sukob vjere i nevjere 66

Na nedelje iza Bogojavljenja:

I. Obitelj i brak:

1) Sv. Obitelj u Nazaretu 68
3) Obitelj u Kani Galilejskoj 71
3) Obitelj u Betaniji 75
4) Nerazrešivost braka 78
5) Mješovita ženidba 82
(Literatura: Biskup Dr. Tóth)

II. Kriza obitelji:

1) Obitelj je u krizi 86
2) Prvi uzrok krize: Današnje gospodarske prilike 88
3) Drugi uzrok krize: Ulica 91
4) Treći uzrok krize: Sebičnost 93
5) Prvi lijek: Povratak kršćanskom shvaćanju obitelji 95
6) Drugi lijek: Povratak ćudoređa u obitelj 98
(Literatura: P. Bangha Bela, D. I.)

I. Korizmene:

1) Juda 101
2) Petar 103
3) Pilat 106
4) Herod 110
5) Žene u muci Isusovoj 112
(Literatura: Biskup Dr. Tóth)

II. Korizmene:

Strana

1) Trostruko kušanje Isusa 116
2) Zašto se ne ispovijedamo? 118
3) Ispovijed je zapovijed Isusa Krista i Crkve 121
4) Ispovijed je potreba današnjeg čovjeka 123
5) Uskršnja sv. pričest 126
(Literatura: Kard. Faulhaber i P. Bangha Bela, D. I.)

Na Veliki petak:

1) »Gledaj, koliko nas je ljubio.« 129
2) »Pieta.« 134
(Literatura: Biskup Keppler i biskup Dr. Tóth)

Uskrsne:

1) Poruka Uskrsa 139
2) Grob je prazan 141
(Literatura: Biskup Prohászka i biskup Dr. Tóth)

B) Propovijedi neovisne od crkvene godine.

Na Papin dan:

1) Petar ne umire 144
2) Papinstvo je stijena autoriteta, moralnog reda i kulture 146
(Literatura: Kardinal Faulhaber i biskup Dr. Tóth)

Euharistijske:

1) Na sedamdesetgodišnjicu Društva za sveudiljno klanjanje 150
2) Euharistija — Emanuel 157
Literatura: P. Bangha Bela, D. I.)

Na mladu misu:

1) »Narod te čeka.« 166
2) Zašto je svećenik na svijetu? 172

Zadovoljština za kletvu 179

Kršćanstvo i rat: Strana

1) Napadaji na vjeru i Crkvu 185
2) Evanđelje i vojnički stalež 188
3) Evanđelje i rat 190
4) Kada je rat pravedan i dopušten 192

(Literatura: Kardinal Faulhaber i Prof. Dr. Mausbach Josip)

Dva tabora:

1) Mihajlo i Lucifer 196
2) Lucifer laže 198
3) Zemlja — jedini raj 201
4) Jedini idol: Novac 204
5) Proletarijat — glas protesta 207
6) Bezvjerje grobar svega 209
7) Europa u pandžama Lucifera 212

(Literatura: P. Cohausz Oto, D. I.)

Socijalno pitanje:

1) Biskupska socijalna poslanica 216
2) Šta je privatno vlasništvo? 218
3) Granice privatnog vlasništva 221
4) Gospodarski liberalizam 225
5) Kapitalizam 228
6) Komunizam kao materijalističko naziranje 231
7) Komunizam i ateizam 234
8) Komunizam i obitelj 237
9) Komunizam uništava obitelj 240
10) Pravedna plaća radnika 243
11) Pravednost i ljubav 246

C) Predavanja.

Zaštita djece po Isusu Kristu 250

(Literatura: Kardinal Faulhaber)

Katolička Akcija i žena 255

O Majci na majčin dan 263

Katoličko jedinstvo i Euharistija 270